

**AZƏRBAYCAN
DİLİNİN
ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ**

A-Z

LÛĖŦ VŦ ENSIKLOPEDİYALAR

W163
A99

246254

A-Z

M.F.Axundov adına
Azərbaycan AİGİB
Kitabxanası

ŞƏRQ-QƏRB

BAKI 2007

*Bu kitab "Həsət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti"
(Bakı, Azər nəşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib edəni:

Həsət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, "Şər-q-Qərb", 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütlüklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© "Şər-q-Qərb", 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

"Sözün dialektikası" təfəkkürün gerçək varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənənin ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradiqmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər əksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən əlamə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şər-q – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlam – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlük əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütlüklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan götürülən nümunələrlə əyanlaşdırılır.

Aa

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşdü (H.Hüseynzadə).
AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: öyüldülər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz öksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün ömri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabski); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitirdi bütün zərərlər, *abadlıq* göründü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var səninlə, gəl, *abdal!* (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa emlərindən dadmış bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI *Abırsızdan* həyanı saxla (Ata. sözü); Güzəl var ki, *həyalıdır*; Güzəl də var *həyasızdır* (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədənçilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütöx* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sət təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşan arıq kişi idi (M.Hüseyn); Güllüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səsle cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yəne Təbrizdə *mülayim*, xoş işiqli günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKİT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsın (İ.Əfondiyev); Çox *sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acım* (M.S.Ordubadi); Düşməni məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaq dodadı, çatılan qaşı, qırışq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitləşdirdilər* (A.Məmmədza).

ACİZ – BACARIQLI Mən ki zərgərəm, yəvmiyyə xərcindən ötrü *acizəm* (M.F.Axundzadə); Güləbətini hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəllala orə getdiyini eşitmişdi (M.İbrahimov).

ACİZLİK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ *Ta acılıq* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

AÇIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da görürdü ki, Güləbətini qolu dirsayo qədər *açıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətini zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

AÇIQ – DONUQ Təbrizin *açıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üföqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

Bizi çəsmək taxması, *domuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşılıdır ("Azərbaycan").

AÇIQ – GİZLİ Tolobolordan Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Firidunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qəlb-in, özimiz, *gizli* bir sevdası var (S.Vurğun).

AÇIQ – TUTQUN Yığıncaqdan sonra artistlər *açıq* havada konsert verdilər (S.Rüstəm); İndi də hava boğuc və *tutqun* idi (M.İbrahimov).

AÇIQ – TÜND Mən də belə düşüürəm, yoldaş mayor, qəhvəyi rəngli avtomobil günəş şüası altında *açıq* rəngli, kölgədə isə *tünd* görünə bilər (C.Əmirov).

AÇIQ – YUMULU Buyurun, qapımız *açıqdır* sizə; Yurdu tapşırıq əllərinizə (S.Vurğun); Bağır Nurcabbarın *yumulu* gözlərinə baxa-baxa başını buladı (İ.Məlikzadə).

AÇIQCA – GİZLİCƏ Əsmar ilə Camal Yusif haqqında *açıqca* danışdıqları halda, Güler ilə Xalq kimsə haqqında *gizlicə* söhbət edirdilər.

AÇIQLIQ – SIXLIQ Məşədə xeyli dolandıqdan sonra meşənin dərinliyində alaçıq böyüklüyündə *açıqlıq* tapdı (S.Rəhimov); Ağacların *sıxlığı* bir-birinə mane olur.

AÇILIS – BAĞLANIS Sərginin *açılışı* sabah, *bağlanışı* isə martın 5-də olacaqdır.

AÇILIŞMAQ – SIXILMAQ Usta Ağababa əvvəl bir utandı, sonra isə yavaş-yavaş *açılışdı* (Çəmənzəminli); Fatma ağlamsındı, ancaq onu səsi çox nazikdir, özü də danışanda *sıxılır* (M.İbrahimov).

AÇILISMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Birdən Gülnazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdüm, bu əhvalat bizim *açılışmağımıza* səbəb oldu (T.Ş.Simürq); Mehralının siması *tutqunlaşdı* (Ə.Abbasquliyev).

AÇILMAQ – BƏRKİMƏK Bərkidi ayağı, *açıldı* əli; Yüyürdü həyəto, atıldı çaya (H.Hüseynzadə).

AÇILMAQ – BÜZÜSMƏK İsti dəydikcə donları *açırdı*. Soyuqdan *büzüsmüşdü*lər ("Ulduz").

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq sələ düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hor kimə vurub, yapış deson, yapışar, açıl deson *açılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏK Dalanda ayaq səsi eşidildi, dərhal evin qapısı zərbə *açıldı* (Mir Cəlal); Qapı uşaqların üzünə *örtüldü* (İ.Şıxlı).

AÇILMAQ – SOLMAQ Gül ilə həmzə-ban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir); Həyətdəki güllər *soldu* ("Ulduz").

AÇILMAQ – TUTULMAQ Ürəyim, ciyərim xarab, mədəm xarab, dilim də gah *tutulur*, gah *açılır* (S.S.Axundov).

AÇILMAQ – YİĞILMAQ Qarmon kimi gah *yığılır*, gah *açılır* dağ yolları (T.Şahdağlı).

AÇILMAQ – YUMULMAQ *Açıldı*, *yumuldı* qatı duman, sis; Buz salxım-salxımdır, qar yumaq-yumaq (H.Hüseynzadə).

AÇMAQ – YUMMAQ Ağzımı *açır*, *yumur*, danışır, amma səsinə eşitmirik, danış-şib qurtarır (Anar).

ADAMAOXŞAMAZ – GÖYÇƏK *Ay adamaoxşamaz*, bir üzünə baxsana; Bombob olub saqqalın, rəngü hənə yaxsana (M.Ə.Sabir); Nə qəşəngsən, nə *göyçəksən*; Dərilməmiş bir çiçəksən (S.Vurğun).

ADAMLIQ – HEYVANLIQ Əvvəl də bir *adamlığı* yox idi! İndi lap *heyvanlığı* çıxıb üzə (M.İbrahimov).

ADDIMBAŞI – HƏRDƏN Usta ona müstəqil iş tapşırıq, *addımbaşısı* yoxlayırdı (Mir Cəlal); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşurdu (Mir Cəlal).

ADİ – CİDDİ Bu, *adi* yol hadisələrindən biri idi. Baba keşiş hiss edirdi ki, nə isə daha əsəli, daha *ciddi* hadisə baş verib (Elçin).

ADİ – QƏRİBƏ Qısır *Qarı adı* adamlar kimi gözə bilmirdi, həmişə yüyürürdü, həmişə qaçırdı (Elçin); Özünü *qəribə* adam kimi aparırdı (İ.Əfəndiyev).

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* səlhiyə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİL – ZALİM Qurban otuz səkkiz yaşda qırx yaşında bir ağıllı, doğru və *adil* bir adam idi (İ.Musaboyov); Bu gün sinimizə bu dərddə yazacaq; Sabah *zalimlərin* qəbrini qazaq (S.Vurğun).

AFƏRİN – LƏNƏT *Afərin*, bacım Zeynəb, indi otur, bunları dostə tutaq... (S.S.Axundov); Atana *lənət*, ay Salman, bir tülkü sənə tay ola bilməz, gör sözü nə yerinə salır (M.İbrahimov).

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna; *Qara* ləkə düşürdi (H.Hüseynzadə).

AĞA – NÖKƏR *Ağa* borc eylər, *nökər* xərə (Ata. sözü).

AĞALIQ – NÖKƏRÇİLİK Hər əli silah tutan ələmə *ağalıq* etmək istəyirdi (Mir Cəlal); Eh, *nökərçilik* də bir kişilik deyil, vallah, hərbəlliq bunun yanında bir xanlıqdır (Ə.Haqqverdiyev).

AĞAPPAQ – QAPQARA *Qara* gözlərin ağı sūd kimi *ağappaq*, qarası kömür kimi *qapqara* (G.Hüseynoğlu).

AĞARMAQ – BOZARMAQ *Ağ* dumanlar *ağarır* qaşlarda (S.Vurğun); Rəngi *bozarmışdır*, baxışları sərt (S.Vurğun).

AĞARMAQ – QARALMAQ *Ağ* gün *ağardar*, *qara* gün *qaraldar* (Ata. sözü).

AĞARMAQ – QIZARMAQ Sərdar Rəşidin üzünü *qızardır* və yenə də *ağardır* (M.S.Ordubadı).

AĞARTMAQ – QARALTMAQ *Verdiyev* məruzəsinin üzünü on bir dəfə *ağartdı*, yenə öyrəyi qızmadı (Mir Cəlal); Bir eşqin şimşöyi çaxdı başımda; Yerimdə kömürtök *qaraldı* mənə (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARABƏNİZ *Ağbəniz*... oğlan uşağı çəpş kimi səkidən atılıb qapıya tərəf gəldi (Mir Cəlal); *Qarabəniz* kişiyyə bir az artıq diqqət yetirdi (C.Əmirov).

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI *Qız qarabuğdayı*; oğlan isə *ağbəniz* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ *Yoluna ağbəniz*, şümşadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanz* arıqolongo qarı çıxsa, vay halına, getmə, qayıt geri (M.İbrahimov).

AĞCIYƏR – CƏSARƏTLİ Əslində isə həddən artıq qorxaq, *ağciyər* idi (M.Talıbov); Yusif xasiyyətcə yumşaq olsa da, *cəsarətli* idi, heç bir şeydən qorxmazdı.

AĞCIYƏRLİK – CƏSURLUQ *Qulam, ağciyərlikdən* ağ saç olmaq yaxşıdır (Ə.Əbülhəsən); *Oğul*, heç vaxt *casurluğu* yaddan çıxartma.

AĞGÖZ – CƏSARƏTLİ İgid də qorxarmı? *Ağgözə* bir bax (S.Rüstəm); Deməli, şərəit bizdən tələb edir ki, ham ağıllı torpənək, ham da *cəsarətli* (M.İbrahimov).

AĞI – ŞİRİN Şərabın yox, gətir *ağı*, qulağın niyə kar olmuş? (Nəbati); Nə *şirindir*, nə coşqundur azadlıq duyğuları (H.Hüseynzadə).

AĞILLI – AXMAQ Tərən *ağillı* oğlunun hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn); Eh, sən nə *axmaq* adam imişsən (C.Əmirov).

AĞILLI – GİC Sizi hər bir *ağillı* qız sevvə bilər (M.S.Ordubadı); Düşməne rəhm edən axmaqdır, *gicdir* (S.Rüstəm).

AĞILLI – YEKƏBAŞ Mirzə Kerim, bu kəndin içində birçə *ağillı* adam sonsən (Ə.Haqqverdiyev); Bağır, bərkənd bağır, bərkənd, *yekəbaş* (S.Rüstəm).

AĞILLILIQ – DƏLİLİK Əli öz *ağillılığı* ilə hamını heyran edərdi. Ağıl olmayan yerdə cəsarət *dəliliktir* (M.İbrahimov).

AĞILSIZ – DÜŞÜNCƏLİ Böyük və ortancıl qardaş kiçik qardaşlarının bu *ağılsız* hərəkətinə heyrat edirdilər (A.Şaiq); Deyilənə görə, o sakit, *düşüncəli* və mühakimələrində aydınlığa meyil edən adam idi (M.İbrahimov).

AĞIR – YUMŞAQ Əhməd kişinin xasiyyəti çox *ağır*di. Belə adama görək özünü kimi

yumşaq və iddiasız arvad tapasan (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyuqda oturmaq, özünü goldikco vücudu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Anma elə ki, anam danışıdı, elə bil mənim üstümdən dağı götürüldü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Gülüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cəhənnəm özəbidir (C.Cabbarlı); Bu *yüngüllük* Gülüre də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRTAXTALI – BOŞBOĞAZ Mehdiqulu *ağırtaxtali* bir oğlandı, hələm-hələm canına isti keçməzdi (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad orini qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞIRTƏBİƏTLİ – CİRTQOZ Nürəddin anasından sonra birdən-birə dəyişir, *ağırtəbətli* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhməd ölündən qurtar.

AĞIZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmalyıq (M.Rahim); Sən vaxtlar icaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömrümdə söyüşməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışsaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *qarışsaq* (S.Vurğun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqıqdan *ağköynək*dir. Bununla belə *cürətli* uşaq, yolu tapıb meşədən çıxmaqdan ümidini kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *güldürən* yanında yox (C.Əlibəyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlaşan* uşaqları Nazimə sanki ofsun ilə ölə alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyəndir*.

AĞLAMAQ – GÜLMƏK Ellərin dərdinə könül bağladım; Səninlə bir *gülüb* birgə *ağladım* (M.Rahim).

AĞLAMISINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az “dərli”, “gileyli”

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünirdü* (Ə.Muğanlı).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Çəmənzominalı); Görürəm bəşərin *gülən* gününü! (S.Vurğun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüşlər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qısqanıqlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadı).

AĞRI – SAZLIK Birdən Sabir doğruldu, bədənində şiddətli bir *ağrı* hiss edərək üz-gözünü tursutdu (M.Hüseyn); Müalicədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğunsan, yaxsa bir yerin *ağrıyır*? (C.Cabbarlı); Gülşən ona toxtaqlıq verir-disə də, Xanpəri *sakitləşmirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAĞIZ – QARAYAĞIZ Nazim uşaqıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşlı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Torəno *ağyanız* göyçək bir qızdır. Lazar ortaboylu, *qarayanız*, bozgülü bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağzıaçıq*, bir qismi isə *ağzıbağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox *ağzıaçıq*, bir qismi isə *ağzıbağlı* oturmuşdu. *Ağzıaçıq* uşaq idi. Birinci ona görə ki, çox *diribaşdır*, ikinci də bunları istədiyən qədər oyada bilərsən (M.İbrahimov).

AĞZİBÜTÖV – AĞZİBOŞ Mən istərdim ki, sən *ağzıboş* olmasayın. Mən çox *ağzıbütöv* adamam (F.Körimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZİBÜTÖV A kişi, bilirəm hansı *ağzıdağınıq* naçalnikə məni nişan veribdir (M.F.Axundzadə); Mənim *ağzıbütöv*, sözünün üstündə duran adamdan xoşum gəlir.

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağzıdolu* danışırsan? O indi də

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütəkoni sinosinin altına qoyub *ağziüstə* uzandı (İ.Şıxlı); O, göy otun üstündə *arxasiüstə* uzanıb yuxuya getdi (“Ulduz”).

AĞZIYUXARI – AĞZİAŞAĞI De, polis gotir, mərkəz sür *ağziyuxarı* Sibir meşəlorinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağziashağı* gedirdi.

AH – VAY *Ah*, mən onun səadəti üçün nələr etməzdəm (M.S.Ordubadı); *Vay*, yad kişinin sösi gəlir, *vay*, indico qapıdan içəri girəcəkdir... (M.F.Axundzadə).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazığı gəlirmiş kimi *ahəstə* diləndi (S.Vurğun); Səttar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makul).

AHİL – CAVAN Neçə nəfər *ahil* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib səhəndən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AHXICI – SÖNÜK Bütün müdərrişlərimiz ondakı sölis, *axıcı* natiqlik məharətinə qibtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sönük*, cansızıcı idi.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKI – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilmək, çünki *axırkı* biabırçılıqdansa, *əvvəlki* biabırçılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Axır* əriniylə köpüklü çaylar (S.Vurğun); Gözündə qalmadı xalqın diləyi; *Dayandı* qan seli, səmum küləyi (O.Sarıvəlli).

AXŞAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya baxar, *gündüz* günəşə; Ondan ötilənlər nərgiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* şəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bəzən quşa dönür saat da, an da; *Axşam* gözdiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAMÇAĞI – SƏHƏRÇAĞI *Axşamçağı* Cənpoğladın qapısı vuruldu (M.S.Ordubadı); Siğirçilər *səhərçağı* gələr, budaqlara

qonub söslənər, baharın müjdösini götürürlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən tökülür üç *axşamlıq* yuxusu (S.Vurğun); Bir *səhərlik* isimiz qalıb.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamıdan gec qayıtdı (S.Rohimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və öyləşirdi (S.Rohimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum ola bilmərəm, məndən öl çək, darıxıram (C.Əmirov); Maya, necə bilirən, adam evləndəndən sonra da özünü *subay* kimi apara bilərmə? – deyə soruşdu (M.İbrahimov).

AKTİV – PASSİV Gündəlikdə işlənən, tələbəti ödəyən sözlər *aktiv*, az işlənilən, köhnəlmiş sözlər *passivdir*.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passivlik* ətalətdir, *aktivlik* isə gümrəhliqdır.

AQIL – DƏLİ Yusif şah *aqil* idi (M.F.Axundzadə); Kəndimizdə də bir igid tapılmır ki, bu *dəlini* ipə-sapa götürə (M.İbrahimov).

AQIL – GİC Divanəsini unutmaz *aqil* (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yatmır o *gic*.

AL – SOLĞUN Zümrüd göyüdə günəş yandı; *Al* şəfoqə yer boyandı (S.Vurğun); Onun *solğun* yanağı qızarmağa başlayırdı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacağna* qırğıdır, *verəcəyinə* qarğa (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLI *Alacaqlı* ikon *verəcəklili* olduq (Ata. sözü).

ALACALANMAQ – İŞIQLANMAQ Verdiyevin gözü *alacalandı*, dili söz tutmadı (Mir Cəlal); Gəlin üroyimdə bir şam

ALAN – SATAN

yandırın; Dünyanı yenidən işıqlandırın! (S.Vurğun).

ALAN – SATAN *Alanın gözünü satanın* olındolar (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmsiz adamlara bir doqıq olsa da, hoyat haramdır (M.S.Ordubadi); Çox *alıcənab*, nöci b insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səsli zümzümə etməyə başladı ("Ulduz"); Cəlal da *zil* səsli deyir bayatı; Tutub qışığıntı bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbəlayı Qulu *alçaqboylu* bir kişi idi (Çəmən-zəminli); Baba keşiş *hündürboylu*, enlikürək, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucadan* və açıqla soruşdu (M.İbrahimov); Bu zaman öncümönün üzvlərindən bir neçəsi papiros çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışdı (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı, ucalı* dağlar görmüşəm (Aşıq Alı).

ALÇAQLI – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gediş-gəliş maneçilik töredir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şöhrətdə dağ havası ilə aran günəşi birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçaldan* da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilson, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axı mən o qədər də *alçalmamışam* ki, *yüksəlmə* bilməyəm (Ə.Şorif).

ALÇALMAQ – QALDIRMAQ Qızın tömiz və pak məhəbbətini *alçaldı*lar ("Ulduz"); Onun təhqir olunmasına yol vermədilər, məniyyətini *qaldırdılar*.

ALÇALMAQ – UCALMAQ Əli bəy, *alçaldan* cinayət bizi; Bir bax əllərinə, yarışarmı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki məni belə *ucaldın*, sağ ol, öl desən öləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *ali* savad kursuna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alıcənab* adanmış (S.Rüstəm); Elo bir *alçağa* ölümlə azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *alıcənab*, sinəsi dəflər kişidən (S.Vurğun); Bağışla, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alıcənab*, təvazökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmü-sən, acığım canından çıxmasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNABLIQ – ALÇAQLIĞ Ah, bu nəvazişə, bu *alıcənablıq* qarşı qabil deyil (H.Cavid); Bu cəhrlərdə yaltaqlıq, rıya və *alçaqlığın* hər cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Ordubadi).

ALICI – SATICI *Satıcılar* torifləyir, *alıcılar* müştəri gözü ilə bir çox nəqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALICİLİQ – SATICİLİQ Əhalinin *alıcılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *satıcılığa* gəlir mənbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz, satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətini qazanandadır (H.Hüseynzadə).

ALİŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönür* (B.Vahabzadə).

ALİŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülşənəm ilə Maro bir-birinə *alışırdılar* (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgitmişən?* (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AĞARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allandı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözleri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaşmışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfüqün

ALMAQ – QAYTARMAQ

geydiyi sarı; *Solur* şəfəqlərdə xəstə üzünü ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asandır, *qaytarmaq* çötindir (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən söz gözdürən deyiləm, neçəyə *almışam*, o qiymətə də *satıram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud *almaz* fikri ilə bir mağazaya varid oldu (N.Norimanov); Gübrə özü verilməyib, biz *vermişik* (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Meşə *alovlandı* (S.Vəliyev); Ocaq getdikcə *öləziyirdi* ("Ulduz").

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri düşündükcə *təndir* kimi *alovlandı* (A.Şaiq); *Sənar* bu şən, bu şöhrət; Ölkə olmuş mənə *düşmüş* (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki, sən *alt* paltarını *üst*dən geyəsən, *üst* paltarını *alt*dən (Anar).

ALTRUIST – EQOİST İlk baxışdan o, *altruist* bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb etmişdi ("Elm və həyat"); İndi uşaqlar mənə gülmək, sataşmaq istəyəndə "*eqoist*" deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansız* gecənin gündüzü yoxdur (H.Cavid); Onların böyükləri çox *rəhmli* adamdır (S.S.Axundov).

AMANSIZ – YAZIĞ Tülküyə *amansızam*, çünki quzuya *yazığım* gəlir (M.İbrahimov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürəkkəb dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə ayrılmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındakı əlaqəni müəyyənləndirən və onlardan ümumi nəticə çıxarma üsuludur.

ANARXİYA – DEMOKRATIYA *Anarxiya* qarışıqlıq, hərc-mərclik, özbaşınalıqdır. Başladı ki, kolxozda *demokratiya* yoxdur, kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəbhəni demirəm, onların öz *qayda-qanunu* var (M.Hüseyn).

ANLAQLI – AXMAQ Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bildirdim (Ə.Haqverdiyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışsana?! (A.Mommodrza).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI ...Ərzulə aydın və *anlaşıqlı* bir dildə yazmağı bacarmaq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşıqlı* məsələlərin həllini şagirdlərə anlatmaq lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Firidun doğulduğundan *anormaldır*. Tərlən *ağıllı* oğlunun hər kolmasından xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə.Ağayev *antik* və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı mühazirələr oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK Arşın *gətir* bez *apar*, çuval *gətir* qoz *apar* (Ata. sözü).

ARABİR – DAİMA Zeynəli də *arabir* gözəllik ona baxır (B.Talıb); Oğlu Mirzə Qalib isə *daimə* küçədə qarovul çəkir (C.Əmirov).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər gün silər, təmizlər və *arabir* döronün içində enənək bir yer nişan alardı (A.Şaiq); Elo iş tut ki, camaat *həmişə* yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK Gülşən də kənddən *aralandı* (Ə.Vəliyev); Parçalanmış bir eli – Böyük Azərbaycanca; *Birləşdirdi* Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK Əsgər övvəl qapını *araladı*, sonra nə fikirləşdisə *örtdü* ("Azərbaycan").

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK Vahid Nəyibovun ev qapısı həmişəki səkiliyi ilə *aralandı* və *örtüldü* (Mir Cəlal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ Qayıqlar bir-birindən *aralandı*. Bu donuzda üzür qayıqlar; Get-gədə *sixlaşır* bu qayıqlar (S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ *Aralanır* buludlar, tərəvəzlənir otlar (A.Səhət); Cilovunu səhənin yanındakı arabaya bağlayıb *yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurğun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gölmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARALI – YAXIN Xasay atlıların bir-birindən *aralı* getməsinə məsləhət gördü (M.Hüseyn); *Yaxın* gəl, qulaq as qəlbim deyənə (S.Vurğun).

ARAMAQ – TAPMAQ Bəs fikri nə idi? Kimi *aradı?* (S.Vurğun); Onun şöləsindən *şəfa tapırlar* (S.Vurğun).

ARAMLA – BİRNƏFƏSƏ “Mirzəyi” havasında bir vozn ağır və *aramla* vurulur (Ş.Bədəlbəyli); Kişi parçı *birnəfəsə* başına çəkdi (İ.Əfəndiyev).

ARAMLA – TƏLƏSİK Tez-*tələsik* saçlarını düzəldib keçirdi (M.İbrahimov); Səkinenin *aramla* dediyi sözlərə qulaq asa-asa qaralib ağardı (M.İbrahimov).

ARAMLIQ – SƏBİRSİZLİK Güldən çox gül, çiçəkdən çox çiçək, lakin ürəkdə bir *aramlıq*, ruhdə isə sakitlik yox idi (Çömən-zəminli); Oğul, *səbirsizlik* adama həmişə ziyan verər (M.İbrahimov).

ARAN – DAĞ *Aranda* tutdan olduq, *dağda* qurutdan (Ata. sözü).

ARAN – YAYLAQ Örüşdən örüşə çəkib sürünü; *Aranı*, *yaylağı* gözdü çobanlar (H.Hüseynzadə).

ARANCI – DAĞCI *Arançı* qardaş, xoş gördük, oralarda nə var, nə yox? (İ.Şixli); *Dağcı* aran yerlərində çox qala bilməz.

ARANLI – DAĞLI Sən elə anadangəlmə *aranlısan*. Xızı rayonundanam, *dağlıyam*, – deyər o cəld cavab verdi (S.Vurğun).

ARA-SIRA – HƏMİŞƏ *Ara-sıra* bu işiq sütünü sanki dairəvi bir şüşəyə rast gələrək sönmürdü (M.İbrahimov); Ömrünün tarlasına qəm kotanında; *Həmişə* gül əkdə, vay dördü babam (B.Vahabzadə).

ARDICIL – ARABİR Oğlu Tapdığın həyatı *ardıcıl* surətdə gəlib onun gözlünün qabağından keçirdi (Ə.Əbüllhəsən); Güləndam bacı onlara güşuş ilə qulaq verib *arabir* sual verirdi (Çömən-zəminli).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ

ARDINCA – QABAĞINCA Məşədi Əsgərin *ardınca* ahostə-ahostə gəldirdi (S.M.Qonizadə); Elə mən də sonin *qabağınca* evə gəlmişəm.

ARXA – QABAQ *Qabaq* düşməni idi, *arxa* isə hər gün davam edən bombalama noticosində dağılırdı (Mir Cəlal).

ARXADAKI – QABAQDAKI O, möhkəmodo lap *arxadaki* skamyada, küncdə oylşmışdı (C.Əmirov); Tutaq *qabaqdaki* qayıqları; Oralar çox bərkdir (S.Vurğun).

ARXAİK – YENİ Köhnəlməmiş sözlər *arxaik*, təzə yaranan sözlər isə *yeni* sözlər adlanır.

ARXAİZM – NEOLOGİZM Köhnəlmiş və ya dildən çıxmış söz və ya ifadələr *arxaizm*, dildə ömələ gəlmiş yeni söz və ya köhnə sözün almış olduğu yeni mənə *neologizm* adlanır.

ARXALI – KİMSƏSİZ Cahan xanım mahalda *arxalı* adam idi (M.İbrahimov); Hüseyn artıq arxasız və *kimsəsiz* bir yetimdir (S.Rəhimov).

ARXASINCA – QABAĞINCA Mostan birdən sıçrayıb qaçdı; Ala-bula da *arxasınca* qaçıb onu tutdu (A.Şaiq); Uşaqların marağı daha da artdığı üçün onlar Dursunun *qabağınca* qaçışdılar.

ARXASIÜSTƏ – ÜZÜQOYLU *Arxasıüstə* çarpayıda uzanan və şirin yuxuya gedən Aliyovə yaxınlaşdı (C.Əmirov); Birbaşə otağa gedib soyundu, *üzüqoylu* yerinə yuxıldı (M.İbrahimov).

ARXASIZ – HAVADARLI Zöhhakı möhv edən Gavə yoxsul, *arxasız* bir dəmirçi idi (H.Cavid); O elə gözür ki, elə bil alçaq dağları o yaradıb, *havadarlıdır*.

ARXAYIN – NİGARAN Bu məsələ bərəsində də *arxayın* ola bilərəm, dostum! (C.Əmirov); Zəng etdim ki, *nigaran* qalmasınsız (C.Əmirov).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ Yolçular öz xorultuları ilə çayçının ürəyindəki *arxayınçılığı* daha da möhkəmləndirdi.

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ

dilər (M.İbrahimov); Əbədi əndişə, obədi *nigarançılıq* və tolaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ Lakin *arxayınlıq* şəraitində nə qədər alışıb ehtiyat qazanmış olsa belə, ön xırda şey əsgəri narahat edirdi (Ə.Əbüllhəsən); Səkinənin bu *narahatlığı* səbəbsiz deyildi (M.İbrahimov).

ARIQ – TOTUQ *Ariq* oğlanın üzünə baxdı (Mir Cəlal); Səhəb *totuq* üzünü çəkdi baxın yola (S.Rüstəm).

ARIQ – YAĞLI *Ariq* xoruzun biri, gəlib keçdi irəli (A.Şaiq); Axşamın toranında közörüb paldıyan kömürün üzərində şişləyə *yağlı* qabırğalar çökəlmişdi (İ.Hüseynov).

ARLI – HƏYASIZ Gərək bir azca holim, ədəb-ərkanlı olsun; Bir az *arlı*, namuslu, bir az vicdanlı olsun (X.Rza); Kəlbibev əyilib büzüşərək çirpınırdı, *həyasız* hücumlarla işin içindən çıxmağa çalışırdı (M.İbrahimov).

ARSIZ – HƏYALI *Arsıza* bir sillo kar eləməz (Ata. sözü); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış nə olacaq (M.İbrahimov).

ARSIZLIQ – HƏYALILIQ *Arsızlıqdan* sanma ki, şişib dama dönmüşəm (S.Rüstəm); *Həyalılığından* rəng verib, rəng alırdı.

ARTIQ – AZ Bacı, *artıq* söz lazım deyil (Ə.Haqverdiyev); Bacarmazsınız! Çünki milyonlardan yüz qat *azsınız!* (S.Vurğun).

ARTIQ – ƏSKİK Orada işləyənlərdən mənəm nəyim *artıqdır*, nəyim *əskikdir?* (G.Hüseynovlu).

ARTIQLIQ – AZLIQ Nadir iztirabının *artıqlığından* bozarıb qızarırdı (B.Talibli); Bu isə yenə ona etimadın *azlığını* göstərirdi (Ə.Sadıq).

ARTIM – İTKİ Bu düşünün heç *artımı* yoxdur. *İtki* var bir eli yandırır-yaxar (S.Vurğun).

ARTIRMAQ – AZALTMAQ Bu mənim dördümü daha da *artırdı* (S.Vəliyev); *Azalt*, uzağı demirmə, elə ver Azərbaycanın Kəlbəcər rayonuna, ver o yerə ki, orada lazımdır (M.İbrahimov).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARVADAĞIZLI – CƏSARƏTLİ Səndə toqsır yoxdur, mənəm *arvadağızlı* oğlumdadır (N.Vəzirov); Rüstəm kişinin qorxmaz və *cəsarətli* hərəkətləri... çoxlarının ürəyinə yatırdı (M.İbrahimov).

ARVADLIQ – KİŞİLİK Mən kərə sənə demişəm ki, sən arvadсан, get *arvadlığına*, mənə üyüd-nəşihət vermə! (M.F.Axundzadə); Millət uğrunda! Qeyrət, namus, *kişilik* yolunda (Elçin).

ARVADUZLÜ – KİŞİÜZLÜ *Arvaduzlū* kişidən, *kişizlū* arvaddan ölhəzər (Ata. sözü).

ASAN – ÇƏTİN Şəkil çəkmək *asandır*, həyat yaratmaq *çətindir* (C.Cabbarlı).

ASILI – ASUDƏ Axı bu səndən *asılıdır* (S.Vəliyev); O, Bakıda *asudə* gəzəndə mən rahat ola bilərəm (C.Əmirov).

ASILILIQ – AZADLIQ Getdikcə Mirzə Valeh bir *asılılıq*, bir məhkumluq hiss edirdi (S.Rəhimov); Əsir üçün *azadlıqdan* yaxşı şey ola bilərmi? (S.Vəliyev).

ASILILIQ – SƏRBƏSTLİK İnsan üçün *asılılıqdan* dərşəstli şey nə ola bilər. Onun duruşunda və gərkomində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

ASIMAN – YER Könül pərvaz etdi, qalxdı havaya; *Yer* üzündən *asimana* yetişdi (M.P.Vaqif).

ASMAQ – GÖTÜRMƏK Gəldiyev sözünü bitirəndə cavab gözləməyib, telefonun dostoyini *asdı* (Mir Cəlal); Haydı, çantanızı *götürüb* durun (S.Vurğun).

ASTA – BƏRK *Asta* basar, *bərk* kəsər (Ata. sözü).

ASTALIQ – CƏLDLİK *Astalıq* adamı yerində saymağa vadar edir, *cəldlik* adamı gümrəlaşdırır.

ASTAR – ÜZ *Astar* verəndə *üz* istəyir (Ata. sözü).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ Maral *astarsız* kostyumunu götürdü (Ə.Əbüllhəsən); *Üzsüz* yorganı başına çəkdi.

ASUDƏLİK – ASILILIQ *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm biğ (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir möləldir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən görək sözümlü Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov monimlə *aşnadır* (Ə.Haqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizmin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehkamdır.

ATƏSLİ – ÖLGÜN Gəvə *atəslı* bir qəlbə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏSLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəslı* fikirləri idi ki, gözələrində odlu qanad çalırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK Atıl cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu səsər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gözünəyin elə bir ləzzəti *piyada* getməkdir, atlı getmək ləzzət verməz (Ə.Haqverdiyev).

ATMAQ – TUTMAQ Kim isə zəncirləri lom ilə yerə *atır* (M.İbrahimov); Usta gəmiçilər tufanda belə; Sükamı düz *tutur* öz olları ilə (S.Vurğun).

ATMARALI – HƏYALI Güldəstə ilə Südəbə rəfiqə olsalar da, bir-birindən fərqlənir: Güldəstə *hayalı*, Südəbə *atmaralıdır*.

ATÜSTÜ – ARAMLA *Atüstü* olsa da qısa bir söhbət; Dönür unudulmaz bir xatirəyə (S.Vurğun); Qaraca qız qalxıb *aramla* geyinməyə başladı (S.S.Axundov).

AVAM – MƏDƏNİ Görürəm ki, *mədəni* adamsınız (İ.Fərzəliyev); Naçalnik Qurbanoli

böyü cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin tərzı, biçimi *avamlıq*... andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım öminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandı*ndan gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözürlü (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, əməksevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İŞGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralıq*ə öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramtlı çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağını* bilənı bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cüclər *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayra çıxıdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYAZ – İSTİ Kül rəngli havada toz, duman var; Dəhşətli soyuq, *ayaz*, boran var (A.Şaiq); Yorğun adam kimi, elə bil bu an; *İsti* tər töküdü yerin sinəsi (H.Hüseynzadə).

AYAZIMAQ – TUTUNLAŞMAQ Payızın çiskinli, dumanlı günü *ayazıyır*dı (S.Rəhimov); Belə zamanlarda təbiidir ki, onun gülmə üzü bir qədər *tutunlaşar*, alnını kiçik qırıqlar örtərdi (M.İbrahimov).

AYAZLI – İSTİ Sən, *ayazlı* gecələrdə ulduzların sirdaşısan; Boranların, çovğunların, dumanların qardaşısan (S.Vurğun); Onlar uçdu uzağa; Daha *isti* torpağa (H.Hüseynzadə).

AYDIN – BULUDLU Çiskinli və qaranlıq gecəni *aydın* bir səhər özöz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyıb açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MƏDYAN *Ayğır* başını qaldırıb ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *mədyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb dəryaya girdi ("Koroğlu").

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqdırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç acırmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirek adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işıq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zireklik ağıllı öləmlərdəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, ləvgəlik və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhot); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəsən *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yeja bu dəhşətli xəbərdən *ayıldı* (Ə.Vəliyev); Bir stəkan şirin çaxır içən kimi *dəmləndi*.

AYRI – BİRGƏ Səndən *ayrı* düşəli; Ah çəkməkdən bağrım qana dönübdür (Aşıq Ələsgər); İki gün sonra raykomun bürosuna *birgə* gətdilər (Ə.Vəliyev).

AYRILMAQ – BİRLƏŞMƏK Ayna ilə Ayaz küçədə bir-birindən *ayrıldı*lar (Ə.Məmməd-xanlı); Qadın öllərimizlə *birləşdi* Volqa ilə Don (S.Rüstəm).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeylı* yol gəlmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsən, *az* bilib çox xidmət etmək mən dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Aşağıdan *xeylı* keçmişdi (A.Məmməd-rza).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yətər bu *məhkumluq*; Yətər bu zillət! (Şəhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarını *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar *az* qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vəcdanın ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAL – SAĞLAMLIQ Köç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qaşqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhot şeirlərində "Səhhot" kəlməsini bözən həm təxəllüs, həm də şofa, *sağlamlıq* mənasında işləmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALAMAQ İndi İmamverdi bəbə *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbaszadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücum edin dörd yandan; Od vurun *azğın* kəndə (A.Şaiq); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

AZĞINLIQ – MƏDƏNİLİK Oho, bunun bir *azğınlığına* bax! (A.Şaiq); Əli öz təvazökarlığı və *mədəniliyi* ilə dostlarından fərqlənir.

AZYAŞLI – BÖYÜK Fəhləliyə gedən *azyaşlı* uşaqlara xozeyinləri heç bir zaman istirahət günü verməzdilər (H.Sarabski); İsmayılzadə deyir ki, bu il *böyük* bir saray tikəcəyik (Z.Xəlil).

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryədir şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, həci (N.Vəzirov); Niyə, Moşodi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABI – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cofər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindər* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarısan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənəin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzlüklə* işi yoxdur.

BAGIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmaq* lazım bildi.

BAGIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Əgər mənə yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAGLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdırıq, fikir elmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAGLI – AÇIQ *Bağlı* qapıya xata deyilməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsinə sosladi.

BAGRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermirdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalr; Deyin, *xoşbəxtəmimi?* (S.Vurğun).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardım doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissini ifadəsi vardır (Çəmənözəminli); Anna *pozğun* qızdır, onunla oturmaq durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Ayrılm bəzəmələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözəlmək üçün *bala* çobanı dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur *böyük* binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın özündə arıqlamış, *balacalaşmış*, ordları batmış... (M.İbrahimov); O qeyrotlu uşaq *böyüyüb* mənə hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içərisində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini köşf etdi (Ə.Məmmədcanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlil nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofər *bacariqli* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərkətilindəndir ki, mən bu *bambılı* Əhmədlin yanında olmuşam bir *balaca* uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hərədən bir başını qaldırıb məclisə göz gözdürür.

BAMƏZƏ – QARADİNƏMƏZ O çox *baməzə* qoca idi. Zərafət etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradınəməz* bir kişi idi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənilik* cəhəlatın düşmənidir.

BARIŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışıqlıq* oldu. Aralarındakı *küsülülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədcanlı).

BARIŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışam*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmiröv).

BARIŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, golsin *barışaq* (S.Vurğun); Biz də aspaqlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu *seyrəklilərdə* ağacın azlığı, kölgəlin *seyrəkliyi* Gülşənə yay kimi oyrıdı (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezədən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirokləri *çixartmaq* lazımdır, al-ayağa doladır.

BASMAQ – AÇMAQ Darhal qapımı *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözələrin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Sohhot).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları boşalıb kağızı *buraxdı*. B.Talibli.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizo *baş-ağrısı* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışsən (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansı* sözündən, soyuq səhəbtədən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elələrinə oxşamır, özü də çox *diqqətli* və somidirdi (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞIAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sordar evlərinin qabağında bir daxməyə girib səhərdən axşamə kimi *başiaşağı* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lado... *başiyuxarı* Cəbrayılın evinə torəf getməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞIAŞAĞI – DİKBAŞ Səfər... *başiaşağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yemiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dalınca baxmadan payızlığın yanından adamlara torəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞIAŞAĞILIQ – DİKBAŞLIQ *Başiaşağılıq* insanı həmişə hörmətləndirir. *Dikbaşlıqdan* yərə-göyü sığmırsan! (M.İbrahimov).

BAŞIBƏLƏLİ – BƏXTLİ Nə soxulmuşan araya, a *başibəlalı* fələ? (M.Ə.Sabir); Ağlı işə doğrudan da, dəyərən, *bəxtli* adam idi (C.Əmiröv).

BAŞIBOŞ – AĞILLI Sordar *başibəşdür*, ağlına nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlan, rahat ol, bir seyid qonağımız da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başidaşlı* kişi, dimmə, uşaqdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirdi.

BAŞIDOLU – BAŞIBOŞ Çünki doğrudan da *başidolu* oğlansan (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başibəş* adam kimi aparır.

BAŞILOVLU – SAKİT Kişi yuxudan dik atıldı, *başlovlu* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cöral); Kitabın *sakit*, hətta uşaq və mehriban səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞİPOZUQ – İNTİZAMLİ Ətraf küçələr *başipozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadı); Bizim tələbələr imaciliyi *intizamlı*, müəşəkkil çıxmışlar.

BAŞISOYUQ – DİQQƏTLİ ...Aldığımı və eşitdiyini düşünməyəcək, çəşqin, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaqlar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BAŞISOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluq*dur (C.Cabbarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da bəlkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tok dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikon yazın kəsi; *Doğma* kənd *doğma* tok bağrına basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgilimi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurgun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmaladı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQLIQ Bu kərrə sizdə bir *başqalıq* vardı (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Gülübatın qoribə bir *doğmalıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırda yəno yaş söhbətlə *qurtarır* (Çəmənzəminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranqış baharı *başlayır*, bülbül *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imişo, *başlı* adam imiş, "içerilərdən" gəlmişmiş (Mir Cöral); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaz.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldırmanın *sonluğu*; Toyla bitən nağıla... (N.Kosomənlı).

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazanmır. Çox *ağıllı* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇIXAÇIX Günün *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çixaçıxdı* o məni yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-olof yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülhəsən).

BATAQLIQ – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və pəlçiq olurdu (S.Rəhman); Adanın *qurulıq* hissəsində oturub dənizə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQLIQ – ÇIXIQLIQ Qoy onun o quyuya düşmüş *batıqlı* gözləri lap kəlləsinə çıxsın (S.Rəhman); Elo bil onun gözü yerindən oynamış, *çixıqlı* kimi görünürdü.

BATIN – ZAHİRİ Bu adamın *zahiri* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATINI – ZAHİRİ Niyə qoyun başlı qurdların ürəyinə işiq salmır ki, *zahirdə* qızılığdır, amma *batində* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIŞ – ÇIXIŞ Günəşin *batışı* ilə *çixışı* gözəl olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənzəminli).

BATMAQ – ÇIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çixır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadı); Paltosunun tozunu *təmizlədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rəsulovun şirin dili, dərindən *mənali* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadıma düşəndə qanım qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verirsən, Qaras! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat elomirdim (Elçin); *Dünən* bu hadisə onu bərk əsbətiləşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tikə çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQLI Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açıq* və sadə ana dilində olub məişətimizin eynini göstərməyə görə özbar öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanın *bayramıdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə müqəddəs kişi *cəhənnəmə* düşəndə bəs *behıştə* kim göndəriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu bilirmən ki, *behıştlik* atan güclü yadımdadır (Çəmənzəminli); Dərvişsiz olan məmləkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalova *işgüzar* və gözütöx bir adam kimi tanıyırdı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıqdan* dərəcəmiz (C.Əmirov); Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cöral).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə ürəyi atlanır (F.Korimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhətin *bəd* deyil, ağılıma yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan aldırmaq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Görçü bu *bədbəxt* özü elmə hovəskardır (M.Ə.Sabir); Axırımız mosud, gələcəyimiz *bəxtiyardır*, dedim (M.S.Ordubadı).

BƏDBƏXT – XOŞBƏXT Ailəməzə üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizə bildir-

məyə məcbur oldum (M.S.Ordubadı); Xeyr, əsi, mənim alma bağım olsaydı, özümün dünyada ən *xoşbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ Get-gədə kəndi kasıblıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Körpə anasını itirdi bədən; Qanadı büküldü *bəxtiyarım* (Q.İlkin).

BƏDBƏXTLİK – XOŞBƏXTLİK İndi isə vaxtını iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözəliyərim (M.S.Ordubadı); *Xoşbəxtlikdən* Qaras içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının əməllərindən xocalət çəkib *xeyrıxahları* ilə *bədxahları*m əlbəttə tanıyacaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHLIQLIQ – XEYİRXAHLIQLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Gülübatın az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməməyi qərara aldı (M.İbrahimov); *Xeyrixahlıq* adamın nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNƏTÇİLİK Arvadının niyə bu qədər tələbkar, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Havayı yərə pul xərələməz, *qənətcildir*.

BƏDXƏRCİLİK – QƏNƏTÇİLİK *Bədxərcilik* və israfı, səxavət və əliəciqliq arasında fərq vardır (M.Talıbov); *Qənətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlikdən* iki zərri it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *vaxşılıq* indi də mənim yadımdan çıxmır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qaşqabağından zəhər yağır. Homişo *gülərüz* gördüyümü Solim indi bombəz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Getmə, getmə, görüm kimin yarısan? Hansı *bəxtəvərin* vəfadarısan? (Aşiq Qurbanı); Bu... *bədbəxtin* ölkünüzü aparıbsan, bənoyann olını qoymunda qoymusan (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK Dərdim var, ay başına dönüm, sırım var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talibli); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqara*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nurəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmədi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O sair mədh edir min bir gülsarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* quş; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); *Nəçə naşı* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmaz (M.Ələkbərli).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyim* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, neçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələkli* iki körpə baş-ayaq nənədə yaturdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevə-sevə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhot).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rəhimov); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki havadan un ölonirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartmırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər özlərini dünyaya ön ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *bəri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ *Bərk* də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər birçox dəqiqə *bərk* külok əssə və ya bir təsadüf delayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zaif* işiq gəlirdi (Ə.Sadıq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıq, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir tövr *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymağdan qalmaz (Ə.Əbilhəsən); Bəy, özü də *boşluq* eyləyibsən (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracaqsınız (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlərin nə qədər *bəsitdir*, Güləbotin! – deddi (M.İbrahimov); *Mürək-kəb* işdən hər adamın başı çıxır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, elnikürək bir şofer maşından çıxıb Yeja ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə qul atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şöhrimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanım müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Marafin vahiməsi Cumanı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbilhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımin üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşnam qıza, ay *bəzza?* (S.Rüstəm); *Alicənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundov); Yorulduq döllərindən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCA – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bica* söz danışırsan? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənalı* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİYİ – DÜZLÜK Çorçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccimbaşının ərvağı *çalıb*, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundov); ...*Zalim* xanımın qorxusundan tir-tir əsirdi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARAŞQSIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günüşündən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Ordubadi); Daxilən gözəl olsa da, zahirən *yaraşqsız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboylu, *biçimsiz* bir adam sol ayağıni çəko-çəko içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifoti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyləyibsən mənə eşqə giriftar; Gündüzüm biçqorar, gəncələr *bidar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözlləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganə*sən, olmaz mənə görmək sənə qismət! (A.Səhhot); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* osil səbəbi ruhanilordır (M.F.Axundov); *Doğmalıq* kolmosi dilinin özbəri idi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşübdür ki, bir doqiqə *bikar* otura bilməyirəm (N.Vəzirov); Qırxanım ori kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas ediorəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütünlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlıq* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra mənə *bikef* görməzsiz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə üroyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimə [ərə] verirsən, ay *bıqeyrət!* (B.Talibli); *Namuslu* qadın höyasından qışqırmırdı ki, səsinə qonşuları və oğlu eşidər (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLI Layiq deyil sənə nakəsi-*biqəm*; Adəm gərək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini dəli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən loqəb sözünü *bildir* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRİKİ – İNDİKİ Al bu camımı, *bildiriki* ziyanın çıxsın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *indiki* qədər üroyimi sıxarmırdı (L.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanım unutmaq üçün mən gərək *biçarə* və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyali*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVƏ – ZALIM *Binəvə* kişi bələ fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dərd imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBƏŞA – DOLAYI Yazıq mızdır qolu boyunda sımcıdan qayıdıb, *bərbəşə* öz xəzeyinin yanına gəldi (S.M.Qəmizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Həkimülmülkə bildirməyi qorara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞÇA İman *birdən* gülməsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhy elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki ite onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıc* otağın var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırını* kim dedi (G.Hüseynoğlu).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrılıq* həyəcanlı vücuduna tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzum sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Orudadi); *Ayrılıqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimiz bəlli; *Birlikdə* taparaq bəlkə töşöllü... (Ə.Cavad); *Təklildə* çaylaq daş-yam; Məni qoymayın təklənmə! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilıq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; Bəli, *çiy* süd əmilə özəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindana *bitişik* idi (Nağil); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölürom (Natəvan).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən sonda ayrılmaq istəmirəm, ayrılı bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMCIQ Şeir, mödh, qəzəl, həcv, mərsiyə və s. yazılıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını da, *bitkin* bir usor yarat, heç vaxt *yarımcıq* yazma ("Qabusnamə").

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitar* (Ata. sözü); Bir damcıya məhtac idim; *Qurumuşdu* bağca-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdiyim o *bivəfani*; Nə də belə hicran dağı göröydüm (Q.Zakir); Sabah bizim ailənin ön *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *By*, nə qəşəng ceyrandır, bunu haradan almısan (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, *vay* öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytopənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuq* səsinə eşidib ürəklandı (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qijiltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır!* (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağıl söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* çarçısı (Abbasəğa); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MENŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Orudadi); Əşi, *mənşeviklər* tülkü kimidir; bir az topinədə sıpıxır bir-bir... (S.Vurğun).

BOMBOŞ – DOPDOLU Anasının hər zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *bomboş* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Sohbat); Nə gözəldir dolaşmaq *isti* yay fəsilələri; Bu sorin sahilləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizə nə; Tapmayırsen acayılavaqlar güzəranlıq, bizə nə? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözlərinə dəm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Orudadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə ittifaqın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rohimov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra bərdən *boşaldı* (M.F.Axundov); Dostluq bərk ayaqda *barkıyar* (B.Vahabzadə).

BOŞALMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir *boş* pətəyə *boşaldı* (S.S.Axundov); Salatın dizi üstə çöküb onları *yiğdi*, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALTMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələrini Əkbərin sağlığına *boşaldılar* (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itməyib atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞIAŞAĞI Vera da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rohimov); Aslanı hamı *başiaşağı*, heç kəsə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölümlə aşıqlərə xoş səadətədi (Q.Zakir); Ey *zalim* xan! *Zalim* xan! Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kəm olasan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyogun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nəncən ağıllı, işsevən, *zəhmətkeş*, məhrəban, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Sabah, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdu*; bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış nə qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava *xoş* və *aydın* olur (A.Divanbəyoglu).

BOZ – YUŞUQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm açıqlanır, ona *boz* sifət göstərirdi (S.Rohimov); ...Yasəmən iyrimi yaşında, gözəl, *yuşuq* təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava yaman *bozarmışdı* (A.Makulu); Bir-iki doqquz davam

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca arən təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss ediləndən geridə qalırdı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BÖYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *böyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BÖYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Böyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sorarsa ağ, həm siyah teli; Biri *buğdaydır*, amma şəkili (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha deyirlər, daşmır; Bondlar onu *buxovlayıb* (Mir Cəlal); Paltonu çiyinə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ *tez-tez bulanırdı* (M.İbrahimov); Göyün üzü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILAMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanırdı* (M.İbrahimov); Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşiq* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qaşlıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşığı* ev yiyəsinin pıntılıyına dolalot edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kim istəyir, gəlsin, utanmırıq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfütük *bulaşmağa* başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bahar fəslə, *açılısın* yazlar (Aşiq Qurbani).

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyıb açıldı (S.Rohimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb çəməndə *açıq* yerdə qalması (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dördimi *bumbuz* ürəklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rohimov); Çörkəz yorganı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* görməşdi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmişəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualının bir müsahibə şəklində aldığını görünəcə olındakı kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayonin *açılmış* başı; Qara hörlükləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xıma bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksənmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsuz da boğuluram, *bürküdür*, otağa girsə halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapınıcısını *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüsti *bürüncəklili* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasəğa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açılır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasından oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ *Yarımçıq* bir mahnı gör nələr deyir, *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənənlə *yarı* bölərəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küsüyon qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözlərində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açılır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox özəbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

Cc

CAHİL – MƏDƏNİ *Cahil* adam kor kimidir (A.Şaiq); Mən bədi əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmərəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *öliyə* hay verir, nə diriyyə pay (Ata sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansıxıcı* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; Ürəyi *şən* insanlarıq (C.Novruz).

CARİ – ƏSASLI Bu il məktəbdə *carri* təmir, gələni isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır.

CAVAB – SUAL *Suallar, cavablar*, mübahisələr; Uzunur axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük*lərin qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qodirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağıllı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişilər həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özünü iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarvəd, Porzad ilə qoşa *qarıyasın* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan olıyo; Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı gətdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadı); Bir günün içində on il *qocaldım* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, *cavan*san, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xətə etmə (Ə.Haqverdiyev); Bilirəm onu da *gözloyir qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata sözü).

CAYDAQ – GÖDƏK Yoldaşı əl ağacına oxşayan uzun, *caydaq* adam dinnir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəki*; Gözləyib-siz olmaz. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfani*; Muxənnət sürdü *səfani* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, bələli, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğrudan da, *ürəkəcan* və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DÜZLÜ Onun həkayələrində *cəfəng*, yudurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *düzlu*, məzəli məktəblər yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənəli* gözlərinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLƏMƏK – AÇMAQ Fərzəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rohimov); Gedənc gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənlik* də inkişaf, toroqqı ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqcu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşdır*, kim isə fərəhli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ədədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi çıx (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kondiləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rohimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilanlar *çığoqlorini* (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakətdən yalnız bilik və *cəsarət* qurtaracaq (A.Şaiq); Mənim qayədimi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsarətlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu birdöfəlik rədd eləyənsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsarətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yarışda *cəsarətlik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci düşmənidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsarətsiz* ağıl da kəssəri olmaz (M.İbrahimov); Səvinəz *ürəkli* cavab verdi ("Ulduz").

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanıdır (S.Qədirzadə); Övladların, bu işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda biz *acizlik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsur* kişiyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndirilən *qorxaq* adamlar kimi ölüm-ayağım əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* ("Ulduz"); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anatonlinin qəlbinə doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dartdı və təkidlə dedi (Çəmənzəminli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin ürəyini oxşadı (M.İbrahimov).

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərirdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, top, tüfəng, tapança; *Zarafatdır*, ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə götürməsən, özün də şəfa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədza).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırırdı (A.Məmmədza); O macal vermədi, mənim *yumşaqlığımdan* istifadə edib danışıb (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki, bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadı).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başə torif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarıışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ Ciltz, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyəsət *güclüdür* sonda (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əynində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə özünün tərini sildi ("Azərbaycan").

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellorinin işlərinə görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki yerə bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinlənərdi*, onlardan heyfini alardı (S.Qədirzadə); Hirsli soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CİRİQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (Ə.Vəliyev); Erkək atın çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cırıram* (S.Rüstəm); Yer küromiz fosil-fosil; *təzəlayir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cirnatmaq*, moclisi

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyşə, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatır, – dedi (İ.Şixli).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyəm (F.Kərimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şixli); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CIZMAQ – YAZMAQ *Yazdın, cızdın*; Qabağında (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərddir* (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anbarı doldurubdur mıx ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLIK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan"); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırımsız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alım o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzün yerinə *cöngə* ("Aşıq Ələsgor dastanı").

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRƏCÜR – EYNI *Cürəbcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimsində *qorxu* və heyrət görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişi də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxmə*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sərkindəsi; Alovlu, qüdrətli, *cürətli*, mətin (X.Rza); Dərəyə emmə, *qorxaq!* *Qorxaq* həllənc daşdır; Kim ona topik vursa; Dalı ona qarşdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SISQA Məsrurə özünü yarımdakı *cüsslə* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Suçular əkini dərin şırımla və *sisqa* axınla suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*: onso, əsas, alın və xəlbi sümüyü. İkisi isə *cütdür*: tərə sümüyü, gicəq sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırx il külüng çalıb bir *cüzi* pul olımə salmışam (S.S.Axundov); İndi hökim olsaydı, bir parça pambıqdan örtü opletə göndərib məndən *xeyli* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman işə Rüstəmin çağ vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam *xəstədir*, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qədirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əskisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu götür, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyün yetər, bir az da səndən *böyük* qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, təlaş dolu xoş bir intizar və *çağırış* vardı (M.İbrahimov); Müfid hər nə edirsə etsin, Dilşad yenə də onun ağzına baxır və *əmrinin* intizarını çəkirdi (M.S.Ordubadı).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK *Çaxnaşma* düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda *sakitlik*dir (S.Qədirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham *çaxnaşdı* (S.Vəliyev); Nəhayət, *sakitləşdi* (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, *çal* saçlarını da azacıq isladib, arxaya darayırdı (S.Qədirzadə); Mariana yəqin ki bunu duyub, *qara*, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qədirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş *çaladan* çıxartdılar (M.Talıbov); *Düzdə* oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın *çalışqan* kənd qadınları (Ə.Haqverdiyev); *Tənbəl* adam fikirli olar (Ata sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz *çalışmalıyıq* ki, ayrı-ayrı adamların özəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Sən harda küllönir, *veyllənirsən?* (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAQ *Çaşbaş* qaldı ("Azərbaycan"); Gülşənin marqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad *çox toxtaq* danışdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa *çaşdı* (C.Əmirov); Cahangir horbi *toxtadı* ortalığa təslim məsələsini atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri *çevik*, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim *ölüvay* adamdan xoşum gəlmir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərində əvvəlki zərəklilik, *çeviklik* yox idi (C.Məmmədov); Onun *ölüvaylığıdır* ki, biz özəb çəkirik ("Azərbaycan").

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah *qabarır*, gah da *çəkilir*.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, *çəkişdilər*. *Barışdı* nə qədər ayrı düşsələr (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK *Çəkişməsən, bərkəşməsən* (Ata sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu *çəkdi* (M.Süleymanlı); Atın başını *buraxdı*.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, *çəlimsiz* müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgöli etsin (T.Kazımov); *Kök* adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah *aydın* havalı, gah *çənl*, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarmomədd *çəpəki* qovluğa baxdı (M.İbrahimov); Səməd çevrilib *düz* oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir *çəpinə* baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, *düzünə* otur, qoy camaat soni görsün.

ÇƏRƏNCİ – QARADİNMƏZ Eh, nə *çərənci* kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyətcə müxtəlif adamlardır; gülorüz, *qaradinnəz*, çoxdanışan (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNCİLİK – QARADİNMƏZLİK *Çərəncilik* nəyə görə (M.İbrahimov); Onun *qaradinnəzliyi* həmişə hamını əsəbişləndirirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayrışanda; Qəlb qəlbə qarşıanda; *Çətin* olur ayrılmay; Göz-gözə alışanda (Bayatı); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİNLƏSMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qoflet qaçıb tramvaya minso, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIQ Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşməngoldi, *asanlıqla* bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sənəsi *batıq*, sifəti saralıb, çiyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Yanaz gördü ki, onun geniş almindakı *çixıq*, ayaqlarındakı nazik damarlar qızırib (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayndır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənon hamamı kimi biri *girir*, biri *çuxur* (C.Cabbarlı).

ÇILĞIN – SAKİT Külək *çox* sort və *çilğın* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇILĞINLIQ – DİNCLİK Adamlar *dincli* və *sakitlik* istəyirlər, horbi *çilğınlıq* istomirlər.

ÇILPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çilpaqam çilpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, eavan və təmiz *geyimli* bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lərişanın gülşini yenə *çiçəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez *soldu*, tez çöküldü (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Böğüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtədo qədər *çirkab* içərisinə getdi (M.Talıbov); Beş adam gəlondə heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir *çox çirkin* hərəkət və adətləri mənə tərk etdirdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *çirkin* iş üçünso, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay *çox* arıq olmasına baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislər çarpayının üstünə yığılan *çirkili* paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yorgən-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməkli*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açiq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirsəyinə *çirməlməmişdi* (S.Qədirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdı* ("Azərbaycan").

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hər işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bəcom, amma sən mənəndə *çoxbilmişsən* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmunudur* ("Ulduz").

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu *biz çoxdan* eşitməmişik (C.Cabbarlı); Görəsən *indi* də qarğı danışsarı, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında az iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun *çoxluğu*, *azlığı* bızdən aslıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənli* və ya *çoxmənalı* olur. "Müasir Azərbaycan dili".

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qədirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Körizadə); Dağında, *düzündə* bitməyeydi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyü *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Suporisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtür ("Azərbaycan").

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İCƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Gözəllikləri səbəbinə onları *çörəkli* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yerə verib dayandım (M.Talibov); Dərə olvan, çəmənlən olvan, *düz* olvan... Bu rənglərin düzümünə aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yerə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nördivanla dama çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gotirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissler daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar *küçədə yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadanıb*. Nahaq yerə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayı* (Ə.Əbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzıdan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILASMAQ Qar dağa *çıxar*, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox *tez acılışır* ("İzahlı lüğət").

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *acı* söz deməyə (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eyelərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözələrini yumacaq dərvin və *şirin* bir xoyala dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xərovin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qoribo bir *şirənlilik* var (S.Qodirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahınısı yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞILIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağılışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığılmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yəno axar çaylar üzrə domir körpü *qurulacaq*; Yəno sahil lampaları alışıcaq *çıraq-çıraq* (S.Vurgun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçib *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM *Fikrim dağınıqdır* (C.Əmiröv); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırıb bilmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqlığı* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağıdır* və sındırır, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlilidir* ("Jurnalist").

DAĞLI – ŞAD Övlad sarıdan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (Mir Cəlal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şadlır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gül-çiçəyə bəzənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzəli və usta Zeynallar *daxilən* çox tomiş və xoşxasiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Somud *zahirən*, doğrudan da, mürgülöyən adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Ç.Əmənəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz barəsində (C.Əmiröv).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı moni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada *İstedad*, hər böyük hünər, *Daima* vordışla inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qodirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqəti*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm söhbətini *dalmı* eşidə bilmədi (Ə.Əbil-həsən); Söhbətini *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəklandı, bir-iki kəsöv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılıncının *dalı* da kəsir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALAŞQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalaşqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbülləqdir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zöminli).

DALAŞQANLIQ – DİNCLİK Əhməd *dalaşqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dinclik* vermirdi (M.S.Ordubadı).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qarını örtüdü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalılı çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşında *dalğalı* dərindən bir ümman; Ümmanı sarsıtdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsəbah də bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kəlgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dil-bazi); Muradın evində böyük *şadlıqdır* (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkərin *dahınca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sonin *qabağınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandır (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVƏZÖKƏR Əli kişinin iki oğlu vardır, biri *dambat*, o biri *təvəzökərdir*,

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVƏZÖKƏRLİK *Dambatlıqından* parlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvəzökərlıq* kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv eləmişən ki, belə bir *damğalı* nəsiləndən özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədirzadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamışdıq* (M.Hüseyn); Qatar Culfə burmandan fitni *buraxdı* (M.S.Ordubadı).

DANIŞQAN – QARADİNMEZ Qərənfil Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinnəz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadıq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMEZLİK *Danişqanlıqıma* görə qınasan da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbil-həsən); Onun *qaradinnəzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kəman kimi inləyim (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinor, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda ürəyini o (Ə.Cəmil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Şixli).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağından* qaralmaz qanıq (S.Rüstəm); Məndə qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* eyləməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsen, nə? Bilirəm, yəno deyəcəksən ki, səhv edirsən, yəno məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaقدan bəri səni *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndililər bir ağızdan o son tufəngi *dandı* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiqləmə* məqsədilə bərkəndə dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçdilər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsan (S.Sər-xanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetiştir, çoxalır şairciyəzər; Ağgözlər, *dargözlər*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə "ana torpaq" deyirlər ki, o da ana kimi hamilə olur, ağrı çəkir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladlandır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni torif etməkləri onların *dargözlülüyündən* və uzağı görmədiklərindən (Ə.Əbil-həsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atamı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlandıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yərə, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qəlbini bir az *sakitləşirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən əhəmiyyət kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərimi bu qədər *genişlənməmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sənsüz *genişliyə*, bu önginliyə; Baxıb nəfəs alır adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARIŞLIQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darişliq* edirdi ("Molla Nəsrəddin"); Baxıb təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQADAN – HÖVSƏLƏLİ ...Münbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bosra

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK

məşhurdur məharət və fəngirliyi ilə. Kufə – üzü dönüklüyü və bələgəti ilə, Bağdad cəh-cəlalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqur-saqlığı* ilə... (Ə.Məmmədخانlı); Traktorçu Əli çox *həvəsəlləli* oğlan idi (İ.Şixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Oı basdığından yolunuz *darlaşmışdı*. Gecə Cəmil Əsədini kabinetində bu cür düşündükcə fikir dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədخانlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltmış* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyevin sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda soray-i şahidən göyə bir fişəng *buraxıldı* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLBLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daşqəlblili* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qəlbim ösüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyam! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* donizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaşı *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zahirən *sakitlik* və otalətini pozacaq bir hərəkət gözü doymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarıq, *dava* var dillə (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barit və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davadə* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün soruş boyun qapısında

dava-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənmə çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşağ çox *dinc* uşağıdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, Şamama *dincilivi*, rahat oturacağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülbəhsən).

DAVALI – SAKİT Məcməyədə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışısa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLİ – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* höküm tapın götürün (Ə.Haqqverdiyev); Çox *dözümsüz*, hövsələsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələndirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakəş məxləq yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zohmət *dözümlülük*, səbirliklə tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirdim ki, Xorasani *davasız* əlaq (Ə.Haqqverdiyev); Onların günü *savaşı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GETMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gözdü, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynağımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat dönəndə *ən dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər dənizi *dayazlıqlarının* qurudulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malik-

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazırırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının tərəfini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözəl Şöngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müfqi).

DAZBAŞ – TÜKLÜ Dazbaş Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözəli sərbəli olan bu kişi bazarın ortasındakı dükkanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Məhdinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadiq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kiri, bir anlığa o *susdu*, o dinnirdi; Onun ata üroyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və *demokratik* ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Ordubadi).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İnqilabdan əvvəl *demokratik* fikirlə ziyalılar *mürtəcə* qüvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Taxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də üroyi *rəhmlı* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmlilliyinə* çox adam qiymət vermir.

DESMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bəndi *deşib* möğrur bir tərzdə gücü goldıko fısqırırdı (Ə.Vəliyev); Tez bəndi *bağlayın*, hər yeri su basucaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yığılı, batdı qanlı saraylar; *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavadi); Bu dünyanı

üroyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirəm (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyngəni* kişini tez qocaldır (Ata. sözü); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpərin hirsini soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngni təşləyib atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibini dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atlılar kimin barəsində işə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurğun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyə*nsən ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmim də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏDBƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu sədət, bu sədəqət; Bu tontəno, bu *dədbəba*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏDBƏBƏLİ – CƏFALI Həsərtlə xatırlayır *dədbəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qalmışdır ("Azərbaycan").

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Çəlis aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çəlis, onlardan uzaqda *otur*, səni nə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Heç on beş il bundan qabaqki *dəcəl* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, sakit uşağıdır! ("Ulduz").

DƏCƏLLİK – DİNLİK Əmiqizi, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər bəyincə *dinclik* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürtdülər (S.Rəhmən); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kül rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏLƏDÜZ – DÜZ Amma *dələdüz* nökrölər arası yoxdur (Ə.Haqqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDÜZLÜQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələdüz* yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuya daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLIQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru işgüyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq*dır, qaranlıq düşsən kimi evdən bayıra çıxma bilmir.

DƏLIQANLI – SAKİT Semyonov hüzurunda dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara üroyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gəcə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏSMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görürün ya zəmanə dəyişir, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəlisov* ləpələrlər kimi; Ağıladı sümürə körpələrlər kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllı*ntuz (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəlisov*, əli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yirticinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəlisov* şimal küləkləri çökib bu ütünü (S.Sorxanlı); *Milayim* bir axşam çağırdı (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yasağı; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDLƏŞMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDLİ – ŞƏN Bədbəxt anam! *Dərdli* gözələrinə hər tərəfə çevirib həsrətə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandı (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərdsiz*, qüسسiz adamlar kimi şəlləno-şəlləno addımlayan Əli Rəsulov bir dəfə də olsun dönüb dala

baxmadı (C.Əmirov); Sərdar özünü *nəşəsis* adamlar kimi aparırdı.

DƏRƏ – DİK *Dərada* gen, *dikdə* dardır, dağ yolları (T.Şahdağlı).

DƏRƏ – DÖŞ Yay da yaman gəldi bu tərəflərə; *Dərələr* qaynadı, *döşlər* qaynadı (H.Hüseynzadə).

DƏRƏ – DÜZ Qarşıya birdən-birə; Çıxdı uçurum *dərə* (A.Şaiq); Neçə dağ, neçə *düz*, neçə kənd, şəhər ötdük; Biz havaya qalxandan bəri (B.Vahabzadə).

DƏRƏ – TƏPƏ O gah *dərəyə* enir, gah *təpəyə* qalxır (G.Hüseynoğlu).

DƏRƏ – ZİRVƏ Necə də bozard *dərələr*, düzlər; Qarlı *zirvələri* fikir aparmış (H.Hüseynzadə).

DƏRƏDƏKİ – ZİRVƏDƏKİ Yaş ötdükcə tələsərim; Gözmək üçün, görmək üçün; *Zirvədəki* qar qalağı; *Dərədəki* çiçək üçün (H.Hüseynzadə).

DƏRƏLİ – TƏPƏLİ Yolumuz *dərəli*, *təpəlidir*.

DƏRƏLİK – TƏPƏLİK Uçurum, *dərəlik* sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq); Dünən Saracı axtarırdın, deyəsən, *təpəlikdə?* (M.Süleymanlı).

DƏRHAL – GEC *Dərhal* pəncərədən çəkildi (A.Şaiq); Mart ayının on beşində bərk yağış yağdığı üçün səpin beş gün də *gec* başlandı (Ə.Vəliyev).

DƏRİN – DAYAZ Bulandırb saf suyu; *Qazıdn dərini* quyu (A.Şaiq); Nuruddin *dayaz* yer axtararkən gəlib bir yerə çatdı ki, orada bir uzun ağac sınıb körpü çayın üstünə düşmüşdü (S.S.Axundov).

DƏRİN – DAYAZ Sımasında *dərin* bir fikir ya yüngül və şirin xəyalat oxunurdu (Çəmonzəminli); Onların hər ikisi anlaşı bilməyən, *dayaz* bir həqiqəti öyrənmək qabiliyyətinə malik olmayan adamlar idi (M.S.Ordubadı).

DƏRİNLİK – DAYAZLIQ *Dərinlik* çox gözəldir: sadə olarsa; Nə çıxır o şeirdən, başımı yorsa? (M.Müfqi); Hər bir müəllif

öz əsərində yaratdığı obrazı hərtərəfli, hətta *dayazlığını* əks etdirməlidir.

DƏRMƏK – YİĞMAQ Bir nimçə üzüm *dərmədi* (S.Qədirzadə); Vaxtında səpək, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

DƏRRAKƏLİ – BALQABAQ Geniş ürəkli, *dərrakəli*, xeyirxah şəxs belə əhəmiyyətdən və minnətdarlıqdan istisna olunur (M.Talıbov); Xəlil nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn).

DƏRRAKƏLİ – DÜŞÜNCƏSİZ O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov); O dilsiz və *düşüncəsiz* bir zavallıdır (H.Cavid).

DƏRRAKƏSİZ – DÜŞÜNCƏLİ Adə, nə *dərrakəsiz*ən, barının nə qədər uzunluğu var? (C.Cabbarlı); Əhmədin... gözələri *dəlgin* və *düşüncəli* idi (İ.Şıxlı).

DƏYİRMİ – YASTI Üzün ağ, *dəyirmi*, gözün mostano; Baxışın bağrını döndərdi qanə (M.P.Vaqif); Maya gücünü toplayıb çırpındı və sağ qolunu onun əlindən qurtarıb *yastı* üzünü şillələdi (M.İbrahimov).

DƏYİŞİK – DÜZ *Dəyişik* salma, hər birin öz yerinə qoy (Ə.Haqverdiyev); Ayaq-qabını *düz* geyin.

DƏYİŞİKLİK – SABİTLİK *Dəyişiklik* nə vaxt olacaqdır? (S.Vəliyev); Frazecologizmləri müəyyənləşdirən meyarlardan biri də *məna sabitliyidir* (H.Həsənov).

DƏYİŞKƏN – SABİT Melodiyanı təşkil edən bu zil və bəm səslərin... bəziləri *dəyişkən* və dayanıqsız olur (Ə.Bədəlbəyli); Cəbhədə *vəziyyət* sözlər idi (S.Qədirzadə).

DƏYİŞMƏK – SABİTLƏŞMƏK Elə ki, Dürdanə gənc ana oldu; *Dəyişib* başqa bir Dürdanə oldu (M.Rahim); Sabit birləşmələrdə tərəflər (sözlər) öz əvvəlki formasını saxlayaraq, həmin formada *sabitləşir* (H.Həsənov).

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ Yox, ay *dəyməduşər* qız, şairdən inciməzlər

(H.Hüseynzadə); Aydın Qaradağlının ələmə tanış, *təmkimli* səsi eşidildi (S.Qədirzadə).

DƏYMİŞ – KAL *Dəymişini* qoyub, *kalım* dərir (Ata. sözü).

DİB – BAŞ *Baş, dibi* qar, boran; Papaq geymiş dumandan (A.Şaiq).

DİB – ÜZ Sanki qalxmaq istəyir göyə donizin *dibi* (R.Rza); Dəninizin *üzü* sakit, dalgəzsizdir.

DİK – ALÇAQ Girdmanın igid sərkərdəsi meydana *dik* bir yerdə görünərdi (M.Hüseyn); Qarşıda yol qırağında olan *alçaq* daxmalarda, uca ağaclar, dəmir dirəklər yavaş-yavaş irəli gəlir (S.Qədirzadə).

DİK – ÇƏPƏKİ Tahirzadə öz adını deyəndə Mirzə Rza diksinmiş kimi onun üzünə *dik* baxdı (Mir Cəlal); Nə isə o bu gün öz dostuna *çəpəki* baxırdı.

DİK – DÜZ Osman gözetçidir o yanki *dikdə*; Seyr edir baş-ayaq Nəmsə *düzünü* (H.Sanlı).

DİK – ENİŞ Qarlı, uca, *dik* başı; Az qalır dəysin aya (A.Şaiq); O, atı dəhmərləyir, çox çəkmədən *enişi* enib yoxuşa dırmaşır (Ə.Vəliyev).

DİKBAŞ – MÜLAYİM Hər xalqın *dikbaş*, lovğa cavanları da olur, səmimi, gözəl qızları da (S.Vəliyev); Xasiyyətcə çox *mülayim* adamdır (A.Məmmədova).

DİKBAŞ – TƏVAZÖKAR Qədirin də Poladdan ona görə xoşu gəlmirdi ki, Polad *dikbaşdır* (Ə.Vəliyev); Mən bir *təvazökər* bəndəyəm (F.Korimzadə).

DİKBAŞLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dikbaşlığın* axırı budur (A.Şaiq); Şərəf oğlu dostunun bu hərəkətini *təvazökərlik* sayıb ürəkdən razı qalırdı (M.İbrahimov).

DİKDİR – DƏRƏ O biri tərəfdən isə yeno bir *dikdir* var idi (S.Vəliyev); *Dərələrdən* və çaylardan duman qalxırdı (S.S.Axundov).

DİKƏLMƏK – ƏYİLMƏK Züleyxa və Balaxanın adını eşidər-əşitməz, papirosları yerdə qoyub *dikəldi* (C.Cabbarlı); *Əyilib* yerden pəncəyini götürdü.

DİQQƏTLƏ – AYAQÜSTÜ Aslan adamları *dıqqətlə* gözəndən keçirdi (S.Vəliyev); Malik camaatın rahat olduğunu görüb *ayağıstü* mitinqi bağladı (M.İbrahimov).

DİQQƏTLİ – HUŞSUZ Aslan onu *dıqqətli* və davamlı süzüb oturmaq üçün yer göstərdi (M.İbrahimov); Bayram balkonda durmasına baxmayaraq, sanki *huşsuz*, fikirsiz idi (Ə.Vəliyev).

DİQQƏTLİ – LAQEYD Yoldaş polkovnik, o indi də *dıqqətlidir* (C.Əmirov); Davranışlarından belə başa düşürəm ki, o da mənə qarşı *laqeyd* deyil (S.Qədirzadə).

DİLCAVABI – YAZILI Əmanətəm də, *dilcavabı* sifarişim də var (A.Şaiq); Məna yazılı cavab verərsizdir.

DİLƏNCİ – DÖVLƏTLİ İndi *dilənci* sifotində gəzirəm. Deməli, *dövlətli*, varlı bir bəy idim (Ə.Haqverdiyev).

DİLƏNCİ – VARLI Ey mənim yolçu, *dilənci* lüt qardaşlarım! (C.Məmmədquluzadə); Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* soyu-yəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev).

DİLƏNMƏK – VARLANMAQ Mən də elsiş-obasız bir qoca dilənciyəm. Kəndlərdə *dilənirəm* (S.S.Axundov); Nurecabbar var-dövlətə də, *varlanmaq* ehtirası ilə özünü oda-közə vuranlara da ikrahla baxırdı (İ.Məlikzadə).

DİLGİR – ŞƏN Məna giley yazan şagirdlərdən mən özüm çox artıq dərəcədə *dilgirməm* (C.Məmmədquluzadə); ...Ətrafa səs-küy, *şən* qohqəhələr yayıldı (S.Qədirzadə).

DİLXOR – ŞAD General bu gün çox *dilxor* idi (S.Rəhman); Biz buna çox *şadlıq* (İ.Əfəndiyev).

DİLXORLUQ – ŞADLIQ Pirinin *dilxorluğu* bir anda sovuşdu (İ.Əfəndiyev); Sarışın olan yerdə hər zaman gülüşmə, *şadlıq* başlandı (S.Qədirzadə).

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Onunla *dilləşmə*, çökil, get (A.Şaiq); Sabah ikisini də danlayıb *barışdıracağam* (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – HƏYALI

DİLLİ – HƏYALI Sən də anan kimi *dillən* (S.Vəliyev). ...Ananın yanında cavan oğlandan daha çox *həyalı* bir gəlin kimi dolanan Səməd, indi ananın da belini yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – QARADİNMEZ Sən nə *dilli* oğlansan! (S.Vəliyev); Görmürsən *qaradiməzin* biridir.

DİLLİLİK – QARADİNMEZLİK Uşaq adətə xilafına olaraq, bu axsam bir az *dillilik* edirdi (Ə.Əbülbəhər); Onun *qaradiməzliyi* gedis-gəliş manecilik törətdi.

DİNAMİK – STATİK *Dinamik* fellərdə hərəkət, iş, aktivlik, *statik* fellərdə isə hal-vəziyyət, passivlik var.

DİNC – NARAHAT Məmməd həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmmədquluzadə); Vahabzadə bu sözün öz yaxşı mənasında *narahat* bir şairdir (M.Hüseyn).

DİNCƏLMƏK – İŞLƏMƏK Gah yalqızca kimi ulayır külək, gah da quduz kimi yazır, *dincəlir* (S.Vurğun); Mən texnikumu bitirib bir sənət qazanacaqdım, başqaları kimi namusla *işləyəcəkdim* (S.Qədirzadə).

DİNCLİK – NARAHATLIQ Dedim: – Şirin şey varmı hovatda *dinclik* kimi? (S.Rüstəm); Etiraf etməliyəm ki, bu *narahatlıq* mənə həm də ləzzət verir (S.Qədirzadə).

DİNDAR – KAFİR *Dindarin* bu sözü Məşayin ürəyini yaraladı. Bu *kafir*lərə inanmaları haqq yola qaytar (Ə.Haqverdiyev).

DİNLƏMƏK – SÖYLƏMƏK Rəis sizi məmnuniyyətlə *dinləyir* (İ.Əfəndiyev); Mən sizə əqdəmi *söylədim* (M.İbrahimov).

DİNMƏK – SUSMAQ Daha *dinmədilər*; *Susdular* artıq (M.Rahim).

DİNMƏZ – ZƏVZƏK Eyzən fikirdə, kefsiz, *dinməz*, yəqin burada bir hikmət vardır (İ.Hacıbəyov); Çox *zəvzək* adamdır.

DİNMƏZLİK – ZƏVZƏKLİK Əsgörin *dinməzliyi* o buna görə də pis yerə *yozmurdu* (Ə.Əbülbəhər); *Zəvzəkliyinə* görə hamı ondan uzaqlaşır.

DİNSİZ – MƏMİN *Dinsizin* öhdəsindən mənsiz gələr (Ata. sözü); Mərhum Zeynəb

DİVANƏ – AĞILLI

xanım *məmin*, müsəlman bir Allah bəndəsi idi (Q.Qantəmir).

DİRÇƏLMƏK – XƏSTƏLƏNMƏK Uşaq böyümüş, rəngi açılmış, *dirçəlmiş*, çevikləşmişdi (Mir Cəlal); Əziz on iki yaşında olanda bərk *xəstələnmişdi* (Ə.Vəliyev).

DİRİBAŞ – MAYMAQ Xala, sən nə *diribaş* qansan? (N.Vəzirov); Bir nəfər mənə demişdir ki, bəzi *maymaqlar* açarı qifilin içərisinə qoyur (M.Talıbov).

DİRİBAŞLIQ – MAYMAQLIQ Biri o birilərindən *diribaşlığı*, hazırcavablıqla seçilirdi (M.Eynullayeva); *Maymaqlıq* edib Ağasolimi əldən buraxmışan (C.Əmirov).

DİRİLİK – YOXLUQ Bir söz ki bir cavanın *diriliyinə* səbəb olacaq, onu demək *günahdır* (Ə.Haqverdiyev); Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

DİRİLMƏK – ÖLMƏK *Öləcəyəm*, bir də *diriləcəyəm* (C.Cabbarlı).

DİRMANMAQ – DÜŞMƏK At belində yavaş-yavaş *dirmanıraq* dağlara (S.Rüstəm); Qaraca qız armudları dərib, pişiyi qucağına alaraq yerə *dişdi* (S.S.Axundov).

DİŞARI – İÇƏRİ Di onda mən cəhroni, xurcunu qoyum *ičəri*, qapımı bağlayım gedək (Ə.Haqverdiyev); Bacı, köpəkdən qorxuram, *dışarı* çıx (S.S.Axundov).

DİŞİ – ERKƏK ...Har yuvada birco *dişi* arı olar, ona şah deyirlər (S.S.Axundov); *Erkək* atı yəhərləyib minəndə ixtiyarsız olaraq gülürəm (Ə.Vəliyev).

DİŞİCİK – ERKƏKCİK Bəzi bitkilərin qönçələrində olduğu kimi pambığın qönçəsində də *erkəkciyə* *dişicik* var idi (Ə.Vəliyev).

DİŞLƏMƏ – ŞİRİN Bəlkə, biri çayı *şirin* içməyəcək. *Dişləmə* içəcəkdir (S.S.Axundov).

DİŞLİ – ÖLÜVAY Özün bilirsən ki, onlar *dişli* tayfadırlar (İ.Şıxlı); Onun tələsməklə işi yoxdur, *ölüvaydır* ("Ulduz").

DİVANƏ – AĞILLI Əqlini itirib qız, *divanədir* (S.Rüstəm); *Ağıllı* düşməni nədən dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ Genə bir Leylivəş yara dil verdi; Könül Məcnun tək *divanələnməmiş* (M.V.Vidadi); İndi Sona lap *ağıllanmışdır* ("Azərbaycan").

DİVANƏLİK – AĞILLILIQ Nə işdir bu, bu nə *divanəlikdir* eyləyir sən? (C.Cabbarlı); Malik onun *ağıllılığının* səbəbini bilirdi.

DOĞMA – ÖGEY Demək, o sənin üçün *doğmadır*, amma bu biriləri *ögey?* (İ.Əfəndiyev).

DOĞMA – YAD O *yad* deyil, mənə *doğma* baladan artıqdır (A.Şaiq).

DOĞMAQ – BATMAQ Yenidən *doğmaq* üçün *batdı*. Gözlərdən itdi (S.Rüstəm).

DOĞMAQ – ÖLMƏK Bir il sonra Zeynəb oğlan *doğdu* (M.İbrahimov); Ölür, kişitək *ölər* ələ düşməz o, yalnız (B.Vahabzadə).

DOĞMALAŞMAQ – YADLAŞMAQ *Doğmalar* get-gedə *yadlaşır*, yadlar isə *doğmalayır*.

DOĞMALIQ – YADLIQ Ancaq bu küskün səs o *doğmalıqdan*, o nəvəzisdən uzaq idi (M.Eynullayeva); Ancaq indi uşaqlarının yanında özünün *yadlığını*, özünün zalımlığını dərk edədi (M.Eynullayeva).

DOĞRU – ƏYRİ Qələm *əyri* kəsilə o, *doğru* yazar (Ata. sözü).

DOĞRU – YALAN Allah bilir ki, *doğru* deyirəm! (M.F.Axundzadə); Pul tapmışam, *yalan* demirəm (M.F.Axundzadə).

DOĞRU – YANLIŞ Mən səni *doğru* yola çəkmək istəyirəm (C.Məmmədov); *Yanlış* hesab Bağdaddan qayıdır (Ata. sözü).

DOĞRUÇU – YALANCI *Yalançının* evi yandı, kimsə inanmadı (Ata. sözü); Deyənlər nə qədər *doğruçu*, nə qədər alibəbəb şəxslər imiş (M.S.Ordubadi).

DOĞRUÇULUQ – YALANÇILIQ Müəllim şagirdlərinə *doğruçuluğu* təbliğ edirdi. Bizcə, *yalançılıq* lokası ölümdən daha çirkindir (H.Cavid).

DOĞRULTMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Yarmımmədi mühasiblikdən azad

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ

edək, hələlik qoyaq aşağı bir işdə özünü *doğrultsun* (M.İbrahimov); Əvvəlcə *dincə* lirdi, kitablar oxuyurdu, sonralar isə danlığa başlayanda ancaq özünü *günahlandırır* (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – ƏYRİLİK *Doğruluğun* dili belədir yalnız (S.Vurğun); Məncə, ona inanmaq olmaz, kimi *dindirir*sən *əyri*liyindən dad çökür (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – YALANLIQ Çünki sözlərimizdə *doğruluq* var (S.Vurğun); Kəndçilər etdiələr dübarə hücum; Yəni oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

DOĞULMAQ – ÖLMƏK Adamlar bir dəfə *doğulur*, bir dəfə *ölür* (F.Kərimzadə).

DOĞUM – ÖLÜM – Sizin verdiyiniz nömrə Moskva *doğum* evidir (S.Qədirzadə); Gözünün içinə baxdı *ölümün*; Neçə yol torpağı çiləndi qanı (B.Vahabzadə).

DOĞUŞ – ÖLÜM Əsil möcüzə – *doğuş*dur, törənşirdir (İ.Məlikzadə); Elə qızla *ölümə* də getmək qorxulu deyil (S.Qədirzadə).

DOLAMAQ – AÇMAQ Çay başından gələn son saclarımı allorinə *doladı*, kəndin içindən sürürdü (C.Cabbarlı); Kapitan gözlerini geniş *açdı* (S.Qədirzadə).

DOLANBAC – DÜZ Mahmud Zəncəmin *dolanbac* küçələrində gözənd itdi (A.Makulu); İndi şəhərimizdə salınan küçələr *düzdür*.

DOLAŞIQ – AYDIN Qəlbimdə ağır-ağır dordlorim, başımda *dolaşıq* fikirlərim, xəyalim, hərə-mərə gözlərim ulduzlarda, bir müddət yata bilmədim (A.Divanbəy-oğlu); Çox *aydın* və dərin mənalı iki xətt şəfə oxşayan bu lentlər ona nəfər xatırlatmadı (Ə.Vəliyev).

DOLAŞIQLI – AYDIN *Dolaşıqlı* yolda sürət artırmaq qorxulu olduğunu seziş açıq deyirdi (Mir Cəlal); Bu mənzərəni gördənkən hər şey *aydın* oldu (C.Məmməd-xanlı).

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ İlyas gülünə bir heyət, qərbi *dolaşıqlıq* içində

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cölal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartinir və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir *azdan* zabit ömr verdi, salı sahələ bağlayan kondirlor *açıldı* (S.Qodirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşa* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı öyləndiyimiz Tel adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncəli artıq dostlaşmışdı (S.Sərxanlı).

DOLĞUN – ZƏFİF Kərəmətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da sösi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sırdaşa dünya (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çökilib dilini işə saldı (S.Qodirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yohürin qaşına saldı (Mir Cölal); Ancaq dünya *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barın gəyortəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülüm-səyirdi*, kırıqları tıroyırdı (S.Qodirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dostu–dostu; *Doluxdu* dars otağına (M.Dilbazi); Şahər tezdən durub yaxşı fikirlər, nöci b hissələrlə evdən *çıxarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri isə qışqırdıca, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boyunda çömbəlmiz, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hörden şallağı tovlayıb köllərə qışqırır (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vəziyyətdə alardı. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qodirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Homid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gədən boylu, enlikürək, şumal bir oğlandı (S.Qodirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qonun gözlərini tavana zilləyib qəzəblə *donqulandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qodirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* cığrlar, izlər; Bu gedişin qəsdini nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu səhildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNMƏK Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkiyir? (C.Məmmədquluzadə); Xərovi *isidib* götürdü (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla mənə süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə goldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şahəri belə ürok *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qodirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qolbdən istədiyini *dostdan* məktub alasan! (N.Nərimanov); Dəyərli başımız *əğyar* içində orsi–olaya (M.S.Orudubadi).

DOST – RƏQİB Hor şeyin tozosi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelurini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itiron italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qərara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Dış qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhbət edirik (M.İbrahimov); Bu nədir, o, sözü *yarımçıq* qoyub susdun?! (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qorənfillo Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə evə *döndülər* (S.Rohimov); İndi *gedib* səhərə kimi rahat yatacaqsan (S.Qodirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikrili və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Sən dönməz baltıçısına; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rahim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma mənənd (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* mənə sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Müşavirədə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIĞMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütülənmis ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldirik, *yığıdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏMƏK – YIĞILMAQ Həyətdə palaz *döşəlib*, samovar qurulmuşdu (Çəmonzəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*. **DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ** Qəm yemo, çox çəkməz *dövlətlənməni* (S.Rüstəm); Var–yoxdan çıxmış kondirlor tamam *yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDA O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədamın* birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa eno, *dövlətlikdən* kasıblığa düşo.

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhbəti aparıb çıxaracaq keçən gün–lərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz soadətini *dövlətlikdə* axtarırlar. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, aqlığın sonu (S.Vurğun).

DÖYMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yərə söyüb–danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gol, ipək saçını *oxşayın*; Sonlən bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜKMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm boyı görün kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmonzəminli); Əziz özünü *toxtamağa* çalşır, hakim ölini ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMEK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qəvsi–qüzəhdən; Qəlbim *döyünüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Bərdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜŞKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyiləm, yaman da *döyüşkənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜŞKƏN – SAKIT Özü arıq bir oğlandır. Amma bilirsən necə *döyüşkəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüşkənlilik* ad çıxarmışdı. Sən *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın sellorində çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdırma*lıyam (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nuraəddin kimi pis gümə *dözümlü*, səbirlı bir uşaqdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə beş doluğu dura bilmir.

DÖZÜMLÜLİK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanı *dözümlülük*, cədlilik, çeylik kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir (“İzləli lüğət”); Sorvınaz cavab tapmağa hazırladığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına özü cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn).

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca səbriqli idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK *Dözümsüzlük* üzündən özünü daha da xar etmiş (M.Talıbov); *Hövsələliyi* sayəsində salamat qala bilmişdir ("Azərbaycan qadını").

DUL – ƏRLİ Bir neçə ərlı qadın oturub, *dul* Təllinin qeybatını eirdirdi ("Ulduz").

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri *dumanlanmışdı* (A.Şaiq); *Açıldı* arzuları; Gözündə çiçək-çiçək (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AÇIQ Maritsa *dumanlı* gözlərini ona zillədi (S.Vəliyev); *Açıq* səma, göy qurşağı; Biri sənən, biri mən (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AYDIN Cəfər xeyli fikrə gətdi, üzü tutuldu, *dumanlı* baxışları uzaqlara dikib düşündü (M.İbrahimov); Bunların hamısı məlum və *aydındır* (Ə.Vəliyev).

DUMDURU – BULANLIQ Küçənin hər iki tərəfindən *dumduru* su axırdı (Ə.Vəliyev); Baxış *bulanlıq*, gözləri yorğun idi (Ə.Vəliyev).

DURĞUN – AXAR *Durğun* göl olduğu yadıma gəlmiş (A.Şaiq); *Axar* su murdar olmaz (Ata. sözü).

DURĞUN – DAŞQIN Şux səslərlə dolu isti yuvalar; *Daşqın* çaylar, *durğun* göllər bizimdir (A.Şaiq).

DURĞUNLUQ – İNKİŞAF Cəfər Cabbarlının vəfatından sonra səhnədə və dramaturgiyada bir *durğunluq* əmələ gəldi (S.Rohman); *İnkışaf* əksliklər mübarizəsidir.

DURĞUNLUQ – QAYNARLIQ Hər duruşunda, hər baxışında bir *durğunluq* var (H.Cavid); Onun üzündən bir *qaynarlıq* duyulur.

DURĞUZMAQ – YATIRTMAQ Mənsur onu *durğuzub* aparmaq istədisə də, Sitarə mane olub oturtdu (C.Cabbarlı); Mədinə uşaqlarını *yatırdırıb*, öz işi ilə məşğul olmağa başladı ("Azərbaycan").

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *dürmadan* bərbəşə yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcəz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ÖYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arası doyurdum (A.Divan-boğulu); Onlar *əyləşdilər* və Sərdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadı).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *oturmuşuq*; Bir tərəfdə *durmuşuq* (İ.Təpdiq).

DURMAQ – UZANMAQ Səhər *durub* Sabunçu məktəbinə gətməyə hazırlaşdım (A.Şaiq); Əlini yastıq edib *uzandı* yastığına (S.Rüstəm).

DURMAQ – YIXILMAQ Mat-qut dayanıb *durdum*; Qarşısında şairin (S.Rüstəm); Sənin yanında Rəsulova dedim ki, *yıxılmışam*, burum qanayıb (C.Əmirov).

DURU – BULANLIQ Beşinci gün idi ki, kolxoççular *bulanıq* arx suyundan əvəzində *duru* şirin su içirdilər (Ə.Vəliyev).

DURULMAQ – BULANMAQ O vaxtdan höftələr, aylar dolandı; Sular gah *duruldu*, gah da *bulandı* (S.Vurğun).

DURULMAQ – BULAŞMAQ Dünənki bork qardan sonra gün çıxmış, hava *durulmuşdu* (Mir Cəlal); Bakının havası birdən-birə *bulaşmışdı* (M.İbrahimov).

DURULMAQ – POZULMAQ Məhərrəmin birdən-birə kefi *duruldu* (M.Eynullayeva); Qulam Rza adını eşidən kimi mənim kefim *pozuldu* (M.İbrahimov).

DURUŞ – OTURUŞ Vardı bir əlçatmaz gənclik vüqarı; Qızın *duruşunda*, *oturuşunda* (Ə.Cəmil).

DURUŞ – YATIŞ Baxışım, *duruşum* duyışdı tamam (Ə.Rza); Körpənin məsum *yatışı*, olcivəzinin qoyuluşu, bütün əzası ildırım qüvvəsinə dönərək Mərdanı vurdu (Çəmənzəminli).

DUZLU – ŞİT Hər gün burada darvaza tağı altında *duzlu* suda pərtlədimmiş qarğıdalı

satan yeniyetmə bir oğlan heyretlə arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədcanlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xörəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıcılıq hiss olunsada, *duzsuzdur*. Bu danışıqlardan bir neçəsi *maralı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənki* bu çöllərdə; *Axar* zümrüdi kimi su (M.Seyidzadə); Eynəkli kişinin *bayaqkı* istehzalı baxışından əsər-ələmət qalmadı (C.Əmirov).

DÜRTMƏK – ÇIXARTMAQ Pası mırıldana-mırıldana öyildi, açılmış kağızı qatlayıb onun qoyunna *dürtdü* (S.Rəhimov); Yarməmməd portfelindən bir dəstə əzik-üzük kağız *çıxartdı* (M.İbrahimov).

DÜRÜST – SƏHV Sənin fikrin *dürüstdür*. Köhnə *səhvələrini*, keçmiş nöqsanlarını adamların üzünə tez-tez vurmağın nə monası var (Ə.Vəliyev).

DÜRÜST – YALANCI Əgər siz *dürüst* adam olsaydınız, bu neçə vaxtı bu yolda görünməzdiniz (M.F.Axundzadə); Hər ikiniz *yalancı* və fırıldaqçısınız (C.Əmirov).

DÜŞKÜN – BƏXTƏVƏR Olmasaydı əgər bu üç xoş gün; Mənim ömrüm olurdu *düşkün* (A.Səhhət); *Bəxtəvər* başıma, yaxşı tapmışam xoşbəxtliyin yolunu (M.İbrahimov).

DÜŞKÜN – GÜMRAH Tərtaşın, tərtaşın, gözəl tərtaşın; Səno qurban olsun bu *düşkün* canım (S.Vurğun); Bu *gümrah*, bəxtiyar gəncləri görcək; Xəyalən dolanb gözdüm dünyanı (O.Sarıvəlli).

DÜŞKÜN – VİCDANLI Cahangir ağa zəif iradəli, naqis ağıllı, *düşkün* fikirli adam idi (Ə.Vəliyev); Mən *vicdanlı* adamam, razı olmaram ki, sizin kimi yaxşı yoldaş qarşı qrup düzəltsinlər (İ.Förzəliyev).

DÜŞMƏK – ÇIXMAQ Dünya nordivandır, biri *çıxır*, biri *düşür* (Ata. sözü).

DÜŞMƏK – QABARMAQ Yenico çirtləyən günəşin ilk şüaları onların üstünə

düşmüşdü (Ə.Məmmədcanlı); Hər dəfə nəfəs aldığıda sinəsi körük kimi *qabarırdı* (İ.Şixli).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşməni* tanıya bilmir (M.S.Ordubadı).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayırdıq. Onu özümüzdə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

DÜŞMƏNLİK – AŞINALIQ *Dünənki düşmənləyə* inanmayırdıq (Ə.Əbülbəhən); Od ilə pambığın nə *aşinalığı* (Ata. sözü).

DÜŞÜNCƏLİ – FƏRSİZ Səttar xan olduqca *düşüncəli* və kədərlı idi (M.S.Ordubadı); Ürəyində, o qocadan *fərsiz* övladına qalan kaxxana kimi uçulub-dağılıb, bərhad olub (S.Qədirzadə).

DÜŞÜNSÜZMƏK – DOSTLAŞMAQ Son niyə Şiraslanla *düşünsüzmüsən?* (S.Rəhimov); Fərman da Qədir kişi ilə *dostlaşdı* (Ə.Sadıq).

DÜYMƏLƏMƏK – AÇMAQ Moşədi İbad yaxasını *düymələyir* (Ü.Hacıbəyov); Qulam qızın yaxasının düymələrini *açdı* (S.Qədirzadə).

DÜYMƏLİ – AÇIQ Əyrice qaşı var, ucu oyməli; Kotan köynək geyib, köksü *düyməli*. Aşiq Kərom. Qulam sobanın *açıq* qapısından yerə düşən közü götürüb içəri atdı (S.Qədirzadə).

DÜYÜN – YAS Uzaq ellərdə *yasdır*, bizim ellərdə *düyün* (S.Rüstəm).

DÜYÜNLƏMƏK – AÇMAQ Qadın bu pullara həsrətlə baxdı və nəhayət, onların beşini götürüb qarqatının ucuna *düyünlədi* (A.Makulu); Göycək durub qapını *açdı* (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – AÇIQ İlanlar fişıldayıb kol-koslar arasında; Ayagə dolayan *düyünlü* kondir kimi (S.Rüstəm); Simon yol *açıqdır*, gedə bilərsən (B.Vahabzadə).

DÜYÜNLÜ – ŞAD Sevdiiyimi oynino geyibdi ağrı; Çəkibdi sinəmə *düyünlü* dağı

(“Abbas və Gülgöz”); Ürəkdən *şadam* ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-*diyyənlü* günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yaslı* qızların; Ahından oridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun *düz* görə; *Düz* dolana, *düz* görə; Mən yara neylədim ki; Atdı moni göz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düzünə*, gah *köndələninə* getmişdim, şəhərin axşam qaynarındakı izdiham içində çox sıxalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədخانlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* palçıq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmişdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözü nə demək olar?! (İ.Əfəndiyev); *Yalan* sözü nə veririlər (“Ulduz”).

DÜZ – YAMAN Bircə son *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa bələdi; *yaman* oğul, *yaman* ərvad, *yaman* at (Aşiq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə gəldi ki, döyüşçü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat veriblər (S.Vəliyev).

DÜZƏLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəlişdilər*, bir müddət mehriban yaşadılar, sonra nödənsə *pozuluşdular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikolib, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belo qanırq ki, xəyal, fikir və əqido *düzəlməyə*, fel heç vaxt *düzəlməz* (C.Məmmədquluzadə); Anladırca səni *pozulur* halım (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağıtmış körpüləri *düzəltsinlər*. Ancaq bu igidlər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltirdi* (S.Rəhman); Zinyət fikirlə alınıni qırışdırıb dodaqlarını *əydi* (Çəmənzəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarır. *Yalan* ayaq tutar, amma yeriməz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədaqətin müəssosəsidir (M.İbrahimov); Qarətin, *əliəyriyilin* kökünü kəsmək (F.Korimzadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur, əzəldikcə daha da ilham; Hoqiqət naminə, *düzlük* naminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzüb* özümə bir meysərə, sən-dələ oxşar bir yer qayırmışdım (A.Divanbəy-oglu); Uşaqlar daşları *dağıtmağa* başladılar (“Azərbaycan”).

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşımda *düzünə* oturdun (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzürək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düzünə* üzümü baxaraq gülümsədi. Çünki maşın *yanakı* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* uşağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzadə).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklərin *ehmallı* düşürülməsini tapşırırdı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksindi, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Çəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyəətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakinliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq önəmə və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamlar çörək kəsib üzünə gülən, daldə isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAMLA – NİFRƏTLƏ İçəri daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafındakıları *nifrətlə* süzdü (“Azərbaycan”).

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtirashı* gözləri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşqun ehtiras əlovu; Yaxar atəşlərin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİŞAMLA – MATƏM İndi bayraq kimi ucaldır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç yeni dəyişmədi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Haç Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanında uzanıb diqqətli baxdı (A.Şaiq); O *cəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantemir); Onları oyləndirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım küçüyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Məm-

mədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xotə; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən mənədən *tədbirlisən* (İ.Şixli).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Səzdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, səzdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmlı* və qəccə bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərindən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsiz* bir adamam (M.S.Ordubadı); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stolun böyründə otursun, yazsın (Mir Cəlal).

EN – UZUN Tövlənin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yekdi arşın yarım *enidir* (Q.Qantemir).

ENİNƏ – UZUNUNA Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atdıqda pambıq gücü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülüşlə işıqlanmış kimi görünən tutqun sifəti bir az *enlənmışdi* (Mir Cəlal); Yolu *daraldıdılar*.

ENLİ – DAR İkinci məhəlləyə gəlincə, küçələri *enli*, təmiz və evləri solıq ilə tikilmişdi (N.Norimanov); Atılardı *dar* küçələri, əyri döngələri keçib, seminariyanın yanına qədər gəldilər (İ.Şixli).

ENLİ – QISA Lazar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq mənə görcək *qısa* qaşlarını dardı, *göz*lərini bərdəldi üstünə yeridi (Y.Əzimzadə).

ENLİ – NAZİK Kişinin sifəti *enli* və qabarıqdır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qırmaq

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda İlqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinosi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yığdı, *ensiz* çiyinlərini qısb boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tumanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqaltı xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *erta* oyanardı qarı; Durquzar idi hamı xidmətkarı (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə öl-ayaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ƏŞİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndörün qolundan və çəko-çəko aparır *əşiyə* (C.Məmməd-quluzadə); *İçəri* girən kimi ölünü gödəkəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim sən ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiyası və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inanmışdı (Çəmənzəminli).

ETİNASIZ – DIQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DIQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliyyə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalaxın bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadının *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təskin etmirdi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qoriba bu idi ki, Şamxal *evlənməmişdi* (İ.Şixli); Mən

də səni *boşaram*, qalarsan canın çıx-a-çığa (Çəmənzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alim, *evlənən?* (Ə.Haqverdiyev); Məgər səhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, sənə ev düzəldirəm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvəzi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalımı *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğiburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pohləvan idi (Nağıl); Göy üzündə *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qarışa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalır və *eybəcər*ləşirdi (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəng*ləşmişdi (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcər*liyinə görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbüllhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* gətirirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN *Eyibsiz* dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlü qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyibsizliyi* valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYİNİ – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eynisi*nə, buna sözmü var? Ürəyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbüllhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyi*nə görə küçə borana düşmüş yolçu kimi çəşib qalır (M.İbrahimov).

Əə

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* əşiqləri olan bəz torağaylar havalanıb səhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pozaraq dedi (M.S.Orudabadi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbədilik müvəqqətilikdən* üstündür (“Qabusnamə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dünyaya bir dofo gəlsə də insan; Yəno *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu öksimi sənə verirəm (İ.Şixli).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbəs* yərə həyəcan keçirirdi (İ.Şixli); Uzun və *mənali* bir sükt Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zarafatın o *əbləhə* neçəyö oturacağını göstərirəm (S.Vəliyev); Sözədə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyənin pristavı Navedski adında çox rəhmsiz və *əclaf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Orudabadi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Görürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkətdən *əclaf*lıq tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqətliyyə*nə lap əvvəldən bələdəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcnəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Orudabadi); Onlar *ana* dilində danışırırlar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yəno çamadanı verməyib, təcilən... vağzaldan şöhrə çıxırdı (S.Qonizadə); *Özü də yerlidir* (Y.Əzimzadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır boşəri yalan vədləri; Haqdan, *ədələtdən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et or dedi-yindən; *Ər zülmü* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədələtli* qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan səvinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədələtsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsaf*lı və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Məgər mən az *ədələtsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsaf*lılığınə söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdı-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın arasında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirən (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına girə bilməzdi; *ədəb*, həyə, hörmət vardı (Q.Qantəmır); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmərəm (M.Hüseyn). **ƏDƏBLİ – KOBUD** Vaqifin Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O monə tərəf öyilib, *kobud* bir pıçılı ilə adımı çağırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbliyyə*ndən başını aşağı saldı və cavab vermədi (“İzahlı lüğət”); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənməmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəbsiz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... təmiz və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəldi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* noticosı var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Sofim kimi *zirək*dir, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xostolıkdən, *əfəllikdən* ölənləri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabilində mənim çox aciz-avara

ƏFSANƏ – HƏQIQƏT

bir uşaq olmağını üzə çəkənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏ – HƏQIQƏT Bunlar *həqiqətdir, əfsanə* deyil; insan nələr qurdu, nələr yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qohrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *asil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQIQİ Gülşənəm arvad öz tərifindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışdı (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axtışam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub *əğyarə* yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, ...*dostluğu*, sədəqəti osil ürək döyüntüsü ilə tərənnum edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılıs; Yaxın bir gün, ətraflı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadımdır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalançı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi sonda min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin olından çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİÇİN Bağın, *əkini* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum ökməyə dehqanları neylərdin, ilahi? (M.Ə.Sabir); *Biçinə* çin görəkdir, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNCİ – BİÇİNCİ Özünü də *yaz əkinçi*, qış dilonçı (Ə.Haqverdiyev); *Biçinci* haqqını yerdən yığır (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir, biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, danı *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünü *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım özünə beş addım geri çəkilən *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklili* bir şəxs kimi tanıyırlar ("Azərbaycan").

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* öməklə *fiziki* ömək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlaltı* öküzləri satıb yeməyi təlimatçı Məcidə pört etmişdi (S.Rohimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkardır*? – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlaltından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLİBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan təkmüşəm tədbir; Görək sənə görək düşməmə *əlibir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerə də yer tapılmaz artıq *şəxsəyə*, dördü; O yerdəso ürəklər dördün *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka oti ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən nəşəyə* (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əli-açıqsan*, verəndə üzünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevəndə *xəsis* olma-yın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əli-açıqlığı* dillərdə dastan olur ("Qaçar Nəbi"); Sən niyə indidən uşağı sinsidirsən, yoxsa pulun *xəsisliyini* eləyir-sən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidlə* gedən, *əlidlə* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİƏYRİ – DÜZ Çox zaman *əliəyri*lən bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar? (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərən, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyirsən ("Ulduz").

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizə *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmmədhəsən *əlüstü* girdi həyətdə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənmiş düşmənlər *əlvərişli* bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkəran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlvərişliliyi* çoxdan mələumdür. Onun *yararsızlığı* barədə mono deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və somərəli işləmək üçün *əlvərişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənzəminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHARİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa əmniyyətlər (S.Rüstəm); *Müharibə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacən, sizin hər bir *xahişiniz* mənə üçün *əmdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLİ – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi ucaboy, *arıq* və kürən bir adamı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açib onu təknəyə *əndərdi* ("İzahlı lüğət"); Maşını *doldurub* yola saldılar ("Azərbaycan").

ƏNGƏLLİ – ASAN Heç zərər yox, burax aslısınlar; Daha *əngəlli* bir xəbər var, ovət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdirmək hünər istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldəsti idi. Dilərə *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifətindən *əntərlik* yağır ("Ulduz"); İndi onun üzündə zərər qədər də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumur oğlan oldun (S.Rohimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD *Arvad* qab dösməli ilə gözllərini silib *ərinin* qabağında döyükdöyükdə qaldı (S.Rohman).

ƏRİNCƏK – ÇALISQAN Şişman məmur uzun bir sükkətdən sonra *ərinək* halda ağır-ağır sözü başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədər.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərinirdi* (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağızı gəlir, özü də sanitar *işləyir* (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahir *əsarət*dən xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *azadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı qəzəb hissi coşurdu (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRIYYƏT Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir *hürriyyət* (A.Səhəbət).

ƏSAS – YARDIMÇI *Əsas* suallar qaldı konarda, *yardımcı* suallarla tələbini yordu.

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxırdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşıdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsash* dəlillər və sübutlar lazımı gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi ("Jurnalist").

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı); Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boy-nundan açdım (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLİK – SAKİTLİK Səlimin *əsəbiliyi* artır, narahətçiliyi çoxalır (S.Rəhimov); Zeynəb yenə də *sakitliyini* pozmamış, "işində ol, belə boş sözlərə inanma" – deyə Gülsümə təskinlik vermişdi (İ.Şıxlı).

ƏSİL – YALANCI Lakin yenə təkrar edirəm, mənəcə, *əsil* qəhrəmanlıq yara bağlamaqdadır, abad etməkdədir (H.Cavid); Onun qəhrəmanlığı *yalançı* qəhrəmanlıqdır.

ƏSKİ – TƏZƏ Sonradan qövr eylər *əski* yaralar (S.Vurğun); *Təzə* paltarları ona çox yarasırdı (M.Hüseyn).

ƏSKİ – YENİ *Əski* könd gecədir, *yenisi* könd gündür (S.Rüstəm).

ƏSKİKLİK – AKTIQLIQ Özündə bir *əskiklik* duyurdu (Mir Cəlal); Hər zaman özündəki *artıqlığı* başqalarına çatdırmağa can atırdı ("Azərbaycan").

ƏSKİLİK – YENİLİK *Yenilik* *əskiliyi* udmaq üçün səfərbər (S.Rüstəm).

ƏTİACI – MÜLAYİM Ax, necə *ətiaçı* arvasdan, – dedim, lakin birdən Yaqudu

düşünüb səsini yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədخانlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyüm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısadır (M.S.Ordubadi); Atlas paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mətərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütləq sizə gələm, *ətraflı* söhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana keyli dolandıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla*, pulu yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Sonra* ağır-ağır qalxıb, kölgəlikdə, göy otun üstündə dirsəkləndirdi (Mir Cəlal).

ƏVVƏLCƏ – SONRA *Əvvəlcə* Lyudmilanı yola salırıq, *sonra* isə bir az gözirik (C.Əmirov).

ƏVVƏLİNCİ – AXIRINCI Doğrudur, bir neçə adam bilir ki, Yusif ilə sən *əvvəlinci* dəfə görüşməyirsən (N.Norimanov); Başa salsamdan məni ki, niyə bu *axırıncı* görüşümüzdür və nə səbəbdən ayrılmalıyıq (Anar).

ƏYİLMƏK – DURMAQ Masa ətrafında dörd nəfər də *əyilmişdi* (H.Nözarli); Bir sutka ayaq üstündə *durdum* (Mir Cəlal).

ƏYİLMƏK – QALXMAQ *Əyildi*, ovcunu qoşalayıb, suya saldı (M.Eynulla-yeva); Ev sahibi də *qalxdı* (Mir Cəlal).

ƏYLƏNCƏLİ – CANSIXICI Ona da bir qız nişanlarıq; *Əyləncəli* bir toy məclisi quraraq (H.Cavid); Evin havası *cansıxıcıdır*.

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK *Əylən*, bir qulaq as sözə ("Koroğlu"); Qədir fürsət bilib yayındı, üzünü bağlara tərəf tutub yavaşca, dala baxmadan *gedirdi* (Mir Cəlal).

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ *Əyri*ləri *əyrini* görsün, *düzü* baxsın düzünə; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünyə üzünə (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyrilik* həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Norimanov); Şura hökuməti gələn kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyriliyi* yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzlüyünə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi ("Koroğlu"); Sizin öriniz *Əzizbəy* çox *mərd*, səmimi və nəəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLİK Bu qəzvinli Şeydadır ki, gündüz sərraflıq edər, gecə *əyyarlıq* (M.F.Axundzadə); Bu qadının *mərdliyi* yalnız qohum-qardaşı deyil, bütün məhəlləni heyrətə gətirmişdi (M.Hüseyn).

ƏZAB – ZÖVQ Fərhad, Fərhad, niyə mənə *əzab* verirənsən, vicdanımı parçalayırsan? (C.Cabbarlı); Onun bədii *zövqünü* korlayan məhəllələrdən yüksək xalq musiqisinə doğru geniş bir yol açacağam (M.Hüseyn).

ƏZABLI – XOŞ Bu bir ay Bilqeyis üçün sıxıntılı və *əzablı* keçdi (S.Vəliyev); Qaranlıq qatılaşır, əl-ayaq çəkilir, gündüz adama *xoş* gələn sərinlik sazağa çevrilirdi (Mir Cəlal).

ƏZABLI-ASAN Neft səltənəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi ("Koroğlu"); Onu *insafli* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərmən onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlər amansız və mürüvvətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis *öz insafılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhat); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX *Əzik* donunun atəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Morcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİNİK – GÜMRAH Mədəd işdən qayıdandan sonra *əzinik* yərə girdi, bir azdan yuxuladı (S.Rəhimov); Səhər yerindən *gümrah* durdu.

ƏZİNİK – SAF Stolun üstünə *əzinik* yox, *saf* alma və armud qoyulmuşdu ("Jurnalist").

ƏZİYYƏT – RAHATLIQ Vetrova bütün *əziyyətlərə* mərdliklə qatlaşırdı (M.Hüseyn); "Uşağın" kupesini, *rahatlığım* bir də yoxladı... (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT Bu, xüsusi diqqətliklə tələb edən çox *əziyyətli* iş idi (C.Əmirov); Yarım saata qədər yenə *rahat* uçurdu (M.İbrahimov).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu döşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satira güllüsü ilə cəmiyyətin eysiblorini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımsadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamımız təcridən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); Komediyanın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanı Tariverdirdir (F.Qasımsadə).

FAGİR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmlil bir gəncdir (M.S.Ordubadi); Rizvan ilə beş *dəcəl*, hər gün burda oynayıb (M.Dilbazi).

FAGİRLİQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırlığıdır* ("Ulduz"); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL *Bos real* həyatınız *fantastik* əsərin təleyi necə olardı ("Azərbaycan").

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika reallığı* zənginləşdirir ("Azərbaycan").

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stefanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkdən və *sərbəst* hərəkət etməyən əl-qolu istədiyi səmtə oylılıb büklüldü (Ə.Vəliyev).

FASILƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmor koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tiqqülltları eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASILƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm ("Azərbaycan"); *Arabir* qəribəsədir, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istəyirdilər ("Azərbaycan").

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərarinizadır* (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyə, o da *zərərli* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeyirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSIV O nöinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə məhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSIVLƏSMƏK Formasız materiya *passivdir*, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fəllərdə subyekt *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSIVLIK Məclisin kişilər hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərirən.

FƏDAİ – FƏRARI Adım *fədaidir*, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərar* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Səhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaqdır* (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir ("İzahlı lüğət").

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmli*, qabiliyyətli uşağıdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durgunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? ("Azərbaycan"); Sədo, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, tərbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını *gah səadət*, *gah da fəlakət* törədicisi bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadi).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda nə oceb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadi).

FƏNA – XOŞ Aha, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xoş* xəbərlər eşidəcəyəm ("Azərbaycan").

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənalasdı* büsbütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr ("Ulduz").

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqları* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətlidir* (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* birdir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Fəridun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev); Xoşbəxtlikdən Güler ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ *Fərdi* əkindən, şəxsi məal-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənə başına, gözəl *fərə*, *beçə* də səni bayənmir (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərəh* böyüdür (Ata. sözü); Kəndimizi *kədər* büürdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalib çıxdığına *fərəhləndi* və bərkənd qəhqəhə çəkdi (I.Şıxlı); Məşədiyə Solimə ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərləndirdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərəhlidir* (S.Vəliyev); Daxmayaya qoribə *kədərli* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

tələbələrə *fərqləndirdi* (I.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNI Canlı göyərcinləndən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəzirə *eyni* qəsdə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEC Necə yəni oğlanın *fərli* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Bivec* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikinci də *fikirli*, qanacaq adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* birdir, ona iş buyurmaq olarmı? ("Azərbaycan").

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finiş* (R.Rza); *Yaxşı start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaq* günlər görürdülər, indi *firavandurlar* ("Ulduz").

FİRTINALI – SAKİT Şair dostum *fırtınalı* dənizi daha çox sevdi (M.İbrahimov); Həva *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKARD – DÜZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkard* (S.Vəliyev); *Düz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlir.

FORMA – MƏZMUN *Forması* müəyyən edən və şərtləndirən *məzmunun* özüdür.

FƏVQƏLADƏ – ADI Bu gün onun həyatında *fəvqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, *adi* icaslardan birdir.

FƏVQƏLADƏLİK – ADILIK Lakin onu da demək istərdim ki, mənə bir *fəvqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadi); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqovundan bəzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz köndlilər *erkən* yatıb, *erkən* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gəc* goldı, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tok idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gəcəsi* də *gündüzü* kimi işlihdır (Ə.Vəliyev).

GECİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *tələdim*, xeyli *gəcikdim*; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *gectliliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir (“Azərbaycan”).

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülü, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözəldir, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİŞLİ – GƏLİŞLİ Hamısı *yel gedişli*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişli* Əhməd birdən dayandı (“Azərbaycan”).

GEN – DAR Dinnədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözələri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfşüklər *daralır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YIĞCAM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Şıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması *şeydir* (“Azərbaycan”).

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çəkib Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YIĞCAMLIQ Yaşxı ösər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq əsas şərtidir (“Azərbaycan”).

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zarafat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox baha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir (“Dialektik materializm”).

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Kəndçilər etdilər dübarə *həccir*; Yenə oldu *yalanlıq* mələm (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çökülüşü *geri*; yenə *irəli* goldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyə qadın təkrar edərək soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tūfəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı cəld halda görüncə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Küləyin müqavimətini qararaq yüngülcə qaçıb *irəllədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Gərsin sinosini acıya, dərddə; Ensini *geriliyin* pərdəsi, ensini (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılardan *gedib*, bir də qaş qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇILPAQ Şiç *geyimli* bu azərbaycanlı oşgərin ayağında haradansa olo keçirdiyi təzə uzunboğaz çəkmə vardı (S.Qədirzadə); *Çilpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Baştaçıq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vofişevdə, safı *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMEK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Məlikzadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmənzəminli).

GƏDƏ – BƏY Çingiz, məhəbbət alomində *bəy*, *gədə* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də mənə (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən isə adətüm üzrə *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRİR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənəyini aşkara çıxarmığı qərara almışdı (C.Əmirov); Də görm, onlardan nədir səmərsə? Bəlkə də hər kəsə çatır *zəriri* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu öksin (B.Bayramov); *Zərərli* otları məhv etmək lazımdır. **GƏLMƏ – YERLİ** *Gəlmələr* yerlidir; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gedəcəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOQA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmişə sinəsinə varmış bir *qoca* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşlı nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCLƏŞİRMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirsən* (H.Cavid); Bayağ da sənə öz elədim, ovvola, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Görərsiz şey *gərəklili* gündə (Ata sözü); Artıq otursan, sorişitni itirib *lazımsız* sözlər danışacağından ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACIB Tacidar, *gərəksiz* keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan dəmin dəlisində çobanlarla dəmşir, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundov).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və əzə qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Soldatın üzü ani bir titroyişlə tərpondi, ozoələləri daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi osdı (M.İbrahimov); Günəş günortaya yerinə gələndə Tehrannın bütün küçələri boşalmış və *sakitləşmiş* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Həç olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YIĞMAQ Qaya sinosini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün (“Azərbaycan”); Turac gərilmiş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLƏVH Yüklər *gəvəzələr* ürok yükünü; Nə deyim bu ağıl dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadələvh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLƏVHLİK *Gəvəzəliyindən* ol çəkmir. Sonra bir uşağ *sadələvhliliyi* ilə gözələrimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏZƏYƏN – NAMUSLU *Gəzəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır eləmə (“Ulduz”); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönü qalındır (M.İbrahimov).

GİCƏBƏSƏR – AĞILLI *Gicəbəsin* biridir (“Azərbaycan”); Vəzifə cəld bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkin gözəl, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCƏLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicəşib* (“Azərbaycan”); Demək, indi *ağıllanmışam*, mənə istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadir).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILASMAQ Qızlar kokotu dərbi buradaca qurudar, gəlinlər baş-baş verib xısnlaşar, arabir qayınanalarından *gileyləndi*, də çəkərdilər (İ.Şıxlı); Bayağdan İmranın onunla *razılışdığı* zənn edən Kosaəglü, birə sancmış kimi yerində qurcaladı (İ.Şıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda ürəkə də bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz əməlinə; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeylər (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evin *yastı* damı üstündə bir

oqlan uşağı möhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədov).

GİRINTI – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixintısı* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); Sədr *son* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yera (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açiq* ürəklə Həsəni evə götürməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gödək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadıma saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gödəkliyindən* şikayətlənməzdəm (S.Qədirzadə); Katibin *son* sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəldiyi yolun *uzunluğu* belə dəymədi (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gödələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarın barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirir*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadı).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı büküb pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çopur, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏŞMƏK – ÇİRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökölür və ya anqlayır. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* ("Azərbaycan").

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Görürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişəm*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıştın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası onu *qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayır (Ə.Haqverdiyev); Özü-nün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı verməyəm (S.S.Axundov); *İfrinə* huşunu itirib yera yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər ötirilən baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşirdi* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları ösdi, *eybəcərleşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər səhərə bir cür *gözəllik* gətirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlikdir* (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütöx* adamlar həmişə rəhmli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülümsəyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadındır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütöx* adamların haram malla işləri olmaz ("Azərbaycan"); *Tamarzi* gözəzlərə Naznazı şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *gözüyaşlı* onu oşğərliyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dördünü unudurdu ("Ulduz").

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəndən darıxtı; Sahibə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK Işıqın *gurluğu* və ya *zəifliyi* corəyanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərkən

bədə qaldırıb içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); O *könüllü* gəlmişdi ("Azərbaycan").

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK O *güclülü-yünə* gəvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyronməyə, özünə nifrot etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ O sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz többi məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib imlədi (İ.Şıxlı); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa soy göstərdi ("Ulduz").

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *güləruz* və şən qadındır ("Azərbaycan"); Yemişlərin bəzisi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yera dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Gülə-rüzlü* kumikların, lakların; Aulların qoy mehəmsiz qalması (Abbasağa); Kərəm az danışıq və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Səndü o *güləruzlü* o günəş, səndü; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırıb özündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə şən görünür ("Azərbaycan"); Burada *qəmli* bir sükut hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜŞMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədarlənir*, bəzən *gülümsəyir* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevinclə güldürəcəkdir (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də şirin söhbət edərkən yeyərdik, danışardıq, *gülüşərdik*, axırda da Tamam maraqlı nəğilərləni danışardı (S.S.Axundov); Kərəp uşaqlar aclığa davam gətirməyib *ağlaşdırlar* (Çəmənzəminli).

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər şən, *gümrahdılar!* (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəzlərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzərli).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasına, cəldiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adi paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərirdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlamışdı* ("Azərbaycan"); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlamışsan*, elə saflaşmışsan ki, deyəson, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadı).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu ("Ulduz"); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Şıxlı).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölməkdə yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinləyib axırtı üçün *savab* qazananq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamam *təqsirsizdir*.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiyməz axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazılı bəzə, sənə tufəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yerə uzandı ("Azərbaycan"); *Quzey* atəyi uçurum idi, dibi görünməz dərə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalmasını onun təhqiri (B.Vahabzadə); *Məhkumu* məhkəm saxırdırdılar (“Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözəlməyərək məsəddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *muttəhimlər* kür-süsündə öyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmü*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalmıca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə aclıq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökminin *ədalətli-liyi* hamının ürəyindən idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırda* danışırım (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı təbiyələr ruhuma hakim (M.Müşfiq)

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi düz və *hamardır* (S.Sorxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir xeyli yüyürdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmağı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəmiri qızğın ikon *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sınımda *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxa-nadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətli, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para itxıllaflar da *himayəsizlik* nəticəsində yaradılmışdır (M.S.Ordu-badi).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanı* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəliyev).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu mənədən də *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəliyev).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal otura bilməyib zalı terk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəketi və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özici təsir bağış-layır (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCKƏDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yəne vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbimizdə çağlaram; Dilimizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ *Heç*, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağ-dan, Eloğlundan çox danışdı (S.Rəhimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətəm (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar; Onun *varlığı* da quru sümükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəmə-çəkə *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özünü cürət verib ağasından soruşdu (Mir Colal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybətli* bir monzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas diksindi və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordu-badi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyali* çevrilir *haqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır, *Haqiqət* belədir, *yalan* nəyələsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANCI *Həqiqi* dost çox gec ölə gələr (M.Talibov); O da arvadı kimi *yalancı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir pəhrəmanlıq etməmişdi (S.Rəhman); *Sonra* yenidən düşüncəyə dəldi (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında barışı bilmirdilər (M.S.Ordu-badi); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordu-badi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətli deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏSMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* (“Ulduz”); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlik* sizə yaraşmır (“Azərbaycan”).

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qızıl saçların pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hic-randı (S.Rüstəm); Tək-tək şeir yazsan da; Bir şux qıza, gölinə; Qoy *əğyar* sevinməsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünü mən; Bir ağrı keçməsin ürəyinizdən (S.Vurğun); Rəssam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏRZƏ – MƏNALI

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Görək *həmişəlik* bizim içərimizdə qalasan (Ə.Haq-verdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRARƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərarətli* ürəyi zorif bir şey kimi ehtiyatla ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürəyi buz kimi *soyuq* idi (“Azərbaycan”).

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtimi-tacını mən əlam görək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətdən *hərdən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri də *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən-bir* ustandın arvadı Ələsgər ağagilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaşı* sataşırdılar (İ.Şıxlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ “Oyun” anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasar bu anlayışını *hərfi* mənasına müraciət edir (“Azərbaycan”); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *harifin* təklifi xoşuna gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifliyi*ni bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, mə-dövət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi fırıl-daçı adlan-dırır (İ.Fərzəliyev).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüs-tünü *hərisliklə* cüyürmə çəkdim (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bacı, biz sizi *hərtərəfli* təbrikə gölməmişik (A.Şaiq); Hüsəmoddin, çox təəssüf edirəm ki, mənim bu sevgim *birtərəflidir* (M.S.Ordu-badi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözün mərozi gələr (Ata. sözü); Onun söhbəti şirin və *mənali* idi (“Ulduz”).

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəklori çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsratına* (R.Rza); Çökün, ey düşüncələr, çökün; *Vüsal* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Voliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov); Hamınız *axlaqsız*, mürdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı ("Ulduz"); Hələ gözəl, sənin bu ocağına *namussuzluq* lokəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* yanaşıdır özəldən (H.Hüseynzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcanlı* gəldi haraya; Polad itələdi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adətə üzrə *sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzİN* sədan gəlir, ey sevimli bulacağım (S.S.Axundov); Mərdanəlik cəvahirini günaş kimi işıq saçır; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alıcınab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevən bilir xal nədir; *Hicran* nə, *vüsal* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşüncə *hiddətlənir*, coşur (Çəmonzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Şıxlı).

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ Hı-*hır* *hırıldayacaq*, zəhərləşmə də onu (S.Rüstəm); Elo *hey zirildaydı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Şıxlı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLI – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Neçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahəbzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisl* yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxın (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bircə *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilərlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, söxəvətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim fəhlədir; Ancaq dərəkəli, *mərddir*, zirəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, görək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkəsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşsın ("Qabusnamə"); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir dəliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyən sən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmlü* bir səsə dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiöllü üzümü qarayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talbov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfronin saçaqlarını gah qız teli kimi *hөрür*, gah da *açır* (Ə.Voliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özü də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızırdı (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaq sız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçilliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var ("Azərbaycan").

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLƏSİZ – TƏMKİNLİ Tələsirlənmiş ürək – *hövsələsiz* quşcuğamız; Qalmamış səbri daha, fəryadı, foğani sevir

(Şəhriyar); Çox *təmkinli* kişidir (A.Məmmədza).

HÖVSƏLƏSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbri olmaqdır, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzlərinə vursaq, onlar da dartımb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbri* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşdakı sökidə səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçalt*dılar ("Azərbaycan").

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətli və *hünərl* bir idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

Xx

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərə getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilərən (“Ulduz”).

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlik* kəlməsi onun dilindən düşür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyandır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otacağı baharlayır; otirlər, könlü dolusu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görürəm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcürübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kətanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana nökar* olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl yul *xanim*dir, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanimliqə* gəlməmişəm (A.Şaiq); Sənin elə peşən *qulluqçuluq* olub (A.Məmmədza).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlik* etmişdir (A.Məmmədza).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Kərpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarab*dır, Zəhra, *xarab*dır (M.İbrahimov); İndi uşaq *yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD İlkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Həzrat! Özünü məlumdur ki, dünya getdikcə *xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya getdikcə *xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARİC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ələ keçdi. Əhmədi isə məktəbdən *xaric* etdilər (İ.Şixli).

XARİCİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığımı *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir uyğunsuzluq hiss etdim (M.İbrahimov).

XARİCİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Səmi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, əlindən bir xata çıxar (“Ulduz”); Qəlbənd *xeyrıxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun əlindən *xatakarlıqdan* başqa bir şey gəlməz (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlığın* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovgalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeyrıxahlarnı* təqsisri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözarası ona otuz yeddinci ili də *xatırladı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unudu*... (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Axsamin *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çəxdən alçaq daxmanı titrətmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerdə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qırağa olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeyrırsiz* bəcək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bolkə məsləhətlərimdə özün üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanmı ki, qabaqlar mən heç yerdə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölim, Baloqlan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – SƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Sərin* mehdon səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – SƏRİNLİK Havanın *xəfəliyi* adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *sərinlik* ürəyindən? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsir (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri viyıldayır (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əşrəfiydi o; Adəmin ən böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı özəldən; “*Sələfin* yolundan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmaları özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəərə, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilə qonşuna, *xeyr* gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, məni görməsinlər (İ.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır?” – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmağında asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRİS *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərdir*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – CUMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənin kimi *comard* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxarsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Həç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadı); *Bədxərcəliyə* çoxdan bələdəm (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərbəkliliyini, *səxavətliyi*ni hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM Biri *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələnər* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən yorğun və ac idim, çox əziyyəti və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nahaqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAH Süleymanam, bilir ələm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülsüzündən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRİ – GILAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq təəcübü büürdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dərdini çəkməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* (“Azərbaycan”); Bu sual Leonđri *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəssə aid olsa da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sərimək nodir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLAS – MƏHV Əsarət zəncirlərini kəşib *xilas* edək (S.S.Axundov); Gərcək Şah-baz bəyin nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLASKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb cəminin ağırlarına *xilaskar* atamın öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, heç kəsə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qodirzadə).

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyil, yüz dikol; Sürtülüb *xırdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qodirzadə).

XIRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın bir hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XIRDALIQ – BÖYÜKLÜK Səhbət meyvənin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gedir (“Azərbaycan”).

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gərçə Ədilin sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adamdan *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏNMƏK Soldat Ostaopenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir geco qız *cəsarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qodirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlincə dəfədən sübut elə ki, örndən qat–qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); *Zülm* həmçinin şər əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILIQ – AMANSIZ Düşməno *amansız* ol; dosta *xoşqılıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmanisa xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İş–güc elə onu–bunu *pisləməkdir*.

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib, Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun ölində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlməso, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarını da törpədərəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMİRİQ *Xoşsifət*, zarafətli, bəmöz kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismirigina* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZOKAR Bu bir az da deyosən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazokar*, ağıllı bir qızdır (“Ulduz”).

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Ordubadı); Bağır xanın öyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Ordubadı).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa “mən aldım, işini düzəldtim, ortadan çıxımdı, qalanların canı çixsın, nə vəcima” demək *xüsusiyyətçilik* və oclalıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İ

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişbiğ satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər–istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçıların onun *sadə* nitqinin təsiri altında dirlər (“Ulduz”).

İBLİS – MƏLƏK Ədavət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq sən dəyəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuz məmən çoxdan biliəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin içi, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL *İçim* özümü yandırır, *çölüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı–çini, *İçərişi* toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *İçməso*, yaxasına *tökəcaşık* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağılama zar–zar, dilənçi! Vaqqıldama bayquş kimi *İdbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özüntüz *gözəl* və göyçəkşiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xələq qəbilə idi bir çıraç; Gecəki *İqbalı* gör, gündüzdəki *İdbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALİ – BAŞİAŞAĞI Nə soxulmuşan araya, a başibəlalı, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç köslə işi yoxdur, *başışağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçıları *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *İdxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sonayələşdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

veyinti möhsullarını *İxrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLİ – SƏFƏH Sən *İdraklı* olduğun üçün bildirdim ki, sözümlə tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfəh qorxaqlığına, qurban olub gedir (C.Cabbarlı); Özü də ağıllı, *düşüncəli* uşaqdır (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *İfritə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALİ Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgöyrən *İfritə*, cadu (Nağil); *Həyalı* qızın, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *İğtişaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalır göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *İxtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gəncilər*, *İxtiyarlar* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qarış *İkibaşlı* sız soruşduqda Maya da ondan incidi, bir–birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və *sadə* bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *İkidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərər utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanımınla *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerbəyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədham bilirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çaşır, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldöndə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklidə* heç nə eləyə bilməzən ("Ulduz").

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənali* danışıqlardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışıq sevdi (M.Hüseyn).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pırolı getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Məddəd, bə Tarıverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *ikiüz-lülük* qorxudan omələ gələnin bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə olaqədar yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə çarpır.

İQRAR – İNKAR İkidir gərçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə inkarı (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin son nömrəsində gedən seirlərin bir qismi *sönükdür*.

İLQI – SOYUQ Günəşin ilk *iltiq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edirdi *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLİQ – SOYUQLUQ İstilər çökəlmişdi, lakin havada xoş *iltıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəliş arar; Varlığını *no ilki*, *no axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədənini moriz və *illətli* hisssə *salamat* olan hisssəsinə

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək özünə ağırlıq və əziyyət verir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsəbahın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kəsbəns, *üzüyo-lasın*, işləyənən (Mir Cəlal).

İNADCIL – SADƏLÖVH *Inadçı* qızın da başına görünə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeja bu *sadələvh* adamın beynəlxalq vəziyyətlə tanış olmasına heyrət edərkə düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdən qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağca uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərə-kətləri bizi tənqədirdi. Öz ətrafımıza *eti-barlı* adamlar yığmaq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axı bu *inamsızlıq* nədən irəli gəlir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda öz *etibarlılığını* itirmişdir ("Azərbaycan").

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sado; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfiyyəli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss edərəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talibov); İncəliq hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hər zövü hədəyin oxumaqdan; *İncəldi* uşağı (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çəcük kimi *incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* olaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barışmaq*, böyük və alıcənab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftülə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftül bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indiyə* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətli soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi elə *indidən* müavinə itaətdə saxlamıq qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKI *İndiki* makinalar ən uzaq dalgaların səsini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərhəli olacaq ("Azərbaycan qadını").

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkişaf* etmişdir. Al, mən bu dildə seyr oxumağa *tenəzzül* etməyəm! (M.Hüseyn).

İNSAFLI – KAFİR Görürəm çox *insafli* oğlansan (A.Şaiq); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANİ C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hissələrə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissələri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlıq*ını və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərəm (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XIRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm roisi hər bir kəlməsini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkar*dır.

İNTİZAMLİ – NADİNC Daima *intizamlı*, səlqiqli olan Talib İsayev hər bir işçiyə, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələbkarlıqla yanaşan adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* uşağıdır ("Ulduz").

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *tərbiiyali* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadı); Mənə ağıl gətirmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradətlikdə* heç kəs Səlimə çatmaz ("Ulduz"); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyə o, komandirin gözəlirinin içinə baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fəriz evimizə gələnin gündən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsaratlilik* göstərüb müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O məndən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xətiyələr bizi öz qacağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanırı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzəminli).

İRİ – XIRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşlı uşaqlardıq (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqulu böyin gözünü *iriləşib* oynamağa başlamışdı (M.İbrahimov); Həmin şəklin önündə gubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XIRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xətə padşahının xozinasında da tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xirdalığına* baxma, çox şirindir.

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ Ramazanov mənə yaxınlaşdı, mənə tanıyıb, yalandan *irışdı* (S.Rəhman); Uşaq da yadına salıb *ağlayır* (Mir Cəlal).

İSİN MƏK – SOYUMAQ Qüvvətimiz, ümidimiz, arzularımız məhəbbətlə *isinnmişdir*... (Ə.Məmmədcanlı); ...Mənə tərəf çevrildəndə *soyuyub* ayazıyır, elə bil ki, üstümə qar-yağış tökəkək (M.İbrahimov).

İSİTMƏ – ÜŞÜTMƏ Bədənimə *isitmə* goldi. Dünən gecədən bəri onu tərək etməyən *üşütmə* və qorxu rəf oldu (C.Əmirov).

İSLAQ – QURU Şən qəhqəhələrlə *islaq* otların arasında çiyələk dərib yeyirdilər (A.Şaiq); *Quru* qobu qırağı ilə olındı kağız qovluğu olan bir gənc yeriyirdi (Mir Cəlal).

İSLANMAQ – QURUMAQ Az keçdi, yəne güclü yağış başladı başdan; Bir anda bahar paltarın *islandı* yağışdan (S.Rüstəm); Səriyyə xala bağırmaq və ağlamaq istəyir, bacarmırdı. Sanki gözəlünün yaşı *qurumuşdu* (M.İbrahimov).

İSLATMAQ – QURUTMAQ Yağış *isladar*, gün *qurudar* (Ata. sözü).

İSMƏTLİ – NAMUSSUZ Görmüşdüm ağıllı, *ismətlili*, qoçaq; Məncəbaşısıydı, qəşəng gölindi (Ə.Cəmil); Bu *namussuzu* nə üçün qollar bağlı görmədin? (M.Hüseyn).

İSMƏTLİLİK – ƏXLAQSIZLIQ Özündə bir *ismətlilik* duyurdu. Şeir adına dinsizlik və *əxlaqsızlıq* dərsi verən bu kitab dünya üzü görməyə haqlı deyildir (M.Hüseyn).

İSMƏTSİZ – NAMUSLU Mənim sözümdür ki, ümumiyyətlə, heç bir millətin bərsindəndə demək olmaz ki, filan millətin övrotları bictibar və *ismətsizdir* ("Molla Nəsrəddin") Qorxma, bacın *namuslu*, ismətlili qızdır (S.S.Axundov).

İSRAFÇI – QƏNAƏTÇİ Bu hay-huy içərisində olanlar özləri də *israfçı* axmaqlar və bədbəxt vəhşilər kimi yaşayacaqlar (M.Talıbov); *Qənaətçidir*, malının qədrini bilir.

İSRAFÇILIQ – QƏNAƏTÇİLİK Əgər keçmişdəki varlılar ifrat *israfçılıq* edirdilərsə,

İŞGÜZAR – TƏNBƏL

bunu öz eys-ışrotları üçün öz evlərində *əcirdilər* (M.Talıbov); Hər bir işdə *qənaətçilik* olmalıdır.

İSTEDADLI – KÜT Hər ailənin öz *istedadlı* israfçısı vardı (C.Məmmədov); Kos səsinə köpək... Beyniniz *kütdür* (S.Rüstəm).

İSTİ – AYAZLI Yayın *isti* günürü idi (S.S.Axundov); *Ayazlı*, şaxtalı bir qış axşamı; Yeddi yoldaş olub yola düzəldik (S.Vurğun).

İSTİ – SOYUQ Yaramaz uşaq yamanca mənim *isti* aşımə *soyuq* su qaldı (S.Hüseyn).

İSTİBAD – SƏADƏT Yoldaşlar, *istibad* pəncəsində işləyən yüz minlərcə işçilər baş qaldırmadadır (Çəmənzəminli); Odlar yurdunun *səadəti* sənin, mənim *səadətimdir* (M.Hüseyn).

İSTİQANLI – SOYUQQANLI İyirmi dörd yaşlı, canı-başı sağlam, *istiqaanlı* bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov); Lakin Rəna *soyuqqanlı*, məhkəm idi, tələsmir, nişan alaraq vururdu (C.Məmmədov).

İSTİLİK – SOYUQLUQ Alınmda bir *istilik* hiss edər-ətməz gözlərimi açdım (M.S.Ordubadı); Azacıq sonra isə həmin *soyuqluq* isindi (İ.Şıxlı).

İŞCİL – TƏNBƏL Pah, insan da belə *işcİL* olar? (Mir Cəlal); Hər öyrinin, *tənbəlin* xan qızı kimi başına dolanmayacağın ki?.. (M.İbrahimov).

İŞCİLLİK – TƏNBƏLLİK *İşcİllikdə* olmasın qoy onların misli heç (M.Rahim); Səni kəndə qaçmağa məcbur edən *tənbəllikdir* (Z.Xəlil).

İŞGƏNCƏ – KEF O bu *işgəncədən* qurtarmaq üçün düşünür, fürsət gözləyir (S.Vəliyev); Cibim dolu, *kefim* saz idi (Mir Cəlal).

İŞGƏNCƏLİ – NƏŞƏLİ Bizim gözlərimiz önündə uzun, *işgəncəli* bir insan höyətli gəlib keçir (M.Hüseyn); Yuxusunda *nəşəli* günələrini görüb ağzı sulanır.

İŞGÜZAR – TƏNBƏL Küçə sürətlə ora-bura gedən, *işgüzar* adamlarla dolu idi (S.Rəhman); Mədəd "*tənbəl*" sözünü

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ

deyəndə Güldənəyə elə goldi ki, onu ilan çaldı (Ə.Vəliyev).

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ O, Məşədibəyin *işgüzarlığını*, məhkəmliyini, Məşədibəy isə onun kəsərlı yazı üsulunu bəyonırdı (M.Hüseyn); Onun *bacariqsızlığı* bərdə sonra danışıraq.

İŞGÜZARLIQ – TƏNBƏLLİK Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal); Bağban əmi, özün demirdin ki, çox yatmaq *tənbəllik* əlamətidir (Y.Əzimzadə).

İŞİQ – QARANLIQ *İşiq qaranlıqla*, kəndər fərəhlə; Ayrılıq görülsə bir yerə düşdü (H.Hüseynzadə).

İŞİQ – ZÜLMƏT Qalır və birdən-birə ona elə gəlir ki, qarşısında daha iki tələbəsi yox, *işıqla zülmət* dayanmışdı (G.Hüseyn-yəyl).

İŞİQLIQ – QARANLIQ Ay səni görürm, *ışığıla* çıxasan! (M.Hüseyn); ...Ərinin gələ-cəyini, *qaranlıq* təleyini düşünürdü (Mir Cəlal).

İŞİLDAMAQ – SÖNMƏK Elektrik lampaları axşamın dumanları içərisində sönük bir parıltı ilə *ışıldayırdı* (Q.İlkin); Ağsaqqal kişi çubuğunu *söndürdü* (Mir Cəlal).

İŞLƏK – TƏNBƏL Siz Əhməd Soltanzadə kimi *işlək* adamı bəyonmırsınız. (M.Süleymanzadə); İş görməkdə *tənbəl*, amma yeməkdə alıcı qəşdur.

İŞLƏMƏK – AVARALANMAQ İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal); Ona iş demə, elə qoy *avaralansın* ("Ulduz").

İŞLƏMƏK – DAYANMAQ Sanki Fərhadın ürəyi elə bu an *işləməyə*, onun vücudu bu dəqiqə hərəkət etməyə başladı (Ə.Vəliyev); Elə bil birdən ürəyi *dayandı*.

İTİ – KÜT Qılıncdan *itidir* qələmin, sözün... (S.Rüstəm); O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxış kəsərlı bir qılınc idi (Mir Cəlal).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT

İTİ – YAVAŞ Ancaq Məzlum üsulluca restoranı tərək etdi, *iti* addımlarla buradan uzaqlaşdı (E.Sultanov); *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn).

İTİGÖZLÜ – FƏRSİZ Onu, o *itigözlü*, girdə və gülürlüzlü müəllimi kimi tanıdır, kim əzizləmir? (Mir Cəlal); *Fərsiz* qoyunu qurd yeyər (Ata. sözü).

İTİLİK – KÜTLÜK Bıçağın *itiliyi* və ya *kütliliyi* ancaq bir şeyi doğramaq zamanı bilinir.

İTİRMƏK – QAZANMAQ Lap balaca yaşlarında o, ata və anasını *itirmişdi* (M.İbrahimov); Xəliq qız verib qada *qazanar*, biz qız verib qada qazandıq (Ata. sözü).

İTİRMƏK – TOXTAMAQ Lyudmila özünü *itirdi* (C.Əmirov); Polad birdən sarsılıb yığılan kimi olur. Ancaq tez özünü *toxtadır* (M.Hüseyn).

İTTİFAQ – AYRILIQ Pozulmaz bu qardaşlıq, pozulmaz bu *ittifaq* (S.Rüstəm); Yaddır eşqimizə *ayrılıq*, ölüm (S.Rüstəm).

İTTİFAQ – TİFAQ Susdu bülbüllərin nədon, orman?! Pozdumu *ittifaqını* o xozan? (A.Şaiq); Aralarına *tifaq* düşdü.

İYRƏNC – GÖZƏL Salman havaləmb pörtörək, eybəcər və *iyrənc* şəkölə düşdü (M.İbrahimov); O *gözəl* nəğməni oxusana! (M.Hüseyn).

İYRƏNC – NAMUSLU Mən səno söz verim, artıq bu *iyrənc* yolu təqib etməyəcəyəm (M.S.Ordubadı); Lakin mən hər şeydən əvvəl *namuslu* bir atanın oğluyam (M.Hüseyn).

İZTİRAB – RAHATLIQ Bu, gənciyin ilk *iztirabı* idi (S.Vəliyev); O ölmüş olsa da, bu vicdan əzabı mənə ömrüm boyu *rahatlıq* verməyəcəkdir (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT Yox, demədirçəldik, yəne yeridik; Eşqin *iztirablı*, çötin yolunda (S.Rüstəm); Ah, sən *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

Kk

KAFİ – PİS Güclü *kafi* qiymət alırdı (İ.Förzəliyev); Dörsələrindən *pis* qiymət alır (“Azərbaycan”).

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışsan o *kafir*lərə? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFİTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kafitar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur or, birinə qoşulub gət-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmliləcə yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFƏ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqişilə çökülür geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFƏLİQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafəliqləri* qalıb (M.Süleymanlı); O, *düzənlüyün* adı qılncıdır, çaxdıgımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşdı* (F.Körimzadə); Birdən səsi *açıldı* (“Ulduz”).

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandı (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağılsız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilmərəm (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağıllı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMİL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır (“Azərbaycan”).

KAMİLLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilliyin*, hürufiliyin yeri zındandır

(F.Körimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* (“Azərbaycan”).

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlı* işdir, mən ona qol qoya bilmərəm (“Azərbaycan”).

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çökür (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çökürsünüz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanırıq* (“Ulduz”).

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyüdükcə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıbın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Soyalı xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaşdı* (“Azərbaycan”); Baloğlan *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tolosən, yoxsulluğa tez düşür (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadin ürəyi titrədi və gördü ki, gəlin “körpə”sini bağına basaraq *keçmişdi*... (İ.Şıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanlarının *istiqbali* haqqında da Hacı Volinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çəmənözminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzdə dalgası dərdin, *kədarin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiyüzlü dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFCİL – KƏDƏRLİ *KefcİL* adamlar, heç kefdən qalmır (“Azərbaycan”); Səttar xan olduca düşüncəli və *kədərli* idi (M.S.Ordubadı).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyiorəm (S.Qədirzadə); Çaxır boqçası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYYIQ Bolkə... bolkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çevik ələk, *ayyiq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sorvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs mənə; Qənərədən əs mənə; Al könlümü, *saz* eylə; Sənün üstə bas mənə (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXSILAŞMAQ ...Atanın da gözüne görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə *kəbin* kəsdirərdim (Ə.Haqqverdiyev); Fövren bir molla çağırıb, vəkil ələ ki, gət Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam gərək dost-tanışa *düz* baxa (“Ulduz”).

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha *düzöldürəm*, sən məni tərsinə burur, *kəcinə* çökürsən (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyolalığı* səni ucaldar (“Azərbaycan”).

KƏDƏR – SEVİNC Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tek xoşalaya vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMƏK Bilmədi ki, bu hala *sevinisin*, yoxsa *kədər-lənsin* (İ.Şıxlı).

KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ Bəli, o çox *kədərli* idi (C.Əmirov); Məno ümmən desələr; Azad süzən gomim ol; Səadətli, *sevincil*, fərəhli ələməm ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərli* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhər* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBƏZ – SADƏLƏVH *Kələkbəz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hani *sadələvh* çağım; Onlara inanırdım (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yaxına *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar (“Azərbaycan”).

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənarda* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Cığır *dolanbac* yol kimi öyri idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış *kəsərl* bir qılınc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu ələ *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəhbədə *kəsiri* (S.Rüstəm); Biy, ay kişi, məndə *artıq* heyvan nə gazir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və əmansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi (“Azərbaycan”).

KEÇKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏŞMƏK Nigərançılığın göyərtdi getdikcə *kəskinləşirdi* (S.Sorxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəiflədir* (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözələrində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* enmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedəcəkdir (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *höyiün* yerini bilirsiniz, nə *kiçik* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdün; *böyüklü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, əlbəttə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, öziz ata, ona görə yazıram ki, bilsən, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Arıqladıqca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşırsınız, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülfür qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* veriridi (Çomənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə desən tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açığı* idi (Ə.Vəliyev).

KİÇİKLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilklidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz əman *kininin* dalğaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar, *Kinli* dolunur; hərbinə düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDAVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözələ, *ədavətli* adamdır ("Ulduz").

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlandı.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, *böy qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris torli, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsini ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəbə asmışdı (C.Məmmədov).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zinəti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliyi* pintiliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadin* hünəri nədir ki, *kişi*yə ol atın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimson? – deyə Mikola səsinə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kişiləydi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqıltnın *zərifiyindən* duyduğum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBAŞINA Bu işin əhdosindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbaşına* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadı).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİLƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələri kollektivin olınd olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyil göstərir.

KOMALASMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalasdılar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş ediorəm, *dağılın* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və konarda bozon osobi, *qaraqabaq*, qaradiməz görünən bu qadın burada, bağçada kədərliyndiyini, ya hirsliyndiyini görən olmamışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKTLAŞMAQ Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinliyici özü üçün bir nəticə çıxartсын ("Ulduz").

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIQ Cavab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Boşirli onun sözünü kösdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermər.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərəsətli*dir, Allah başacan eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşaqdır, məsələni çətin anlayır ("Azərbaycan"); Belə halda cürətli, cold, güclü, *fərəsətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı bülövə çəkdim, indi *kasarlaşıb*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözü (C.Novruz); Onların dişini neşlərdən də *itidir* (A.Məmmədova).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gəlməliyə biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadı); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlerini gördüm; *Təzələndi* köhnə dördim (Aşiq Ələsgör).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏŞMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhə çirpırır könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yavaşdıca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmon, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saralmışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, *Kiçik* böy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqlamaq* üçün çox say edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin döllər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qorublkədə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kələ* qolbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşım, yaşa, yarat! Yaxındır gözələnən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *kələlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbı çağırışı gözələmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Həç kəsi dəməyə *zorla* yazmırlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasığı əlinə alıb boşqabdakı döyğən *könülsüz*, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəklili* cavab veriridi ("Azərbaycan").

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərcə *körpə* və rəngsiz ətərlətrafa səpələnmişdi (Çomənzəminli); Uca olduğundan ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriye döno, qaranqış! (M.Araz); Sən haqdan dönmədin həyat naminə; Bundadır *böyüklük*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var ("Ulduz"); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir qranitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tarpiq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKIT Bu adamlar *kükrək* bir dəniz, daşqın bir çay misalında idilər (Ə.Vəliyev); Həsən adətli üzrə *sakit* idi (M.İbrahimov).

KÜKRƏMƏK – SAKITLƏSMƏK Gizlənməmiş, böğülmüş qəzəb yeni qüvvə ilə *kükrəməkdə* idi (M.İbrahimov); Uşaq bir xeyli ağladıqdan sonra *sakitləşdi* ("Azərbaycan").

KÜLƏKLİ – SAKIT Gündə milyon dəfə dəyişir halın; Bakının *küləklili* günlərin kimi (O.Sarıvəlli); Hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

KÜR – RAHAT Sonra ağrı göyçəklər deyəcəklər ki, Əlyarın *kürdür*, heç kəsə yola gedən deyil (M.Hüseyn); O *çox rahat* uşağıdır, heç kəsə toxunmur.

KÜRLƏSMƏK – RAHATLAŞMAQ Uşaq heyl ağlayır, *kürləyir*, sakitləşmir. Əvvəl aşib-coşdu, sonra *rahatlaşdı* (A.Məmmədova).

KÜRLÜK – RAHATLIQ Uşağın heç *rahatlığı* yoxdur, *kürlük* ələyir ("Ulduz").

KÜSKÜN – RAZI Arıq, zərif, gözləri *küskün* qadının da təəccübdən gözləri açılı qaldı (M.Eynullayeva); Onlar bu görüşdən *çox razıdırlar* (Mir Cəlal).

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskünlüyü* бүürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışıqlıq* oldu ("Azərbaycan").

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözlü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI KİSİLİ qardaş, gəl yükü çataq, yənə küsümüz küsü (Ata. sözlü); *Barışıqlı* məsələsinin üstündən keçdilər ("Azərbaycan").

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki, Ramiz *çox küt* uşağıdır (M.İbrahimov); Əslində isə *çox bacarıqlı* və istiqanlı oğlandır (C.Əmirov).

KÜT – ZİRƏK Nə *küt* şeysiniz, ay məndən olub, mənə oxşamazlar (M.İbrahimov); Reyhanın əri İdris *çox zirəkdir*, cəldir (M.İbrahimov).

KÜTBAS – DÜŞÜNCƏLİ Müstəbiddir, cəlləddir, qaniçəndir, *kütbasdır* (M.İbrahimov); *Çox düşüncəli* idi Ləcivərd (S.Qədirzadə).

KÜTBƏYİN – ZEHİNLİ Sona *kütbəyin* yox, *zehinli* bir qız idi.

KÜTLƏŞMƏK – KƏSƏRLƏŞMƏK Aynın arxasında fikirləşərək; Nəhayət yorulur, *kütlənir* başı (S.Vurğun); Böyüdükcə onda dərəcə həvəs artır, başı *kəsərləyir*.

KÜTLƏVİ – FƏRDİ Təməşalara *fərdi* və ya *kütləvi* şəkildə getmək olar.

KÜYLÜ – SƏSSİZ Məclisimiz *küylü* keçdi. Gülarə çarpayının üstünə sərilib *səssiz* ağlamağa başladı (C.Məmmədov).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK Bizim həyat o biri həyətlərdən *küylülüüyü* ilə fərqlənir. *Səssizlik* içində, yol ayrıcında; Atın qucaqları şəkəldi bərdən (H.Hüseynzadə).

Qq

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardı *zərif* yun ölcək-ləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).

QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək chtiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə qayıdandan *sonra* qonşular başına yığıldılar (A.Şaiq).

QABAQCA – ARXACA Mən *qabaqca* gedirəm, o da *arxamca* gəlirdi (S.Hüseyn).

QABAQCA – DALINCA Özü *qabaqca*, mən isə *dalinca* getdim (M.S.Orudubadi).

QABAQCA – SONRA *Qabaqca* Münəv-vor xanım atası ilə görüşürdü: – Ana, salamat qal! Yənə tezliklə sənin ziyarətinə gələtəm (M.S.Orudubadi); *Sonra* Miko elə oradaca qədəhini yenidən doldurub dedi (İ.Əfəndiyev).

QABAQCIL – MÜHAFİZƏKAR *Qabaqcıl* ziyalılarda bir ruh yüksəkliyi, coşğunluq, ümid hiss edilirdi (A.Şaiq); Öz əqidəsinə görə *çox mühafizəkar* adamdır (Ə.Şərif).

QABAQKI – SONRAKI İki gün *qabaqki* əzab və əziyyət yənə də yadıma düşdü (Ə.Vəliyev); Mən *sonrakı* günümüzü fikir eləyirəm, son də kef axtarırsan.

QABALAŞMAQ – ZƏRİFLƏŞMƏK Şaiqin rəftarı yoldaşlarına qarşı *qabalaş-mışdı*. Zərifə böyüdükcə həm xasiyyətə, həm də zahiri cəhətdən *zərifləşmişdir*.

QABALIQ – ZƏRİFLİK *Qabalığı* üstündə onu Anateli bir dəfə vəzifəsindən qovmaq istəyirdi (S.Vəliyev); Taqqılntın *zərifliyindən* duyuram ki, qadın barmaq-larıdır (S.Qədirzadə).

QABARIQ – YATIQ Sənəsi *qabarıqdır*, ecahlıdır biləkləri (S.Rüstəm); Onun sifəti bir qədər *yatıqdır* ("Jurnalist").

QABARMA – ÇƏKİLMƏ Qərbi Avropanın şimal və qərb hissələrində böyük *qabarma* və *çəkilmələr* olur.

QABARMAQ – ENMƏK Bərdən sanki üfük *enir*, torpaq *qabarıq*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsinə dərdi, sənəsi *qabardı*, *yatdı* (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMŞALMAQ Göyərçin Xudaverdini götürüb qapıdan cəld çıxaraq *Maroya qabardı* (S.Rəhimov); Bu fikir Lal Hüseyni *yumşaltmağa*, əvvəlki incik görkəmini dəyişməyə məcbur etdi (M.İbrahimov).

QABARTMAQ – YATIRTMAQ At yalını *qabartmış*, quyruğunu dikəltmiş, göz-lərini və ayaqlarını oynadırdı (S.Rəhimov); Şiraslan... üzüyuxarı qabaran saçlarını bir anlığa əl olsa, dala *yatırdı* (S.Rəhimov).

QAÇARAQ – YAVAŞ-YAVAŞ Bərabərilmə yetişincə çəporin arxasından iki olleri ilə boynunu qucaqlayıb *qaçaraq* gözəndən qeyb oldu (S.Hüseyn); Əbil Qanbərovun təklifləri *yavaş-yavaş* bura toplaşanların ürəyinə yol tapdı (Ə.Vəliyev).

QAÇARMAQ – DAYANMAQ O tələsik yerindən durub qapıya *qaçdı* (M.İbrahimov); Məni hərəət çulğaladı. Küçənin ortasında *dayandım* (S.Qədirzadə).

QADA – SEVİNC Bənd oldu könül bir gülü, səs tutdu mahalı; Guya ki, bu dünyada qan oldu, *qada* düşdü (C.Cabbarlı); Göz-lərinə soadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QADALI – FƏRƏHLİ A üzü qaralı, başı *qadalı*, xatınları, oğul-uşağı nə deyər dustağ etdin (M.Rzaquluzadə); Körpə uşaqların gələcəyi nurlu, *fərəhli* olacaq.

QADIN – KİŞİ Ayrılmı qızı şişman bir *qadın* idi. Kiçik qumral gözləri, ay kimi yuvarlaq üzü var idi (A.Şaiq); İmanın olsun, ay *kişi!* Niyə bica söz danışırsan (M.İbrahimov).

QADINLIQ – KİŞİLİK Gəlinlər *kişilik* duyduqca sonda; Bir istilik keçdi gül

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuracaq daş qəfəsi; Gülsün *qadınlığın* ağlayan sösi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir voton torpağı; Alqış, mürd, qabarlı, *qadір* ollərə! (Ə.Cəmil); Elə *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülhəsən); Köhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qayıb* olur (Çəmənzəminli); Geəmi, tezmi bilməm, amma həqiq edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldasın*, qoy yatanlar ayılsın (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsosiz sükutunu pozdu (Ə.Məmmədcanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəziləri isə dizi üstə oturub yenicə götürdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binan ömr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götürdiyi südlü şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çıraq *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbari-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad örnə geyindirib, qolundan yapışib, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan olindeki fonori yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və çuxura düşmüş gözlləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülhəsən); Ay işığında onun *yataq* üzünü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cold yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cold geri döndü və həyotə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Günəş yavaş-yavaş *qalxırdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sarıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələr qa-yıxdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah palıd, qopdu xan çınar; Daşlar bir-birinə dəyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları gömgöy kösilir; Canından istilik uçub eskilir (S.Vurğun); Gözəllərin görək *incə* belləri; Qəndən, nabatdan şirin dilləri. Aşiq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rade qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırmızı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot tayaqları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir otirələ doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirpiklərindən yaş gilələndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bəcaların tüstüsü *qalınlaşırdı* (M.İbrahimov); Səriya çalan biglari *seyrəlmişdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dəronin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* bax tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığından* keçmək olmur, Pambıq kol-

QALMAQ – GETMƏK

larrının *seyrəkliyi* məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Orudbadi); Dərəqılınca bağlarına həzin bir *sakitlik* çök-müşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqallı* işlərlə isim yoxdur ("Ulduz"); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik *gedir*, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın bəsbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaqlı* adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *hayasız* oğlunu *gotir* qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzer *qanacaqsız*; Bildir qoşunun batdı, qırıldı yanacaqsız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİCƏN – RƏHMLİ Daşqolbli *qan-içən* qazaqlar... zəvalli işçiləri bacardıca qılıncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmlı*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qaniqara* qayıtmış Qüdrət Laləni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və məhriban oxuyurdu (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmə, bir də Camala rast gəlsəm, *qaniqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünlə, sonra söz *qandır* (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nozəkətli* qızıdır (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adam-san, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam *çox rəhmlı* və xoşroftardır ("Azərbaycan").

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, oya, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlilik* ona güc gəldi.

QANUNAUĞUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunauğun* idi ("Azərbaycan").

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşaqdır. Camaat, bir məktəbin ki, məillimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cabbarlı).

QANUNİ – SÜNİ Müstəntiq müğəssirlə *qanuni* rəftar edirdi ("Azərbaycan"); *Süni* nəvazılıq soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küçə dükənlərindən başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Orudbadi); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökül-müşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalılığa* rəğmə, o gənc qadın haqqında sənə heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirməm (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgilin *qapbir* qonşusu mühəndis Tapdıqın daldan gəlir, qızların səhəbotini aydın eşidirdi (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lanq kəndinin işıqları qaranlıq gecədə zoif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞIQLI Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşığılı* idi (Çəmənzəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri isə arxadan Aynanın gözllərini *qapadı* (Ə.Məmmədcanlı); Niqabın üzdən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüşi məclis (S.Ə.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub siddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəlif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titroşir obəs (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq sosi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşişini çökən toplan artıq *qartlaşmışdır*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlıq* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tanınmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını nə *qasırğa*, nə tufan (S.Rüstəm); Axsam qaranlığı düşdüyünə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalğalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkü*lü iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdlükə, Əziz isə töcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QAŞQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar boy *qaşqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatı* yox, *duru* olsun ("Azərbaycan qadını").

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatı* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayır.

QATIL – GÜNAHSIZ Meşədə, dağda, güd, qanlı *qatılı* güd (S.Rüstəm); Zavallı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdur (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılaşığa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatı maye su qarışdıqca *dururdu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gədə daha da *qatılaşırdı* (M.Hüseyn); Axsamdan uğuldayan külək səhərə yaxın *zəiflədi*.

QATİLLİK – GÜNAHSIZLIQ Onun boynuna üç təqsir sarınmışdı: saxtakarlıq,

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlıq* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi ("Ulduz").

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* ("Ulduz"); Öpdüm döno-döno, sinəmə basdım; Elə bil *duruldu* ürüyəmdə qan (S.Rüstəm).

QATIŞDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu ələmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATLAMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir əniklikör, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışıq (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, günəşi, ayı səsloyib; Onları da bizim dəstəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırdı* məndən o məhrui bimeqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürüyündə bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDISI – GEDİŞİ Mühərribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayidsımdır* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlü dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çırağ (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qaydır* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan mən görürəm çəsmələri *qaynamaqda* (A.Səhhət); Qurban bildi ki, löyəndəki kəc *quruyub* zay olub (C.Məmmədquluzadə).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Həyəət arı yuvası kimi *qaynayır* (İ.Şıxlı); Rüstəm

kişinin aylarla içərisində gözün nifrəti hələ *soyunmuşdu* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə siddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); *Çay soyunmuşdu* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər ötir saçır bizim *qaynar* çöllərə (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrazı).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* hoddinə çatıbdır. Suyun *soyuqluğu* bədəni, qollarını gizlətdi (M.Eynullayeva).

QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzilərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gəlcəyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmaq da *qazandır* (Ata. sözü).

QAZANLIQ – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərگز daxi belə *qazanlı* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zararlı* ünsürlərdən təmizlədiyim Zaman Qəlibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCISIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vasitə ilə onu özü üçün *zararsız* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımdır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazanıb* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu saat dənizdə on dorin buruq harada *qazılır?* (M.Hüseyn).

QEYB – ZÜHUR Gülüşün gülər üzündəki sevinc *qeyb* çəkildi (Ə.Vəliyev); Bizlərdə millət qurğuları şəxsi qurğular şəkildə *zühura* gəlir (C.Məmmədquluzadə).

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəqqipörvor iranlıların ən *qeyratlı*, ən məsləkli cavandarından idi (Çəmənşəminli); Haram-zadə!.. Sən nə *rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyratsız*ə haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Kasıb-kusubun da özünə görə namusu var və namusun da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri *qeyzli* çağırır buyurdu ki, "komandır" ə on manat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefonuna qulaq asıb *sakitləşmədim* (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv eləməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər nə *qəddar* adadırlar, xəstəliyimə inanmırlar, vay-vay! (T.Kazımov); Yarımcı saat sonra Aslan *rəhmlı* qadının göstərdiyi dar ciğrila sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Dıvarda bədənnüma bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gənəçə qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bən, görəndə (Q.Zakir); İrəliddə Səmədi tamamilə *yenə* bir həyat, *yenə* işlər, *yenə* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən? (S.S.Axundov); On ilin ərzində kənddəki *yenilik* tək bir məktəb binasından ibarətdir (Ə.Vəliyev).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN O, *qəfildən* başını qaldırıb üzünü Sarışına tutdu (S.Qədirzadə); *Tədricən* hava açıldı.

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına tokan verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətən* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düşər (A.Səhhət); O *tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını gördüncə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilməmişdi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlidir* və əhali çörək üzünə həsrətdi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur, *İl var kasad* olur; Bu *il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükkət ilə büzüblük durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Şaiq); *Ağlaşma* qurb ərlərinin ətəklərindən yapışmış davaya getməyə qoyunurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadı); Qırışdan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (Mir Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb* dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başaltması *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətine özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bəyragı qaldırıb yenə; Əmək cəhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvali); Sığdırma bilmədi dağ qururuna; Təpə önündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, birçə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günahkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (A.Şaiq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-güc Balıya inandırdı (A.Şaiq); İndiyə qədər sən ifadə etdiyən vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idimi? (M.S.Ordubadı).

QƏLİZ – SADƏ Çox *qəliz* soruşmadınızmı? (C.Cabbarlı); Niyə sən *sadə* şeyləri başa düşürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur ("Azərbaycan"); Bəli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); *Qəlb*inə *şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Şaiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə isə *qəmli*, dərün şeylər düşündüyü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alım kimi seviniyə qadına miraçət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadı); İsraf *haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətini sevən, son dərəcə *qənaətkar*, ağırtəbiətli bir kəndli var (A.Şaiq); Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyir-xahlar isə lovğa olurlar (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənimi*, bir zavalı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dostun*, ellər zineti! İnsanlıq eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA Yanında xırda qummuş qaşlıq olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin *qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Məddəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xeyirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olusan. İşində də, rəftarında da *ədəvətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dartıb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyə anam dayımın tək-lifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* doğma qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiliyi arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, *doğma*lar isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmalılıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNƏMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir künədə *qəribşəyirdim* (Mir Cəlal); Səsinə eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşürdükdü (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidaləşməli idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandıran ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏSMƏK – KİFİRLƏSMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi arıqlamış, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşlıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən *qəlb*ində qürur oynayıb (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihəş olub yuxıldım; *Qəşş* aləmində bir tamaşa qıldım (A.Səhhət); Həkim xəstənin *ayılmasını* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamunun *qətiliyini* görəndə Səfo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsinə qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Ancaq gərək salındı *qəzəblənməyə*sən. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Gülbətdamin hövsələdən çıxdığına görə onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT *Qəzəbli* bir pıçılıq ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMISINMAQ Mirzə Kələntər maarif şöbəsinin müdirinin üzünə baxıb *qımışdı* (S.Rəhman); Kikiçkbəyim *ağlamısınaraq* başmağı onun ölündən alıb, hasarın üstündə oturdu (Çəmənçəmənli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünlər; Fikrim dağınıqdır, xatirim övraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqı* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

QIRAQ – ORTA

diği mühito Nəcof bəy kimi deyil, gözü *açıq* baxır, kiminlə nə cür davranmağı bacarır (Ə.Haqverdiyev).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – DOST Dəryada qıraq yanar; Baxdıqca iraq yanar; Yar yarına qovuşsa; *Dost* gülər, *qıraq* yanar (Bayatı).

QIRXDİLLİ – NAMUSLU Yaxanı ona tanıma, *qirxdilli* qadındır, səni toloyə sala bilər. Qiymətin dediyinə görə, Gülsabah çox çalışqan və *namusludur* (Ə.Vəliyev).

QIRIQ – BÜTÖV Bahadır bu fikirdə ikən İvan qapımı açıb, əlində samovar, üstündə mis çaynik, iki fincan, bir neçə qənd *qırığı* içəri daxil oldu (N.Nərimanov); *Bütöv* bir qəndi ağzına qoydu.

QIRIQ – SAZ Sarxan əlindəki *qırıq* fənəri yuxarı qaldırdı (M.Hüseyn); Rabitə hələlik *saz* işləyirdi (S.Qədirzadə).

QIRIQLIQ – SAZLIQ Bütün vücudumda bir *qırıqlıq*, bir sızılı hiss edirəm (A.Şaiq); Əhməd kişinin *sazlığı* qaldı qiyamətə.

QIRIŞIQ – AÇIQ Polkovnikin alnında *qırışığı* sıxlaşdı (S.Qədirzadə); *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

QIRIŞMAQ – AÇILMAQ Onun alnı *qırışmışdı*, qaşları az qala gözlərini bürümüşdü (Ə.Vəliyev); Çəmənləkdə xudmani süfrələr *açıldı*, şirin söhbətlər başlandı (S.Qədirzadə).

QIRMAQ – DÜZƏLTMƏK Ləpələr bu pilləkənləri saxsı qab kimi vurub *qırır* (Mir Cəlal); Qorənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltdi* (S.Rəhman).

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua; uyıldılar torpağa (A.Şaiq); Kürd Əhməd, xarici ticarət xanalarla əlbir olmuş bir ovuc

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ

tacirlərin işlədiyi cinayətləri *ətraflı* olaraq Friduna danışdı... (M.İbrahimov).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qağı ilə titləmişdir? (M.Müştəfiq).

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət, *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

QISALIQ – UCALIQ Ağıl adamın boyca *qısalığı* və ya *ucalığı* ilə ölçülmür.

QISALMAQ – UZANMAQ Gecələr *uzanır*, günlər *qısalır*; Göy üzünü qara buludlar alır (A.Şaiq).

QISILMAQ – AÇILMAQ Heç *qısılma* bu məclisdə; Bu məclis öz meydanıdır (Aşiq Vəli); Salmanın rəngi *açıldı* (M.İbrahimov).

QISIR – DOĞAR Şirin qızı *qısır* Narn-güllü bərk alışıb (İ.Əfəndiyev); Çobanlar *doğar* qoyunlara qış aylarında daha çox fikir verirlər.

QISIR – SAĞMAL Südün dadımı *qısır* əmən dana bilər (Ata. sözü); Gecə-gündüz çörəyini yeyib, çayını içib özünü də qumarda *sağmal* inək kimi sağırdı (S.S.Axundov).

QISQANC – ÜRƏYİAÇIQ Qaynana bu səadətə qarşı *qısqanc* və zidd vəziyyət almışdı (Çəmənzöminli); *Ürəyiaçıq* adamdır ("Azərbaycan").

QISQANCLIQ – TƏMİZLİK Sənin *qısqançlıqların* da, şübhələrin də mənə xoş gəlir (M.İbrahimov); Ürəyimdə qoşun-qoşun *təmizliklər*; Bir də infarkt uyuyarmış (C.Novruz).

QIŞ – YAY *Qışda* yel tutmayan, *yayda* günəş görməyən bir skamyalar ver (Çəmənzöminli).

QIŞQIRIQ – SAKİTLİK Bu qədər *qışqırığa* durdu qonum qonuşu tamam (M.Ə.Sabir); *Sakitliyi* gərginliyə dəyişən var (C.Novruz).

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ Bir də var qüvvəsi ilə *qışqırdı* (S.Qədirzadə); Bondar-cuk birdən *susdu* (S.Qədirzadə).

QIŞLAQ – YAYLAQ

QIŞLAQ – YAYLAQ Külöklü qar, yağış yağar uzun-uzadı *yaylağa*; Kəçər bu vaxt el-oba, enor tamam *qışlağa* (A.Səhhot).

QIŞLAMAQ – YAYLAMAQ Bu qış burada *qışlamasan*, madarım keçməz (S.S.Axundov); İbrahim əmi bu yayı *yaylağa yaylamışdır*.

QIŞLIQ – YAYLIQ *Qışlığın* tədərükünü yayda, *yaylığın* tədərükünü isə qışda görmək lazımdır.

QIT – BOL Sərv ağacı hər ağacdan ucadır; Əsli *qıtdır*, budagında bar olmaz (Xəstə Qasım); Ancaq xoşbəxtlikdən meyvənin *bol* vaxtı idi (Ə.Vəliyev).

QITLIQ – BOLLUQ Qıtlıq illər yağış-tök quruyub göz yaşımız... (Səhriyar); Bir yanda hakimdə böyük bir bolluq; Bizim nəsimiz açlıq, yoxsulluq! (Ə.Cavad).

QIVRAQ – XƏSTƏ Həkim yaşlı, lakin *qıvrıq* bir adamdır (Ə.Əbülhəsən); Burada *xəstə* çoxdur (S.Qədirzadə).

QIVRAQLAŞMAQ – XƏSTƏLƏNMƏK İstirahətdən sonra *xeyri qıvrıqlaşdır*. Anam *xəstələnmişdi* (S.Qədirzadə).

QIVRILMAQ – AÇILMAQ Yumaq kimi yumrulanan qızıl ilan *qıvrılıb açıldı*... (İ.Şıxlı).

QIYIYI – AÇIQ Elə bil bütün bunlar da tatarın *qıyıy* gözlərindən gizli qalmırdı (Ə.Əbülhəsən); Əlini Mayanın *açıq* çiyinə vurdun... (M.İbrahimov).

QIYILI – AÇIQ *Qıyıy* gözlərində gizli bir kin qaynayır (İ.Tapdıq); ...Onun alnı *açıq*, üzü də ağdır (S.Vurğun).

QIYQACI – DÜZ Səkinə Vəlinin üzünə *diiz* baxdı; Pərşan ona *qıyqacı* bir nəzər saldı (M.İbrahimov).

QIYMAQ – AÇMAQ Hesabdar gözlərini *qıyıb*, üfüqdə iki boy qalxmış günəşə baxdı (M.İbrahimov); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhot).

QIYMAQ – ƏSİRGƏMƏK Ay zalım oğlu, adam da İskəndər kimi oğlana *qıyıb* güllə atarmı? (Ə.Haqverdiyev); İsmət! Allah *əsirgəsin*, nodir bu halət? (H.Cavid).

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ

QIZARMAQ – AĞARMAQ Günəş üfüqdə yandı; *Qızardı* yavaş-yavaş (M.Müştəfiq); Hamıdan gec yatıb qalxdınız erkən; *Ağardı* dan yeri gözlərinizdə (B.Vahabzadə).

QIZARMAQ – BOZARMAQ Kişinin sifoti *bozardı* (Ə.Vəliyev); Zoyanın yanaqları *qızardı* (S.Vəliyev).

QIZARMAQ – SİRTILMAQ Ruqiyyə mətləbi anladı, ətrafa baxdı, bir kəs yox idi. Dan şəfoqi kimi *qızardı* (A.Divanboyoğlu); Səndə toqsır odur ki, uşaq vaxtında fağırı haqq yerə, nahaq yerə o qədər döydün ki, axırda *sirtildi*... (Ə.Haqverdiyev).

QIZDIRMA – ÜŞÜTMƏ Bir həftədir ki, uşağım *qızdırma* içində yanır (C.Cabbarlı); Bədonimo *üşütmə* düşdü (S.Qədirzadə).

QIZDIRMAQ – SOYUTMAQ Yasəmən çayın qırağında su *qızdırıb* paltır yuyurdu (S.S.Axundov); Çayı *soyutmayın*, için (S.Vəliyev).

QIZĞIN – SAKIT Azərbaycan ədəbi dili qılınc döyüşünü andıran *qızğın* münəqişələr, kəskin deyişmələr dilidir (M.İbrahimov); Ölkənin *sakit*, işıqlı həyatı da düşmənlər gülləsindən bircə anda beləcə pozulmuşdu (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – SOYUQ Yəni dəmiri *qızğın* ikən yastıla (S.S.Axundov); Dəryanın baxışları *soyuq*, səsi yad idi (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – ZƏİF Bəcmənin *qızğın* dövrü idi (M.İbrahimov); Elə bil *zəif* ürəyi həmişəlik olaraq sağaldı (Ə.Vəliyev).

QIZĞINLIQ – SAKİTLİK Bir həftə əvvəldən aşığı bazarda, istərsə də yuxarı bazarda bir *qızğınlıq* müşahidə edilirdi (H.Sarabski); Hələ ki, *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

QIZIŞMAQ – SAKİTLƏSMƏK Xan büsbütün *qızıyıb* qəzəblə bağırdı (M.Rzaquluzadə); Tərlandı məktub aldığı üçün *sakitləşdi*.

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ Yarım saatdan sonra mehmanxanada oyun *qızıxdı* (C.Əmirov); Monbazonun hirsli *soyudu* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əsrf anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılmasına *qızdı* (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez *qızar*, gec *soyuyardı* (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı *qızdı* (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm?* – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta *qizmar* bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABI – ƏYANI “Satım, satmayım...” deyən miyanə satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşı budur ki, no pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərini yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicridə, ey möh, bir *qiyamət* tək keçər (S.Ə.Sərvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – BALACA *Qocanın* biliyi, *cavanın* biliyi (A.V. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döydü qapını; *Qocalı*, *cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ən yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsanı ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçuq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandımaq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə gəndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvadıdır (Ə.Haqverdiyev); Özümdən zoiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmaqacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşdı* (Ə.Vəliyev); Traktorçu sən vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLIK Cahanın *qoçaqlığını* ondan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı; (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da elomə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, gözəl-göyçək üç uşaq gotirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, birco qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qəlot anlıyarsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞIR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşiq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞIRLIQ Millətpərəstlikdən, vətəndaşlıqdan dam vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik geno o qəpikdən ötri (N.Vəzirov); *Fağırılıq* olar, amma bu dəracədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadi); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələnirdi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşıladı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sonin ilə *qohumluşmam* mümkün olaydı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşır*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmməd-quluzadə); *Yadlığ* yadıma düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* sopılmışdı (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq mənə o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməydim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzbuüzündə durub, sadlıqla güldənə ilıq, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinosində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və böyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğum).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkənd güldü (S.Qədirzadə); *Təbii*dir ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamadığı çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Naşı bənnə *qondarıbdı* novdanı, xalq neyləsin? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qonşuların rənnə bu gəşəsinin söküüb kəndləri *dağıtmaqdadır* (C.Məmməd-quluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanına, sonin ilə *qonuşaq*; Kənlərimizin istəyoni danışaq (H.K.Sanlı); Yayılm atəşi *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPISMAQ Kənlərimizin istəyoni davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez öyülib mən yerəndə götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarıçılpaq ötlü qovlundan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtecinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, öləndən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLIQAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram sən vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən qoçaq idi. İndi *igidləşdi* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabit, *igidlikdir!* (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığını* mən görək Salatinlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşların dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstəririlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLIK *Mərdlik* hümrə düşündüki mədəlda; Alındakı qırıqlarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox baha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağə, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan?* (N.Nərimanov); Balıqlan Qədirrov pulun tapılmadığını görüb *ürəklandı* (C.Əmiröv).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bolli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tufəng ilə o tərəflərdə gəzmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsulı-idarəsinə qarşı bir düşmənin kimi hücum edən şair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətə onları hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra... o vaxtkı *ağciyarlığına* öz üroyində güldürdü (Ə.Məmməd-xanlı).

QORXU – SEVINC Bunu hiss etmiş kimi Məloyin üroyinə bir *qorxu* çöküdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSƏRƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartal (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsəretsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Onlar *qoşa* durdular (Ə.Vəliyev); Sarışın sənərdə *tək* qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boşa gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey höll olunmalı idi. Özü də *təkbatək*, qabaq-qabaq (İ.Şixli).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zeyğəm isə əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilo gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsax qoyun sürüdüən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gətirdi. *Təklük*, kimsəsizlik onun da qəlbinə sığdırmı? (S.Qədirzadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmanın yolu *açdır*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmməd-xanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə *çatdırdı* (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şuriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əminyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Ordubadı).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadımı?* (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariannanı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədirzadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Türşü çayların içi ilə *Atraza* axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Məhvəvərin səsinə xəyaldən *ayrıldım* (S.Qədirzadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜSMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölişirdi* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işartısı vardı (S.Qədirzadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın üroyimini niyə partladırdsan, niyə belə *qubarlanırsan?* (M.İbrahimov);

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədirzadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görürsür yenə (M.Rəhim); Raykom katibi ürəkden gələn *fərəhli* bir səsə dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalmı* (C.Cabbarlı); Gülşər ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, qardaş! Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəssab ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədirzadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏSMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəl; Dalayır puç olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rəvsən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl bərişaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmə olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rəhmlilə* şəxsələr azdır? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balz, mən saqqalınm bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmmədquluzadə); Bu qəddər də *rəhmlilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adımı Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağını *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan bətrər; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURACLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ Söküdüü təkəri *quraşdırıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgödələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmməd-xanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdlu* qaqsılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safdır*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdlu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlblə, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədirzadə).

QURĞU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sənlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsbət* idi (S.Qədirzadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qururuq* biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanb *dağılmış*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədirzadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə əlaqə *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə əlaqığı *söküdü* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İşi-peşəsi onun-bunun evini *yixmaqdadır* (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANĞIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kəsdirdi (S.S.Axundov); Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbilhəsən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmaq bir neçə kolmo ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gəncəliyin xoş noğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yurtdanından, bu vəhşi əlbəyblərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipianinin nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutduğun o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

QRURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Könül bir *quşdur* ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpırın, istəyir *hürriyyət* (A.Səhhət).

QRURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə şayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kolkoxun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan *tez-tez vəzifələrindən* dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QRURU – ƏTLİ Gözlərinə anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmməd-xanlı); Qırmızı gilasa oxşar ətli dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədirzadə).

QRURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələkkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yenə əvvəlki kimi güclürlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QRURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göyden bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QRURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkilləri də fərqlidir (M.S.Ordubadı); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QRURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çörəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QRURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalar *quru* yox, *yağışlı* keçir.

QRURU – YAĞLI Daima qısqanan ürəkək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* səsdir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülkülorin *yağlı* dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QRURU – YAŞ *Qururun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QRURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çörəyi də göz yaş ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə həmalca başını tərpoətdi, yanaqları *yumşaq* rahatlıq-hülqum kimi titrədi (S.Qədirzadə).

QURUCU – DAĞIDICI

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dağın *dağıdıcı* zərbəsinə davam götürməyib yıxıldı ("Azərbaycan qadını").

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zəhrə suya çökməkdə olduğu paltarı sorib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islatdı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulandı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi düyü *islanı*, qazan asılırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlın başında olmadığından dəzgahda qəzaya yol verməmişdi, hər şeyi sinib *dağılmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – SÖKÜLMƏK Yeni axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıacaq çirəq-çirəq (S.Vurğun); Köhnə, uçuq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danışsaq ki, *bataqlığa* gedən namərdird (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *quruluq* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *quruluq* zahiri görünüşündən təyin etmək olur ("Ulduz"); Dayıdostum anasının *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənglik, bundan başqa boğazında da bir *quruluq* hiss edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxadan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoymamışdı (M.İbrahimov); Qar öriyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

QÜRRƏLİ – XOFLU

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islanı* (Bayatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dörd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbögün *kökəlir*. **QURUMAQ – YAŞLANMAQ** A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünü gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istorik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUSBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *qusbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıldır*, bizi hər görəndə öldən-ayaqdan gedir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dödəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *güneydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulayır* ot saçaqları saxlanan bir tərədə iri qol-qanadlı qurumuş bir ağac vardı (Çomənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar görəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyyə* hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cavab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənənin *qüdsiyyətindədir* (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsli, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox *qürrəli* uşağıdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Tofiqdən çox xoşum gəlir, çox *təvazökər* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qürubə* ayrılmışdı (T.Kazımov); Gün *məşriqdən* doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökərdir* (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşənin* qədrini bilməzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olmasaydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurinin məyusluğuna *qüssələnməkdənsə*, *şadlandı* (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, səhər tezdən Silanı yola salıb ayrıldığı üçün *qüssələni* (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, höyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrində ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəlililiyi* andırır. Uşağın dünyaya gəl-

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK

məsi evə bir *şanlıq* götürmüşdü (Çomənzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, baxışım *qüsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qayanayan; mehriban balalar səfirdir, *təmizdir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qüsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, mənəndə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Gecədən ösməyə başlayan yay külləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu sənə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli zəifi* basacaq, özəcək (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızımsız köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asiman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu öldən salmışdı. Fənd işlədə bilməsə də, *güclülüüyü* sayəsində rəqibinə qalib gəldi.

LI

LAQEYD – CİDDİ Hürü isə bu baxışlara qarşı *laqeyd* görünürdü (M.İbrahimov); Ostapenko *ciddi*, itı, əsəbi bir halda işləyirdi (Mir Cəlal).

LAQEYDLƏSMƏK – CİDDİLƏSMƏK Növrəstə *laqeydləşdi* (M.Eynullayeva); Salmən dərhal *ciddiləşdi* (M.İbrahimov).

LÜLQƏNBƏR – AYIQ Bir gün görədin *lülqənbər* çıxıb kolxoz idarəsinin qabığındakı iri pələd kötüyünün üstünə (H.Nadiri); İçmiş olsa da, özünü *ayıq* kimi aparırdı.

LÜMLÜT – GEYİMLİ Səlim ağanın dalından dəyib *lümlüt* çələ atır (M.İbra-

himov); *Geyimli* bayıra çıxdı (“Azərbaycan”).

LÜT – ƏHVALLI *Lütəm*, artıq bütün varım getdi (S.Rüstəm); Belə baxanda çox qanacaqlı, *əhvallı* adama oxşayırdı (S.Qədirzadə).

LÜT – GEYİMLİ Ona toxunmayın, o *lütüdür* (C.Məmmədquluzadə); Əynində ağ xalat olan təmiz *geyimli* yaşlı arvad uşağı yerinə saldı (M.İbrahimov).

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK Qışın oğlan çağında onu *lütləyib* yola salmaq yox, *geyindirmək* lazımdır (“Ulduz”).

Mm

MAFRAQ – BƏRK Ağacın budağı çox *mafraqdır*, tez sınacaqdır. Pələd uzunömürlü, *bərk* ağacdır.

MAĞMUN – ZİRƏK O da sənin kimi utancaq, *mağmunun* biri idi (Mir Cəlal); *Zirəkdir*, gözüaçıqdır, işdən tez baş açandır (M.İbrahimov).

MAHİR – ACİZ Gülpəri də öz işində *mahirdir* (Ə.Haqverdiyev); Lakin yənə də özü yeriməkdə *aciz* idi (M.İbrahimov).

MAHIRLIK – ACİZLİK İşə qarşı onda xüsusi bir *mahirlik* var. Sonra ürəyi yumşaldı, *acizliyini* bürzə verdi (M.İbrahimov).

MAJOR – MİNOR *Major, minor*. Bəm, ya zil. Bunlardır, ən şad, ən ümitsiz nöğmələrin anası (R.Rza).

MAKSİMAL – MİNİMAL İndi hər bir peşə sahibindən *minimal* yox, *maksimal* bilik tələb olunur (“Azərbaycan”).

MAKSİMUM – MİNİMUM Veteranlara *maksimum* qayğı göstərilməlidir. Bu işin yerinə yetirilməsi üçün *minimum* vaxt verilir.

MALBAŞ – DƏRRAKƏLİ *Malbaş* uşaqdır. Başına heç nə girmir (“Ulduz”); O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov).

MARAQ – ŞÜBHƏ *Maraq* dolu gözəmə: baxmaya bilmərəm (R.Rza); Onu sevə-cəyinizə *şübhəm* yoxdur (M.İbrahimov).

MARAQLI – BOŞ Dinləyirdim *maraqlı* söhbətini: qoca müəllimin (R.Rza); Mən and içirəm ki, *boş* sözdü (Mir Cəlal).

MARASIZ – MƏNALI Əsər *maraqsızdır*, oxumaq olmur (“Azərbaycan”); Bu gün hər şey gözəl, hər şey *mənalıdır*, – dedi (M.İbrahimov).

MATƏM – SEVİNC *Matəm* içindədirlər gördülər hamı (M.Rahim); Bu kəndin ohalisi

elə bil *sevindən* yatmaq istəmirdi (S.Vəliyev).

MATƏMLİ – ŞAD O qara *matəmli* günləri unut (S.Rüstəm); Qonaq cənnətə düşmüş kimi, heyran və *şad* idi (Mir Cəlal).

MAYMAQ – GÖZÜAÇIQ – Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov); Yəqin o şofer bacarıqlı adamdır, *gözüaçıqdır* (M.İbrahimov).

MAYMAQLIQ – GÖZÜAÇIQLIQ *Maymaqlıqdan* nə çıxar, *gözüaçıqlıq* lazımdır.

MƏHRİBAN – SƏRT Üzünü Silaya tutub mülayim və *mehriban* səsle dedi (S.Vəliyev); Yollar uzun, mənzil uzaq; *sərt* daşlara dözmür ayaq (R.Rza).

MƏHRİBANÇILIQ – ƏTİACILIQ O gündən onların arasındakı *mehribançılıq* ədavətə çevrilir (M.İbrahimov); *Ətiacılıq* onun canında var (M.Hüseyn).

MƏHRİBANLAŞMAQ – SƏRTLƏŞMƏK Günəş *mehribanlaşır*; Bağçada gül üşümür (R.Rza); Mələyin ürəyi *sərtləşirdi* (M.İbrahimov).

MƏHRİBANLIQ – ƏTİACILIQ Əhməd onun səsindəki süni *mehribanlıq* duyduca da, üstünü vurmadi (İ.Şıxlı); Elə *ətiacılığı* onu hörmətdən salmışdı (S.Qədirzadə).

MƏHRİBANLIQ – SƏRTLİK Dostun olsa rəşadət; *Mehribanlıq*, ədalət (M.Rahim); Surxayın *sərtlilik* və ehtiyatkarlığı ailədən xaricdə özünü göstərirdi (M.İbrahimov).

MƏCBURİ – KÖNÜLLÜ Qızcıqaz hansı tərəfə qaçsaydı, hər yerdə onu bu cür ağır, *məcburi* əziyyət gözləyirdi (S.Qədirzadə); *Könüllü* dəstəyə qoşuldu (“Azərbaycan”).

MƏCHUL – BƏLLİ *Məchul* bir vahimə ikimizi də sarıtdı, divara sıxıldı (M.İbrahimov); Aslan yauşından da *bəllidir* (Ata sözü).

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədaxilim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kösmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qədirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə də vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımszadə); Əl çək bu *cəhalətdən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiyəli* ailədənir (S.Qədirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkəndən danışları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qədirzadə); Onun *mərifət-liliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədhlərdən* (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin eyiblərini tənqid edən və fərdi mahiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımszadə).

MƏĞLUB – QALIB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilib (M.Hüseyn); Dözü bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevinəcə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALIBİYYƏT *Qalibyyəti* də dənmişdi, *məğlubyyəti* də (F.Körimszadə).

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriq-dən* *məğribə* qədər; Mənə xörac verdi bütün ölkələr; Mə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhduddur*.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şerinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha büruzə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dərin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sız bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, daldə bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözələrində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözələrimdə Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRİLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkr-lidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Bərkən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsə oxudu (İ.Şıxlı); Misraların axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayır (S.Qədirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qədirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudabadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Felərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

bağlıdır. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNƏ – FORMA *Mənə* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahiri ilə, səs tərkibi ilə əlaqələndir (H.Həsənov).

MƏNALI – BOŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənəli* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Orudabadi); *Boş* söz niyə danışırısan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xörə vururdular (Ə.Haqqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*.

MƏNBƏ – MƏNSƏB *Mənbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdür.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən mənədən yaxşı bilirən ki, *cismani* ölümlə *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Körimszadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərgin günlərində o belə düzəlməz *mənəvi* əzablar çəkmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilərsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərəər*, bir də *mənfəət* (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətli* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFİ – MÜSBƏT Bəli, *mənfə* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfiliyin* təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətliyidir* (F.Qasımszadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rəzil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da *gözəl* idi (M.İbrahimov).

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir ("Ulduz"); *Gözəllik* ondur, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölib dirilsən, yəno azdır (Ə.Haqqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükcə aralarındakı *gizli* *məhəbbətin* uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətədir, bil: *Mərdanəlik*, dəyanət (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıq*-*ğimdən* utanırıdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAH *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xeyrəxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAHLIQ Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xeyrəxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kərəmət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərimdə nə boya kün və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəsli çalışsan toxucuya baxır, mənalı sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sərət üzünə baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, məhəttərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onu gözleyirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsabah bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyatdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmlili* adamam (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insaflılığı* noticəsində o darda qalmadı ("Azərbaycan").

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazaqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təbiiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətinirdi (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UCQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talıbov); Azərbaycanın on *ucqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cəsur, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözlün ağığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, dözümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəklər *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çəhrəsində bir *məyusluq* gördündü (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandır (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ – Özünü *məzəliyyə* qoydun, bəsdir! (M.İbrahimov); Onun *qaraqabaqlığı* bizi narahət edir (Ə.Vəliyev).

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qolbino sancdı (C.Məmmədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* ("Ulduz").

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sonin *tərifli* briqadının Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürülmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FACİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımzadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalımlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və konsulxana himayəsinə girməyə öyrənməmişdi (M.S.Ordubadı).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışıq bir *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirlərində *məzmuna* müvafiq forma tapırdı: təşəbbü, istiaqət və s. bədii məcazları həmişə *məzmuna* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eynilərinin dolğun, *məzmunlu* satırları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımzadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNALI Söhbətlər çox qırıq və *məzmun*suz idi (M.S.Ordubadı); Komediyanın sonu *mənali* bir finala qurtarır (F.Qasımzadə).

MİNİMƏK – ENMƏK Oho var, dağa *mindirər*, oho var, dağdan *endirər*. (Ata. sözü).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nəncəbliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, məhrimən yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMİRİQ – XOŞSİFƏT Atam yeno nə olub *mismiriyi* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, paroluz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımzadə); Sabirin "İki həppənd" şeri *dialogun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADI Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADI *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yarış isə *adi* iş günününün qanadırdı (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin *ruzigar* lələnin ləçəyini tökərsə: suçlu *zəif* lələni, qüvvətli *ruzigar*mıdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh ordusu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsərlərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – BOŞALTMAQ Kərpə ağacların dibini *boşaltmaq* yox, *möhkəmlətmək* lazımdır ki, külək onları kökündən çıxartmasın.

MÖHKƏMLƏTMƏK – SARSITMAQ Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermirdi, onun bütün iradəsini *sarsıtdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənavi keyfiyyətlərməyincə təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndələdisə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudiyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* əskiyo od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanıma ikiqat büküleb əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kafir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, oxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmin kənddə *müasir* gənclərin tələblərini ödəyən hər cür şərait yaradılmışdır. Bilirəm, *köhnədir* eşşiqin dastanı; Ondan tələyni qurtaran hanı? (R.Rza).

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlilik* qədər yaşada bilir (C.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə paldı burdadı, Bağır dünyanın *qədimliyini* də, ədəbiliyini də inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zaranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edirdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏD – KONKRET *Müərrəd* mühakimələr və ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, konkret cavabdan uzaq düşdü.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri sosiyyələndirərək *müərrədliyə* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımsadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımsadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, aqlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda eləyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyinin* yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* danışı (S.Vurğun); Sual *qısa* və aydın olmağı üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milliyonlarla adam əslində yoxsul və *müflisdir* (M.Talıbov); *Varlı* kişisini döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy elə *müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımsadə); Onun yeganə moqşədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımsadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir. **MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKƏŞ** Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qaradaşdır" (H.Nəzərli).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz *şagirdlərini zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHƏRİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamiyə bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, *sülhpərvər* dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilirik (M.S.Orudbadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadirüstün əlindən hər *müxənnətlük* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dosta *sadiqliyi*dir ("Azərbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükəlimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, xeyli *mükəddər*; Yanaşib qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hodsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənib mənimsəyirdi (Ə.Əbülbəson); Neyləyim, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözü! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmli* baxışlarını nöqərlərin üzünə zillədi (İ.Şixli).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə elə gəldi ki, Daşdəmirin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoğlu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə özüyü çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq raftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlik* və qətiyyətli son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvağa gəl də aparım (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* mənə başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmərdim (M.S.Orudbadı); Silviyunun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SADƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığım məsələlər indi onun zəhdinə birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsinə, mətanətinə *zəiflədir* (M.Hüseyn); Mən dərsini *asanlaşdıraram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SADƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekəna, quru görünən raykom katibi adlaşıb, *sadələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətdən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SADƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyini* və dolaşlıqlığını düşündüyü zaman elə bilirdi ki, onun dərin və çıxılmaz bir quyuya atılmışdır (M.İbrahimov); Xəspolad onların həyretinə səbəb olan bir *sadəlik* və yüngüllüklə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdir (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikirli adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcəlar* (S.Rüstəm); Mərdənin *mürtəraqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sınıxtsız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SADƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *sadəti* də, *müsbəti* də mənədən asılıdır (M.S.Orudbadı).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, colladdır, qanıqandır, kütəşdir (M.İbrahi-

möv); Mən ürəyimdə heyifsiləndim ki, *zavallı* qızı məktəbdən məhrum edəcəklər (T.Ş.Simürg).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun *zavallılığına* ürəkəndən heyifsiləndim ("Azərbaycan").

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABEÇİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabeçilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rodd ol, höll cərdəmə özüm *müşküllü!* (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımzadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna məruz qalır (F.Qasımzadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *mütə* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütillik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, toqsirinə peşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBI Bilin, yoxsulluq iki cürədir: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlərin* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında sazış bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın ürəyindəndir.

Nn

NADAN – AĞILLI *Ağillı* düşməni *nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə torbiyə götürə bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı ("Azərbaycan").

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur ("Ulduz").

NADİNC – SAKİT *Sakitdir*, *nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özüne yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərğisinin açılışı olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zatındadır kişilik, *mərdlik*; O, öz düşməniyi vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün *mütləq* yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan").

NAĞD – BÖRC Bu gün niyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Börc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyanın* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gözür? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haqq-

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır?* (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, mənəndən bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kolkox sadrının səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsarətli* fikri onu fərhələndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *həyasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİYƏLİ Xanın nəkəri sənə kimi *namussuzlardır* (A.Şaiq); *Tərbiyəli* oğlandı, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, təkədən qoç (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); O, *ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzüdə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşənən polkovnik *narahat* idi (S.Qədirzadə); Dördin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görüncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunəşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlıq* daha də xoşaldı (S.Qodirzadə); *Bir arxayınlıq* nəğmələşir könülümüzdə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən iso kəşiydi *iri* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Qar dənələri getdikcə *narınlaşırdı* (A.Məmmədza); Havalər quraq keçdiyindən yerdəki çumbuzlar *iriləşirdi*.

NASAZ – SAĞLAM Yoldaşım *nasazdır* (M.İbrahimov); Kişi *sağlam*, ağılı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞI – TƏCRÜBƏLİ Ailəni iki nəfər *naşı* və həyatə təzəcə atılan, eyni zamanda bir-birini sevən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Orudubadi); Əlbəttə, o *təcrübəlidir* (C.Əmirov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *nata-mamdır* (S.Rüstəm); Hələ kəsilməyib, *bütövdür* (Ə.Vəliyev).

NAZİK – QABA Mənim bu *qaba* ürəyimdə *nazik* hissələr günü-gündən artmaqdadır (Ə.Haqverdiyev).

NAZIKLƏŞMƏK – QALINLAŞMAQ İstilər düşdükcə novdan donmuş su *nazikləşir*, ərziyib yox olur (Ə.Vəliyev); İndi suyu sovulmuş dəyirman get-gedə soyuyur, novdan tökülən su donur, buz *qalınlaşırdı* (Ə.Vəliyev).

NƏCİB – KOBUD Cahangir ağa kimi *nəcib* ağa heç bir oymağda tapılar? (Ə.Haqverdiyev); Ürəyim sanki *kobud* bir pəncənin sət barmaqları arasında conqlənir (S.Qodirzadə).

NƏCİBLİK – KOBUDLUQ *Nəciblik* həməndir, hünər o hünər; Günəşdən istilik, işıq alaram (M.Rahim); Burada *kobudluq*, etinasızlıq, dönüklük – hər şey vardır (M.İbrahimov).

NƏHƏNG – BALACA *Nəhəng* bir xeyli şahə baxdı (İ.Şıxlı); Çənəsi yumru, burnu *balaca* idi (S.Qodirzadə).

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çoxmişdi (S.Vəliyev); Kişi olını bədəninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaş ki, hor yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcəkdir (C.Əmirov); İnoyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – QURACLIQ Bu il, qızım, türkən sözü, *nəmişlik* olmadı, havalər, türkən sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məlul baxır Mərmərə; Göy gözlləri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *qurudur* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFA Quşlar verər səs-səso: *Nəşə* gələcək hər kəsə (A.Şaiq); Dosta bir belə bəla, *cəfa* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın mənə *kədar* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sonsuz *nəşə* duyuram bu sonsuz gozhagəzədən (S.Rüstəm); Sizin *müsibətiniz* olduqca ağırdır (M.S.Orudubadi).

NƏŞƏLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Qız artıq *nəşələnməmişdi*, içir və oxuyurdu (M.S.Orudubadi); O özü də *kədərlənməmişdi* (M.Hüseyn).

NƏŞƏLİ – CƏFALI Uzaqdan dadlı, *nəşəli*, yaxından zəhorli, *cəfali*, balalı ömrü puc edən bir şeydir (S.S.Axundov).

NƏŞƏLİ – DƏRDLİ Bu gün *nəşəlidir* söylədiyim qız (S.Vurğun); Gözlərindən görürəm ki, *dərdlənmiş* (C.Əmirov).

NƏTİCƏ – BAŞLANÇI *Nəticədə* kişi peşələrinin sayı xeyli artar. Ancaq *başlançılıq* üçün bu heç də pis deyil (Ə.Əbülhəsən).

NƏZAKƏTLİ – KOBUD Roisin *nəzakətli* ədəlləri Məşədiyəyi təəccübləndirmədi (M.Hüseyn); Çox *kobud* adamdır (M.Hüseyn).

NƏZAKƏTSİZ – LƏYAQƏTLİ Heç bir *nəzakətsiz* söz tapa bilmədim (Mir Cəlal); O, *ləyaqətli* adamdır.

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ Deməyəm, bilirsiniz ki, qadından onun

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqlılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübə* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə* ilə *praktika* bir-birini tamamlayır. *Nəzəriyyə* praktikəsiz kəndir, *praktikasız nəzəriyyə* həcdir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bildirirdi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrət*ndən başqa laqeydlilik də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəsulovun bu baxışında həm marağ, həm də *nifrət* oxunurdu (C.Əmirov); Əsər tamaşaçıların *rəğbətini* qazanmışdı.

NİKBİN – BƏDBİN Aslan düşərgədə də belə xəyalpərvər və *nikbin* idi (S.Vəliyev); Həson təbiətin *badbin* və hövsələsiz bir adamı idi (Çəmənəzəminli).

NİKBİNLƏŞMƏK – BƏDBİNLƏŞMƏK *Nikbinləşməyə* əsas vardır. Günəş də bunu görüb ümidini kəsir, *badbinləşir*, bəxtinə lənət oxuyurdu (Ə.Vəliyev).

NİKBİNLİK – BƏDBİNLİK Vaqiflə Vidadinin məşhur “*Deyişmə*”sində... sevinc ilə kədər, *nikbinliklə badbinlik*, əqli-ürfani ucalıqla dünyəvi eşq qarşılaşır (Ə.Səfərlı).

NİMDAŞ – TƏZƏ Sən bir dayan, bir baxım görüm bəlkə *nimdaş* bir şey tapa bildim (C.Cabbarlı); – Əlbəttə, *təzə* məşinird (T.Kazımov).

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyimdə qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözllərində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlbli *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, içərimizdə *nizami* əsgər yoxdur (S.Vəliyev); Özünün *pozuq* dostu ilə dağlara dirmaşmağa başladı (“*Ulduz*”).

NİZAMLAMAQ – POZMAQ Xətayi öz qoşununu *nizamladı* (M.Ələkbərlı); Dəstəni *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngilis desantı *nizamlı* matros cərgələri ilə sahələ çıxdı (C.Məmmədov); *Pozuq* cərgədir, bir ölçü götürmək lazımdır.

NORMAL – GİC Baş adı baş idi, qarşısındakı da *normal* adam idi (“*Azərbaycan*”); *Gic* toyuq yumurta aparar (Ata. sözü).

NÖKƏR – AĞA *Ağa* ilə xanım savaşı, arada *nökərin* canı çıxdı (Ata. sözü).

NÖKƏRLİK – BƏYLİK Ləkin bu sevinc... onun tutqun, yoxsulluq və *nökərlilik* qayğıları içərisində sönüb getdi (Mir Cəlal); *Bəyliyi* bizə göstərir? (M.İbrahimov).

NUR – ZƏHRİMAR Üz-gözündən *nur* tökülür (“*Ulduz*”); Keşişin qaşqabağından *zəhrimar* tökülürdü (İ.Fərzəliyev).

NUR – ZÜLMƏT Sevən ürəklərə eşqin *nur* saçır; Çiçəklər gülməyə günəş doğanda (M.Araz); Tənha qayalar, lal meşələrə; *Zülmət* gecələrdə hayandı Göy göl (M.Araz).

NURLU – ZÜLMƏTLİ *Nurluyam* bir xəzan yarpağı kimi (S.Sərxanlı); Qəfil təzədlərin sıçrayış yeri; Gah *zülmətli* olub, bu yer, gah işıq (M.Araz).

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellorin monaca müxtəlifliyi *subyektin* fellərə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fello obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omonimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Oldu* gənc əlləmlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fərayə *doğruluğu*; İrtikab cəylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Səbir).

OXUMUŞ – AVAM Sən *oxumuş* bir oğlan, *avam* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışsınız (C.Cabbarlı).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum*, ya *ölüm!*” R.Rza.

ONDA – İNDİ Əgər *onda* mane olurdular, *indi* olmazlar (Mir Cəlal).

ORA – BURA *Orada* həyat başqa, *burada* isə bambaşqadır (M.S.Orudubadi).

ORTA – ALI Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə gircəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə əşəği, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qiraqda* gözür (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarəti çatmır (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qürbətə uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ *Biri qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUŞLU – DURUŞLU Başaçıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Sakit *oturuşlu* xanım bu gün gözümə qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərson.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nazik və *oynaq* qasları onun çöhrəsini daha da cazibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

OYNAQLIQ – SÜSTLÜK Əmin ol ki, Özdəmiri səfil edən həm Afətdir, həm də onun *oynaqlığıdır* (H.Cavid); *Süstlük* onu qaradimmləşdirmişdir (“Azərbaycan”).

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, daləşqan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK *Bir ana şivəni*, bir el qayğusu; *Bir el şairinin təmiz duyğusu*; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; *Bir quru səhradan çıxan çəşmədir* (M.Müşfiq); *Axır ki, sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA *Demir ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – *Sən mənim doğma atasan!* (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; *Qatı düşməndir ilk məhəbbətin* (M.Rahim); *Məhərrəm çoxdan* eşitmədiyi bu səsə bir *doğmalığ*, bir nəvəziş axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK *Artıq* kənd ayağındakı cərgə tonqallar *öləzimdə* idi (S.Qədirzadə); Sənnən ocağı bir az *dəbərtdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YAŞAMAQ *Bizə yaşamaq* da, *ölmək* də tanış; *Bir az da başqa* bir ələmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ *Mən vaxtilə diri* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cabbarlı).

ÖLÜ – SAĞ *Qurban sağdır*, amma canı nasazdır (Ə.Haqverdiyev); *Barı ölü* barmaqları kimi; *O quru budaqlardan utan!* (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK *Mən günün ölüliyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAY – BACARIQLI *Ölüvay* oğlu, *ölüvay*, dur bir sən də hərəkətə gəl (“Azərbaycan”); *Çox bacarıqlı* qızıdır (C.Əmirov).

ÖLÜVAY – ZİRƏK *Zalim balası* çox *ölüvaydır* (İ.Fərzəliyev); *Vofadar* qoçaqdı, güclü idi, cəld və *zirəkdi* (M.İbrahimov).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ *Sənin ölüvaylığın* ucundan bu günə qalmışdır. *Bir qivraqlıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* bir eşqin yolçusu yuxu biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA *Qoy əssin önümüzə* yağlır yarpaq kimi (S.Rüstəm); *Bu vaxt* düşməni *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ *Elə xırxan yerlərini* də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); *Anam ucaırdı* o kitabı, kədərənəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLƏ *Qonşuluq* üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verərdim (Mir Cəlal); *Qulam* keçib *dıqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ *Bayramqabağı* qonaqların bir qismini *ötürürdülər*, bəzilərinə isə *qarşılayırdılar*.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ *Hələlik* *Kür* dolayır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK *Qanunsuzluq*, *özbaşınalıq* və vəşhliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başladı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq bir xota şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətdən; *Qoruyur* özgələri (B.Vahabzadə).

ÖZGƏLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Gələndə* qonaqsan, gedəndə qonaq; *Nə tez* *özgələşdi* bu ocaq sənə? (B.Vahabzadə); *Üç yüz yad* şairi *doğmalaşdıran*; *Şerindən* qüvvətli tərəcəməsilə... (X.Rza).

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifotində meləkə *paklığı* vardı (Çəmon-zəminli); Görək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözəlo *çirkinlik* yarasmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünü* kəsmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləsindən ayrılısa da, qranitdir. O, *bütöv*dən qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayı*r, gecəyə bəzək verirdi (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIGMAQ Xonçadək saçaqlı konfetləri xıxmalayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşır; Şirə *yığır* özünü (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İncilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsan (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yegənə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən apardığı ən qiymətli cehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı xoşlardı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getso, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axşam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPİZ – SİĞALLI ...*Pirpiz* qırmızımtil saçları eynimə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *sığallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapışdır onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elo həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*?

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhəmi bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı getdikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislikdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Hələmənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yoqinlik hasil edən kapitan Rəsulov söhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşa ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasib* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alırdı: ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, lap *xəyalı* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbət* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALİM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və *zalım* qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALIMLIQ *Rəhmədillik* əleyirək, sonra da özəbini çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* hamıya aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkəte gələn vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yəni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmıq, qılnc vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərəf edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anrı lənət yağdırır: *Rəzil* mütləqiyyətlə! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duymq iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALI Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın məni! (R.Rza); Özünü *həyalı* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyalılığı* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətli*dir (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa gündür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tontanonin soragını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərxi də mənədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbani hamı tanıyırdı (Ə.Haqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşiq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yararlı və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən konarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə əmələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alıcılıq xeyrixahın yaxşı cəhətlərini, necəbətini yaymaqda kimsəni mübaligəyə sövq edir (M.Talibov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *saçlı* qızı götür qaç (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan əlinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətlərini öyrənmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqverdiyev); *İnadçıl* bir uşaq kimi özünü aparırdı ("Ulduz").

SADƏDİLLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədillik* (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcilliq* qalıb ("Azərbaycan").

SADƏLİK – ÇƏTİNLİK Jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVÇALIQ Onların bozları *sadəlik* və təvəzökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızığandan çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çığırırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhliyi*ndəndir (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumdur! Sizi böyüdü atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökürlər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlsə, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissleri

aşlayırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇIRKLI Şəhərin *saf* və gözəl havası, kolları və meyvələrin ətri, quşların nəغمələri insana zövq-səfa verirdi (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirklidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qolbinizdə varsa kin, qəzəb; çıxarın atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var ("Azərbaycan").

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarıışıq* qızıdır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erken durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağaldıram (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ilə möhtac olməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru torpənörək sürüşür, o biri tərəfi də *sola* doğru (Çəmənzöminli).

SAĞALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağalarsa* hökiməm, sağalmazsa, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlamışan* (M.İbrahimov).

SAĞDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sagdakı* və *soldakı* qonşu qapılarının zənglərini çalmaq tapşırırdı (H.Nadir).

SAĞDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sağdışım, soldışı*m oləməm olsun? (H.Hüseynzadə).

SAĞLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fasonlu oğlan da pul haqqında danışırmı? (C.Əmirov); *Azarlı*nın yanında turşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAĞLAM – ƏLİL *Sağlam*lar cəbhəyə göndərilir, mühəribər *əlliləri* onları övəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAĞLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alan Səfor kənddə bir müddət tüfeyli həyat keçirmiş, sonra el-obanın tokidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAĞLIQ – XƏSTƏLİK *Sağlıq* böyük dövətdir, qədrini bilmək görək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərə bilər (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərdə boyumdan ataram, deyərdəm kobin *saxtadır* (Ə.Haqverdiyev); Döyüşü, *asil* döyüşü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözlə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birdən ayrıldılar ("Ulduz").

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, necəbətlik ailə ilə, köklü bağlıdır ("Azərbaycan").

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Orudubadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaş *səmimiliyi* lazımdır ("Azərbaycan").

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); *Çay lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səslü-küylü* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLANMAQ Onun belə arxayın danışıması Əşrəfi həm *sakitləşdirdi*, həm də təşvişə saldı (İ.Şıxli); Korbəlayı Eyyaz daha da *acıqlandı* (Çəmənzöminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adı günlərə nisbətən *sakitlikdir* (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşıqlıq* düşdü (İ.Şıxli).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gər nə *sakitlikdir*?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəbilik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas boy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlikdir* (Ə.Haqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərclik* var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah mənə qayadan atırlar, gah quyu dibinə

sahlırlar (Ə.Haqqverdiyev); Quyudan xeyli dəş çıxarıdılar ("Azərbaycan").

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrkə tələffüz edilən soslər *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan soslər isə *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralırlar* (Ə.Haqqverdiyev); Məhtabının rəngi *ağarmışdı* (S.Rohimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları *gah qızarırlar*, *gah saralırlar*, *gah da kətan kimi ağarırdı* (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gözirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gozır (A.Məmmədrazı).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat götürim, tənziflə *sarıyım* (M.İbrahimov); İndicə *açacağam*, sən ağlama, yaxşımı? (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzöminli); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağillı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaq*ladın (Mir Cəlal); Əgər *ağillanmışansa*, mənə yene yoldaş Mərdanov deyə bilərsən (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılırlar* cümlə qəribəsi onun; Daıma yaşlı, daıma məhzun (H.Cavid); O, çəkişmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* ("Ulduz").

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənləyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nəqsanlara və zəif cəhətlərə istehza deyil, nəcib bir şimşək və ildırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komediyannın* osasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlişidir (F.Qasımsadə).

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* osorlordan isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənəvi, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskər, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir müxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə görək, otin yerini təmirəmsən (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətən *savaşqan* və kinli olan Kəlbəyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqları... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə mənə *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SİNİQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadi); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *istiyə*, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərli); *İsti* gün idi ("Ulduz").

SEHRLİ – ADI Xan, Eloğlunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözdiyin yerdir (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün belə *qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axsın gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan töccüb, *heyrat* və dohşətlə ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNƏMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, gülsürsünüz, bözən *qəmlənmirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlir (Ə.Vəliyev); Mədanın qapısı da çox *basırıq* idi (M.S.Ordubadi).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da elə *qatıdır* ki, gözə barmaq tərşən görünməz (H.Nadiri).

SEYRƏK – SIX Bəzi səhələrdə pəmbiç çox *seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sız* və uca idi ki, kəndlilər mənə görə müdülər (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sixlaşır* səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Getdikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dahliz tez-tez lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklidir*, amma sakitlik yox ("Ulduz"); ...*Sixlıqda* yaşadıqları üçün yaş, hörmət nəzərə alırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vaqonda *seyrəklilik* idi; səs-küy zad eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdə* (C.Əmirov).

SEYRƏLMƏK – SIXLAŞMAQ Tüstü azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sixlaşdı*, yağış yağmağa başladı.

SƏADƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax pələk *səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyışkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirli*, dəyanətli, çalışqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz deyənin kimi alışır ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, nə *səbirsiz* adamsən (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissiyyata qapılmamaq, *səbirli*, *təmkinli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhələt və *səfalət* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Əbülləhson).

SƏFƏH – ANLAQLI Sən niyə belə *səfəh* sözlər danışsən? (Ə.Haqqverdiyev); Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bilir-dim (Ə.Haqqverdiyev).

SƏFƏHLİK – AĞİLLİLİK Gələn görüşlərə ümid bəsləmək *səfəhlikdir* (S.Qədirzadə); Kim bunu *ağıllılığın* noticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təklilik, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küleyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost tək *səhərin* əlini sıxıb gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhərki* polis qadını kimi mərhəmətli olmayacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hədisə yaddan çıxmaz ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI Bəla deyib qarı *səhərli*, günortalı, *axşamlı* – bütöv bir gün tək Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmişdir (S.Ordubadi); *Mərzə* şiddətlənmişdi (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* tələb edir ("Ulduz"); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyunu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkər* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanum, fikriniz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, amn üçün dərdə düşmüşəm (Nəsimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözəlilməz *səxavət* zabiti sən dərcə sevindiridi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadi).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamısından artıq, nədənsə, Təbrizin sovqatlarına fikir verildirdi (Mir Cəlal);

Ay *simiclər* padşahi, nə üçün indiyədək bunları satıb balalarını üçün xərcləməmiş, gornu aparacaqsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yadırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtəmiş; Düzülmüş nizamlı təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binələr *səliqsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqsizlik* gölə çarpır ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl görəsən (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağıllı və *səmərəli* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərəsiz* oməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Səhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuc* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadir); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf *yalan* və *riyakarlıqla* dolurdu (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Əzizin sözlərini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtaliq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuc-luq* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmimiyyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığımı göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIĞMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən mənə üzünə edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü sən dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin ömrünə *tabesiniz* (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından hətta *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərin*dir (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* büriyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını ayağa *qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIĞMAQ Məni yayda dərərlər; Kəlgəsində *sərərlər* (M.Rahim); Paltarı *yığmaq* lazımdır, yağış yağacaq (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə öyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən öldümü hamının gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərzəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilib teyindər bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumıza çatdıq ("Azərbaycan").

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sifətdən yorğunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağdı ("Azərbaycan"); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaq*lıq göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlikdir* (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralığa gözələnilməz maraqlıdan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslili-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*. Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahirən adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərinliyə*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimse buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PIRTLAŞIQ Tınlrı sürtilür daşların: olurlar haphamar, *siğalli* (R.Rza); Kələflər *pirtlaşiq* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənim ixtiyarımdadır (Ə.Haqverdiyev).

SIX – ARALI Onlar başlarını əyərək gedir, *six* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SIXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sixılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* ("Ulduz").

SIXILMAQ – SİRTILMAQ Uşaq utanırdı, *sixılırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sirtilib*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SIXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərpenməsinə, adam içində *sixıntı* çəkməsinə çalışırdı (M.İbrahimov).

SINXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Hosonov).

SİNİQ – TƏZƏ *Sınıq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürge təmiz süpürür (Ata. sözü).

SİNMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sinar* da, *düzələr* də, vay sənənin halına (H.Nadir).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bolli idi (Mir Cəlal).

SİRTIQ – HƏYALI Məmiş həyasız və *sirtiq* uşaq olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SİSQA – GUR At da başını əyib *sısqa* bulağın gölməçəsini qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SİSQA – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hənsin qarşısında bu *sısqa* qələ necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, *sərxoş*, *yekəpər* bir italyan soldatını gördü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYOLLIQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüylövlüğüdür* ("Azərbaycan").

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyər əlindəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütdür*, heç yer də qazmaq (N.Vəzirov).

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ Əlini küpəyə *soxub çıxardı* ("Ulduz").

SOXULMAQ – ÇIXMAQ Səno kim dedi ki, *soxul* oraya? (S.Rüstəm); Ürəyim darıxdı, *çıxdım* ki, özümü bir az havaya verim (S.S.Axundov).

SOLMAQ – AÇMAQ Vaxtsiz yarpaq *açdı*, vaxtsiz *da soldu* (C.Novruz).

SOLUXMAQ – AÇILMAQ Fətullahın ailəsi külək vuran zəif bağ bitkisi kimi *soluxmuşdu* (Mir Cəlal); *Açılın* iyli güllərim, *açılın*; Allı-əlvanlı güllərim, *açılın* (A.Səhhiət).

SON – BAŞLANGIÇ Quzum, artıq bütün fəlakətlərin ya *sonudur*, ya *başlangıcı* (H.Cavid).

SON – İLK İlk baharı *son* gecəsi idi (S.S.Axundov).

SONBEŞİK – İLK Ayrı oğul idi mənim Əmrahım; *İlkim, sonbeşiyim*, tok çınarımdı (Ə.Cəmil).

SONRA – DƏRHAL *Sonra* əlləri qanlı çəkildilər onlar geri (S.Rüstəm); *Dərhal* əlavə etdi (C.Əmirov).

SONRA – ƏVVƏL Adam gəlib *əvvəl* qonağın halını bilir, *sonra* da ona görə çay götürür (S.S.Axundov).

SONRAKI – ƏVVƏLKI Hələ ki biz onun qaçaq düşmədən *əvvəlki, sonrakı* işlərini öyrənirik ("Ulduz").

SONUNCUSU – BİRİNCİSİ Yoxsa bu həm *birincisi*, həm də *sonuncusu* oldu? (S.Qədirzadə).

SOSIALİZM – KAPİTALİZM Şərqdə *sosializm* bayrağını birinci qaldıran sizin fəhlə və kəndlilər olub (M.İbrahimov); *Kapitalizm* hakimiyyətin mənafeğini qoruyur.

SOYUDUCU – QIZDIRICI Belə ki, aldığımız vaxtdan bir az sonra *soyuducu* işləmədi. İndi *qızdırıcı* alətlər buraxılır.

SOYUQ – QAYNAR – Xala, bu ki hələ lap *qaynardır* (G.Hüseynoğlu); Su hələ *soyuqdur*.

SOYUQLU – İSTİLİ Dünya insan evidir: *istili* ya *soyuqlu* (R.Rza).

SOYUQLUQ – İSTİLİK ...Qarşıdakı hücumu *soyuqluq* göstərdi. Hər doğma baxışda bir *istilik* var (H.Hüseynzadə).

SOYUTMAQ – İSİTMƏK *Soyutmuşdu* onu işdən məhəbbət (S.Vurğun); Xəroyi *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

SOZALMAQ – YAXŞILASMAQ İraq olsun, uşağ *sozalıb*, qorxuram, başıma bir iş gələr ("Azərbaycan"); Xəstənin vəziyyəti *yaxşılaşdı* (Mir Cəlal).

SÖKMƏK – TIKMƏK Birco aya *tikdilər* doğma övladları üçün; Köhnə paltarını *sökür* maşınla (S.Rüstəm).

SÖKMƏK – TOXUMAQ Deyirəm, olsaydı ixtiyarları; Dağını-daşını *sökərdi* onlar (C.Novruz); Qoy *toxuyum* köynəyi; Yat, *gözümün* işığı (S.Rüstəm).

SÖKÜK – TIKİK – Bir parça şifir tapıb, *sökük* yeri örtmək çətinirmi? (M.İbrahimov); Köynəyinin *tikik* yerlərinə baxırdı ("Azərbaycan").

SÖNMƏK – PARLAMAQ Son günləri yaşar dinc; Qəlbində *sönmüş* sevinc (A.Şaiq); Şəkl *görcək* qızın gözəli sevincdən *parladı* (S.Vəliyev).

SÖNÜK – QAYNAR Şəhərdəki *sönük* həyatından uzaqlaşmağa soy etdi. *Qaynar* şəhər bir derya, qız isə üzük qaşılıb orada batmışdı (S.Qədirzadə).

SÖNÜK – PARLAQ Küncdə yere qoyulmuş çirağın piltəsi aşağı düşdüyündən, *sönük*, sarı işığı alaçağı işıqlandıra bilmirdi (M.İbrahimov); *Parlaq* gündüzümüz gecəyə döndü (S.Rüstəm).

SÖYMƏK – TƏRİFLƏMƏK – Mirzə Mahmud, sən qəzətdə məni *söyəcəksən* de, *tərifləyəcəksən* de, sənin işindir (Ə.Haqverdiyev).

SÖYMƏK – YALVARMAQ ...Ədəbsiz bir söyüş də *söydü* (M.Hüseyn); Yədulla *yalvarmağa* başladı (C.Əmirov).

SÖZÇÜLÜK – YIĞCAMLIQ Əsərdə *yığcamlıqdan* çox *sözçüllüyə* daha çox meyil edilmişdir.

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Bəzən *sözləşərdik*, bəzən *küsərdik*; Yəno də bir yerdə çörək *küsərdik* (S.Rüstəm); Axırda *barışdılar*, dostlaşdılar (S.Qədirzadə).

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOŞ Deyəsən, sən *sözübütöv* adama oxşayırsan (F.Korimzadə); Ona söz demə, *ağzıboşdur* ("Azərbaycan").

SRAĞAGÜN – BU GÜN Axı *srağagün* gəco bərk yağış yağmışdı (C.Əmirov); *Bu gün* ilə, ərsə dönsə; Hamı belə günlərlə öyünə (R.Rza).

START – FİNAL *Start* idman yarışlarının başladığı yer, *final* isə idman yarışlarının yekunlaşdığı son hissəsidir.

SUÇLU – GÜNAHSIZ Son ağacı götür, *suçlu* özünü bildirəcək (Ata sözü); Nə qədər *günahsız* adamları bada veriblər ("Ulduz").

SUÇSUZ – GÜNAHKAR Bəli, yox yer üzündə *suçsuz* adam (H.Cavid); Lakin könül bir sözdən; dərin yara alsaydı; əcəb kimdir *günahkar*? (R.Rza).

SULAMAQ – QURULAMAQ Zibil qutularını gücdə bir dəfə boşaldıram, səkini gündə üç dəfə *sulayıb* süpürürəm (M.Hüseyn); Üç-dörd qız-gəlin enib qarını *quruladı*lar, geyindirildilər... (M.Süleymanlı).

SULANMAQ – QURUMAQ Dodaqları azca qalınlaşmış *sulanmışdı* (İ.Şıxlı); Dənizlər, çaylar *quruyub*, dağlar *çöküb* (R.Rza).

SULU – DƏMYƏ Bu fikirlə çapdı atı; Endi *sulu* döyüdü (A.Şaiq); Göytopu köndünün üst tərəfi *dəmyədir* (İ.Şıxlı).

SUSQUN – DEYİNGƏN Bilirməm, nə üçün o *susqundu* ("Ulduz"); Zəvcəsi *deyngən* kişinin saçaqlı tez ağarar (S.Qədirzadə).

SUSQUNLUQ – DEYİNGƏNLİK Dəmo gözə görünən sakitlik, *susqunlıq* və mütilik aldıcısı bir tərzdə imiş (M.İbrahimov); Onun *deyngənliyi* adımı voromladır ("Azərbaycan").

SUSMAQ – DİLLƏNMƏK Susma, sən *sussan*, mənim həyatım susar (A.Şaiq); *Dillənir* dindirməmiş görəksiz bir saz kimi (S.Rüstəm).

SUYUŞIRIN – ƏTİACI Bu təmkinli, *suyuşur*in adama baxa-baxa nədənsə donizi xatırlayıram (S.Sərxanlı); *Ətiaci* arvaddır ("Azərbaycan").

SÜBH – GECƏ *Gecələr sübhə* kimi, sakit edə bilmərəm, bu nigaran qəlbimi (R.Rza).

SÜDƏMƏR – YAŞLI Eh!.. Atalar neylədi ki, sənə kimi *südəmər* oğullar neyləsin (A.Şaiq); İmrin üzündə özündən çox-çox *yaşlı* bir gülüş vardı (M.Süleymanlı).

SÜKUT – HAY-KÜY *Sükut* görmiş qanadını evlərə, eşiklərə (H.Hüseynzadə); Bu *hay-küy* ona çox mənasız görünürdü (Mir Cəlal).

SÜKUT – TUFAN Üstümüzü alıb ilğim; Nə *sükut* var, nə *tufan* var! (M.Dilbazi).

SÜLH – MÜHARİBƏ Biz Vətən məcnunu, el əşiqi, *sülh* əsgəriyik; Biz Vətən namına ölsek, dirilərdən diriyyik (B.Vahabzadə); Dövlət başçıları danışanadək; Mənim *müharibəm* davam edəcəkdir! (S.Vurğun).

SÜRƏTLƏ – YAVAŞ İndi *Rəna sürətlə* işləyirdi (C.Məmmədov); Stəkani nələkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal).

SÜRƏTLƏNMƏK – LƏNGİMƏK Onda işimiz birə-*ən sürətlənər* (M.İbrahimov); Pul ala bilməyəcəyəm, işimiz *ləngiyəcək* (M.İbrahimov).

SÜRƏTLƏNMƏK – YAVAŞIYAMAQ Əməliyyatı *sürətləndirmək* lazımdır (H.Nadiri); Telli *yavaşdı* (Ə.Vəliyev).

SÜRƏTLİ – YAVAŞCI Hər üçü evi tark edib *sürətli* addımlarla irəlilədi (S.Vəliyev); Otaqdan *yavaşca* çıxdı (M.İbrahimov).

SÜST – GÜMRAH Təngimmiş sösimdən, *süst* gülüşümdən; Elə bil yangını hiss edib duydu (Ə.Cəmil); *Gümrah* oğlandı, işləməkdən yorulmuş ("Azərbaycan").

SÜSTLÜK – GÜMRAHLIQ Bağır çox fikirləşdi, ərköyün Nazlının, haylı-harayı Nazlının indiki *süstlüyünü*, sakitliyini birco yere yozdu (İ.Məlikzadə); Onun *gümrahlığım* işlə, zəhmətlə bağladı.

SÜVARI – PİYADA Cavanşirin Muğan qalasına hamıdan əvvəl sərkində Poladın *süvariləri* yol açdılar (M.Hüseyn). Topları ona vermədən atdığı yaylım atışından sonra tanklar, sonra da *piyada* hərəkətə gəldi (Ə.Vəliyev).

ŞŞ

ŞAD – QƏMGİN Mən həmişə *şad* və *qəmgin* xəbərləri onun çəhrəsindən oxuyardım (M.S.Ordubadı).

ŞAD – MƏYUS İzzət vəğzalə nə qədər *şad* getmişdisə, o qədər *məyus* qayıtdı (Mir Cəlal).

ŞADLANMAQ – HEYİFSİLƏNMƏK Sevinsin, *şadlan*sın çöl də, çəmon də (C.Novruz); Mən başqa şeyə *heyifsilənirəm* (C.Əmirov).

ŞADLANMAQ – KƏDƏRLƏNMƏK *Şadlanmağın* da, *kədərlənməyin* də yerini başa düşürük (İ.Fərzəliyev).

ŞADLANMAQ – QƏHƏRLƏNMƏK Gənc qız bundan çox *şadlanır* və mənim sevgimə inanırdı (M.S.Ordubadı); Fəridə özünü saxlaya bilməyib yaman *qəhərləndi* (M.İbrahimov).

ŞADLANMAQ – QƏRİBSƏMƏK O, uşaqların hərsinə bir şey verməklə sevinirdir, özü isə hamıdan artıq *şadlanardı* (Mir Cəlal); Beşiklər körpə üçün *qəribsayır*.

ŞADLIQ – BƏDBƏXTLİK Bir kəlmə bu halım ya *şadlıqdır* və ya *bədbəxtlik* (C.Cabbarlı).

ŞAX – ƏYRİ Camaatın üzünə *şax* baxım (M.İbrahimov); Həmişə çalışırdı ki, başqasına *əyri* baxsın.

ŞAX – ƏZİK Qalın və *şax* yarpaqları başında boşqab kimi tutan uzun zoğlar deyil, qonaqcıl gəlin biləkləri idi (Mir Cəlal); [Salatın] *əzik* donunun ətayini aşağı çəkdi. Saçını gözünün üstündən geri elədi (İ.Şıxlı).

ŞAXLI – KÖHNƏ Köynəyi *köhnə*, amma kostyumu *şaxlı* idi (“Ulduz”).

ŞAXLI – QIRIŞIQ *Şaxlı* köynəyinin üstündən *qırışıq* qalstukunu bağlamaq istədi.

ŞAXTA – İSTİ Sizin başınızı *şaxta* vurmşudur (C.Cabbarlı); Adam bilmirdi ki, *istidan* başını hara soxsun (“Azərbaycan”).

ŞAXTALI – BÜRKÜLÜ Sanki onu *şaxtali*, boranlı qış günündə buzluya saldılar (İ.Şıxlı); O günün səhəri *bürkülü* yay axşamında Gülşən kolxoz idarəsinə getdi (Ə.Vəliyev).

ŞAQRAQ – KƏDƏRLİ Ömrümüzdən bir gün belə incə, *şaqraq* keçirdik (A.İldırım); *Kədərlidir*, imkandan artıqdır (R.Rza).

ŞƏFFAF – BULANLIQ Bu gecələrin birində; ayrılan yolumuz kimi; *şəffaf* buz kimi (R.Rza); Üfiqlər boz; elə bil ki, bir *bulanlıq* gölə düşüb günəş (R.Rza).

ŞƏXSİ – ÜMUMİ *Şəxsi* məsələlərin vaxtını uzada bilərik (M.S.Ordubadı); Kolxozun *ümumi* iclası onları bəzi əlavələrlə təsdiq etmişdi (M.İbrahimov).

ŞƏKLƏMƏK – SALLAMAQ Gah qulaqlarını *sallayır*, gah da yad bir səs eşitmiş kimi *şəkləyirdi* (Mir Cəlal).

ŞƏLƏ – BALACA *Şələ* quyrığını o yan-bu yana sürüyür (M.İbrahimov); Elə bil *balaca* daxma tamamilə boş idi (A.Məmmədza).

ŞƏN – CANSIXICI *Şən* və gülər, həmişə *şad* olsun (C.Məmmədov); Şəhərin *cansıxıcı* həyatı, bekarlıq Hüseyinqlunu tənqə götürmüşdi (A.Məmmədza).

ŞƏNLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Günəşdən *şənlənir*; Geniş çöllər, ulu Tanrım (C.Cabbarlı); Baxıb dörd tərəfə *kədərləndilər* (C.Novruz).

ŞƏNLİK – QƏMGİNLİK Küçədə *şənlük* artmışdı (Çəmənzəminli); Evimizdə bir mətəm *qəmginliyi* vardı (M.İbrahimov).

ŞƏR – XEYİR *Şər xeyirə*, *xeyir şərə* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

ŞƏRƏFLİ – BƏDNAM Bu gün ön *şərəfli* bir gündür bizə (A.Şaiq); Çaqqal var ki, gödən çıxardar, qurdun adı *bədnamdır* (Ata. sözü).

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ Döşlərində bu günün *şərəfli* ulduzu var (S.Rüstəm); Qoy o bilməsin ki, dünyada hələ; Vədansız, *namussuz* atalar da var (C.Novruz).

ŞƏRƏFLİ – SOLĞUN Göyərçin üzü bedirlənmiş ay kimi *şərəfli* idi (Ə.Vəliyev); *Varaqlar solğun*, sarı (R.Rza).

ŞƏRƏFLİ – QEYRƏTLİ Heç vaxt pis əmələ qoşulmamış, *şərəfsiz* iş görməmişdi (S.Vəliyev); *Qeyrətli* cavanlarımızdan biridir (M.S.Ordubadı).

ŞƏRƏFSİZLİK – QEYRƏTLİLİK Anlaya bilmir ki, *şərəfsizliyi*; Altun dünyasında *şərəf* sayırlar (B.Vahabzadə); *Qeyrətliyinə* görə boğulub qalıb (“Ulduz”).

ŞƏRQ – QƏRB *Şərqi* qızıl qəndili salırlar, onu yandıran (S.Rüstəm); Düşməni çəkilib *qərbə* pərişan; Sən cəbhəni sükunətlə yarandı (S.Rüstəm).

ŞƏRQLİ – QƏRBLİ Sizinlə birinci dəfə görüşdükdə orijinal bir *şərqli* görmüş oldum (M.S.Ordubadı); Gənc qadın tam mənası ilə bir *qərblı* qadın qıyafətini daşıyırdı (M.S.Ordubadı).

ŞƏVƏ – AĞ Üzündə *şəvə* saqqalının xətti pozulmuş, çənəsindəki *ağ* tüklər çoxalmışdı (S.Qədirzadə).

ŞİDIRĞI – ARABİR Göz dolu nəvəziş daha yaxşıdır; Tərifin *şıdırğı* yağışlarından (S.Tahir); Mən *arabir*; qayğılırların qayğısından bəşirəm (M.Araz).

ŞİLTAQ – SAKİT Xəyalat qucaqladı hər *şiltaq* dalğasını (S.Rüstəm); Kislovodskda səhər açılında hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

ŞİLTAQLIQ – SAKİTLİK Bu naz, bu *şiltaqlıq*, əbəsdir, əbəs (S.Rüstəm); Dəniz də bu *sakittik* içində; Nəhəng mavi bir damla (R.Rza).

ŞİDDƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Külək *şiddətləndi* (İ.Şıxlı); Qan dövranı *zəifləyir* (M.Hüseyn).

ŞİDDƏTLİ – ZƏİF *Şiddətli* vuruşma gedirdi (M.Hüseyn); *Zəif* gözlərinə düşdükcə

ŞİTLİK – CİDDİLİK

ışığı; Qamaşır... Kim bilir qəlbində nə var? (S.Vurğun).

ŞİMAL – CƏNUB Eyni gündə, eyni saatda *şimaldan cənuba* gedən qatar Mir Əlini gotirdi (Mir Cəlal).

ŞİMALI – CƏNUBİ Siz də bu barədə *Cənubi* və *Şimali* Azərbaycan xalqını xəbərdar etməli və əlahəzrətə olan itaətlərini təmin etməyə çalışmısınız (M.S.Ordubadı).

ŞİMALLI – CƏNUBLU *Şimallı* qardaşım, dinlə sözümlü; Böhlündü ikiyə ürəyim mənim (S.Rüstəm); Təbiətdən nə zövq alsın *cənublu* qardaş (S.Rüstəm).

ŞİRİN – ACI Qızım, gəl, qəndi doğra, yeməkdən qabaq bizə bir yaxşı *şirin* çay verərsən, gəlinin şirinisini içərik (M.İbrahimov); Qarnını doydurdu, sonra *acı* çay istədi (Mir Cəlal).

ŞİRİN – ACI Sənəm qalın bir kitab kimi *acı*, *şirin* xatirələrlə doludur (S.Qədirzadə). **ŞİRİNLƏŞMƏK – ACILASMAQ** Getdikcə söhbət *şirində* və ortalıqda məktəb qızı unuduldu (Çəmənzəminli); Elə bil ki, sonradan soğan daha da *acılışdı* (“Ulduz”).

ŞİRİNLİK – ACILIQ *Acılıqdan* yemək olmur, *şirinlikdən* tullamaq (Ata. sözü).

ŞİŞ – ALÇAQ Tək bir göz qırpmında *şiş* dağlar dümdüz olur (S.Rüstəm); *Alçaq* dağa qar yağmaz (Ata. sözü).

ŞİŞ – YASTI O *şiş* papaqlarını da qoyub qaçmışlar (S.S.Axundov); Bir-birinə söykənib *yastı*, çılpaq təpəlor (B.Vahabzadə).

ŞİT – CİDDİ Kələntərin üzündə daha *şit* bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov); Yox. Böş söhbət deyil, çox *ciddi* söhbətdir (M.İbrahimov).

ŞİTLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Üzündəki təbəssüm bir az da *şitlədi*, iri dodaqların qulağının dibinə qədər açıldı (M.Hüseyn); Sədrin üzü *ciddiləşdi* (İ.Əfəndiyev).

ŞİTLİK – CİDDİLİK Qızın birdən *şitliyi* tutdu (M.İbrahimov); *Ciddilik* onun təbiəti ilə bağlıdır (“Azərbaycan”).

Onun bu hərəketlərindən bir *sünilik*, naşi bir hiyləgərlik duyulurdu (Mir Cəlal).

TƏCİLİ – YAVAŞ Bədirdə ilə Anar-bayevi *təcili* qorərgaha çağırtdı (S.Qədirzadə); Çox *yavaş* yeriyirdi.

TƏCRÜBƏ – NƏZƏRİYYƏ Mən bu xüsusiyyəti birçə dəfə sizdə *təcürbədən* keçirdim (M.S.Orubadi); *Nəzəriyyə* təcürbəsiz kordur ("Fəlsəfonin əsasları").

TƏCRÜBİ – NƏZƏRİ Əziz əsərinin həm *nəzəri* cəhətinə, həm *təcürbi* tərəfinə tamamilə inansa da, yəne də ürəyi sakit deyildi (Ə.Vəliyev).

TƏDRİCƏN – BİRDƏN Ürəyinin dəyüntüsü *tədricən* artdı ("Ulduz"); *Birdən* hökim başını qaldırdı (C.Məmmədov).

TƏDRİCƏN – QƏFİLDƏN Sifətindəki pörtlik *tədricən* yoxaldı (S.Qədirzadə); Nə dağlılar səni, nə kəzak məni; *Qəfildən* atəşə, gülləyə tutmaz (M.Rahim).

TƏHLÜKƏLİ – RAHAT Məgər mən *təhlükəli* bir iş görürəm? (İ.Şıxlı); *Rahat* işdir, ondan adama zərər gəlməz.

TƏHLÜKƏSİZ – QORXULU Hadisə *qorxulu* deyil, *təhlükəsizdir*, ötüb keçər ("Ulduz").

TƏK – BİRGƏ Badam xala *tək* qalmışdı (M.Hüseyn); Onlar *birgə* ayağa qalxdılar (C.Əmirov).

TƏK – CƏM Xüsusi və mücərrəd mənalı isimlərdən başqa bütün isimlər kəmiyyətə etibarlı *tək* və *cəm* olur ("Müasir Azərbaycan dili").

TƏK – CÜT Ancaq *tək* yox, *cüt* gələcəyəm, ana! (S.Qədirzadə).

TƏKBAŞINA – BİRGƏ Burada *təkbaşına* gəzmiş, dolanmış; Sabahı düşüncüm, dünəni anım (H.Hüseynzadə); *Birgə* işin səmərəsi yaxşı olur.

TƏKBƏTƏK – BİRGƏ Uşaqlarla *tək-bətək*, Salamlaşmış görüşüdü (C.Cəmil); Hamısı *birgə* oturub durardı ("Azərbaycan").

TƏKƏBBÜRLÜ – TƏVAZÖKAR – Ah, siz yəne də *təkəbbürlü* və mörgürsunuz

(M.İbrahimov); O, *təvazökər* və mədəni bir şəxs idi (Ə.Əbülbəson).

TƏKƏBBÜRLÜK – TƏVAZÖKARLIQ Bu təğyirdən Nuroddin bir o qədər qəm çəkirdi. Çünki təbiətində *təkəbbürlük*, təşəxxüslük yox idi (S.S.Axundov); Ay pır olmuş, mən başa düşürəm ki, siz *təvazökərlik* edirsiniz (İ.Fərzəliyev).

TƏKLƏMƏK – BİRLƏŞDİRMƏK Mirzə Məlik elə düşündürdü ki, Yədulla hiylə işlədib onu *təkləmək* istəyir (C.Əmirov); Sonra *birləşdirməyə* can atıdlar ("Azərbaycan").

TƏKLƏMƏK – CÜTLƏMƏK Son dövrlərdə büro üzvləri səhlənkər kolxoz sədrini *təkləmişdilər* (V.Babanlı); Ayaqlarını *cütləyib* balaca Lidanın önündə dayandı (İ.Şıxlı).

TƏKLİK – CÜTLÜK *Təklik* də mənə əl verməz (Ə.Haqverdiyev); Məsələni *cütlükdə* həll etmək olar.

TƏQSİR – BƏRƏƏT Ancaq inanın ki, mənim heç bir *təqsirim* yoxdur (C.Əmirov); Artıq *bərəət* qazanacağına əmin olan Rantik sevindi (C.Əmirov).

TƏLAŞ – SEVİNC Belə bir *təlaş* içərisində sahibimin qızını xatırladım (M.Talıbov); Hər nətiqin parlaq sözü bir *sevincin* dəryasıdır (S.Vurğun).

TƏLAŞLA – SAKİTCƏ Həlimə *təlaşla* soruşdu (C.Əmirov); *Sakitcə* sualların danışıqna qulaq asar (İ.Şıxlı).

TƏLAŞLI – RAHAT Aciz, *təlaşlı*; Qızıcağ titrədi, gözləri yaşlı (M.Rahim); Ona görə ki, mən səndən arıqam, dərissəq keçiddən *rahat* aşaram (S.Qədirzadə).

TƏLƏB – XAHİŞ – Şübhəsiz haqlısan *tələbində* sən; Söylə nə etmək ki, dağlır Vətən (S.Vurğun); *Xahiş* edirəm, dərmanseponlər səhər gəlsinlər, özünü işləyəcəklər (Ə.Vəliyev).

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR Professoqlar hər bir tələbəyə çox *tələbkər* yanaşırlar (M.Hüseyn); *Səhlənkər* adamdır, onu nəzarətsiz qoymaq olmaz ("Ulduz").

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ *Tələbkərliyi* ürəkəndən sevdim (G.Hüseynoglu); Elə onun *səhlənkərliyi* nəticəsində işimizi istənilən şəkildə qura bildim.

TƏMİZ – ÇİRKİN Sərtib *təmiz* adamdır, Sərhəng *çirkin* (M.İbrahimov).

TƏMİZ – ƏLİYƏRİ Bu heyvanları Qaraçaya ram edən onun sado və *təmiz* qolbidir (A.Şaiq); *Əliyəri* adamı bir gün fermada saxlamayacağam (M.İbrahimov).

TƏMİZLİK – ÇİRKİNLİK Ağla gəlməyən bir *təmizlik* gözə çarpırdı (Çəmənzəminli); *Çirkilliyi* üst-başından baldıdır ("Azərbaycan").

TƏMİKİNLİ – KƏMHÖVSƏLƏ Vəra çox *təmikinli* qadın idi (İ.Şıxlı); Nə *kəmhövsələ* qızsan (C.Əmirov).

TƏNBƏL – QEYRƏTLİ Tez gəl, *tənbəl* oğlu *tənbəl* (S.S.Axundov); *Qeyratlı* kişi arvada əl qaldırmaq (İ.Şıxlı).

TƏNBƏLLƏŞMƏK – İŞLƏMƏK ...Elə *tənbəlləşib* ki, şıcan gərəndə gözünü açmır (M.İbrahimov); *İşləmək* vərdişdən asılıdır (Ə.Vəliyev).

TƏNBƏLLİK – QOÇAQLIQ O gülərək: "Tənbəlliyi atsan, yaxşı olar, öyrənsən, gələm" – deddi (A.Şaiq); Sifətdən baxanda *qoçaqlıq* yağır (Ə.Haqverdiyev).

TƏNƏZLÜ – TƏRƏZZÜL Hacı Nəsrinin ticarət işləri *tənəzzül* etməyə, yavaş-yavaş var-yoxu olındən çıxmağa başladı (S.S.Axundov); Şəhərdə hər bir şey *tərəqqi* tapmışdı, dəyişmişdi, abad olmuşdu (Çəmənzəminli).

TƏNHƏ – QOŞA Sənsizləyib yamacda *tənha* dayanmış qovaq (R.Rza); Onlar *qoşa* dayanıb kəndə tamaşa edərdilər ("Ulduz").

TƏNHƏLİQ – BİRLİK *Tənhəliq* və ümidisizlik qorxusundan xilas elədi (İ.İbrahimov); *Birlik* yaxşı şeydir (M.İbrahimov).

TƏNQİD – TƏRİF – Dünən oynanılan operettanın *tənqididir* (Ə.Haqverdiyev); *Tərif* həm də içkilərin ön tündüdür (F.Kərimzadə).

TƏNTİK – SAKİT Müdirin meşəyə *təntik* gəlməyinin səbəbi Bağıra indi çatdı

(İ.Məlikzadə); Yuxarı *sakit* qalxdı (S.Qədirzadə).

TƏPƏ – DÜZ *Düzlər* naxırlı, *tapalar*, yamaclar sürülüyüdü (M.Süleymanlı).

TƏPƏ – DÜZƏNLİK Xülasə, səhərin açılması ilə *tapalar* və *düzənlilər*, otlarla və çəmənliklərlə, bir-birindən seçilməyə başladı (M.Talıbov).

TƏPƏRLİ – TƏNBƏL Rüstəm kişi *taparlı* adam idi (M.İbrahimov); *Tənbəl* qızıdır, işləməklə, oxumaqla arası yoxdur ("Azərbaycan").

TƏPİMƏK – YAŞLAMAQ Onun dodaqları *tapımışdı* (İ.Şıxlı); Dərviş handan-hana özünə gəldi, bir udum çay aldı, boğazını *yaşladı*, yəne danışımağa başladı (A.Divanbəyoglu).

TƏR – KÖHNƏ Üfüqdə qızaran *tər* çiçəklər; Sənəmi çox gördü tale, mənəmi? (H.Hüseynzadə); *Köhnə*, bozarmış şalvar geymişdi (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – ƏXLAQSIZ Bilqeyis olduqca mehriban və *tərbiiyəli* bir qız idi (A.Şaiq); Yalan danışma, *əxlaqsız* (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – SİRTIQ Balaları özündən də *tərbiiyəlidir* (Ə.İsayev); Əvvəldən də bu *sirtiq* mızdırandan gözümün iş çimirdi (M.İbrahimov).

TƏRBİYYƏSİZ – ƏDƏBLİ Borcuzmudur, Vətən hər səhərdə əmr etsə bizə; Qoymayın *tərbiiyəsiz* kimsəni, hədyan oxusun! (Ə.Vahid); Qadının qarşısında iyrəmi beş yaşlı və kişiliyi məxsus xüsusiyyətlərini hamısını mənimləmiş gözəl, yaraşlıq, *ədəbli*, məlumaltı və mədəni bir gənə oturmuşdu (M.S.Orubadi).

TƏRBİYYƏSİZ – NAMUSLU Yaxşı, qızım, ancaq bunu bil ki, quldurlar əlmsiz, *tərbiiyəsiz* tayfadan çıxırlar (S.S.Axundov); *Namuslu* və çalışqanları isə camaat çox sevir (Ə.Vəliyev).

TƏRBİYYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK Uşaqlarımızın *tərbiiyəsizliyinə* ağlamaq

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *madənilik* göstərir.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı (“Jurnalist”).

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Düün xəlifa *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə böllü idi (“Ulduz”).

TƏRƏFDAR – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrə əl atdım, birtərəh idarənin yolunu ona *tərgitdirdim* (İ.Fərzəliyev); Xeyr, Həlīmə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimsə *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördüm mü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə söyüş eşitmək olar (“Azərbaycan”).

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpənış* yox, *süstlük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Baş açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdənində yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorğunluğunun əlaməti idi (“Azərbaycan”).

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüce sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral bürdüyü çiqmı sındırdı

TIKILMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyətə elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; darısqalıqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlilidir, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün sidiqlə deyilən söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür (“Qəbusnamə”).

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətində dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVGƏ O çox az danışın və *təvazökar* adamdı (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovgə*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVGƏLİQ *Təvazökarlığına* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovgəliq* pambıq yığımı və tedarüki vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfşüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, görünürüz açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əynində (İ.Tapdıq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart (“Ulduz”).

TİKILMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurğun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKILMƏK – YIXILMAQ Kəndə nə üzle çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yuxanın evi *yıxılır* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, boğuc bir səsle (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏK – QIZIŞMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMƏK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *insidi* (“Ulduz”).

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – ACLIQ *Aclıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim təxəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qaydır (Ə.Haqverdiyev); O *təntik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma üroyim yənə də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karixdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babəyev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar, bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generallar kimi uzun, *topa* biqlər... var idi (MİR Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırıqlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıdırlar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşaq* o çəmənzərə; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurğun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılışdılar* (“Azərbaycan”).

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin əsərləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplı* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, məhəbbət də, motanət də özünə; Yığdın *dağınq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülür (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, ölimizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdı.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi “güllələri”; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsoməli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayırsız (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydu*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xımaladı, qulplu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yash* paltarını artıq atmışdır (“Azərbaycan”).

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyat-bacə *təmiz* və səlhiqli idi.

TOZLANMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Toz-lama* həyəti, su səp, süpür (“Ulduz”); Külək elektrik silgici kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız aşxamında Qumru ağlayır (MİR Cəlal); *Aydın* bir yaz səhərinə durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələcək kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın üroyündən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə de, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı otoyuzdan yera (S.Rüstəm); Şirolü, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göydən yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə *doldu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu ocağı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdın *törəmələr*idi... (İ.Məlikzadə); Xələt! Utanmaq! Namusun, arn; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir cymə də *turş* qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədər duru, nə qədər *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, ye, *şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* və ya *şirinliyi* yeyilən zaman bilinər ("Ulduz").

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏSMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalıb *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sorin meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirintləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Fəli *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədər xoş, o qədər mülayim və *günəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağrı tontitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buludlu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göydən düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKƏŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir ("Azərbaycan").

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədər *tündməcaz*dır (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirilər, *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hissində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev). **UC – SON** Bağının *ucunu* ağzına alıb çəynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlərimin qanadı; Səndürdün sən ulduz... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboytuluları* dalda oturdular, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaşı çatılan zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məyus halda bir neçə dəfə kirpik çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalığına* həsəd apardı ("Azərbaycan"); Səməd öz boyunun *balacalığından* birinci dəfə heyifsiləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində *qoşa ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağillərin uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlığa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər ("Ulduz").

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ Şirindir sənətin, şerin neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günün-gündən *bahalaşır*.

UCUZLUQ – BAHALIQ *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UCMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıca qatar, buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UCMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçuruq*; Sevinclər könlümə *qondu* quş kimi (S.Rüstəm).

UCUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmə? (S.Qədirzadə).

UCUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarıncıq qalıb.

UCULMAQ – TİKİLMƏK *Uculacaq* o bir gün zərbəməzlə kökündən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UCUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* tez dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədənində *qızışma* hiss etdi, tərlədi ("Ulduz").

UCURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UCURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirən ki, mən istədiyimi *tikərəm* və tikdiyimi də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UCURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çomənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şılqat atır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır* (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətli* idi (“Ulduz”).

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsini (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadımın *ululuğunu* aparıb Nuha çıxarıcaqdır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yeno hər şeyi *unudu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAĞİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdsən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elo qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdı (“Ulduz”).

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*lıqda məni itirəyirdilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elo indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülmədi baxtım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uzaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SIRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə (“Ulduz”).

UTANCAQLIQ – SIRTICLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy gəlsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirticliqından* ol çəkməyib.

UTANMAQ – SIRTICLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirticləşib*, özünüzü biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışib gəlmişdir (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülüşən söz alıb ayağa *qalxdı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qisa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzunboylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibgirin *qisaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyətlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gürsaçlı, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü (“Azərbaycan”); O boyca *gödərəkdir* (“Azərbaycan”).

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngərin *uzunluq* və dərinliyini ölçürdü (M.İbrahimov); Yolun *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühitdən qurtarmağınız qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir gülüştən becərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdən doğmur? (M.İbrahimov).

ÜĞMÜR – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ünmən* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiliyi* və ya *xüsusiyyəti* oşyanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sorvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiaçiq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nəkəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürkək* baxışlı, mütənəşib bədənlili, yaraşığıl qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda ürək lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz ürək (M.İbrahimov).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürkədi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərloyson (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKIT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağca uşağı var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlığa *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular (“Azərbaycan”).

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otları kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları ürəkdən istəyirdi (“Azərbaycan”); Gülsabah Əbilin gözələrinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir gəl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gülərə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səsle dedi (C.Məmmədov); Canı *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir (“Ulduz”).

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlıq* üzündən, hərəketindən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımın məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabəndəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirsəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALİ Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyalı* olmağınə həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzülür (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədov).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabığdayı, *üzügülər* və qoşğondır (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adlandı (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALMAÇIQ Sən məni *üzüqara* ədirson (M.İbrahimov); Min zəforla qarşılıyır *almaçiq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçöyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirson o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalıq* təzliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı (“Azərbaycan”); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Tozadı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfili, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsomənlı).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* бүрүdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Alem bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Tellı yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yəqin etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs eşidildi (Mir Cəlal); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir boyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun öyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün əyriliyini *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yanlarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lütün* biridir (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nəno, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Orudabadi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gəliriy (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümi və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səba, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə öz eylə (M.V.Vidadi); Sabah fasilə zamanı Güler bizim sifə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* niqə başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab vermək (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveylam* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVINCLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivəni, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincli* günlərim barmaqla sayılır; Kədən – istədiyini qədr! (N.Kəsomənlı).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işləkdir* (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçəbacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gözsünlər, öyrənsinlər (Ə.Əbülhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq isteyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzülüb töküldü (M.S.Orudabadi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lələ yalnız *vəfalı* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarlı kəşib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özgə yara yalvarır ("Lətif şah").

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vəsalından; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfiyyəli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Hamının üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhət); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidilir (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalmaq istəməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü olə alacaq və mənə kədərləndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Orudabadi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumuz (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam mənə başa saldı ki, nefti elə beləcə yandırmaq *vəhşilidir* (M.İbrahimov); Mehriban öz *mədəniyyəti* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gədə gəco

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qarıbə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vərəqləndirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacağı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətədən vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görəcəm ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nəkər isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Mehribanın *Zeynal* ilə Ninaya verdiyi bu sualı hər bir *insaflı* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFLILIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədavətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sən *insaflılığına*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giron kimi müsahibinin canına *vicvəcə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı ("Ulduz").

VİRAN – ABAD Açdı mənə dərli ağac; *Viran* bağın mələlini (M.Rahim); Dağıldı qüssodən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranədir* (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbar!nın diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküzə Allah buyuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN *Vurma* hasilini almaq üçün ödənin digər ödəmə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ödəm *vuran*, bölünən kəmiyyətin bölündüyü ödəm *bölən* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sənin kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çömənçəmimli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ödənin başqa bir ödəmə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda neçə dəfə başqa say (ödəm) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasilini beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* (“Azərbaycan”).

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* doqıqoləri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-baş çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı oxlaqın birinci şerti elə budur ki, *başiaşağı*, üzüyola olasan (M.İbrahimov).

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzən, çünki bu horiflər artıq sənə *yabançadır* (C.Cabbarlı); Heç kos inanmaq istəmədi ki, Fəriz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyn Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabanı* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədi əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* tofəvətünü hamı bilir (Ə.Haqqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAD – YERLİ *Yad* üzü görməsin sürfəmiz görək (S.Rüstəm); Onu *yerli* əhalidən seçmək mümkün deyildi (S.Vəliyev).

YADELLİ – DOĞMA *Yadelli* bir şah *doğma* yurda çapığına keçdi (İ.Əfəndiyev).

YADIRĞAMAQ – ALIŞMAQ [Məcidi kişi:] Quyu qazmağı *yadırğamışam*, bala... (İ.Məlikzadə); Əlini alınna *dayadı* və bir neçə saniyə *dayanıb* qaranlığa *alışmaq* istədi (M.Hüseyn).

YAĞI – DOST Tanısın hər yerdə həm *dost*, həm *yağır*; Zəkali, sınaqlı qoca Tapdığı (A.Şaiq).

YAĞINLIQ – QURUQLIQ Bu il həm *yağınlıq* idi, həm də *havalər* isti keçirdi (Ə.Vəliyev); Yolun hər iki tərəfi də *quruqlıq* və *bomboş* idi (Mir Cəlal).

YAĞIŞ – QURUQLIQ Əkinçi *yağış* istər, yolçu *quruqlıq* (Ata. sözü).

YAĞIŞLI – QURU *Yağışlı* bir bahar axşamı idi (M.Hüseyn); *Havalər quru* idi, yağış yağmırdı.

YAĞLI – KASIB Yəqin *yağlıdır* ki, belə dolandır (Ə.Haqqverdiyev); – Əmi, *kasib* arvaddır, nə verəcək (M.Hüseyn).

YAĞMURLU – QURU *Yağmurlu* bir gündü... (S.Hüseyn); *Quru* bir yay günü idi.

Yy

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdi, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapanca atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanırıd (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKI Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yüyürdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar çəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb götürər, *pisini* evdə yandırar, *yaxşılarını* qom-qom bağlayıb qonşulara satar, təndir çörəyinə dəyişərdi (Mir Cəlal).

YAXŞI – YAMAN *Yaxşı* da, *yaman* da olsa, hökmdar, öz mətbəxinizdir (A.Şaiq).

YAXŞILAŞMAQ – XARABLAŞMAQ Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev); İşlərin qızıqan zamanında aramız daha da *xarablaşır* (M.İbrahimov).

YAXŞILIQ – YAMANLIQ Dünyada nə *yaxşılıq* itər, nə də *yamanlıq* (M.İbrahimov).

YAL – DƏRƏ *Dərəni* keçib düşmənin müdafiədə durduğu *yala* qalxmağa başlar-kən birinci güllə atıldı (Ə.Əbülhəsən).

YALAN – DOĞRU Mən *yalan* danışmağa adət eləməmişəm (C.Əmirov); Oğlanın dedikləri *doğru* çıxdı (C.Əmirov).

YALAN – DÜRÜST *Yalan* cozanızı artırta bilər (Mir Cəlal); Bizə *dürüst* məlumat lazımdır (C.Əmirov).

YALAN – DÜZGÜN Yənə də *yalan* danışsınız, yoldaş Razumov (C.Əmirov); Bu suala lap *düzgün* cavab verə bilmərəm, qadan alım (C.Əmirov).

YALAVAC – TOX Həftələrə qalıb ac; Dolanırdı *yalavac* (A.Şaiq); Müdam ələ baxır... lakin ac deyil; Onun qarnı *toxdur*, gözləri acdır... (O.Sarıvöllü).

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək pəncə batmışdı (Çomonzo-minli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçlılar; Hər tərəfə zər nişanlar dolandır (Aşiq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalmasın; Qardaş görək *cüt* dayana yan-yana (Aşiq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* kökmosini geydi (Ə.Əbülbəsin); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü ("Ulduz").

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabıllarda gözörək pul yığırdı (C.Əmirov); Ayaqqabıları *yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *söküdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşiq Əziz); *Rəhmlidir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələsdiyini duyumayış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxşıca* özışirdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yangın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayılı *yanası* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qarıya *yanasmaq* üçün heç bir bəhanə əldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadı); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstədən birdəfəlik ayrılıb *uzaqlaşmaq*... arzusunu ilə qırırdı (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbiyədir (A.Şaiq); İndi Məcid müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YANMAQ – SÖNMƏK Güllər *uldüz* kimi tez *yandı*, *söndü* (M.Rahim).

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca dəyirman daşının üzərində *yırğalanıb yapışdı* (S.Rəhimov); İrəni at *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox dəyən ahu kimi tullandı (A.Səhhot).

YARALANMAQ – SAĞALMAQ Mirsaqulu *yaralanmış* və yerə yixilmişdi (S.Hüseyn); Qonağım qız, mənə *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM *Maya yaralı* bir eşlə Qaraşi müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xezirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rəhim-liden hər cür *yaramazlıq*, laqəydlilik, arxaymçılıq gözəlyardı (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləşək; yazının pisliliyi də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özüne deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdan* gözəlsən belə; Bir dastan olmasan ağıza, dilə (S.Vurğun); Nədənə həyətdə bir *ölüm* sükutu hökm sürürdü (Mir Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir öz-fəaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirinlik içilən axşam qonaqlar mübarəkbadlıq edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən ezilən bir sinfin hayıran; Haqq bağırın sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümüzünkünü niyə *öldürürlər*, ay dəli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARARLI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasıdır ki, usta zeynəllər özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARASIQLI – KİFİR Çox anq olmasma baxmayaraq, *yarasıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARASIQSIZ – SƏLİQƏLİ O, nəhayət, balaca, *yarasıqsız* ev seçib qapımı döydü

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriki kimi başının ağasını tortəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənim (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yarıac*, *yarıtox* dolandır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sədə cümlələr cümlə üzvlərinin iştirakına görə *bütöv* və ya *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalı *yarımçıqdı* ("Koroğlu"); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Səhbət *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarızarafat*, *yarıcciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*; Səni bir öyrədən var (A.Şaiq); *Fərlə* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mərdana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Bəziləri özünü suya atıb çimir, bəziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şixlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltar o öləndən bu ölinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, *yaşı* yoxlayın; Gahdan *dolu* döyür, gahdan qur *yağır* (H.Hüseynzadə).

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün bərtəniz quradursunuz (M.Talibov); Aqlamaqdan gözünüzün yaşı *qurudu* ("Ulduz").

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, günərahlıq, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq ölini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* ("Kirpi"); Çuxasının tətəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şixlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, *Vera yaşlaşmışdır* (İ.Şixlı); "Ay ellər!" deyirəm ürəyimdə mən; Ömür *cavanlaşır* ellər deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ *Yaşlı* kişilərdən biri yaxın dayədən çıxıb onlara "Xəz gəlmiş-siniz" dedi (M.Eynullayeva); Südəmər *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlə bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU *Yaşlı* gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhusəynin dirşeyinə çirpilan ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR *Yaşlı* kişiyə təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmər* balaların mələməsində yer, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən tez *durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövlədə və samanlıqda keçirirdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfadən beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vaqifin Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVA – ƏXLAQLI Deyirəm, Kamil, bu arvadının ipini çox, səhərdən axşama

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözüb onunla–bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır (“Azərbaycan qadını”).

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK *Əvvəl yavaş, sonradan bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); *O cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecəyarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağılı, həm də *sürətli* yerisi var...

YAVAŞ – TEZ Stokanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* öncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya salıb mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞCA – BƏRK Bir dəfə axşam kim işə qapını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərəsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağırdı, gah *güclənir*, gah da *yavaşlıyır* (“Ulduz”).

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞITMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsini *yavaşıttdı*, nökrəinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın iştahı daha da *artdı* (M.Hüseyn).

YAVAŞITMAQ – YEYİNLƏTMƏK ...Zeynal toqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını *görməyə* atını *yavaşıttdı* (Ə.Əbülbəhən); Salatın addımlarını *yeyinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAYĞIN – YİĞCƏM Otağın döşməsi *yayğın* yox, *yığcəm* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YİĞILMAQ Su kimi üroyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydub, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Kəçör *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş yaylağa* (A.Səhhət).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınlardan birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ *Yazda* çalan, *qışda* oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU *Yazıya poz* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); *Yaxşı, ay dələduz!* Bir danış görək; Neçəyə satmışan yox vedanımı? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* mənə acağı. “Azərbaycan gəncləri”

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlamışan* (“İzahlı lüğət”); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolasa, sərçə, sağsağan (A.Səhhət).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırma bilməyəcəyik (Ə.Əbülbəhən); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqəsinə yığılmışdı.

YAZMAQ – POZMAQ Önümdəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK *Qaz* lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); *Zaman sular* üroklərdən naləni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürokdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); *Tayqılça* Kazım indi də izdihamı yarıq, *balaca* adamların başından axsaq qarğa kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları üzünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müşfiq); Əşrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl–göyçək, qanacaq, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilirməm heç sızə bu iddia, bu *yekəxanalıq* haradan belə gəlirdir (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybat (Ata. sözü); Ayağın *balacılığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa menden inciməsin, o bir az *yeknəsəqdır* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yənə də, həmişə olduğu kimi ona *sadə* və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə–dəstə müəllim, tələbə girib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzələ başını *yelli* tərpo-tsə, boğazı meyvə saplağı kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* tərponib ol–üzünü yumağa başladı (“Azərbaycan”).

YENİ – KÖHNƏ *Yeni* kənd *köhnə* kəndi kitablardan pozmaqda (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda on cavan MTS

hesab olunurdu (M.İbrahimov); *Axı, çoxdan* görüşmürük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə çoxdur kondimizdə *yeniyyətə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); *Yaşlı* və təcürbəli minicilərle at qoşaşdırmağı belə bacardı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, seller oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar oynındə; *Yeriyir* yolda torba çiyində (A.Səhhət); Külək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşmışdır; *Yanaş*ıb əl verir görso hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişi*l yarıq; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Baş–açıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünü gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcəksən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA–ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata–analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma örik ağacına, bihuda, dilborim; Yen gəl aşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YEYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dərım. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yıxılıb əlindəkini sındırırsan.

YEYİNLƏMƏK – YAVAŞİMAQ Səlim gələndən tələddə üç güllə atıldı. *Kəşfiyyətçilər yeyinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmənözminli).

YEYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkor yuxarıya ağır–ağır çıxır, ənişə firilananda *yeyinliyə* qabağında durmaq olmur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən möhrəm edər.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam nə qələt eləyir (S.Vəliyev); *Rəhmlı* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sanlı); Sənin davrantışın məndə *şübhə* yaradır ("Azərbaycan").

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca üzünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞİNTİ – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığıntılarının* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağıntı*ni görmürsən?

YİĞMAQ – BİCMƏK *Biçin* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissələrini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* ("Azərbaycan"); Tüfəngi *söküb* çula bürüdülər, qatırların qarmı altında gizlətdilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qarıya səhrlər *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağın*ıq saçı Qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yerə *yuxdılar* ("Ulduz"); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dünyanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyaya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YİRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşməni yarananmış; *Yırtıcı* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YİRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yırtıq* çəkməsi təzə paltarına yaraşmırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi ("Ulduz").

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbülsəhən); Onun o mehriban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən barmaqlarını aşkar gördü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyormiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə ton gərəki ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLƏŞMƏK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəso *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, səninnim olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsul* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yoxsullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloqlan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Eniş*i, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUSLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuslu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürüməyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUSLUQ – ENİŞLİK Yolun *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənin hərəkətin məni cana gətirdi ("Ulduz").

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuşsuz* olmaq (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haq-verdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvana; Gah üz tutub Gürcüstana aqlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıcağıq bir adam qışırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədəni vardı (S.Rəhman); Gözlə *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI "Sii!" dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbbə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşlıq* bir qızıdır (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK Oğlum niyə belə *yubanmışam*? (S.Vəliyev); ...Məcəlisimizin bitməsinə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rəhimov); Əynin *qalındır*, üşümürəm ("Ulduz").

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladı*lar (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-başı *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazimov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* ələmində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdıqlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə yığdı ("Ulduz").

YUMSAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən nazikdir (Ata. sözü).

YUMSAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdı); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMSAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq*təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaq*lıq və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir ("Ulduz").

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi öləndə çəməq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxnamı titrəmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsam vardır ki, soviyyəyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi çox *ashağıdır* ("Ulduz").

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissəsinin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərəratlə bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız *az* məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəliş*lər və gözənilməz *enişlərdən* ibarət olan az qala bir əsrlik həyat tarixçəsinin bir səhifəsinə də öləri şəkildə toxundu ("Azərbaycan").

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəliş* göylərin yeddi qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulacağın üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağına oturdum (A.Divanbəyoğlu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükün *yüngülü* mən-zilə tez yetişər (Ata. sözü); Yüq *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlmişəm sizə; *Yüngül* görünməyən gözələrinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qıncını qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Küçədən bir *çocuq yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapının ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

Zz

ZABİTƏLİ – YUMŞAQ Qız da nə iso başqa milis işçilərindən bir az seçilən bu *zabitəli* oğlana baxıb gülümsündü (H.Seyidbəyli); Bəndəli necə dili *yumşaq*, sözlünü bilən qanacaq olmuşdu (Mir Cəlal).

ZAHİD – RİND İstəyir cənnəti *zahid* bu qədər hiylə ilə; Əbləhin fikrini gör, dilde təmənnasına bax (S.Ə.Sirvani); *Rind* hər şeyi danan, qeydsiz və laübalı adamdır.

ZAHİDLİK – RİNDLİK Heç birimiz müqəddəslik və *zahidlik* iddiası etmirik (M.F.Axundzadə); Gəl sən *rindlikdən* ol çək.

ZALİM – ADİL Bu, Cahan xanım kimi *zalim* və qorxulu deyildi (M.İbrahimov); Mötəbər hədisə görə, üç nəfər *adil* şahid şahadəət versə, ...övrətin nikahı fəsx hesab olunur (Mir Cəlal).

ZARAFATÇIL – QARADİNMƏZ Biz onları kəndimizin Şahmar kimi *zarafatçı* gəncləri ilə qarşılayaq (İ.Əfəndiyev); Xəlil əslində *qaradimnəz* adam idi... (Mir Cəlal).

ZAVAL – SEVİNC Hünərdir keçirən bizi hər oğdan; Olarmı hünərə *zaval*, ay Maral (B.Vahabzadə); Yollarda yubanmış əsgər məktublari yenidən evimizə ümid, *sevinc* və inam gətirdi (Y.Əzimzadə).

ZAVALLI – XOŞBƏXT Mən sənəmə nə istəyir bilərəm *zavallı* qadın (C.Məmmədov); Sən nə qədər *xoşbəxtsən*, Reyhan... (M.Hüseyn).

ZAY – YAXŞI Öküzün taydı, işin *zaydı* (Ata. sözü); Şəhərin ən *yaxşı* saraylarını o yaratmışdı (M.Hüseyn).

ZEHİNLİ – KÜT Selim çox *zehinli* uşaqdır (İ.Şıxlı); – Ay *küt*, niyə başa düşmürsən, “İçni deləsi” odur ey, göz qabağında (Mir Cəlal).

ZƏDƏLİ – SAĞLAM Qayçılayanlar isə şüşə kimi ağ, qara saxlımları *zədəli* gildədən təmizləyirdilər (Mir Cəlal); Gənc *sağlam* saxlımları bir tərəfə qoydu (“Jurnalist”).

ZƏFƏR – MƏĞLUBİYYƏT Yazır tarixlərə uğurlu *zəfər*; Bizim qəhrəmanlar,

bizim igidlər (S.Rüstəm); Bütün başqa yollar *məğlubiyyətə*, ölümə aparır (M.Hüseyn).

ZƏHƏR – ŞİRİN Daima *zəhərlər şirinlərin* dalında gizlənir (M.S.Orudbadi).

ZƏHƏRLƏNMƏK – SAĞALMAQ Havada mığmığa sancır insanı; Dönüb *zəhərlənir* insanın qanı (S.Vurğun); – Çarpayı... Ana, ay ana mən *sağalacağam*, elə deyilmi? (M.Hüseyn).

ZƏHƏRLİ – ŞİRİN Həftələr, aylar keçir axşamlı-şəhərlər; Bəzən *şirin*, bəzən *zəhərli* (R.Rza).

ZƏHMƏTKEŞ – TƏNBƏL Ancaq indi ona aydın oldu ki, buradakı *zəhmətkeş* adamlar çox sadədirlər (S.Vəliyev); Yoxsa, bu *tənbəldən* sənə nə arvad olacaqdır (S.S.Axundov).

ZƏHMƏTSEVƏR – MÜFTƏXOR Ata-anası kimi *zəhmətsevər*di (M.İbrahimov); Özgənin *zəhməti* ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev).

ZƏHMİLİ – MÜLAYİM Aslan müəllim *zəhmili* bir adam idi (İ.Əfəndiyev); Sizi inandırırım ki, bütün Bakıda mənəm kimi *mülayim* xasiyyətli, dostluqda sədaqətli kişi tək-tək tapılar (C.Əmirov).

ZƏİF – GUR Qızıcağın *zəif* səsini eşitdim (M.Talıbov); Xeyli keçdikdən sonra içəridən bir qadının *gur* səsi eşidildi (C.Əmirov).

ZƏİF – TUTARLI Yetər moni eylədin təbliğ və sandın *zəif* (S.Rüstəm); Ancaq buna dair əlində hələ *tutarlı* sübut yox idi (C.Əmirov).

ZƏİFLƏMƏK – GÜCLƏNMƏK Mal azalmış, alver *zəifləmişdi* (Ə.Vəliyev); Sonanın hıçqırığı *gücləndi* (Ə.Cəfərzadə).

ZƏİFLƏR – GÜCLÜLƏR Axırda *zəiflər* yavaşca başlayırlar ökilməyə və *güclülər*, yəni dəstə sahibləri qalırırlar məclisdə (C.Məmmədovquluzadə).

ZƏKALİ – FƏRASƏTSİZ *Zəkali* adamdı. Bir dəfə eşitdiyi söz həmişəlik hafı-

zəində qalırdı (S.Rəhman); [Kamran:] Xudayar xan həmişə tək gəlib-gedər. Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Firidun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev).

ZƏQQUM – ŞİRİN Heyif oldu yarın *şirin* söhbəti; Zəhərə, *zəqquma*, ağıya döndü (Molla Cümə).

ZƏLİL – XOŞBƏXT Bəs nə üçün başı salamat və varlı sahibkarlar yoxsul və *zəlil* adamlara rəhm edirlər? (M.Talıbov); Sən *xoşbəxtsən*, mən də üstəlik (Mir Cəlal).

ZƏLİLLİK – XOŞBƏXTLİK Şadlıq ilə saxladığın aşığı; *Zəlilliklə* imtahana çəkirsən (Aşiq Ələsgər); Mən əslən kəndimizin, bütün xalqımızın *xoşbəxtliyi* ilə fəxr edərəm (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KASIB Mən Girdmanın *zəngin* adamlarını köməyə çağırırmışam (M.Hüseyn); Aləmə dediklərimdən mənə də, bu *kasıb* toxucuya da danış (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KÖLƏ Neçin o *zəngindir*, mən bir *kölyəm*? (C.Cabbarlı).

ZƏNGİN – SƏDƏ Onun *sədə* evindəki ən *zəngin* sərəvət, böyük bir otağı doldurmuş kitablarıdır (M.Hüseyn).

ZƏNGİNLƏSMƏK – YOXSULLAŞMAQ – Bəli, insan təbiəti dərək etməklə, onu dəyişdirməklə özü də *zənginləşir* (S.Rəhimov); Qəlbimiz cırlaşır, *yoxsullaşır*; O qəlb böğməyi bacarmamız (X.Rza).

ZƏNGİNLİK – YOXSULLUQ Onda böyük *zənginlik* arzusu var idi (Çəmənçəmimli); Mən onun üçün ağlayıram ki, sənə korluq, *yoxsulluq* peşəsi öyrətdim (Mir Cəlal).

ZƏRƏR – XEYİR Bunun *xeyr*i var ki, *zərəri* yoxdur; Gülməli insanlar həyatda çoxdur (S.Vurğun).

ZƏRƏRLİ – XEYİRLİ *Zərərl*i həşəratın məhv olması üçün şərait hazırlanır (Ə.Vəliyev); Lakin bunun başqa *xeyrli* bir cəhətini də gördükdük (Mir Cəlal).

ZƏRƏRSİZ – XEYİRSİZ Şeyx, o bir möhtərəm, *zərərsiz* adam; hər müsafir, qorubü əciz adam (H.Cavid); Cəmiyyətdən uzaq, həyatdan uzaq; Uydurma fəlsəfə *xeyrsiz* olur (O.Sarıvəlli).

ZƏRİF – KOBUD Ağca xanım *zərif* əlini Qaraca qıza uzatdı, o da *kobud* barmaqları ilə onun əlini sıxdı (S.S.Axundov).

ZƏRİFLƏSMƏK – KOBUDLAŞMAQ Ancaq, deyəsən, Əşrəf qız kimi *zərifləşmişdi* (İ.Şıxlı); Günün istisində qarşıyıb bürünc rənginə düşmüş sifəti qurtarmış və *kobudlaşmışdı* (S.Qədirzadə).

ZƏRİFLİK – SƏRTLİK *Zəriflikdə* gülüm, *sərtlikdə* qaya; Yoluna qar düşüb, şəfəq çilənib (H.Hüseynzadə).

ZİBİLLƏMƏK – TƏMİZLƏMƏK Nə üçün tən çirtlayıb bazarı *zibilləyirsən*? (C.Əmirov); Bir əliylə maşının qapısını açdı, o biri əliylə oturaçağı silib, *təmizlədi* (M.İbrahimov).

ZİBİLİ – TƏMİZ İki arvadının evi *zibilli* olar (Ata. sözü); Yazın *təmiz* havasından nəfəs almaq üçün əlləşirdilər (M.Hüseyn).

ZİBİLLİK – TƏMİZLİK Vəzir qərğa olanın ağzı *zibillikdə* görək (Ata. sözü); Gələndə dəfə küçədən keçəndə *təmizliyə* fikir verərsən (C.Əmirov).

ZİQQI – ƏLİAÇIQ Xahqverdiyevə görə Mirzə Cəmil çox xəsis, göy, *ziqqı* adamdır (Ə.Vəliyev); Ürəyi təmiz, *əliaçıq* qadındır (“Azərbaycan”).

ZİL – BƏM Başdan kövrək olan kəsi; *Zil* yandırır, *bəm* ağladır (H.Hüseynzadə).

ZİLLƏT – XOŞBƏXTLİK Nə *zillətdir*, nə möhnətdir; Buna *bais*, *bəli*, sən sən (Ü.Hacıbəyov); Təbiət qoşça yavaşsən, görərsən ki, *xoşbəxtlik* nə imiş (Mir Cəlal).

ZİLLƏT – SƏADƏT Bu *səadət* deyil də, *zillətdir* (H.Cavid).

ZİRƏK – MAYMAQ Bir qədər diribəz və *zirək* uşaqlar mollanın xəlfəsi olardılar (H.Sarabski); Görmürsən, *maymağın* bəridir (M.İbrahimov).

ZİRƏKLİK – MAYMAQLIQ Öz *zirəkliyi* və qoçaqlığı ilə Şuşa qalasında məşhurlaşır (“Qaçaq Nəbi”); Sənin *maymaqlığın* ucundan biz ələ çəkдик (“Ulduz”).

ZİRPI – BALACA Lakin bədikdən iki *zirpi* it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Evin *balaca*, kirlə qapısı böyük alma, armud bağına baxır (Mir Cəlal).

ZİRPİLİQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahətin *zirpiliğini* qanırısanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunun *balacalığını* narahət edirdi ("Ulduz").

ZİRRAMA – AĞILLI O dəli *zırramaya* bu bəsət nə görək idi? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönlük *ziyası* sarı (A.Səhhət); Yalnız indi-indi *qaranlıq* evə alşan doktor qəmgin-qəmgin Badam xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmimi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançılıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində duyün bağlanmış qəmi, kədəri bəsbütün unudmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrələndir (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bildirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurd-ları və kəpənəkləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xeyirli* sözü və işi həmişə alışıqla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəif eylədi aciz mani, qaldım əməlindən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyirliyi*ni yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xeyirsiz* işdən yapışır ("Azərbaycan").

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silviyonun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib müzdür Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qərxməyin (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır ("Azərbaycan").

ZORBA – BALACA Xeyli axtarıbdan sonra qarşılarına *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günlər keçdi, aylar keçdi, balaca Cəbi yavaş-yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşırdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümde qonşum *balacalaşırdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliqda* ayı mənim qəmçimin qorxusundan hər cür oyun çıxarıb, amma bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasın, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O *zəifliyini* bildirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLIQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zəlim gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açıqlıq, *ışıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLI *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *ışıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanmasını məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zülmkar* idi (Ə.Sadiq); *Ədalətli* hökmdar ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lüğətin və lüğət məqalələrinin quruluşu</i>	5
Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompüter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz MUSAQIZI

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 61.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.

11163
A 99

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin

“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə
kütəvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”

12 yanvar 2004-cü il
tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur.

**AZƏRBAYCAN
DİLİNİN
ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ**

A-Z

LÛĖŦ VŦ ENSIKLOPEDİYALAR

W163
A99

246254

A-Z

M.F.Axundov adına
Azərbaycan AİGİB
Kitabxanası

ŞƏRQ-QƏRB

BAKİ 2007

*Bu kitab "Həsət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti"
(Bakı, Azər nəşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib edəni:

Həsət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, "Şər-q-Qərb", 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütüklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© "Şər-q-Qərb", 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

"Sözün dialektikası" təfəkkürün gerçək varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənənin ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradiqmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər əksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən əlamə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şər-q – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlam – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlik əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütüklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan götürülən nümunələrlə əyanlaşdırılır.

Aa

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).
AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: öyüldülər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz öksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün ömri qaşların, gəlini! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabki); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitirdi bütün zərərlər, *abadlıq* göründü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var səninlə, gəl, *abdal*! (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa emlərindən dadmış bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI *Abırsızdan* həyani saxla (Ata. sözü); Güzəl var ki, *həyalıdır*; Güzəl də var *həyasızdır* (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədənçilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütöx* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sət təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşan arıq kişi idi (M.Hüseyn); Güllüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səsle cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yəne Təbrizdə *mülayim*, xoş işıqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKİT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsın (İ.Əfondiyev); Çox *sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acım* (M.S.Ordubadı); Düşməni məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaq dodacağı, çatılan qaşı, qırışq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitləşdirdilər* (A.Məmmədza).

ACİZ – BACARIQLI Mən ki zərgərəm, yəvmiyyə xərcindən ötrü *acizəm* (M.F.Axundzadə); Güləbətini hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəllala orə getdiyini eşitmişdi (M.İbrahimov).

ACİZLİK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ *Ta acılıq* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

AÇIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da görürdü ki, Güləbətini qolu dirsayo qədər *açıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətini zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

AÇIQ – DONUQ Təbrizin *açıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üföqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

Bizi çəsmək taxması, *domuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşılıdır ("Azərbaycan").

AÇIQ – GİZLİ Tolobolordan Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Firidunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qəlb-əlin, özüm, *gizli* bir sevdası var (S.Vurğun).

AÇIQ – TUTQUN Yığıncaqdan sonra artistlər *açıq* havada konsert verdilər (S.Rüstəm); İndi də hava boğuc və *tutqun* idi (M.İbrahimov).

AÇIQ – TÜND Mən də belə düşüürəm, yoldaş mayor, qəhvəyi rəngli avtomobil günəş şüası altında *açıq* rəngli, kölgədə isə *tünd* görünə bilər (C.Əmirov).

AÇIQ – YUMULU Buyurun, qapımız *açıqdır* sizə; Yurdu tapşırıq əllərinizə (S.Vurğun); Bağır Nurcabbarın *yumulu* gözlərinə baxa-baxa başını buladı (İ.Məlikzadə).

AÇIQCA – GİZLİCƏ Əsmar ilə Camal Yusif haqqında *açıqca* danışdıqları halda, Güler ilə Xalq kimsə haqqında *gizlicə* söhbət edirdilər.

AÇIQLIQ – SIXLIQ Məşədə xeyli dolandıqdan sonra meşənin dərinliyində alaçıq böyüklüyündə *açıqlıq* tapdı (S.Rəhimov); Ağacların *sıxlığı* bir-birinə mane olur.

AÇILIS – BAĞLANIS Sərginin *açılışı* sabah, *bağlanışı* isə martın 5-də olacaqdır.

AÇILIŞMAQ – SIXILMAQ Usta Ağababa evəl bir utandı, sonra isə yavaş-yavaş *açılışdı* (Çəmənzəminli); Fatma ağlamsındı, ancaq onu səsi çox nazikdir, özü də danışanda *sıxılır* (M.İbrahimov).

AÇILISMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Birdən Gülnazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdüm, bu əhvalat bizim *açılışmağımıza* səbəb oldu (T.Ş.Simürq); Mehralının siması *tutqunlaşdı* (Ə.Abbasquliyev).

AÇILMAQ – BƏRKİMƏK Bərkidi ayağı, *açıldı* əli; Yüyürdü həyəto, atıldı çaya (H.Hüseynzadə).

AÇILMAQ – BÜZÜSMƏK İsti dəydivkə donları *açırdı*. Soyuqdan *büzüsmüşdülər* ("Ulduz").

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq sələ düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hor kimə vurub, yapış deson, yapışar, açıl deson *açılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏK Dalanda ayaq səsi eşidildi, dərhal evin qapısı zərbə *açıldı* (Mir Cəlal); Qapı uşaqların üzünə *örtüldü* (İ.Şıxlı).

AÇILMAQ – SOLMAQ Gül ilə həmzə-ban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir); Həyətdəki güllər *soldu* ("Ulduz").

AÇILMAQ – TUTULMAQ Ürəyim, ciyərim xarab, mədəm xarab, dilim də gah *tutulur*, gah *açılır* (S.S.Axundov).

AÇILMAQ – YİĞILMAQ Qarmon kimi gah *yığılır*, gah *açılır* dağ yolları (T.Şahdağlı).

AÇILMAQ – YUMULMAQ *Açıldı*, *yumuldı* qatı duman, sis; Buz salxım-salxımdır, qar yumaq-yumaq (H.Hüseynzadə).

AÇMAQ – YUMMAQ Ağzımı *açır*, *yumur*, danışır, amma səsinə eşitmirik, danış bə qurtarır (Anar).

ADAMAOXŞAMAZ – GÖYÇƏK *Ay adamaoxşamaz*, bir üzünə baxsana; Bombob olub saqqalın, rəngü hənə yaxsana (M.Ə.Sabir); Nə qəşəngsən, nə *göyçəksən*; Dərilməmiş bir çiçəksən (S.Vurğun).

ADAMLIQ – HEYVANLIQ Əvvəl də bir *adamlığı* yox idi! İndi lap *heyvanlığı* çıxıb üzə (M.İbrahimov).

ADDIMBAŞI – HƏRDƏN Usta ona müstəqil iş tapşırıq, *addımbaşısı* yoxlayırdı (Mir Cəlal); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşurdu (Mir Cəlal).

ADİ – CİDDİ Bu, *adi* yol hadisələrindən biri idi. Baba keşiş hiss edirdi ki, nə isə daha əsəli, daha *ciddi* hadisə baş verib (Elçin).

ADİ – QƏRİBƏ Qısır *Qarı adı* adamlar kimi gözə bilmirdi, həmişə yüyürürdü, həmişə qaçırdı (Elçin); Özünü *qəribə* adam kimi aparırdı (İ.Əfəndiyev).

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* səlhiyə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİL – ZALİM Qurban otuz səkkiz yaşda qırx yaşında bir ağıllı, doğru və *adil* bir adam idi (İ.Musaboyov); Bu gün sinimizə bu dərəcə yazmaq; Sabah *zalimlərin* qəbrini qazmaq (S.Vurğun).

AFƏRİN – LƏNƏT *Afərin*, bacım Zeynəb, indi otur, bunları dostə tutaq... (S.S.Axundov); Atana *lənət*, ay Salman, bir tülkü sənə tay ola bilməz, gör sözü nə yerinə salır (M.İbrahimov).

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna; *Qara* ləkə düşürdi (H.Hüseynzadə).

AĞA – NÖKƏR *Ağa* borc eylər, *nökər* xərə (Ata. sözü).

AĞALIQ – NÖKƏRÇİLİK Hər əli silah tutan ələmə *ağalıq* etmək istəyirdi (Mir Cəlal); Eh, *nökərçilik* də bir kişilik deyil, vallah, hərbəlliq bunun yanında bir xanlıqdır (Ə.Haqverdiyev).

AĞAPPAQ – QAPQARA *Qara* gözlərin ağı sūd kimi *ağappaq*, qarası kömür kimi *qapqara* (G.Hüseynoğlu).

AĞARMAQ – BOZARMAQ *Ağ* dumanlar *ağarır* qaşlarda (S.Vurğun); Rəngi *bozarmışdır*, baxışları sərt (S.Vurğun).

AĞARMAQ – QARALMAQ *Ağ* gün *ağardar*, *qara* gün *qaraldar* (Ata. sözü).

AĞARMAQ – QIZARMAQ Sərdar Rəşidin üzünü *qızardır* və yenə də *ağardır* (M.S.Ordubadı).

AĞARTMAQ – QARALTMAQ *Verdiyev* məruzəsinin üzünü on bir dəfə *ağartdı*, yenə öyrəyi qızmadı (Mir Cəlal); Bir eşqin şimşöyi çaxdı başımda; Yerimdə kömürtök *qaraldı* mənə (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARABƏNİZ *Ağbəniz*... oğlan uşağı çəpş kimi səkidən atılıb qapıya tərəf gəldi (Mir Cəlal); *Qarabəniz* kişiyyə bir az artıq diqqət yetirdi (C.Əmirov).

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI *Qız qarabuğdayı*; oğlan isə *ağbəniz* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ *Yoluna ağbəniz*, şümşadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanız* arıqolongo qarı çıxsa, vay halına, getmə, qayıt geri (M.İbrahimov).

AĞCIYƏR – CƏSARƏTLİ Əslində isə həddən artıq qorxaq, *ağciyər* idi (M.Talıbov); Yusif xasiyyətoç yumşaq olsa da, *cəsarətli* idi, heç bir şeydən qorxmazdı.

AĞCIYƏRLİK – CƏSURLUQ *Qulam, ağciyərlikdən* ağ saç olmaq yaxşıdır (Ə.Əbüllhoson); Oğul, heç vaxt *casurluğu* yaddan çıxartma.

AĞGÖZ – CƏSARƏTLİ İgird də qorxarmı? *Ağgözə* bir bax (S.Rüstəm); Deməli, şorait bizdən tolob edir ki, ham ağıllı torpənək, ham da *cəsarətli* (M.İbrahimov).

AĞI – ŞİRİN Şərabın yox, gətir *ağı*, qulağın niyə kar olmuş? (Nəbati); Nə *şirindir*, nə coşqundur azadlıq duyğuları (H.Hüseynzadə).

AĞILLI – AXMAQ Tərən *ağıllı* oğlunun hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn); Eh, sən nə *axmaq* adam imişsən (C.Əmirov).

AĞILLI – GİC Sizi hər bir *ağıllı* qız sevbə bilər (M.S.Ordubadı); Düşməno rəhm edən axmaqdır, *gicdir* (S.Rüstəm).

AĞILLI – YEKƏBAŞ Mirzə Kerim, bu kəndin içində birçə *ağıllı* adam sonsən (Ə.Haqverdiyev); Bağır, bərkənd bağır, bərkənd, *yekəbaş* (S.Rüstəm).

AĞILLILIQ – DƏLİLİK Əli öz *ağıllılığı* ilə hamını heyran edirdi. Ağıllı olmayan yerdə cəsarət *dəliliktir* (M.İbrahimov).

AĞILSIZ – DÜŞÜNCƏLİ Böyük və ortancıl qardaş kiçik qardaşlarının bu *ağılsız* hərəkətinə heyrat edirdilər (A.Şaiq); Deyilənə görə, o sakit, *düşüncəli* və mühakimələrində aydınlığa meyil edən adam idi (M.İbrahimov).

AĞIR – YUMŞAQ Əhməd kişinin xasiyyəti çox *ağır*dır. Belə adama görə o küçü kimi

yumşaq və iddiasız arvad tapasan (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyudaq oturduqca, özünü goldikco vücudu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Anma elə ki, anam danışıdı, elə bil mənim üstümdən dağ götürüldü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Gülüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cəhənnəm özəbidir (C.Cabbarlı); Bu *yüngüllük* Gülüre də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRTAXTALI – BOŞBOĞAZ Mehdiqulu *ağırtaxtali* bir oğlandı, hələm-hələm canına isti keçməzdi (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad orini qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞIRTƏBİƏTLİ – CİRTQOZ Nürəddin anasından sonra birdən-birə dəyişir, *ağırtəbətli* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhməd əlindən qurtar.

AĞIZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmaltıy (M.Rahim); Sən vaxtlar icaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömrümdə söyüşməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışsaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *qarışsaq* (S.Vurğun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqlıqdan *ağköynək*dir. Bununla belə *cürətlili* uşaq, yolu tapıb meşədən çıxmaqdan ümidini kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *güldürən* yanında yox (C.Əlibəyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlaşan* uşaqları Nazimə sanki ofsun ilə ölə alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyəndir*.

AĞLAMAQ – GÜLMƏK Ellərin dərdinə könül bağladım; Səninlə bir *gülüb* birgə *ağladım* (M.Rahim).

AĞLAMISINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az “dərli”, “gileyli”

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünirdü* (Ə.Muğanlı).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Cəmənzominski); Görürəm bəşərin *gülən* gününü! (S.Vurğun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüşlər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qısqanıqlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadi).

AĞRI – SAZLIK Birdən Sabir doğruldu, bədənində şiddətli bir *ağrı* hiss edərək üz-gözünü tursutdu (M.Hüseyn); Müalicədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğunsan, yaxsa bir yerin *ağrıyır*? (C.Cabbarlı); Gülşən ona toxtaqlıq verirdi də, Xanpəri *sakitləşirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAĞIZ – QARAYAĞIZ Nazim uşaqlıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşlı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Torəno *ağyanız* göyçək bir qızdır. Lazar ortaboylu, *qarayanız*, bozgülü bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağziaçıq*, bir qismi isə *ağzibağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox *ağrıaçıq*, bir qismi isə *ağzibağlı* oturmuşdu.

AĞZİBÜTÖV – AĞZİBOŞ Mən istərdim ki, sən *ağziboş* olmasan. Mən çox *ağzibütöv* adamam (F.Körimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZİBÜTÖV A kişi, bilirəm hansı *ağzıdağınıq* naçalnikə məni nişan veribdir (M.F.Axundov); Mənim *ağzibütöv*, sözünün üstündə duran adamdan xoşum gəlir.

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağzidolu* danışırsan? O indi də

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütəkoni sinosinin altına qoyub *ağziüstə* uzandı (İ.Şıxlı); O, göy otun üstündə *arxasiüstə* uzanıb yuxuya getdi (“Ulduz”).

AĞZIYUXARI – AĞZİAŞAĞI De, polis gotir, mərkəz sür *ağziyuxarı* Sibir meşəlorinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağziashağı* gedirdi.

AH – VAY *Ah*, mən onun səadəti üçün nələr etməzdəm (M.S.Ordubadi); *Vay*, yad kişinin sösi gəlir, *vay*, indico qapıdan içəri girəcəkdir... (M.F.Axundov).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazığı gəlirmiş kimi *ahəstə* diləndi (S.Vurğun); Səttar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makul).

AHİL – CAVAN Neçə nəfər *ahil* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib səhəndən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AHXICI – SÖNÜK Bütün müdərrişlərimiz ondakı sölis, *axıcı* natiqlik məharətinə qibtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sönük*, cansızdı.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKI – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilək, çünki *axırkı* biabırçılıqdansa, *əvvəlki* biabırçılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Axır* əriniylə köpüklü çaylar (S.Vurğun); Gözündə qalmadı xalqın diləyi; *Dayandı* qan seli, səmum küləyi (O.Sarıvəlli).

AXŞAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya baxar, *gündüz* günəşə; Ondan ötilənlər nərgiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* şəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bəzən quşa dönür saat da, an da; *Axşam* gözdiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAMÇAĞI – SƏHƏRÇAĞI *Axşamçağı* Cənpoğladın qapısı vuruldu (M.S.Ordubadi); Siğirçilər *səhərçağı* gələr, budaqlara

qonub söslənər, baharın müjdösini götürürlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən tökülür üç *axşamlıq* yuxusa (S.Vurğun); Bir *səhərlək* isimiz qalıb.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamıdan gec qayıtdı (S.Rohimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və öyləşirdi (S.Rohimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum ola bilmərəm, məndən öl çək, darıxıram (C.Əmirov); May, necə bilirən, adam evləndəndən sonra da özünü *subay* kimi apara bilərmə? – deyə soruşdu (M.İbrahimov).

AKTİV – PASSİV Gündəlikdə işlənən, tələbəti ödəyən sözlər *aktiv*, az işlənilən, köhnəlmiş sözlər *passivdir*.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passivlik* ətalətdir, *aktivlik* isə gümrəhliqdır.

AQIL – DƏLİ Yusif şah *aqil* idi (M.F.Axundov); Kəndimizdə də bir igid tapılmır ki, bu *dəlini* ipə-sapa götürə (M.İbrahimov).

AQIL – GİC Divanəsini unutmaz *aqil* (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yatmır o *gic*.

AL – SOLĞUN Zümrüd göyüdə günəş yandı; *Al* şəfoqə yer boyandı (S.Vurğun); Onun *solğun* yanağı qızarmağa başlayırdı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacağna* qırğıdır, *verəcəyinə* qarğa (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLİ *Alacaqlı* ikon *verəcəklili* olduq (Ata. sözü).

ALACALANMAQ – İŞIQLANMAQ Verdiyevin gözü *alacalandı*, dili söz tutmadı (Mir Cəlal); Gəlin ürüyümdə bir şam

ALAN – SATAN

yandırın; Dünyanı yenidən işıqlandırın! (S.Vurğun).

ALAN – SATAN *Alanın gözünü satanın* olındolar (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmsiz adamlara bir doqıq olsa da, hoyat haramdır (M.S.Ordubadi); Çox *alıcənab*, nöci b insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səsli zümzümə etməyə başladı ("Ulduz"); Cəlal da *zil* səsli deyir bayatı; Tutub qışığıni bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbəlayı Qulu *alçaqboylu* bir kişi idi (Çəmənzaminli); Baba keşiş *hündürboylu*, enlikürək, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucadan* və açıqla soruşdu (M.İbrahimov); Bu zaman öncümönin üzvlərindən bir neçəsi papiros çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışdı (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı, ucalı* dağlar görmüşəm (Aşıq Alı).

ALÇAQLI – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gediş-gəliş maneçilik töredir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şöhrətdə dağ havası ilə aran günəşi birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçaldan* da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilson, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axı mən o qədər də *alçalmamışam* ki, *yüksəlmə* bilməyəm (Ə.Şərif).

ALÇALMAQ – QALDIRMAQ Qızın töviz və pak məhəbbətini *alçaldı*lar ("Ulduz"); Onun təhqir olunmasına yol vermədilər, məniyyəni *qaldırdılar*.

ALÇALMAQ – UCALTMAQ Əli bəy, *alçaldan* cinayət bizi; Bir bax əllərinə, yarışarmı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki məni belə *ucaldın*, sağ ol, öl desən öləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *ali* savad kursuna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alıcənab* adammış (S.Rüstəm); Elo bir *alçağa* ölümlə azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *alıcənab*, sinəsi dəflər kişidən (S.Vurğun); Bağışla, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alıcənab*, təvazökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmü-sən, acığıni canından çıxmasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNABLIQ – ALÇAQLIĞ Ah, bu nəvazişə, bu *alıcənablıq* qarşı qabil deyil (H.Cavid); Bu cəhrlərdə yaltaqlıq, rıya və *alçaqlığın* hər cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Ordubadi).

ALICI – SATICI *Satıcılar* torifləyir, *alıcılar* müştəri gözü ilə bir çox nəqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALICILIQ – SATICILIQ Əhalinin *alıcılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *satıcılığa* gəlir mənbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz, satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətini qazananda (H.Hüseynzadə).

ALİŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönür* (B.Vahabzadə).

ALİŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülşənəm ilə Maro bir-birinə *alışırdılar* (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgitmişən?* (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AĞARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allandı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözleri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaşmışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfüqün

ALMAQ – QAYTARMAQ

geydiyi sarı; *Solur* şəfəqlərdə xəstə üzli ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asandır, *qaytarmaq* çötindir (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən söz gözdürən deyiləm, neçəyə *almışam*, o qiymətə də *satıram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud *almaz* fikri ilə bir mağazaya varid oldu (N.Norimanov); Gübrə özü verilməyib, biz *vermişik* (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Meşə *alovlandı* (S.Vəliyev); Ocaq getdikcə *öləziyirdi* ("Ulduz").

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri düşündükcə *alovlandı* kimi *alovlandı* (A.Şaiq); *Sənar* bu şən, bu şöhrət; Ölkə olmuş mənə *alışmış* (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki, sən *alt* paltarını *üst*dən geyəsən, *üst* paltarını *alt*dən (Anar).

ALTRUIST – EQOİST İlk baxışdan o, *altruist* bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb etmişdi ("Elm və həyat"); İndi uşaqlar mənə gülmək, sataşmaq istəyəndə "*eqoist*" deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansız* gecənin gündüzü yoxdur (H.Cavid); Onların böyükləri çox *rəhmli* adamdır (S.S.Axundov).

AMANSIZ – YAZIĞ Tülküyə *amansızam*, çünki quzuya *yazığım* gəlir (M.İbrahimov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürəkkəb dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə ayrılmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındakı əlaqəni müəyyənləndirən və onlardan ümumi nəticə çıxarma üsuludur.

ANARXİYA – DEMOKRATIYA *Anarxiya* qarışıqlıq, hərc-mərclik, özbaşınalıqdır. Başladı ki, kolxozda *demokratiya* yoxdur, kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəbhəni demirəm, onların öz *qayda-qanunu* var (M.Hüseyn).

ANLAQLI – AXMAQ Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bildirdim (Ə.Haqverdiyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışsana?! (A.Məmmədrazı).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI ...Əzrlə aydın və *anlaşıqlı* bir dildə yazmaq bacarmaq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşıqlı* məsələlərin həllini şagirdlərə anlatmaq lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Firidun doğulubundan *anormaldır*. Tərlən *ağıllı* oğlunun hər kolmasından xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə.Ağayev *antik* və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı mühazirələr oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK Arşın *gətir* bez *apar*, çuval *gətir* qoz *apar* (Ata. sözü).

ARABİR – DAİMA Zeynəb də *arabir* gözəllik ona baxır (B.Talıb); Oğlu Mirzə Qalib isə *daima* küçədə qarovul çəkir (C.Əmirov).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər gün silər, təmizlər və *arabir* döronin içində enənək bir yer nişan alardı (A.Şaiq); Elo iş tut ki, camaat *həmişə* yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK Gülşən də kənddən *aralandı* (Ə.Vəliyev); Parçalanmış bir eli – Böyük Azərbaycanca; *Birləşdirdi* Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK Əsgər övvəl qapını *araladı*, sonra nə fikirləşdisə *örtdü* ("Azərbaycan").

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK Vahid Nəyibovun ev qapısı həmişəki səkiliyi ilə *aralandı* və *örtüldü* (Mir Cəlal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ Qayıqlar bir-birindən *aralandı*. Bu donuzda üzür qayıqlar; Get-gədə *sixlaşır* bu qayıqlar (S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ *Aralanır* buludlar, tərəvəzlənir otlar (A.Səhət); Cilovunu səhənin yanındakı arabaya bağlayıb *yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurğun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gölmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARALI – YAXIN Xasay atlıların bir-birindən *aralı* getməsinə məsləhət gördü (M.Hüseyn); *Yaxın* gəl, qulaq as qəlbim deyənə (S.Vurğun).

ARAMAQ – TAPMAQ Bəs fikri nə idi? Kimi *aradı*? (S.Vurğun); Onun şöləsindən şofa *tapırlar* (S.Vurğun).

ARAMLA – BİRNƏFƏSƏ “Mirzəyi” havasında bir vozn ağır və *aramla* vurulur (Ş.Bədəlbəyli); Kişi parçı *birnəfəsə* başına çəkdi (İ.Əfəndiyev).

ARAMLA – TƏLƏSİK Tez-*tələsik* saçlarını düzəldib keçirdi (M.İbrahimov); Səkinenin *aramla* dediyi sözlərə qulaq asa-asa qaralıb ağardı (M.İbrahimov).

ARAMLIQ – SƏBİRSİZLİK Güldən çox gül, çiçəkdən çox çiçək, lakin ürəkdə bir *aramlıq*, ruhdə isə sakitlik yox idi (Çömən-zəminli); Oğul, *səbirsizlik* adama həmişə ziyan verər (M.İbrahimov).

ARAN – DAĞ *Aranda* tutdan olduq, *dağda* qurutdan (Ata. sözü).

ARAN – YAYLAQ Örüşdən örüşə çəkib sürünü; *Aranı*, yaylağı gözdə çobanlar (H.Hüseynzadə).

ARANCI – DAĞCI *Arançı* qardaş, xoş gördük, oralarda nə var, nə yox? (İ.Şixli); *Dağcı* aran yerlərində çox qala bilməz.

ARANLI – DAĞLI Sən elə anadangəlmə *aranlısan*. Xızı rayonundanam, *dağlıyam*, – deyər o cəld cavab verdi (S.Vurğun).

ARA-SIRA – HƏMİŞƏ *Ara-sıra* bu işiq sütünü sanki dairəvi bir şüşəyə rast gələrək sönmürdü (M.İbrahimov); Ömrünün tarlasına qəm kotanında; *Həmişə* gül əkdə, vay dördü babam (B.Vahabzadə).

ARDICIL – ARABİR Oğlu Tapdığın həyatı *ardıcıl* surətdə gəlib onun gözünün qabağından keçirdi (Ə.Əbüllhəsən); Güləndam bacı onlara güşuş ilə qulaq verib *arabir* sual verirdi (Çömən-zəminli).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ

ARDINCA – QABAĞINCA Məşədi Əsgərin *ardınca* ahostə-ahostə gəldirdi (S.M.Qonizadə); Elə mən də sonin *qabağınca* evə gəlmişəm.

ARXA – QABAQ *Qabaq* düşməni idi, *arxa* isə hər gün davam edən bombalama noticosində dağılırdı (Mir Cəlal).

ARXADAKI – QABAQDAKI O, möhkəmodo lap *arxadaki* skamyada, küncdə oylşmışdı (C.Əmirov); Tutaq *qabaqdaki* qayıqları; Oralar çox bərkdir (S.Vurğun).

ARXAİK – YENİ Köhnəlməmiş sözlər *arxaik*, təzə yaranan sözlər isə *yeni* sözlər adlanır.

ARXAİZM – NEOLOGİZM Köhnəlmiş və ya dildən çıxmış söz və ya ifadələr *arxaizm*, dildə əmələ gəlmiş yeni söz və ya köhnə sözün almış olduğu yeni mənə *neologizm* adlanır.

ARXALI – KİMSƏSİZ Cahan xanım mahalda *arxalı* adam idi (M.İbrahimov); Hüseyn artıq arxasız və *kimsəsiz* bir yetimdir (S.Rəhimov).

ARXASINCA – QABAĞINCA Mostan birdən sıçrayıb qaçdı; Ala-bula da *arxasınca* qaçıb onu tutdu (A.Şaiq); Uşaqların marağı daha da artdığı üçün onlar Dursunun *qabağınca* qaçışdılar.

ARXASIÜSTƏ – ÜZÜQOYLU *Arxasıüstə* çarpayıda uzanan və şirin yuxuya gedən Aliyovə yaxınlaşdı (C.Əmirov); Birbaşə otağa gedib soyundu, *üzüqoylu* yerinə yuxıldı (M.İbrahimov).

ARXASIZ – HAVADARLI Zöhhakı möhv edən Gavə yoxsuz, *arxasız* bir dəmirçi idi (H.Cavid); O elə gözür ki, elə bil alçaq dağları o yaradıb, *havadarlıdır*.

ARXAYIN – NİGARAN Bu məsələ bərəsində də *arxayın* ola bilərəm, dostum! (C.Əmirov); Zəng etdim ki, *nigaran* qalmasıyınız (C.Əmirov).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ Yolçular öz xorultuları ilə çayçının ürəyindəki *arxayınçılığı* daha da möhkəmləndirdi

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ

dilər (M.İbrahimov); Əbədi əndişə, əbədi *nigarançılıq* və tolaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ Lakin *arxayınlıq* şəraitində nə qədər alışıb ehtiyat qazanmış olsa belə, ön xırda şey əsgəri narahat edirdi (Ə.Əbüllhəsən); Səkinənin bu *narahatlığı* səbəbsiz deyildi (M.İbrahimov).

ARIQ – TOTUQ *Ariq* oğlanın üzünə baxdı (Mir Cəlal); Səhəb *totuq* üzünü çəkdi baxın yola (S.Rüstəm).

ARIQ – YAĞLI *Ariq* xoruzun biri, gəlib keçdi irəli (A.Şaiq); Axşamın toranında közörüb paldıyan kömürün üzərində şişləro *yağlı* qabırğalar çökəlmişdi (İ.Hüseynov).

ARLI – HƏYASIZ Gərək bir azca holim, ədəb-ərkanlı olsun; Bir az *arlı*, namuslu, bir az vicdanlı olsun (X.Rza); Kəlbəyev əyilib büzüşərək çirpınırdı, *həyasız* hücumlarla işin içindən çıxmağa çalışırdı (M.İbrahimov).

ARSIZ – HƏYALI *Arsıza* bir sillo kar eləməz (Ata. sözü); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış nə olacaq (M.İbrahimov).

ARSIZLIQ – HƏYALILIQ *Arsızlıqdan* sanma ki, şişib dama dönmüşəm (S.Rüstəm); *Həyalılığından* rəng verib, rəng alırdı.

ARTIQ – AZ Bacı, *artıq* söz lazım deyil (Ə.Haqverdiyev); Bacarmazsınız! Çünki milyonlardan yüz qat *azsınız!* (S.Vurğun).

ARTIQ – ƏSKİK Orada işləyənlərdən mənəm nəyim *artıqdır*, nəyim *əskikdir?* (G.Hüseynovlu).

ARTIQLIQ – AZLIQ Nadir iztirabının *artıqlığından* bozarıb qızarırdı (B.Talıblı); Bu isə yenə ona etimadın *azlığını* göstərirdi (Ə.Sadıq).

ARTIM – İTKİ Bu düşünün heç *artımı* yoxdur. *İtki* var bir eli yandırır-yaxar (S.Vurğun).

ARTIRMAQ – AZALTMAQ Bu mənim dördümü daha da *artırdı* (S.Vəliyev); *Azalt*, uzağı demirmə, elə ver Azərbaycanın Kəlbəcər rayonuna, ver o yerə ki, orada lazımdır (M.İbrahimov).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARVADAĞIZLI – CƏSARƏTLİ Səndə toqsır yoxdur, mənəm *arvadağızlı* oğlumdadır (N.Vəzirov); Rüstəm kişinin qorxmaz və *cəsarətli* hərəkətləri... çoxlarının ürəyini yatırdı (M.İbrahimov).

ARVADLIQ – KİŞİLİK Mən kərə sənə demişəm ki, sən arvadсан, get *arvadlığına*, mənə üyüd-nəşihət vermə! (M.F.Axundzadə); Millət uğrunda! Qeyrət, namus, *kişilik* yolunda (Elçin).

ARVADUZLÜ – KİŞİÜZLÜ *Arvaduzlül* kişidən, *kişüzlül* arvaddan ölhəzər (Ata. sözü).

ASAN – ÇƏTİN Şəkil çəkmək *asandır*, həyat yaratmaq *çətindir* (C.Cabbarlı).

ASILI – ASUDƏ Axı bu səndən *asılıdır* (S.Vəliyev); O, Bakıda *asudə* gəzəndə mən rahat ola bilərəm (C.Əmirov).

ASILILIQ – AZADLIQ Getdikcə Mirzə Valeh bir *asılılıq*, bir məhkumluq hiss edirdi (S.Rəhimov); Əsir üçün *azadlıqdan* yaxşı şey ola bilərmi? (S.Vəliyev).

ASILILIQ – SƏRBƏSTLİK İnsan üçün *asılılıqdan* dərşəstli şey nə ola bilər. Onun duruşunda və gərkomında bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

ASIMAN – YER Könül pərvaz etdi, qalxdı havaya; *Yer* üzündən *asimana* yetişdi (M.P.Vaqif).

ASMAQ – GÖTÜRMƏK Gəldiyev sözünü bitirəndə cavab gözləməyib, telefonun dostoyini *asdı* (Mir Cəlal); Haydı, çantanızı *götürüb* durun (S.Vurğun).

ASTA – BƏRK *Asta* basar, *bərk* kəsər (Ata. sözü).

ASTALIQ – CƏLDLİK *Astalıq* adamı yerində saymağa vadar edir, *cəldlik* adamı gümrəlaşdırır.

ASTAR – ÜZ *Astar* verəndə *üz* istəyir (Ata. sözü).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ Maral *astarsız* kostyumunu götürdü (Ə.Əbüllhəsən); *Üzsüz* yorganı başına çəkdi.

ASUDƏLİK – ASILILIQ *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm biğ (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir möləldir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən görək sözüüm Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov monimlə *aşnadır* (Ə.Haqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizmin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehkamdır.

ATƏŞLİ – ÖLGÜN Gəvə *atəşli* bir qəlbə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏŞLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəşli* fikirləri idi ki, gözələrində odlu qanad çalırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK Atıl cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu səsər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gözünəyin elə bir ləzzəti *piyada* getməkdir, atlı getmək ləzzət verməz (Ə.Haqverdiyev).

ATMAQ – TUTMAQ Kim isə zəncirləri lom ilə yerə *atır* (M.İbrahimov); Usta gəmiçilər tufanda belə; Sükamı düz *tutur* öz olları ilə (S.Vurğun).

ATMARALI – HƏYALI Güldəstə ilə Südəbə rəfiqə olsalar da, bir-birindən fərqlənir: Güldəstə *hayalı*, Südəbə *atmaralıdır*.

ATÜSTÜ – ARAMLA *Atüstü* olsa da qısa bir söhbət; Dönür unudulmaz bir xatirəyə (S.Vurğun); Qaraca qız qalxıb *aramla* geyinməyə başladı (S.S.Axundov).

AVAM – MƏDƏNİ Görürəm ki, *mədəni* adamsınız (İ.Fərzəliyev); Naçalnik Qurbanoli

böyü cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin tərz, biçimi *avamlığım*... andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım öminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandı*ndən gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözürlü (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, əməksevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İŞGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu taniyirdi, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramtlı çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağın* bilən bizim *başımız* da bilib bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cüceler *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayra çıxıdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYAZ – İSTİ Kül rəngli havada toz, duman var; Dəhşətli soyuq, *ayaz*, boran var (A.Şaiq); Yorğun adam kimi, elə bil bu an; *İsti* tər töküdü yerin sinəsi (H.Hüseynzadə).

AYAZIMAQ – TUTUNLAŞMAQ Payızın çiskinli, dumanlı günü *ayazıyır*di (S.Rəhimov); Belə zamanlarda təbiidir ki, onun gülər üzü bir qədər *tutunlaşar*, alnını kiçik qırıqlar örtərdi (M.İbrahimov).

AYAZLI – İSTİ Sən, *ayazlı* gecələrdə ulduzların sirdaşısan; Boranların, çovğunların, dumanların qardaşısan (S.Vurğun); Onlar uçdu uzağa; Daha *isti* torpağa (H.Hüseynzadə).

AYDIN – BULUDLU Çiskinli və qaranlıq gecəni *aydın* bir səhər özöz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyın açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MƏDYAN *Ayğır* başını qaldırıb ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *mədyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb dəryaya girdi ("Koroğlu").

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqdırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın durumu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç acırmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirek adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zireklik ağıllı öləmətlərindəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, ləvgəlik və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhot); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəsən *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yeja bu dəhşətli xəbərdən *ayıldı* (Ə.Vəliyev); Bir stəkan şirin çaxır içən kimi *dəmləndi*.

AYRI – BİRGƏ Səndən *ayrı* düşəli; Ah çəkməkdən bağrım qana dönübdür (Aşıq Ələsgər); İki gün sonra raykomun bürosuna *birgə* gətdilər (Ə.Vəliyev).

AYRILMAQ – BİRLƏŞMƏK Ayna ilə Ayaz küçədə bir-birindən *ayrıldı*lar (Ə.Məmməd-xanlı); Qadın öllərimizlə *birleşdi* Volqa ilə Don (S.Rüstəm).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeyl*i yol gəlmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsən, *az* bilib çox xidmət etmək mən dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Aşağıdan *xeyl*i keçmişdi (A.Məmməd-rza).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yətər bu *məhkumluq*; Yətər bu zillət! (Şəhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarını *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar az qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vəcdanın ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAL – SAĞLAMLIQ Köç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qaşqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhot şeirlərində "Səhhot" kəlməsini bözən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağlamlıq* mənasında işləmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALAMAQ İndi İmamverdi bəlkə *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbaszadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücum edin dörd yandan; Od vurun *azğın* kəndə (A.Şaiq); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

AZĞINLIQ – MƏDƏNİLİK Oho, bunun bir *azğınlığına* bax! (A.Şaiq); Əli öz təvazökarlığı və *mədəniliyi* ilə dostlarından fərqlənir.

AZYAŞLI – BÖYÜK Fəhləliyə gedən *azyaşlı* uşaqlara xozeyinləri heç bir zaman istirahət günü verməzdilər (H.Sarabski); İsmayılzadə deyir ki, bu il *böyük* bir saray tikəcəyik (Z.Xəlil).

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryədir şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, həci (N.Vəzirov); Niyə, Moşodi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABI – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cəfər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindər* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarısan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənəin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzlüklə* işi yoxdur.

BAGIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmaq* lazım bildi.

BAGIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Əgər mənə yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAGLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdırıq, fikir elmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAGLI – AÇIQ *Bağlı* qapıya xata döyməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsinə soslədi.

BAGRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz verməmişdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalr; Deyin, *xoşbəxtəmimi?* (S.Vurğun).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardım doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissini ifadəsi vardır (Çəmənözəminli); Anna *pozğun* qızdır, onunla oturub-durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Ayrılm bəzəmələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözəlmək üçün *bala* çobanı dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur *böyük* binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın özündə arıqlamış, *balacalaşmış*, ordları batmış... (M.İbrahimov); O qeyrotlu uşaq *böyüyüb* mənə hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içərisində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini köşf etdi (Ə.Məmmədcanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlib nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofər *bacariqli* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərkətilindəndir ki, mən bu *bambılı* Əhmədin yanında olmuşam bir *balaca* uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hərədən bir başını qaldırıb məclisə göz gözdürür.

BAMƏZƏ – QARADINMƏZ O çox *baməzə* qoca idi. Zərafət etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradınmaz* bir kişi idi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənilik* cəhəlatın düşmənidir.

BARIŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışıqlıq* oldu. Aralarındakı *küsülülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədcanlı).

BARIŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışam*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmiröv).

BARIŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq* (S.Vurğun); Biz də aspaqlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu *seyrəklilərdə* ağacın azlığı, kölgəlin *seyrəkliyi* Gülşəni yay kimi oyirdi (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezədən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirokləri *çixartmaq* lazımdır, al-ayağa doladır.

BASMAQ – AÇMAQ Darhal qapımı *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözələrin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Sohhot).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları boşalıb kağızı *buraxdı*. B.Talibli.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizo *baş-ağrısı* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışsən (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansı* sözündən, soyuq səhəbtəndən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elələrinə oxşamır, özü də çox *diqqətli* və səmimiyyətlidir (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞIAŞAĞI – BAŞIYUNARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxməyə girib səhərdən axşamə kimi *başiaşağı* iynə vurmağqadadır (C.Məmmədquluzadə); Lado ... *başiyunarı* Cəbrayılın evinə torəf getməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞIAŞAĞI – DİKBAŞ Səfər ... *fağır*, *başiaşağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yemiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dalınca baxmadan payızlığın yanından adamlara torəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞIAŞAĞILIQ – DİKBAŞLIQ *Başiaşağılıq* insanı həmişə hürmətləndirir. *Dikbaşlıqdan* yərə-göyü sığmırsan! (M.İbrahimov).

BAŞIBƏLƏLİ – BƏXTLİ Nə soxulmuşan araya, a *başibəlalı* fələ? (M.Ə.Sabir); Ağlı işə doğrudan da, dəyərən, *bəxtli* adam idi (C.Əmiröv).

BAŞIBOŞ – AĞILLI Sərdar *başibəşdür*, ağılna nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlan, rahat ol, bir seyid qonağımız da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başidaşlı* kişi, dimmə, uşaqdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu səvindirirdi.

BAŞIDOLU – BAŞIBOŞ Çünki doğrudan da *başidolu* oğlansan (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başibəş* adam kimi aparır.

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK Dərdim var, ay başına dönüm, sırım var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talibli); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqara*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nurəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmədi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O sair mədh edir min bir gülsarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* quş; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); *Nəçə naşi* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmaz (M.Ələkbərli).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyim* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, neçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələkli* iki körpə baş-ayaq nənədə yaturdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevə-sevə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhot).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkatlı* illərindən biri idi (S.Rəhimov); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki həvadan un ölonirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartmırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər *öz*lərini dünyaya önə ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *bəri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ *Bərk* də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər birçox dəqiqə *bərk* külok əssə və ya bir təsadüf delayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zaif* işiq gəlirdi (Ə.Sadıq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıq, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir tövr *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymağdan qalmaz (Ə.Əbilhəsən); Bəy, özü də *boşluq* cəyləyibson (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracaqsınız (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlərin nə qədər *bəsitdir*, Güləbotin! – deddi (M.İbrahimov); *Mürəkəb* işdən hər adamın başı çıxır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, elnikürək bir şofer maşından çıxıb Yeja ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə qul atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şöhrimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanım müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Marafin vahiməsi Cumanı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbilhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımin üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşnam qıza, ay *bəzza?* (S.Rüstəm); *Alicənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundov); Yorulduq döllərindən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCA – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bica* söz danışırsan? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənalı* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİYİ – DÜZLÜK Çorçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccimbaşının ərvağı üzəb, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundov); ...*Zalim* xanımın qorxusundan tir-tir əsirdi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARAŞQSIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günüşündən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Ordubadı); Daxilən gözəl olsa da, zahirən *yaraşqsız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboylu, *biçimsiz* bir adam sol ayağıni çəko-çəko içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifoti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyləyibson məni eşqə giriftar;Gündüzüm biqorar, gəncələr *bidar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözlləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganəson*, olmaz məni görmək sənə qismət! (A.Səhhot); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* əsil səbəbi ruhanilordır (M.F.Axundov); *Doğmalıq* kolmosi dilinin əzbəri idi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşübdür ki, bir doqiqə *bikar* otura bilməyirəm (N.Vəzirov); Qırxanım ori kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas ediorəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sətunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlıq* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsiniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə üroyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimə [ərə] verirsən, ay *biqeyrət!* (B.Talibli); *Namuslu* qadın höyasından qışqırmırdı ki, səsinə qonşuları və oğlu eşidər (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLI Layiq deyil sənə nakəsi-*biqəm*; Adəm gərək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini dəli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən loqəb sözünü *bildir* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRİKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildiriki* ziyanın çıxsın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *indiki* qədər üroyimi sıxarmırdı (L.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanım unutmaq üçün mən gərək *bişorəf* və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyali*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVƏ – ZALIM *Binəvə* kişi belə fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dard imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBƏŞA – DOLAYI Yazıq mızdır qolu boyunda sımcıdan qayıdıb, *bərbəşə* öz xəzeyinin yanına gəldi (S.M.Qəmizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Həkimülmülkə bildirməyi qorara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞÇA İman *birdən* gülməsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhy elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki ite onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıcə* otağın var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırını* kim dedi (G.Hüseynoğlu).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrıliq* həyəcanlı vücuduna tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzum sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Orudadi); *Ayrıliqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimiz bəlli; *Birlikdə* taparaq bəlkə töşəlli... (Ə.Cavad); *Təklilikdə* çaylaq daş-yam; Məni qoymayın təklənəm! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilıq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; Bəli, *çiy* süd əmilə özəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindana *bitişik* idi (Nağil); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölürom (Natəvan).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən sonda ayrılmaq istəmirəm, ayrılı bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMCIQ Şeir, mödh, qəzəl, həcv, mərsiyə və s. yazıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını de, *bitkin* bir usor yarat, heç vaxt *yarımcıq* yazma ("Qabusnamə").

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitar* (Ata. sözü); Bir damcıya məhtac idim; *Qurumuşdu* bağca-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdiyim o *bivəfani*; Nə də belə hicran dağı göröydüm (Q.Zakir); Sabah bizim ailənin ön *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *By*, nə qəşəng ceyrandır, bunu haradan almısan (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, *vay* öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytopənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuq* səsinə eşidib ürəklandı (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qijiltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır!* (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağil söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* çarçısı (Abbasəgə); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MENŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Orudadi); Əşi, *mənşeviklər* tülkü kimidir; bir az topinədə sıpıxır bir-bir... (S.Vurğun).

BOMBOŞ – DOPDOLU Anasının hər zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *bomboş* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Sohbat); Nə gözəldir dolaşmaq *isti* yay fəsilələri; Bu sorin sahilləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizə nə; Tapmayırsen acıyalaqlar güzəranlıq, bizə nə? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözələrinə döm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Orudadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə ittifaqın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rohimov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra bərdən *boşaldı* (M.F.Axundov); Dostluq bərk ayaqda *bərkidir* (B.Vahabzadə).

BOŞALMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir *boş* pətəyə *boşaldı* (S.S.Axundov); Salatın dizi üstə çöküb onları *yiğdi*, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALTMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələrini Əkbərin sağlığına *boşaltırdılar* (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itməyib atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞIAŞAĞI Vera da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rohimov); Aslanı hamı *başiaşağı*, heç kəsə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölümlə aşıqlərə xoş səadətədi (Q.Zakir); Ey *zalim* xan! *Zalim* xan! Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kor olasan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyogun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nəncən ağıllı, işsevən, *zəhmətkeş*, məhrəban, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Sabah, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdu*; bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış nə qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava *xoş* və *aydın* olur (A.Divanbəyoglu).

BOZ – YÜMƏŞLƏ *Boz* Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm açıqlanır, ona *boz* sifət göstərirdi (S.Rohimov); ...Yasəmən iyrimi yaşında, gözəl, *yumşaq* təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava *yaman bozarmışdı* (A.Makulu); Bir-iki doqquq davam

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca arən təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss ediləndən geridə qalırdı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BÖYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *böyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BÖYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Böyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələndə bəhar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sorarsa ağ, həm siyah teli; Biri *buğdaydır*, amma şəkili (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha deyirlər, daşmır; Bondlər onu *buxovlayıb* (Mir Cəlal); Paltonu çiyinə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ *tez-tez bulanırdı* (M.İbrahimov); Göyün üzü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILAŞMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanırdı* (M.İbrahimov); Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşiq* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qaşlıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşığı* ev yiyəsinin pıntılıyına dolalot edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kim istəyir, gəlsin, utanmırıq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfütük *bulaşmağa* başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bəhar fəslə, *açılısın* yazlar (Aşiq Qurbani).

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyıb açıldı (S.Rohimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb çəməndə *açıq* yerdə qalması (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dördimi *bumbuz* ürəklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rohimov); Çörkəz yorganı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* görməşdi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmişəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağlı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualının bir müsahibə şəklində aldığını görünəcə olındakı kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayonin *açılmış* başı; Qara hörlükləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xıma bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksənmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsuz da boğuluram, *bürküdür*, otağa girsə halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapıncısını *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüstü *bürüncəklili* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasəğa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açılır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasından oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ *Yarımçıq* bir mahnı gör nələr deyir, *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənənlə *yarı* bölərəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küsüyon qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözlərində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açılır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox özəbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

Cc

CAHİL – MƏDƏNİ *Cahil* adam kor kimidir (A.Şaiq); Mən bədi əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmərəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *öliyə* hay verir, nə diriyyə pay (Ata sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansixici* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; Ürəyi *şən* insanlarıq (C.Novruz).

CARİ – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələni isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır.

CAVAB – SUAL *Suallar, cavablar*, mübahisələr; Uzunur axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük*lərin qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qodirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağıllı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişilər həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özünü iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarvəd, Porzad ilə qoşa *qarıyasın* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan olıyo; Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı gətdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadı); Bir günün içində on il *qocaldım* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, *cavan*san, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xətə etmə (Ə.Haqverdiyev); Bilirəm onu da *gözloyir qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata sözü).

CAYDAQ – GÖDƏK Yoldaşı əl ağacına oxşayan uzun, *caydaq* adam dinnir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəki*; Gözləyib-siz olmaz. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfani*; Mükənnət sürdü *səfani* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, bələli, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğrudan da, ürəkəcan və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DÜZLÜ Onun həkayələrində *cəfəng*, yudurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *düzlu*, məzəli məktəblər yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənali* gözlərinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLƏMƏK – AÇMAQ Fərzəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rohimov); Gedənc gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənlik* də inkişaf, toroqqı ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqcu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşdır*, kim isə fərəhli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ədədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi çıx (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kondiləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rohimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilanlar *çioçklərini* (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakətdən yalnız bilik və *cəsarət* qurtaracaq (A.Şaiq); Mənim qayədimi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsarətlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu birdöfəlik rədd eləyənsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsarətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yarışda *cəsarətlik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci düşmənidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsarətsiz* ağıl da kəssəri olmaz (M.İbrahimov); Səvinəz *ürəkli* cavab verdi ("Ulduz").

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanıdır (S.Qədirzadə); Övladların, bu işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda biz *acizlik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsur* kişiyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndirilən *qorxaq* adamlar kimi ölüm-ayağım əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* ("Ulduz"); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anatonlinin qəlbinə doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dartdı və təkidlə dedi (Çəmənzəminli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin ürəyini oxşadı (M.İbrahimov).

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərirdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, top, tüfəng, tapança; *Zarafatdır*, ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə götürməsən, özün də şəfa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədza).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırırdı (A.Məmmədza); O macal vermədi, mənim *yumşaqlığımdan* istifadə edib danışıq (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki, bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadı).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başə torif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarıışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ Ciltz, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyəsət *güclüdür* sonda (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əynində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə özünün tərini sildi ("Azərbaycan").

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellorinin işlərinə görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki yerə bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinlənərdi*, onlardan heyfini alardı (S.Qədirzadə); Hirsli soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CİRİQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (Ə.Vəliyev); Erkək atın çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cırıram* (S.Rüstəm); Yer küromiz fosil-fosil; *təzəlayir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cirnatmaq*, moclisi

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyşə, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatır, – dedi (İ.Şixli).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyəm (F.Kərimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şixli); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CIZMAQ – YAZMAQ *Yazdın, cızdın*; Qabağında (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərd*dir (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anbarı doldurubdur mıx ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLIK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan"); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırımsız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alım o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzün yerinə *cöngə* ("Aşıq Ələsgor dastanı").

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRƏCÜR – EYNİ *Cürəcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimsində *qorxu* və heyrət görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişi də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxm*a, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sərkindəsi; Alovlu, qüdrətli, *cürətli*, mətin (X.Rza); Dərəyə emmə, *qorxaq!* *Qorxaq* həllənc daşdır; Kim ona topik vursa; Dalı ona qarşdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SISQA Məsrurə üzünü yandırdı *cüssəli* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Suçular əkini dərin şırımla və *sisqa* axınla suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*: onso, əsas, alın və xəlbir sümüyü. İkisi isə *cütdür*: tərə sümüyü, gicəq sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırx il külüng çalıb bir *cüzi* pul olımə salmışam (S.S.Axundov); İndi hökim olsaydı, bir parça pambıqdan örtü opletə göndərib məndən *xeyli* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman işə Rüstomin çağ vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam *xəstədir*, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qodirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əskisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu götür, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyün yetər, bir az da səndən *böyük* qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, təlaş dolu xoş bir intizar və *çağırış* vardı (M.İbrahimov); Müfid hər nə edirsə etsin, Dilşad yenə də onun ağzına baxır və *əmrinin* intizarını çəkirdi (M.S.Ordubadı).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK *Çaxnaşma* düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda *sakitlikdir* (S.Qodirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham *çaxnaşdı* (S.Vəliyev); Nəhayət, *sakitləşdi* (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, *çal* saçlarını da azacıq isladib, arxaya darayırdı (S.Qodirzadə); Mariana yəqin ki bunu duyub, *qara*, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qodirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş *çaladan* çıxartdılar (M.Talıbov); *Düzdə* oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın *çalışqan* kənd qadınları (Ə.Haqverdiyev); *Tənbəl* adam fikirli olar (Ata sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz *çalışmalıyıq* ki, ayrı-ayrı adamların özəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Sən harda küllönir, *veyllənirsən?* (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAQ *Çaşbaş* qaldı ("Azərbaycan"); Gülşonin manqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad *çox toxtaq* danışdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa *çaşdı* (C.Əmirov); Cahangir horbi *toxtadıb* ortalığa təslim məsələsini atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri *çevik*, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim *ölüvay* adamdan xoşum gəlmir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərində əvvəlki zərəklilik, *çeviklik* yox idi (C.Məmmədov); Onun *ölüvaylığıdır* ki, biz özəb çəkirik ("Azərbaycan").

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah *qabarır*, gah da *çəkilir*.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, *çəkişdilər*. *Barışdı* nə qədər ayrı düşsələr (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK *Çəkişməsən, bərkəşməsən* (Ata sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu *çəkdi* (M.Süleymanlı); Atın başını *buraxdı*.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, *çəlimsiz* müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgöli etsin (T.Kazımov); *Kök* adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah *aydın* havalı, gah *çənlili*, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarmomədd *çəpəki* qovluğa baxdı (M.İbrahimov); Səməd çevrilib *düz* oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir *çəpinə* baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, *düzünə* otur, qoy camaat soni görsün.

ÇƏRƏNCİ – QARADİNMƏZ Eh, nə *çərənci* kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyətcə müxtəlif adamlardır; gülorüz, *qaradinnəz*, çoxdanışan (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNCİLİK – QARADİNMƏZLİK *Çərəncilik* nəyə görə (M.İbrahimov); Onun *qaradinnəzliyi* həmişə hamını osəbişdirirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayrışanda; Qəlb qəlbə qarşıanda; *Çətin* olur ayrılmay; Göz-gözə alışanda (Bayatı); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİNLƏSMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qoflet qaçır tramvaya minso, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIQ Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşməngoldi, *asanlıqla* bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sənəsi *batıq*, sifəti saralıb, çiyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Yanaz gördü ki, onun geniş alınımdakı *çixıq*, ayaqlarındakı nazik damarlar qızırib (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayndır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənon hamamı kimi biri *girir*, biri *çuxır* (C.Cabbarlı).

ÇILĞIN – SAKİT Külək *çox* sort və *çilğın* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇILĞINLIQ – DİNCLİK Adamlar *dincli* və *sakitlik* istəyirlər, horbi *çilğınlıq* istomirlər.

ÇILPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çilpaqam çilpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, eavan və təmiş *geyimli* bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lərişanın gülşini yenə *çiçəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez *soldu*, tez çöküldü (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Böğüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtədo qədər *çirkab* içərisinə getdi (M.Talıbov); Beş adam gəlondə heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir *çox çirkin* hərəkət və adətləri mənə tərk etdirdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *çirkin* iş üçünsə, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay *çox* arıq olmasına baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislər çarpayının üstünə yığılan *çirki*li paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yorgən-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməkli*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açiq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirsəyinə *çirməlməmişdi* (S.Qodirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdı* ("Azərbaycan").

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hər işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü, *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bəcom, amma sən mənəndə *çoxbilməmişsən* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmunudur* ("Ulduz").

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu *biz çoxdan* eşitməmişik (C.Cabbarlı); Görəsən *indi* də qarğı danışsın, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında az iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsuldan *çoxluğu*, *azlığı* bızdan aslıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənli* və ya *çoxmənalı* olur. "Müasir Azərbaycan dili".

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qodirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Kərimzadə); Dağında, *düzündə* bitməyeydi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyü *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Suporisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtür ("Azərbaycan").

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İCƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Gəzəllikləri səbəbinə onları *çörəkli* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yerə verib dayandım (M.Talibov); Dərə olvan, çəmənlən olvan, *düz* olvan... Bu rənglərin düzümünə aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yerə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nördivanla dama çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gotirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissələr daim təkmilləşmədə, gəzəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar *küçədə yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadanıb*. Nahaq yerə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayı* (Ə.Əbülbəson).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzıdan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILASMAQ Qar dağa *çıxar*, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox *tez acılışır* ("İzahlı lüğət").

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *acı* söz deməyə (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eyelərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözələrini yumacaq dərvin və *şirin* bir xoyala dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xərovin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qoribo bir *şirənlilik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞILIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağılışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığılmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yəno axar çaylar üzrə domir körpü *qurulacaq*; Yəno sahil lampaları alışıcaq *çıraq-çıraq* (S.Vurgun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçib *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM *Fikrim dağınaqdır* (C.Əmirov); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırıb bilmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqlığı* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağdır* və sındırır, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəli*dir ("Jurnalist").

DAĞLI – ŞAD Övlad sarıdan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (Mir Cəlal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şadlır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gül-çiçəyə bəzənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzoli və usta Zeynallar *daxilən* çox tomiş və xoşxasiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Səməd *zahirən*, doğrudan da, mürgüloyun adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Ç.Əmənəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz bəcosində (C.Əmirov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı moni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada *İstedad*, hər böyük hünər, *Daima* vətəndaş inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqəti*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm söhbətini *dalmı* eşidə bilmədi (Ə.Əbil-həsən); Söhbətini *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəklandı, bir-iki kəsöv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılıncının *dalı* da kəsir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALAŞQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalaşqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbülləqdir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zöminli).

DALAŞQANLIQ – DİNCLİK Əhməd *dalaşqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dinclik* vermirdi (M.S.Ordubadı).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qarını örtüdü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalılı çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşında *dalğalı* dərindən bir ümman; Ümmanı sarsıtdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsəbah də bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kəlgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yarasır (M.Dil-bazi); Muradın evində böyük *şadlıqdır* (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkərin *dahınca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sonin *qabağınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandır (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVƏZÖKƏR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvəzökərdir*,

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVƏZÖKƏRLİK *Dambatlıqından* parlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvəzökərlıq* kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv eləmişən ki, belə bir *damğalı* nəsiləndən özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qodirzadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamışdıq* (M.Hüseyn); Qatar Culfə burmandan fitini *buraxdı* (M.S.Ordubadı).

DANIŞQAN – QARADİNMEZ Qorənfəl Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinnəz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadıq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMEZLİK *Danişqanlıqıma* görə qınasan da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbil-həsən); Onun *qaradinnəzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kəman kimi inləyim (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinor, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda ürəyini o (Ə.Cəmil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Şixli).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağından* qaralmaz qanıq (S.Rüstəm); Məndə qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* eyləməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsen, nə? Bilirəm, yəno deyəcəksən ki, səhv edirsən, yəno məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaقدan bəri səni *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndililər bir ağızdan o son tufəngi *dandı* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiqləmə* məqsədilə bərkəndə dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçdilər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsan (S.Sər-xanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetişir, çoxalır şairciyəzlər; Ağgözlər, *dargözlər*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə "ana torpaq" deyirlər ki, o da ana kimi hamilə olur, ağrı çəkir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladlandır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni torif etməkləri onların *dargözlülüyündən* və uzağı görmədiklərindən (Ə.Əbil-həsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atamı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlandıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qodirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yərə, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qəlbini bir az *sakitləşdirdi* (S.Qodirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən əhəmiyyət kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərimi bu qədər *genişlənməmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qodirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sənsüz *genişliyə*, bu önginliyə; Baxıb nəfəs alırsan adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARIŞLIQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darişliq* edirdi ("Molla Nəsrəddin"); Baxıb təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQADAN – HÖVSƏLƏLİ ...Münbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bosra

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK

məşhurdur məharət və fəngirliyi ilə. Kufə – üzü dönüklüyü və bələgəti ilə, Bağdad cəh-cəlalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqur-saqlığı* ilə... (Ə.Məmmədخانlı); Traktorçu Əli çox *həvsələli* oğlan idi (İ.Şixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Oı basdığında yolunuz *darlaşmışdı*. Gecə Cəmil Əsədini kabinetində bu cür düşündükcə fikir dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədخانlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltmış* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyevin sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda soray-i şahidən göyə bir fişəng *buraxıldı* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLBİLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daşqəlbili* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qəlbim ösüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyam! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* donizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaş *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zahirən *sakitlik* və otalətini pozacaq bir hərəkət gözə dəymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarıq, *dava* var dillə (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barit və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün soruş boyun qapısında

dava-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşağ çox *dinc* uşağıdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, Şamama *dincilivi*, rahat oturacağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülbəhən).

DAVALI – SAKİT Məcməyədə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərdə qədr yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLİ – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nofər kök, *davamlı* höküm tapın götürün (Ə.Haqqverdiyev); Çox *dözümsüz*, hövsələsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələndirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakəş məxləq yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zəhmət *dözümlülük*, səbirlik tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirdim ki, Xorasan *davasız* əlaq (Ə.Haqqverdiyev); Onların günü *savaşı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GETMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gözdü, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynağımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat dönərdə *ən dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər dənizi *dayazlıqlarının* qurudulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malik-

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazırırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının tərini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözəl Şəngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müfqi).

DAZBAŞ – TÜKLÜ Dazbaş Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözörlü sorbali olan bu kişi bazarın ortasındakı dükkanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Meh-dinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadiq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kirdi, bir anlığa o *susdu*, o dinnirdi; Onun ata üroyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və *demokratik* ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Ordubadi).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İnqilabdan əvvəl *demokratik* fikirlə ziyalılar *mürtəcə* qüvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Taxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də üroyi *rəhmlı* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmlilliyinə* çox adam qiymət vermir.

DESMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bəndi *deşib* möğrur bir tərzdə gücü goldıko fısqırırdı (Ə.Vəliyev); Tez bəndi *bağlayın*, hər yeri su basucaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yığılıdı, batdı qanlı saraylar; *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavadi); Bu dünyanı

üroyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirdim (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyngəni* kişini tez qocaldır (Ata. sözü); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpərin hirsini soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngni təşləyib atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibini dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atlılar kimin barəsində isə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurğun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyə*nsən ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmim də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏDBƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu sədət, bu sədəqət; Bu tontəno, bu *dədbəba*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏDBƏBƏLİ – CƏFALI Həsərtlə xatırlayır *dədbəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qalmışdır ("Azərbaycan").

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Çəlis aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çəlis, onlardan uzaqda *otur*, səniñlə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Heç on beş il bundan qabaqki *dəcəl* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, *sakit* uşağıdır! ("Ulduz").

DƏCƏLLİK – DİNLİK Əmiqizi, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər bəyincə *dinclik* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürtdülər (S.Rəhmən); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kül rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏLƏDÜZ – DÜZ Amma *dələdüz* nökrölər arası yoxdur (Ə.Haqqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDÜZLÜQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələdüz* yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuva daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLIQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru işgüyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq*dır, qaranlıq düşsən kimi evdən bayıra çıxma bilmir.

DƏLIQANLI – SAKİT Semyonov hüzurunda dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara üroyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gəcə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏSMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görürün ya zəmanə dəyişir, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəlisov* ləpələrlər kimi; Ağıladı sümür körpələr kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllı*ntuz (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəlisov*, əli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yirticinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəlisov* şimal küləkləri çökib bu ütünü (S.Sorxanlı); *Milayim* bir axşam çağırdı (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yasağı; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDLƏSMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDLİ – ŞƏN Bədbəxt anam! *Dərdli* gözəlrimi hər tərəfə çevirib həsrətə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandı (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərdsiz*, qüسسiz adamlar kimi şelləno-şelləno addımlayan Əli Rusulov bir dəfə də olsun dönüb dala

baxmadı (C.Əmirov); Sərdar özünü *nəşəsis* adamlar kimi aparırdı.

DƏRƏ – DİK *Dərada* gen, *dikdə* dardır, dağ yolları (T.Şahdağlı).

DƏRƏ – DÖŞ Yay da yaman gəldi bu tərəflərə; *Dərələr* qaynadı, *döşlər* qaynadı (H.Hüseynzadə).

DƏRƏ – DÜZ Qarşıya birdən-birə; Çıxdı uçurum *dərə* (A.Şaiq); Neçə dağ, neçə *düz*, neçə kənd, şəhər ötdük; Biz havaya qalxandan bəri (B.Vahabzadə).

DƏRƏ – TƏPƏ O gah *dərəyə* enir, gah *təpəyə* qalxır (G.Hüseynoğlu).

DƏRƏ – ZİRVƏ Necə də bozandır *dərələr*, düzlər; Qarlı *zirvələri* fikir aparmış (H.Hüseynzadə).

DƏRƏDƏKİ – ZİRVƏDƏKİ Yaş ötdükcə tələsərim; Gözmək üçün, görmək üçün; *Zirvədəki* qar qalağı; *Dərədəki* çiçək üçün (H.Hüseynzadə).

DƏRƏLİ – TƏPƏLİ Yolumuz *dərəli*, *təpəlidir*.

DƏRƏLİK – TƏPƏLİK Uçurum, *dərəlik* sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq); Dünən Saracı axtırırdın, deyəsən, *təpəlikdə?* (M.Süleymanlı).

DƏRHAL – GEC *Dərhal* pəncərədən çəkildi (A.Şaiq); Mart ayının on beşində bərk yağış yağdığı üçün səpin beş gün də *gec* başlandı (Ə.Vəliyev).

DƏRİN – DAYAZ Bulandırb saf suyu; *Qazıdn dərini* quyu (A.Şaiq); Nuroddin *dayaz* yer axtararkən gəlib bir yerə çatdı ki, orada bir uzun ağac sınıb körpü çayın üstünə düşmüşdü (S.S.Axundov).

DƏRİN – DAYAZ Sımasında *dərin* bir fikir ya yüngül və şirin xəyalat oxunurdu (Çəmonzəminli); Onların hər ikisi anlaşı bilməyən, *dayaz* bir həqiqəti öyrənmək qabiliyyətinə malik olmayan adamlar idi (M.S.Ordubadı).

DƏRİNLİK – DAYAZLIQ *Dərinlik* çox gözəldir: sadə olarsa; Nə çıxır o şeirdən, başımı yorsa? (M.Müfqi); Hər bir müəllif

öz əsərində yaratdığı obrazı hərtərəfli, hətta *dayazlığını* əks etdirməlidir.

DƏRMƏK – YİĞMAQ Bir nimçə üzüm *dərmədi* (S.Qədirzadə); Vaxtında səpək, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

DƏRRAKƏLİ – BALQABAQ Geniş ürəkli, *dərrakəli*, xeyirxah şəxs belə əhəmiyyətdən və minnətdarlıqdan istisna olunur (M.Talıbov); Xəlil nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn).

DƏRRAKƏLİ – DÜŞÜNCƏSİZ O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov); O dilsiz və *düşüncəsiz* bir zavallıdır (H.Cavid).

DƏRRAKƏSİZ – DÜŞÜNCƏLİ Adə, nə *dərrakəsiz*ən, barının nə qədər uzunluğu var? (C.Cabbarlı); Əhmədin... gözələri *dəlgin* və *düşüncəli* idi (İ.Şıxlı).

DƏYİRMİ – YASTI Üzün ağ, *dəyirmi*, gözün mostano; Baxışın bağrını döndərdi qanə (M.P.Vaqif); Maya gücünü toplayıb çırpındı və sağ qolunu onun əlindən qurtarıb *yastı* üzünü şillələdi (M.İbrahimov).

DƏYİŞİK – DÜZ *Dəyişik* salma, hər birin öz yerinə qoy (Ə.Haqverdiyev); Ayaq-qabını *düz* geyin.

DƏYİŞİKLİK – SABİTLİK *Dəyişiklik* nə vaxt olacaqdır? (S.Vəliyev); Frazecologizmləri müəyyənləşdirən meyarlardan biri də *məna sabitliyidir* (H.Həsənov).

DƏYİŞKƏN – SABİT Melodiyanı təşkil edən bu zil və bəm səslərin... bəziləri *dəyişkən* və dayanıqsız olur (Ə.Bədəlbəyli); Cəbhədə *vəziyyət* sözlər idi (S.Qədirzadə).

DƏYİŞMƏK – SABİTLƏŞMƏK Elə ki, Dürdano gənc ana oldu; *Dəyişib* başqa bir Dürdano oldu (M.Rahim); Sabit birləşmələrdə tərəflər (sözlər) öz əvvəlki formasını saxlayaraq, həmin formada *sabitləşir* (H.Həsənov).

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ Yox, ay *dəyməduşər* qız, şairdən inciməzlər

(H.Hüseynzadə); Aydın Qaradağlının ələmə tanış, *təmkimli* səsi eşidildi (S.Qədirzadə).

DƏYMİŞ – KAL *Dəymişini* qoyub, *kalım* dərir (Ata. sözü).

DİB – BAŞ *Baş, dibi* qar, boran; Papaq geymiş dumandan (A.Şaiq).

DİB – ÜZ Sanki qalxmaq istəyir göyə donizin *dibi* (R.Rza); Dəninizin *üzü* sakit, dalgəzsizdir.

DİK – ALÇAQ Girdmanın igid sərkərdəsi meyanda *dik* bir yerdə görünərdi (M.Hüseyn); Qarşıda yol qırağında olan *alçaq* daxmalarda, uca ağaclar, dəmir dirəklər yavaş-yavaş irəliləyir (S.Qədirzadə).

DİK – ÇƏPƏKİ Tahirzadə öz adını deyəndə Mirzə Rza diksinmiş kimi onun üzünə *dik* baxdı (Mir Cəlal); Nə isə o bu gün öz dostuna *çəpəki* baxırdı.

DİK – DÜZ Osman gözetçidir o yanki *dikdə*; Seyr edir baş-ayaq Nəmsə *düzünü* (H.Sanlı).

DİK – ENİŞ Qarlı, uca, *dik* başı; Az qalır dəysin aya (A.Şaiq); O, atı dəhmərləyir, çox çəkmədən *enişi* enib yoxuşa dırmaşır (Ə.Vəliyev).

DİKBAŞ – MÜLAYİM Hər xalqın *dikbaş*, lovğa cavanları da olur, səmimi, gözəl qızları da (S.Vəliyev); Xasiyyətcə çox *mülayim* adamdır (A.Məmmədova).

DİKBAŞ – TƏVAZÖKAR Qədirin də Poladdan ona görə xoşu gəlmirdi ki, Polad *dikbaşdır* (Ə.Vəliyev); Mən bir *təvazökər* bəndəyəm (F.Korimzadə).

DİKBAŞLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dikbaşlığın* axırı budur (A.Şaiq); Şərəf oğlu dostunun bu hərəkətini *təvazökərlik* sayıb ürəkdən razı qalırdı (M.İbrahimov).

DİKDİR – DƏRƏ O biri tərəfdən isə yeno bir *dikdir* var idi (S.Vəliyev); *Dərələrdən* və çaylardan duman qalxırdı (S.S.Axundov).

DİKƏLMƏK – ƏYİLMƏK Züleyxa və Balaxanın adını eşidər-əşitməz, papirosları yerdə qoyub *dikəldi* (C.Cabbarlı); *Əyilib* yerden pəncəyini götürdü.

DİQQƏTLƏ – AYAQÜSTÜ Aslan adamları *dıqqətlə* gözəndən keçirdi (S.Vəliyev); Malik camaatın rahat olduğunu görüb *ayaqüstü* mitinqi bağladı (M.İbrahimov).

DİQQƏTLİ – HUŞSUZ Aslan onu *dıqqətli* və davamlı süzüb oturmaq üçün yer göstərdi (M.İbrahimov); Bayram balkonda durmasına baxmayaraq, sanki *huşsuz*, fikirsiz idi (Ə.Vəliyev).

DİQQƏTLİ – LAQEYD Yoldaş polkovnik, o indi də *dıqqətlidir* (C.Əmirov); Davranışlarından belə başa düşürəm ki, o da mənə qarşı *laqeyd* deyil (S.Qədirzadə).

DİLCAVABI – YAZILI Əmanətəm də, *dilcavabı* sifarişim də var (A.Şaiq); Məna yazılı cavab verərsizdir.

DİLƏNCİ – DÖVLƏTLİ İndi *dilənci* sifotində gəzirəm. Deməli, *dövlətli*, varlı bir bəy idim (Ə.Haqverdiyev).

DİLƏNCİ – VARLI Ey mənim yolcu, *dilənci* lüt qardaşlarım! (C.Məmmədquluzadə); Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* soyu-yəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev).

DİLƏNMƏK – VARLANMAQ Mən də elsiş-obasız bir qoca dilənciyəm. Kəndlərdə *dilənirəm* (S.S.Axundov); Nurecabbar var-dövlətə də, *varlanmaq* ehtirası ilə özünü oda-közə vuranlara da ikrahla baxırdı (İ.Məlikzadə).

DİLGİR – ŞƏN Məna giley yazan şagirdlərdən mən özüm çox artıq dərəcədə *dilgirməm* (C.Məmmədquluzadə); ...Ətrafa səs-küy, *şən* qohqəhələr yayıldı (S.Qədirzadə).

DİLXOR – ŞAD General bu gün çox *dilxor* idi (S.Rəhman); Biz buna çox *şadlıq* (İ.Əfəndiyev).

DİLXORLUQ – ŞADLIQ Pirinin *dilxorluğu* bir anda sovuşdu (İ.Əfəndiyev); Sarışın olan yerdə hər zaman gülüşmə, *şadlıq* başlandı (S.Qədirzadə).

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Onunla *dilləşmə*, çökil, get (A.Şaiq); Sabah ikisini də danlayıb *barışdıracağam* (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – HƏYALI

DİLLİ – HƏYALI Sən də anan kimi *dillən* (S.Vəliyev). ...Ananın yanında cavan oğlandan daha çox *həyalı* bir gəlin kimi dolanan Səməd, indi ananın da belini yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – QARADİNƏMƏZ Sən nə *dilli* oğlansan! (S.Vəliyev); Görmürsən *qaradinəmən* biridir.

DİLLİLİK – QARADİNƏMƏZLİK Uşaq adətə xilafına olaraq, bu axsam bir az *dillilik* edirdi (Ə.Əbülbəhər); Onun *qaradinəməzliyi* gedis-gəliş manecilik törətdi.

DİNAMİK – STATİK *Dinamik* fellərdə hərəkət, iş, aktivlik, *statik* fellərdə isə hal-vəziyyət, passivlik var.

DİNC – NARAHAT Məmməd həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmmədquluzadə); Vahabzadə bu sözün öz yaxşı mənasında *narahat* bir şairdir (M.Hüseyn).

DİNCƏLMƏK – İŞLƏMƏK Gah yalqızca kimi ulayır külək, gah da quduz kimi yazır, *dincəlir* (S.Vurğun); Mən texnikumu bitirib bir sənət qazanacaqdım, başqaları kimi namusla *işləyəcəkdim* (S.Qədirzadə).

DİNCİLİK – NARAHAHLIQ Dedim: – Şirin şey varmı hovatda *dincilik* kimi? (S.Rüstəm); Etiraf etməliyəm ki, bu *narahatlıq* mənə həm də ləzzət verir (S.Qədirzadə).

DİNDAR – KAFİR *Dindarin* bu sözü Məşayin ürəyini yaraladı. Bu *kafir*lərə inanmaları haqq yola qaytar (Ə.Haqverdiyev).

DİNLƏMƏK – SÖYLƏMƏK Rəis sizi məmnuniyyətlə *dinləyir* (İ.Əfəndiyev); Mən sizə əqdəmi *söylədim* (M.İbrahimov).

DİNMƏK – SUSMAQ Daha *dinmədilər*; *Susdular* artıq (M.Rahim).

DİNMƏZ – ZƏVZƏK Eyzən fikirdə, kefsiz, *dinməz*, yəqin burada bir hikmət vardır (Ü.Hacıbəyov); Çox *zəvzək* adamdır.

DİNMƏZLİK – ZƏVZƏKLİK Əsgörin *dinməzliyi* o buna görə də pis yerə *yozmurdu* (Ə.Əbülbəhər); *Zəvzəkliyinə* görə hamı ondan uzaqlaşır.

DİNSİZ – MƏMİN *Dinsizin* öhdəsindən mənsiz gələr (Ata. sözü); Mərhum Zeynəb

DİVANƏ – AĞILLI

xanım *məmin*, müsəlman bir Allah bəndəsi idi (Q.Qantəmir).

DİRÇƏLMƏK – XƏSTƏLƏNMƏK Uşaq böyümüş, rəngi açılmış, *dirçəlmiş*, çevikləşmişdi (Mir Cəlal); Əziz on iki yaşında olanda bərk *xəstələnmişdi* (Ə.Vəliyev).

DİRİBAŞ – MAYMAQ Xala, sən nə *diribaş* qansan? (N.Vəzirov); Bir nəfər mənə demişdir ki, bəzi *maymaqlar* açarı qifilin içərisinə qoyur (M.Talıbov).

DİRİBAŞLIQ – MAYMAQLIQ Biri o birilərindən *diribaşlığı*, hazırcavablıqla seçilirdi (M.Eynullayeva); *Maymaqlıq* edib Ağasolimi əldən buraxmışan (C.Əmirov).

DİRİLİK – YOXLUQ Bir söz ki bir cavanın *diriliyinə* səbəb olacaq, onu demək günahdır (Ə.Haqverdiyev); Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

DİRİLMƏK – ÖLMƏK *Öləcəyəm*, bir də *diriləcəyəm* (C.Cabbarlı).

DİRMANMAQ – DÜŞMƏK At belində yavaş-yavaş *dirmanıraq* dağlara (S.Rüstəm); Qaraca qız armudları dərib, pişiyi qucağına alaraq yerə *dişdi* (S.S.Axundov).

DİŞARI – İCƏRİ Di onda mən cəhroni, xurcunu qoyum *icəri*, qapımı bağlayım gedək (Ə.Haqverdiyev); Bacı, köpəkdən qorxuram, *dışarı* çıx (S.S.Axundov).

DİŞİ – ERKƏK ...Har yuvada birco *dişi* arı olar, ona şah deyirlər (S.S.Axundov); *Erkək* atı yəhərliyəib minəndə ixtiyarsız olaraq gülürəm (Ə.Vəliyev).

DİŞİCİK – ERKƏKCİK Bəzi bitkilərin qönçələrində olduğu kimi pambığın qönçəsində də *erkəkciyə* və *dişicik* var idi (Ə.Vəliyev).

DİŞLƏMƏ – ŞİRİN Bəlkə, biri çayı *şirin* içməyəcək. *Dişləmə* içəcəkdir (S.S.Axundov).

DİŞLİ – ÖLÜVAY Özün bilirsən ki, onlar *dişli* tayfadırlar (İ.Şıxlı); Onun tələsməklə işi yoxdur, *ölüvaydır* ("Ulduz").

DİVANƏ – AĞILLI Əqlini itirib qız, *divanədir* (S.Rüstəm); *Ağıllı* düşmən nədən dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ Genə bir Leylivəş yara dil verdi; Könlü Məcnun tək *divanələnməmiş* (M.V.Vidadi); İndi Sona lap *ağıllanmışdır* ("Azərbaycan").

DİVANƏLİK – AĞILLILIQ Nə işdir bu, bu nə *divanəlikdir* eyləyir sən? (C.Cabbarlı); Malik onun *ağıllılığının* səbəbini bilirdi.

DOĞMA – ÖGEY Demək, o sənin üçün *doğmadır*, amma bu biriləri *ögey?* (İ.Əfəndiyev).

DOĞMA – YAD O *yad* deyil, mənə *doğma* baladan artıqdır (A.Şaiq).

DOĞMAQ – BATMAQ Yenidən *doğmaq* üçün *batdı*. Gözlərdən itdi (S.Rüstəm).

DOĞMAQ – ÖLMƏK Bir il sonra Zeynəb oğlan *doğdu* (M.İbrahimov); Ölür, kişitək *ölər* ələ düşməz o, yalnız (B.Vahabzadə).

DOĞMALAŞMAQ – YADLAŞMAQ *Doğmalar* get-gedə *yadlaşır*, yadlar isə *doğmalayır*.

DOĞMALIY – YADLIY Ancaq bu küskün səs o *doğmalılıqdan*, o nəvəzisdən uzaq idi (M.Eynullayeva); Ancaq indi uşaqlarının yanında özünün *yadlığını*, özünün zalimliyini dərk edədi (M.Eynullayeva).

DOĞRU – ƏYRİ Qələm *əyri* kəsilə o, *doğru* yazar (Ata. sözü).

DOĞRU – YALAN Allah bilir ki, *doğru* deyirəm! (M.F.Axundzadə); Pul tapmışam, *yalan* demirəm (M.F.Axundzadə).

DOĞRU – YANLIŞ Mən sənə *doğru* yola çəkmək istəyirəm (C.Məmmədov); *Yanlış* hesab Bağdaddan qayıdır (Ata. sözü).

DOĞRUÇU – YALANCI *Yalançının* evi yandı, kimsə inanmadı (Ata. sözü); Deyənlər nə qədər *doğruçu*, nə qədər alibəbəb şəxslər imiş (M.S.Ordubadi).

DOĞRUÇULUQ – YALANÇILIQ Müəllim şagirdlərinə *doğruçuluğu* təbliğ edirdi. Bizcə, *yalançılıq* lokası ölümdən daha çirkindir (H.Cavid).

DOĞRULTMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Yarmomədi mühasiblikdən azad

DOLAŞIQLIY – AYDINLIQ

edək, hələlik qoyaq aşağı bir işdə özünü *doğrultsun* (M.İbrahimov); Əvvəlcə *dincə* lirdi, kitablar oxuyurdu, sonralar isə danlığa başlayanda ancaq özünü *günahlandırır* (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – ƏYRİLİK *Doğruluğun* dili belədir yalnız (S.Vurğun); Məncə, ona inanmaq olmaz, kimi *dindirir*sən *əyri*liyindən dad çökür (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – YALANLIQ Çünki sözlərimizdə *doğruluq* var (S.Vurğun); Kəndçilər etdiələr dübarə hücum; Yəni oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

DOĞULMAQ – ÖLMƏK Adamlar bir dəfə *doğulur*, bir dəfə *ölür* (F.Kərimzadə).

DOĞUM – ÖLÜM – Sizin verdiyiniz nömrə Moskvaada *doğum* evidir (S.Qədirzadə); Gözünün içinə baxdı *ölümün*; Neçə yol torpağı çiləndi qanı (B.Vahabzadə).

DOĞUŞ – ÖLÜM Əsil möcüzə – *doğuş*dur, törənşirdir (İ.Məlikzadə); Elə qızla *ölümə* də getmək qorxulu deyil (S.Qədirzadə).

DOLAMAQ – AÇMAQ Çay başından gələn son saclarımı allorinə *doladı*, kəndin içindən sürürdü (C.Cabbarlı); Kapitan gözlerini geniş *açdı* (S.Qədirzadə).

DOLANBAC – DÜZ Mahmud Zəncəmin *dolanbac* küçələrində gözənd itdi (A.Makulu); İndi şəhərimizdə salınan küçələr *düzdür*.

DOLAŞIY – AYDIN Qəlbimdə ağır-ağır dordlorim, başımda *dolaşır* fikirlərim, xəyalim, hərə-mərə gözlərim ulduzlarda, bir müddət yata bilmədim (A.Divanbəy-oğlu); Çox *aydın* və dərin mənalı iki xətt şəfə oxşayan bu lentlər ona nəfər xatırlatmadı (Ə.Vəliyev).

DOLAŞIQLI – AYDIN *Dolaşılıq* yolda sürət artırmağın qorxulu olduğunu seziş açıq deyirdi (Mir Cəlal); Bu mənzərəni gördənkən hər şey *aydın* oldu (C.Məmməd-xanlı).

DOLAŞIQLIY – AYDINLIQ İlyas gülcünə bir heyət, qərbi *dolaşılıq* içində

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cölal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartinir və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir *azdan* zabit ömr verdi, salı sahələ bağlayan kondirlor *açıldı* (S.Qodirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşa* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı öyləndiyimiz Tel adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncəli artıq dostlaşmışdı (S.Sərxanlı).

DOLĞUN – ZƏFİF Kərəmətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da sösi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sırdaşa dünya (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çökilib dilini işə saldı (S.Qodirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yohürin qaşına saldı (Mir Cölal); Ancaq dünya *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barın gəyortəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülüm-səyirdi*, kırıqları tıroyırdı (S.Qodirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dostu–dostu; *Dolusdu* dars otağına (M.Dilbazi); Şahər təzədən durub yaxşı fikirlər, növbə hissələrlə evdən *çıxarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri isə qışqırdıqca, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boyunda çömbəlmiz, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hörden şallağı tovlayıb köllərə qışqırır (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vətəniyə alardı. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qodirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Homid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gədən boylu, enlikürək, *şumal* bir oğlandı (S.Qodirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qonun gözlərini tavana zilləyib qəzəblə *donqulandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qodirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* cığrlar, izlər; Bu gedişin qəsdini nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu səhildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNMƏK Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkiyir? (C.Məmmədquluzadə); Xəroyi *isidib* götürdü (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla mənə süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə goldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şahəri belə ürok *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qodirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qolbdən istədiyini *dostdan* məktub alasan! (N.Nərimanov); Dəyərli başımız *əğyar* içində orsi–olaya (M.S.Ordubadı).

DOST – RƏQİB Hor şeyin tozosi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelurini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itiron italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qərara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Dış qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhəbt edirik (M.İbrahimov); Bu nədir, o, sözü *yarımçıq* qoyub susdun?! (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qorənfillo Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə evə *döndülər* (S.Rohimov); İndi *gedib* səhərə kimi rahat yatacaqsan (S.Qodirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikrili və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Sən dönməz baltıçısına; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rahim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma mənənd (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* mənə sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Müşavirədə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIĞMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütülənmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldirik, *yığıdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏMƏK – YIĞILMAQ Həyətdə palaz *döşəlib*, samovar qurulmuşdu (Çəmonzəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*. **DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ** Qəm yemo, çox çəkməz *dövlətlənməni* (S.Rüstəm); Var–yoxdan çıxmış kondirlor tamam *yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDA O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədamın* birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa eno, *dövlətlikdən* kasıblığa düşo.

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhbəti aparıb çıxaracaq keçən gün–lərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz soadətini *dövlətlikdə* axtarırlar. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, aqlığın sonu (S.Vurğun).

DÖYMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yərə söyüb–danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gol, ipək saçını *oxşayın*; Sonlən bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜKMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm boyı görün kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmonzəminli); Əziz özünü *toxtamağa* çalşır, hakim ölini ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMƏK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qəvsi–qüzehdən; Qəlbim *döyünüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Bərdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜŞKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyiləm, yaman da *döyüşkənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜŞKƏN – SAKIT Özü arıq bir oğlandır. Amma bilirsən necə *döyüşkəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüşkənlikdə* ad çıxarmışdı. Sən *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın sellorində çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdırma*lıyam (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nuraəddin kimi pis gümə *dözümlü*, səbirlil bir uşaqdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə beş doluqo dura bilmir.

DÖZÜMLÜLÜK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanın *dözümlülük*, cəldlik, çeylik kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir ("İzləli lüğət"); Sorvınaz cavab tapmağa hazırladığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına özü cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn).

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca səbriqli idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK *Dözümsüzlük* üzündən özünü daha da xar etmiş (M.Talıbov); *Hövsələliyi* sayəsində salamat qala bilmişdir ("Azərbaycan qadını").

DUL – ƏRLİ Bir neçə ərlı qadın oturub, *dul* Təllinin qeybətini edirdi ("Ulduz").

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri *dumanlanmışdı* (A.Şaiq); *Açıldı* arzuları; Gözündə çiçək-çiçək (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AÇIQ Maritsa *dumanlı* gözlərini ona zillədi (S.Vəliyev); *Açıq* səma, göy qurşağı; Biri sənən, biri mən (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AYDIN Cəfər xeyli fikrə gətdi, üzü tutuldu, *dumanlı* baxışları uzaqlara dikib düşündü (M.İbrahimov); Bunların hamısı məlum və *aydındır* (Ə.Vəliyev).

DUMDURU – BULANLIQ Küçənin hər iki tərəfindən *dumduru* su axırdı (Ə.Vəliyev); Baxış *bulanlıq*, gözləri yorğun idi (Ə.Vəliyev).

DURĞUN – AXAR *Durğun* göl olduğu yadıma gəlmir (A.Şaiq); *Axar* su murdar olmaz (Ata. sözü).

DURĞUN – DAŞQIN Şux səslərlə dolu isti yuvalar; *Daşqın* çaylar, *durğun* göllər bizimdir (A.Şaiq).

DURĞUNLUQ – İNKİŞAF Cəfər Cabbarlının vəfatından sonra səhnədə və dramaturgiyada bir *durğunluq* əmələ gəldi (S.Rohman); *İnkışaf* əksliklər mübarizəsidir.

DURĞUNLUQ – QAYNARLIQ Hər duruşunda, hər baxışında bir *durğunluq* var (H.Cavid); Onun üzündən bir *qaynarlıq* duyulur.

DURĞUZMAQ – YATIRTMAQ Mənsur onu *durğuzub* aparmaq istədisə də, Sitarə mane olub oturtdu (C.Cabbarlı); Mədinə uşaqlarını *yatırdırıb*, öz işi ilə məşğul olmağa başladı ("Azərbaycan").

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *dürmadan* bərbəşə yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcaz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ÖYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arası doyurdum (A.Divan-boğulu); Onlar *aylaşıldı* və Sərdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadı).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *oturmuşuq*; Bir tərəfdə *durmuşuq* (İ.Təpdiq).

DURMAQ – UZANMAQ Səhər *durub* Sabunçu məktəbinə gətməyə hazırlaşdım (A.Şaiq); Əlini yastıq edib *uzandı* yastığına (S.Rüstəm).

DURMAQ – YIXILMAQ Mat-put dayanıb *durdum*; Qarşısında şairin (S.Rüstəm); Sənin yanında Rəsulova dedim ki, *yıxılmışam*, burum qanayıb (C.Əmirov).

DURU – BULANLIQ Beşinci gün idi ki, kolxoççular *bulanıq* arx suyunun əvəzində *duru* şirin su içirdilər (Ə.Vəliyev).

DURULMAQ – BULANMAQ O vaxtdan höftələr, aylar dolandı; Sular gah *duruldu*, gah da *bulandı* (S.Vurğun).

DURULMAQ – BULAŞMAQ Dünənki bork qardan sonra gün çıxmış, hava *durulmuşdu* (Mir Cəlal); Bakının havası birdən-birə *bulaşmışdı* (M.İbrahimov).

DURULMAQ – POZULMAQ Məhərrəmin birdən-birə kefi *duruldu* (M.Eynullayeva); Qulam Rza adını eşidən kimi mənim kefim *pozuldu* (M.İbrahimov).

DURUŞ – OTURUŞ Vardı bir əlçatmaz gənclik vüqarı; Qızın *duruşunda*, *oturuşunda* (Ə.Cəmil).

DURUŞ – YATIŞ Baxışım, *duruşum* duyışdı tamam (Ə.Rza); Körpənin məsum *yatışı*, olcivəzinin qoyuluşu, bütün əzası ildırım qüvvəsinə dönerək Mərdanı vurdu (Çəmənzəminli).

DUZLU – ŞİT Hər gün burada darvaza tağı altında *duzlu* suda pərtlənilmiş qarğıdalı

satan yeniyetmə bir oğlan heyretlə arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədcanlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xörəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıcılıq hiss olunsada, *duzsuzdur*. Bu danışıqlardan bir neçəsi *maralı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənki* bu çöllərdə; *Axar* zümrüdi kimi su (M.Seyidzadə); Eynəkli kişinin *bayaqkı* istehlalı baxışından əsər-ələmət qalmadı (C.Əmirov).

DÜRTMƏK – ÇIXARTMAQ Pası mırıldana-mırıldana öyildi, açılmış kağızı qatlayıb onun qoyunna *dürtdü* (S.Rəhimov); Yarməmməd portfelindən bir dəstə əzik-üzük kağız *çıxardı* (M.İbrahimov).

DÜRÜST – SƏHV Sənin fikrin *dürüstdür*. Köhnə *səhvlərini*, keçmiş nöqsanlarını adamların üzünə tez-tez vurmağın nə monası var (Ə.Vəliyev).

DÜRÜST – YALANCI Əgər siz *dürüst* adam olsaydınız, bu neçə vaxtı bu yolda görünməzdiniz (M.F.Axundzadə); Hər ikiniz *yalancı* və fırıldaqçısınız (C.Əmirov).

DÜŞKÜN – BƏXTƏVƏR Olmasaydı əgər bu üç xoş gün; Mənim ömrüm olurdu *düşkün* (A.Səhhət); *Bəxtəvər* başıma, yaxşı tapmışam xoşbəxtliyin yolunu (M.İbrahimov).

DÜŞKÜN – GÜMRAH Tərtaşın, tərtaşın, gözəl tərtaşın; Səno qurban olsun bu *düşkün* canım (S.Vurğun); Bu *gümrah*, bəxtiyar gəncləri görcək; Xəyalən dolanb gözdim dünyanı (O.Sarıvəlli).

DÜŞKÜN – VİCDANLI Cahangir ağa zəif iradəli, naqis ağıllı, *düşkün* fikirli adam idi (Ə.Vəliyev); Mən *vicdanlı* adamam, razı olmaram ki, sizin kimi yaxşı yoldaş qarşı qrup düzəltsinlər (İ.Förzəliyev).

DÜŞMƏK – ÇIXMAQ Dünya nordiyandır, biri *çıxır*, biri *düşür* (Ata. sözü).

DÜŞMƏK – QABARMAQ Yenico çirtləyən günəşin ilk şüaları onların üstünə

düşmüşdü (Ə.Məmmədcanlı); Hər dəfə nəfəs aldığıda sinəsi körük kimi *qabarırdı* (İ.Şixli).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşməni* tanıya bilmir (M.S.Ordubadı).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayırdıq. Onu özümüzdə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

DÜŞMƏNLİK – AŞINALIQ *Dünənki düşmənlə* inanmayırdıq (Ə.Əbüllhəsən); Od ilə pambığın nə *aşinalığı* (Ata. sözü).

DÜŞÜNCƏLİ – FƏRSİZ Səttar xan olduqca *düşüncəli* və kədərlı idi (M.S.Ordubadı); Ürəyində, o qocadan *fərsiz* övladına qalan kaxxana kimi uçulub-dağılıb, bərbad olub (S.Qədirzadə).

DÜŞÜNÜŞMƏK – DOSTLAŞMAQ Son niyə Şiraslanla *düşünüşmüşsən?* (S.Rəhimov); Fərman da Qədir kişi ilə *dostlaşdı* (Ə.Sadıq).

DÜYMƏLƏMƏK – AÇMAQ Moşədi İbad yaxasını *düymələyir* (Ü.Hacıbəyov); Qulam qızın yaxasının düymələrini *açdı* (S.Qədirzadə).

DÜYMƏLİ – AÇIQ Əyrice qaşı var, ucu oyməli; Kotan köynək geyib, köksü *düyməli*. Aşiq Kərom. Qulam sobanın *açıq* qapısından yerə düşən közü götürüb içəri atdı (S.Qədirzadə).

DÜYÜN – YAS Uzaq ellərdə *yasdır*, bizim ellərdə *düyün* (S.Rüstəm).

DÜYÜNLƏMƏK – AÇMAQ Qadın bu pullara həsrətlə baxdı və nəhayət, onların beşini götürüb qarqatının ucuna *düyünlədi* (A.Makulu); Göycək durub qapını *açdı* (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – AÇIQ İlanlar fişıldayıb kol-koslar arasında; Ayagə dolayan *düyünlü* kondir kimi (S.Rüstəm); Simon yol *açıqdır*, gedə bilərsən (B.Vahabzadə).

DÜYÜNLÜ – ŞAD Sevdiiyimi oynino geyibdi ağrı; Çəkibdi sinəmə *düyünlü* dağı

(“Abbas və Gülgöz”); Ürəkdən *şadam* ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-*diyyənlü* günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yaslı* qızların; Ahından oridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun *düz* görə; *Düz* dolana, *düz* görə; Mən yara neylədim ki; Atdı moni göz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düzünə*, gah *köndələnə* getmişdim, şəhərin axşam qaynarındakı izdiham içində çox sıxalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədخانlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* palçıq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmişdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözü nə demək olar?! (İ.Əfəndiyev); *Yalan* sözü nə veririlər (“Ulduz”).

DÜZ – YAMAN Bircə son *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa bələdi; *yaman* oğul, *yaman* əravad, *yaman* at (Aşiq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə gəldi ki, döyüşçü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat verilər (S.Vəliyev).

DÜZƏLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəlişdilər*, bir müddət mehriban yaşadılar, sonra nödənsə *pozuluşdular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikolib, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belo qanırq ki, xəyal, fikir və əqido *düzəlməyə*, fel heç vaxt *düzəlməz* (C.Məmmədquluzadə); Anladırca səni *pozulur* halım (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağıtmış körpüləri *düzəltinlər*. Ancaq bu igidlər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltirdi* (S.Rəhman); Zinyət fikirlə alınıni qırışdırıb dodaqlarını *əydi* (Çəmənzəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarır. *Yalan* ayaq tutar, amma yeriməz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədaqətin müəssosəsidir (M.İbrahimov); Qarətin, *əliəyriyilin* kökünü kəsmək (F.Korimzadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur, əzəldikə daha da ilham; Hoqiqət naminə, *düzlük* naminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzüb* özümə bir meysərə, sən-dələ oxşar bir yer qayırmışdım (A.Divanbəy-oglu); Uşaqlar daşları *dağıtmağa* başladılar (“Azərbaycan”).

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşımda *düzünə* oturdun (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzürək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düzünə* üzümü baxaraq gülümsədi. Çünki maşın *yanakı* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* uşağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzadə).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklərin *ehmallı* düşürülməsini tapşırırdı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksindi, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Çəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyəətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakitliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq önəmə və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamlar çörək kəsib üzünə gülən, daldə isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAMLA – NİFRƏTLƏ İçəri daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafındakıları *nifrətlə* süzdü (“Azərbaycan”).

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtirashı* gözləri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşqun ehtiras əlovu; Yaxar atəşlərin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİŞAMLA – MATƏM İndi bayraq kimi ucağıdır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç yeni dəyişmədi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Hacı Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanında uzanıb diqqətli baxdı (A.Şaiq); O *cəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantemir); Onları oyləndirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım küçüyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Məmmədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xotə; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən mənədən *tədbirlən* (İ.Şixli).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Səzdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, səzdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmlı* və qəccə bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərindən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsiz* bir adamam (M.S.Ordubadi); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stolun böyründə otursun, yazsın (Mir Cəlal).

EN – UZUN Tövlənin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yekdi arşın yarım *enidir* (Q.Qantemir).

ENİNƏ – UZUNUNA Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atdıqda pambıq gücü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülüşlə işıqlanmış kimi görünən tutqun sifəti bir az *enlənmışdi* (Mir Cəlal); Yolu *daraldıdılar*.

ENLİ – DAR İkinci məhəlləyə gəlincə, küçələri *enli*, təmiz və evləri solıq ilə tikilmişdi (N.Norimanov); Atılardı *dar* küçələri, əyri döngələri keçib, seminariyanın yanına qədər gəldilər (İ.Şixli).

ENLİ – QISA Lazar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq mənə görcək *qısa* qaşlarını dardı, *göz*lərini bərdəlib üstünə yeridi (Y.Əzimzadə).

ENLİ – NAZİK Kişinin sifəti *enli* və qabarıqdır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qırmağ

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda İlqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinosi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yığdı, *ensiz* çiyinlərini qısb boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tumanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqaltı xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *erta* oyanardı qarı; Durquzar idi hamı xidmətkarı (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə öl-ayaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ƏŞİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndörün qolundan və çəko-çəko aparır *əşiyə* (C.Məmməd-quluzadə); *İçəri* giron kimi ölünü gödəkəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim son ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiyası və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inanmışdı (Çəmənzəminli).

ETİNASIZ – DIQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DIQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliyyə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalaxın bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadının *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təskin etmirdi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qoriba bu idi ki, Şamxal *evlənməmişdi* (İ.Şixli); Mən

də səni *boşaram*, qalarsan canın çıx-a-çığa (Çəmənzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alim, *evlənən*? (Ə.Haqverdiyev); Məgər səhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, sənə ev düzəldirəm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvəzi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalımı *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğiburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pohləvan idi (Nağıl); Göy üzündə *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qarışa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalır və *eybəcər*ləşirdi (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəng*ləşmişdi (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcər*liyinə görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbüllhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* götürirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN *Eyibsiz* dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlü qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyibsizliyi* valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYİNİ – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eynisi*nə, buna sözmü var? Ürəyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbüllhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyi*nə görə də horana düşmüş yolcu kimi çəşib qalır (M.İbrahimov).

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* əşiqləri olan bəx torağaylar havalanıb səhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pozaraq dedi (M.S.Orudabadi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbədilik müvəqqətilikdən* üstündür (“Qabusnamə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dünyaya bir dofo gəlsə də insan; Yəno *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu öksimi sənə verirəm (İ.Şixli).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbəs* yərə həyəcan keçirirdi (İ.Şixli); Uzun və *mənali* bir sükt Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zarafatın o *əbləhə* neçəyö oturacağını göstərirəm (S.Vəliyev); Sözə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyənin pristavı Navedski adında çox rəhmsiz və *əclaf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Orudabadi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Görürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkətdən *əclaf*lıq tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqətliyyə*nə lap əvvəldən bələdəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcnəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Orudabadi); Onlar *ana* dilində danışdırılar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yəno çamadanı verməyib, təcilən... vağzaldan şöhrət çıxdı (S.Qonizadə); *Özü də yerlidir* (Y.Əzimzadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır boşori yalan vədləri; Haqdan, *ədələtdən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et or dedi-yindən; *Ər zülmü* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədələtli* qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan səvinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədələtsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsaf*lı və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Məgər mən az *ədələtsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsaf*lılığınə söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdı-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın arasında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirən (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına girə bilməzdi; *ədəb*, həyə, hörmət vardı (Q.Qantəmır); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmərəm (M.Hüseyn). **ƏDƏBLİ – KOBUD** Vəqəon Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O monə tərəf öyilib, *kobud* bir pıçılı ilə adımı çağırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbliyyə*ndən başını aşağı saldı və cavab vermədi (“İzahlı lüğət”); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənməmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəbsiz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... təmiz və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəldi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* noticosı var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Sofim kimi *zirək*dir, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xostolıkdən, *əfəllikdən* ölənləri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabilində mənim çox aciz-avara

ƏFSANƏ – HƏQİQƏT

bir uşaq olmağını üzə çəkənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQƏT Bunlar *həqiqət-dir, əfsanə* deyil; insan nələr qurdu, nələr yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qohrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *asil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQİ Gülşənəm arvad öz tərifindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışdı (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axtışam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub *əğyarə* yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, ...*dostluğu*, sədəqəti osil ürək döyüntüsü ilə tərənnum edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılıs; Yaxın bir gün, ətraflı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadımdır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalançı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi sonda min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin olındən çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİÇİN Bağın, *əkini* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum ökməyə dehqanları neylərdin, ilahi? (M.Ə.Sabir); *Biçinə* çin görəkdir, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNCİ – BİÇİNCİ Özünü də *yaz əkinçi*, qış dilonçı (Ə.Haqverdiyev); *Biçinci* haqqını yerdən yığır (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir, biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, danı *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünü *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkilən *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklili* bir şəxs kimi tanıyırlar ("Azərbaycan").

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* öməklə *fiziki* ömək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlatı* öküzləri satıb yeməyi təlimatçı Məcidə pört etmişdi (S.Rohimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkardır*? – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlatından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLİBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan təkmüşəm tədbir; Görək sənə görə düşməyə *əlibir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerə də yer tapılmaz artıq *şəxsəyə*, dördü; O yerdəşə ürəklər dördün *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka oti ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən nəşəyə* (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əli-açıqsan*, verəndə üzünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevəndə *xəsis* olma-yın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əli-açıqlığı* dillərdə dastan olur ("Qaçar Nəbi"); Sən niyə indidən uşağı sinsidirsən, yoxsa pulun *xəsisliyini* ələyir-sən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidlə* gedən, *əlidlə* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİƏYRİ – DÜZ Çox zaman *əliəyri*ləri bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: *Əyərən* hər şeyi; *Əlli* tərən, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyirsən ("Ulduz").

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizə *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmmədhəsən *əlüstü* girdi həyətdə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənməmiş düşmənlər *əlvərişli* bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkoran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlvərişliliyi* çoxdan mələumdür. Onun *yararsızlığı* barədə mono deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və somərəli işləmək üçün *əlvərişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənzəminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHARİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa əmniyyətlər (S.Rüstəm); *Müharibə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacən, sizin hər bir *xahişiniz* mənim üçün *əmdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLİ – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi ucaboy, *arıq* və kürən bir adamı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açıb onu təknəyə *əndərdi* ("İzahlı lüğət"); Maşını *doldurub* yola saldılar ("Azərbaycan").

ƏNGƏLLİ – ASAN Hec zərər yox, burax aslısınlar; Daha *əngəlli* bir xəbər var, ovət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdirmək hünər istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldəsti idi. Dilərə *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifutindən *əntərlik* yağır ("Ulduz"); İndi onun üzündə zərər qədər də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumur oğlan oldun (S.Rohimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD Arvad qab dösməli ilə gözəlirini silib *ərinin* qabağında döyükdöyüklə qaldı (S.Rohman).

ƏRİNCƏK – ÇALISQAN Şişman məmur uzun bir sükkətdən sonra *ərinək* halda ağır-ağır sözü başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədər.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərinirdi* (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağızı gəlir, özü də sanitar *işləyir* (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahir *əsarət*dən xilas olduğumuz kimi, batini *əsarət*dən xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *azadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı qəzəb hissi coşurdu (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRIYYƏT Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir *hürriyyət* (A.Şahbət).

ƏSAS – YARDIMÇI Əsas suallar qaldı konarda, *yardımcı* suallarla tələbini yordı.

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxırdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşıdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsash* dəlillər və sübutlar lazımı gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi ("Jurnalist").

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı); Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boy-nundan açdım (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLİK – SAKİTLİK Səlimin *əsəbiliyi* artır, narahətçiliyi çoxalır (S.Rəhimov); Zeynəb yenə də *sakitliyini* pozmamış, "işində ol, belə boş sözlərə inanma" – deyə Gülsümə təskinlik vermişdi (İ.Şıxlı).

ƏSİL – YALANCI Lakin yenə təkrar edirəm, mənəcə, *əsil* qəhrəmanlıq yara bağlamaqdadır, abad etməkdədir (H.Cavid); Onun qəhrəmanlığı *yalançı* qəhrəmanlıqdır.

ƏSKİ – TƏZƏ Sonradan qövr eylər *əski* yaralar (S.Vurğun); *Təzə* paltarları ona çox yarasırdı (M.Hüseyn).

ƏSKİ – YENİ *Əski* könd gecədir, *yenisi* könd gündür (S.Rüstəm).

ƏSKİKLİK – AKTIQLIQ Özündə bir *əskiklik* duyurdu (Mir Cəlal); Hər zaman özündəki *artıqlığı* başqalarına çatdırmağa can atırdı ("Azərbaycan").

ƏSKİLİK – YENİLİK *Yenilik* *əskiliyi* udmaq üçün səfərbər (S.Rüstəm).

ƏTİACI – MÜLAYİM Ax, necə *ətiaçı* arvasdan, – dedim, lakin birdən Yaqudu

düşünüb səsini yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədخانlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyüm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısa (M.S.Ordubadi); Atlas paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mətərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütləq sizə gələm, *ətraflı* söhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-İslana keyli dolandıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla*, pulu yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Sonra* ağır-ağır qalxıb, kölgəlikdə, göy otun üstündə dirsəkləndirdi (Mir Cəlal).

ƏVVƏLCƏ – SONRA *Əvvəlcə* Lyudmilanı yola salırıq, *sonra* isə bir az gözirik (C.Əmirov).

ƏVVƏLİNCİ – AXIRINCI Doğrudur, bir neçə adam bilir ki, Yusif ilə nənə *əvvəlinci* dəfə görüşməyirsən (N.Norimanov); Başa salsamdan məni ki, niyə bu *axırıncı* görüşümüzdür və nə səbəbdən ayrılmalıyıq (Anar).

ƏYİLMƏK – DURMAQ Masa ətrafında dörd nəfər də *əyilmişdi* (H.Nözarli); Bir sutka ayaq üstündə *durdum* (Mir Cəlal).

ƏYİLMƏK – QALXMAQ *Əyildi*, ovcunu qoşalayıb, suya saldı (M.Eynulla-yeva); Ev sahibi də *qalxdı* (Mir Cəlal).

ƏYLƏNCƏLİ – CANSIXICI Ona da bir qız nişanlarıq; *Əyləncəli* bir toy məclisi quraraq (H.Cavid); Evin havası *cansıxıcıdır*.

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK *Əylən*, bir qulaq as sözə ("Koroğlu"); Qədir fürsət bilib yayındı, üzünü bağlara tərəf tutub yavaşca, dala baxmadan *gedirdi* (Mir Cəlal).

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ *Əyri*ləri *əyrini* görsün, *düzü* baxsın düzünə; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünyə üzünə (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyrilik* həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Norimanov); Şura hökuməti gələn kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyriliyi* yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzlüyünə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi ("Koroğlu"); Sizin öriniz *Əzizbəy* çox *mərd*, səmimi və nəəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLİK Bu qəzvinli Şeydadır ki, gündüz sərraflıq edər, gecə *əyyarlıq* (M.F.Axundzadə); Bu qadının *mərdliyi* yalnız qohum-qardaşı deyil, bütün məhəlləni heyrətə gətirmişdi (M.Hüseyn).

ƏZAB – ZÖVQ Fərhad, Fərhad, niyə mənə *əzab* verirənsən, vicdanımı parçalayırsan? (C.Cabbarlı); Onun bədii *zövqünü* korlayan məhəllələrdən yüksək xalq musiqisinə doğru geniş bir yol açacağam (M.Hüseyn).

ƏZABLI – XOŞ Bu bir ay Bilqeyis üçün sıxıntılı və *əzablı* keçdi (S.Vəliyev); Qaranlıq qatılaşır, əl-ayaq çəkilir, gündüz adama *xoş* gələn sərinlik sazağa çevrilirdi (Mir Cəlal).

ƏZABLI-ASAN Neft səltənəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi ("Koroğlu"); Onu *insafli* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərmən onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlər amansız və mürüvvətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis *öz insafılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhat); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX *Əzik* donunun atəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Morcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİNİK – GÜMRAH Mədəd işdən qayıdandan sonra *əzinik* yərə girdi, bir azdan yuxuladı (S.Rəhimov); Səhər yerindən *gümrah* durdu.

ƏZİNİK – SAF Stolun üstünə *əzinik* yox, *saf* alma və armud qoyulmuşdu ("Jurnalist").

ƏZİYYƏT – RAHATLIQ Vetrova bütün *əziyyətlərə* mərdliklə qatlaşırdı (M.Hüseyn); "Uşağın" kupesini, *rahatlığım* bir də yoxladı... (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT Bu, xüsusi diqqətliklə tələb edən çox *əziyyətli* iş idi (C.Əmirov); Yarım saata qədər yenə *rahat* uçurdu (M.İbrahimov).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu döşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satira güllüsü ilə cəmiyyətin eyblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımsadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamımız təcridən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); Komediyanın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanı Tariverdirdir (F.Qasımsadə).

FAĞİR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmlı bir gəncdir (M.S.Ordubadi); Rizvan ilə *beş dəcəl*, hər gün burda oynayıb (M.Dilbazi).

FAĞIRLIQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırılığdır* ("Ulduz"); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL *Bos real* həyatınız *fantastik* əsərin təleyi necə olardı ("Azərbaycan").

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika* *reallığı* zənginləşdirir ("Azərbaycan").

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stefanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkdən və *sərbəst* hərəkət etməyən əl-qolu istədiyi səmtə oylılıb büklüldü (Ə.Vəliyev).

FASILƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmor koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tiqqülltləri eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASILƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm ("Azərbaycan"); *Arabir* qəribəsədir, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istəyirdilər ("Azərbaycan").

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərarinizdir* (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyə, o da *zərərli* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeyirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSIV O nöinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə məhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSIVLƏSMƏK Formasız materiya *passivdir*, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fəllərdə subyekt *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSIVLIK Məclisin kişilər hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərisən.

FƏDAİ – FƏRARI Adım *fədaidir*, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərar* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Səhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaqdır* (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir ("İzahlı lüğət").

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmli*, qabiliyyətli uşağıdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durgunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? ("Azərbaycan"); Sədo, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, tərbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını *gah səadət*, *gah da fəlakət* törədicisi bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadi).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda nə oceb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadi).

FƏNA – XOŞ Aha, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xoş* xəbərlər eşidəcəyəm ("Azərbaycan").

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənalasdı* büsbütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr ("Ulduz").

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqları* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətlidir* (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* bəridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Fəridun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev); Xoşbəxtlikdən Güler ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ *Fərdi* əkindən, şəxsi məal-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənə başına, gözəl *fərə*, *beçə* də səni bayənmir (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərəh* böyüdür (Ata. sözü); Kəndimizi *kədər* bürüdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalib çıxdığına *fərəhləndi* və bərkənd qəhqəhə çəkdi (I.Şıxlı); Məşədiyə Solimə ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərləndirdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərəhlidir* (S.Vəliyev); Daxmayaya qoribə *kədərli* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

tələbələrəndən *fərqlənirdi* (I.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNI Canlı göyərcinləndən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəzirə *eyni* qəsdə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEÇ Necə yəni oğlanın *fərli* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Biveç* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikinci də *fikirli*, qanacaq adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* bəridir, ona iş buyurmaq olarmı? ("Azərbaycan").

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finiş* (R.Rza); *Yaxşı start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaq* günlər görürdülər, indi *firavandurlar* ("Ulduz").

FİRTINALI – SAKİT Şair dostum *fırtınalı* dənizi daha çox sevdi (M.İbrahimov); Həva *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKARD – DÜZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkard* (S.Vəliyev); *Düz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlir.

FORMA – MƏZMUN *Formanı* müəyyən edən və şərtləndirən *məzmunun* özüdür.

FÖVQƏLADƏ – ADI Bu gün onun həyatında *fəvqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, *adi* icaslardan bəridir.

FÖVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, mənə bir *fəvqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadi); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqovundan bəzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz köndlilər *erkan* yatıb, *erkan* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* goldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tok idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzü* kimi işlənir (Ə.Vəliyev).

GEÇİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *tələdim*, xeyli *geçikdim*; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *geçliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir (“Azərbaycan”).

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülü, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözəldir, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİŞLİ – GƏLİŞLİ Hamısı *yel gedişli*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişli* Əhməd birdən dayandı (“Azərbaycan”).

GEN – DAR Dinnədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözələri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfşüklər *daralır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YIĞCAM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Şıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması *şeydir* (“Azərbaycan”).

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çəkib Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YIĞCAMLIQ Yaşxı ösər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq əsas şərtidir (“Azərbaycan”).

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zarafat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox baha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir (“Dialektik materializm”).

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Köndçilər etdilər dübarə *həbir*; Yenə oldu *yalanlıq* mələm (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çökülüşü *geri*; yenə *irəli* goldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyə qadın təkrar edərək soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tūfəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Məhriban Zeynalı cəld halda görüncə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Küləyin müqavimətini qararaq yüngülcə qaçıb *irəllədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Gərsin sinosini acıya, dərddə; Ensini *geriliyin* pərdəsi, ensini (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılardan *gedib*, bir də qaş qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇILPAQ Şiç *geyimli* bu azərbaycanlı oşgərin ayağında haradansa olo keçirdiyi təzə uzunboğaz çəkmə vardı (S.Qədirzadə); *Çilpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Baştaçıq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vofişevdə, safı *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMEK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Məlikzadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmənzəminli).

GƏDƏ – BƏY Çingiz, məhəbbət alomində *bəy*, *gədə* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də mənə (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən iso adətüm üzrə *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRİR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənəyini aşkara çıxarmığı qərara almışdı (C.Əmirov); Də görm, onlardan nədir səmərsə? Bəlkə də hər kəsə çatır *zəriri* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu öksin (B.Bayramov); *Zərərli* otları məhv etmək lazımdır. **GƏLMƏ – YERLİ** *Gəlmələr* yerlidir; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gedəcəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOQA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmişə sinəsinə varmış bir *qoca* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşlı nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCLƏŞMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirsən* (H.Cavid); Bayağ da sənə ərz elədim, ovvola, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Görərsiz şey *gərəklili* gündə (Ata sözü); Artıq otursan, sorişitni itirib *lazımsız* sözlər danışacağından ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACIB Tacidar, *gərəksiz* keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan damın dalısında çobanlarla damışır, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundov).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və azca qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Soldatın üzünü bir titroyişlə tərpondi, ozoələləri daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi osdı (M.İbrahimov); Günəş günortaya yerinə gələndə Tehrannın bütün küçüləri boşalmış və *sakitləşmiş* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Həç olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YIĞMAQ Qaya sinosini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün (“Azərbaycan”); Turac gərilmiş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLƏVH Yüklər *gəvəzələr* ürək yükünü; Nə deyim bu ağıl dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadələvh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLƏVHLİK *Gəvəzəliyindən* ol çəkmir. Sonra bir uşağ *sadələvhliliyi* ilə gözəlirimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏZƏYƏN – NAMUSLU *Gəzəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır eləmə (“Ulduz”); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönü qalındır (M.İbrahimov).

GİCƏBƏSƏR – AĞILLI *Gicəbəsin* biridir (“Azərbaycan”); Vəzifə cəld bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkin gözəl, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicəşib* (“Azərbaycan”); Demək, indi *ağıllanmışam*, mənə istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadir).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILAŞMAQ Qızlar kokotu dərbi buradaca qurudur, gəlinlər baş-baş verib xısnlaşar, arabir qayınanalarından *gileyləndi*, də çəkərdilər (İ.Şıxlı); Bayağdan İmranın onunla *razılaşdığını* zənn edən Kosaəglü, birə sancmış kimi yerində qurcaladı (İ.Şıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda ürəkə də bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz əməlindən; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeylər (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evin *yastı* damı üstündə bir

oqlan uşağı möhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədov).

GİRINTI – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixintısı* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); Sədr *son* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yera (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açiq* ürəklə Həsəni evə götürməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gödək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadıma saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gödəkliyindən* şikayətlənməzdəm (S.Qədirzadə); Katibin son sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəldiyi yolun *uzunluğu* belə dəymədi (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gödələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarın barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirir*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadı).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı büküb pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çopur, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏŞMƏK – ÇİRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökölür və ya anqlayır. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* ("Azərbaycan").

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Görürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişəm*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıştın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası onu *qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayır (Ə.Haqverdiyev); Özü-nün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı verməyəm (S.S.Axundov); *İfrıtə* huşunu itirib yera yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər ötirilən baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşirdi* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları ösdi, *eybəcərleşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər səhərə bir cür *gözəllik* gətirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlikdir* (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütöx* adamlar həmişə rəhimli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülümsəyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadındır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütöx* adamların haram malla işləri olmaz ("Azərbaycan"); *Tamarzi* gözlemlə Naznazi şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *gözüyaşlı* onu oşğərliyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dördünü unudurdu ("Ulduz").

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəndən darıxtı; Sahibə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK Işıqın *gurluğu* və ya *zəifliyi* corəyanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərkən

bədə qaldırıb içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); O *könüllü* gəlmişdi ("Azərbaycan").

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK O *güclülü-yünə* gəvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyronməyə, özünə nifrot etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ O sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz többi məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib imlədi (İ.Şıxlı); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa soy göstərdi ("Ulduz").

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *güləruz* və son qadındır ("Azərbaycan"); Yemişlərin bəzisi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yera dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Gülə-rüzlü* kumikların, lakların; Aulların qoy mehəmsiz qalması (Abbasağa); Kərəm az danışıq və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Səndü o *güləruzlü* o günəş, səndü; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırıb özündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə şən görünür ("Azərbaycan"); Burada *qəmli* bir sükt hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜŞMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədarlənir*, bəzən *gülümsər* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevinclə güldürəcəkdir (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də şirin söhbət edərkən yeyərdik, danışardıq, *gülüşərdik*, axırda da Tamam maraqlı nəğilərinə danışardı (S.S.Axundov); Kərəp uşaqlar aclığa davam gətirməyib *ağlaşdırlar* (Çəmənzəminli).

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər şən, *gümrahdılar!* (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəzlərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzərli).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasına, cəldiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adı paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərirdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlamışdı* ("Azərbaycan"); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlamışsan*, elə saflaşmışsan ki, deyəson, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadı).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu ("Ulduz"); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Şıxlı).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölüm-də yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinlə-yib axıret üçün *savab* qazananq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamam *təqsirsizdir*.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiyməz axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazılı bəzə, sənə tufəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yerə uzandı ("Azərbaycan"); *Quzey* atəyi uçurum idi, dibi görünməz dərə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalmasını onun təhqiri (B.Vahabzadə); *Məhkumu* məhkəm saxırdırdılar (“Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözəlməyərək məsəddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *muttəhimlər* kür-süsündə öyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmi*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalmıca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə əcliq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökminin *ədalətli-liyi* hamının ürəyindən idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırda* danışırım (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı təbiyələr ruhuma hakim (M.Müşfiq)

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi düz və *hamardır* (S.Sorxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir xeyli yüyürdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmağı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəmiri qızğın ikon *yastıladı* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sınımda *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxa-nadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətli, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para itxıllaflar da *himayəsizlik* nəticəsində yaradılmışdır (M.S.Ordu-badi).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanı* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəliyev).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu mənədən də *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəliyev).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal otura bilməyib zalı tərk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəketi və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özici təsir bağış-layır (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCKƏDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yəne vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbimizdə çağlaram; Dilimizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ *Heç*, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağ-dan, Eloğlundan çox danışdı (S.Rəhimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətəm (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar; Onun *varlığı* da quru sümükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəmə-çəkə *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özünü cürət verib ağasından soruşdu (Mir Colal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybətli* bir monzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas diksindi və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordu-badi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyali* çevrilir *haqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır, *Haqiqət* belədir, *yalan* nəyələsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANCI *Həqiqi* dost çox gec ölə gələr (M.Talibov); O da arvadı kimi *yalancı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir pəhrəmanlıq etməmişdi (S.Rəhman); *Sonra* yenidən düşüncəyə dəldi (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında barışı bilmirdilər (M.S.Ordu-badi); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordu-badi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətli deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏSMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* (“Ulduz”); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlik* sizə yaraşmır (“Azərbaycan”).

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qızıl saçların pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hic-randı (S.Rüstəm); Tək-tək şeir yazsan da; Bir şux qıza, gölinə; Qoy *əğyar* sevinməsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünü mən; Bir ağrı keçməsin ürəyinizdən (S.Vurğun); Rəssam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏRZƏ – MƏNALI

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Görək *həmişəlik* bizim içərimizdə qalasan (Ə.Haq-verdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRARƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərarətli* ürəyi zorif bir şey kimi cəhətlə ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürəyi buz kimi *soyuq* idi (“Azərbaycan”).

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtimi-tacını mən əlam görək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətdən *hərdən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri də *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən-bir* ustandın arvadı Ələsgər ağagilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaş* sataşırdılar (İ.Şıxlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ “Oyun” anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasar bu anlayışın *hərfi* mənasına müraciət edir (“Azərbaycan”); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *harifin* təklifi xoşuna gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifliyi*ni bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, mə-dövət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi fırıl-daçı adlan-dırır (İ.Fərzəliyev).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüs-tünü *hərisliklə* cüyürmə çəkdim (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bacı, biz sizi *hərtərəfli* təbrikə gölməmişik (A.Şaiq); Hüsəmoddin, çox təəssüf edirəm ki, mənim bu sevgim *birtərəfli*dir (M.S.Ordu-badi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözün mərozi gələr (Ata. sözü); Onun söhbəti şirin və *mənali* idi (“Ulduz”).

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəkleri çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsratına* (R.Rza); Çökün, ey düşüncələr, çökün; *Vüsal* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Voliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov); Hamınız *axlaqsız*, mürdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı ("Ulduz"); Hələ gözəl, sənin bu ocağına *namussuzluq* lokəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* yanaşdır əzəldən (H.Hüseynzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcanlı* gəldi haraya; Polad itələdi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adətə üzrə *sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzİN* sədan gəlir, ey sevimli bulağım (S.S.Axundov); Mərdanəlik cəvahirini günaş kimi işıq saçır; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alıcınab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevən bilir xal nədir; *Hicran* nə, *vüsal* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşüncə *hiddətlənir*, coşur (Çəmonzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Şıxlı).

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ Hı-*hır* *hırıldayacaq*, zəhərləşmə də onu (S.Rüstəm); Elo *hey zirıldaydı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Şıxlı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLI – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Neçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahəbzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisl* yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxın (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bircə *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilərlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, söxəvətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim fəhlədir; Ancaq dərəkəli, *mərddir*, zirəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, görək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkəsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşsın ("Qabusnamə"); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir dəliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyən sən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmlü* bir səsə dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiöllü üzümü qarayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talbov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfronin saçaqlarını gah qız teli kimi *hөрür*, gah da *açır* (Ə.Voliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özü də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızırdı (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaq sız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçilliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var ("Azərbaycan").

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLƏSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanırsan *ürək* – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbrinə daha, fəryadı, foğanı sevir

(Şəhriyar); Çox *təmkinli* kişidir (A.Məmmədza).

HÖVSƏLƏSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbirlilə olanda, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzünə vursaq, onlar da dartımb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşıda ki səkidi səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltmışlar* ("Azərbaycan").

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətli və *hünərlil* bir idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

Xx

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərə getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilərən (“Ulduz”).

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlik* kəlməsi onun dilindən düşür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyandır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otacağı baharlayır; otirlər, könlü dolusu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görürəm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcürübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kətanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana nökar* olanın ayağını daş aparır (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl yul *xanim*dir, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanimliqə* gəlməmişəm (A.Şaiq); Sənin elə peşən *qulluqçuluq* olub (A.Məmmədza).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlik* etmişdir (A.Məmmədza).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Kərpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarab*dır, Zəhra, *xarab*dır (M.İbrahimov); İndi uşaq *yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Həzrat! Özünlə məlumdur ki, dünya getdikcə *xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya getdikcə *xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARIC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ələ keçdi. Əhmədi isə məktəbdən *xaric* etdilər (İ.Şixli).

XARİCİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığımı *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir uyğunsuzluq hiss etdim (M.İbrahimov).

XARİCİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Səmi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, əlindən bir xata çıxır (“Ulduz”); Qəlbənd *xeyrıxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun əlindən *xatakarlıqdan* başqa bir şey gəlməz (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlığın* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovgalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeyrıxahların* təqdiri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözarası ona otuz yeddinci ili də *xatırladı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unutdu*... (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Axsamin *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çəxdən alçaq daxmanı titrətmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerdə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qıraq olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeyrırsiz* bəcək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bolkə məsləhətlərimdə özün üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanmı ki, qabaqlar mən heç yerdə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölim, Baloqlan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – SƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Sərin* mehdon səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – SƏRİNLİK Havanın *xəfəliyi* adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *sərinlik* ürəyindən? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsir (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri viyıldayır (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əşrefiydi o; Adəmin ən böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı özəldən; “*Sələfin* yolundan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmaları özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəərə, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilə qonşuna, *xeyr* gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, məni görməsinlər (İ.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır?” – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmağında asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRİS *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərdir*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – CUMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənin kimi *comard* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxarsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Həç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadı); *Bədxərcəliyə* çoxdan bələdəm (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərbəkliliyini, *səxavətliyi*ni hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM Biri *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələnər* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən yorğun və ac idim, çox əziyyəti və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nahaqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAR Süleymanam, bilir ələm, *xəzənə* yoxdur işim; Məhəbbətin gülsüzdən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRİ – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq təəcübü büürdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dərdini çəkməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* (“Azərbaycan”); Bu sual Leonardi *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəssə aid olsa da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sərimək nodir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLAS – MƏHV Əsarət zəncirlərinə kəsb *xilas* edək (S.S.Axundov); Gərcək Şah-baz bəyin nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLASKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb cəminin ağırlarına *xilaskar* atamın öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, heç kəsə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qodirzadə).

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyil, yüz dikol; Sürtlülüb *xırdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qodirzadə).

XIRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın bir hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XIRDALIQ – BÖYÜKLÜK Səhbət meyvənin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gedir (“Azərbaycan”).

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gərçə Ədilin sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adından *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏNMƏK Soldat Ostaopenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir gəccə qız *cəsarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qodirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlincə dəfədən sübut elə ki, örndən qat–qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); *Zülm* həmçinin şər əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILIQ – AMANSIZ Düşməno *amansız* ol; dosta *xoşqıllıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmanisa xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İş–güc elə onu–bunu *pisləməkdir*.

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib, Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun ölində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlməso, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarımı da törpədərəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMİRİQ *Xoşsifət*, zarafətli, bəmöz kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismirigünə* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZOKAR Bu bir az da deyosən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazokar*, ağıllı bir qızıdır (“Ulduz”).

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Ordubadı); Bağır xanın öyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Ordubadı).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa “mən aldım, işini düzəldtim, ortadan çıxımdı, qalanların canı çixsın, nə vəcima” demək *xüsusiyyətçilik* və oclalıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İ

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişbiğ satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər–istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçılar onun *sadə* nitqinin təsiri altında dirlər (“Ulduz”).

İBLİS – MƏLƏK Ədavət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq sən dərcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan biliyəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin içi, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL İçim özümü yandırır, *çöldüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı–çini, *içərişi* toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *icməso*, yaxasına *tökəcaşık* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağılama zar–zar, dilənçi! Vaqqıldama bayquş kimi *idbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özüntüz *gözəl* və göyçəkşiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xələq qəbilə idi bir çıraç; Gecəki *iqbalı* gör, gündüzdəki *idbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALİ – BAŞİAŞAĞI Nə soxulmuşan araya, a başibəlalı, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç kəslə işi yoxdur, *başışağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçıları *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *idxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sonayələdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

veyinti möhsullarını *ixrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLİ – SƏFƏH Sən *idraklı* olduğun üçün bildirdim ki, sözümlə tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfəh qorxaqlığına, qurban olub gedir (C.Cabbarlı); Özü də ağıllı, *düşüncəli* uşaqdır (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *ifritə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALİ Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgöyrən *ifritə*, cadu (Nağil); *Həyalı* qızın, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *ığıtışaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalır göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *ixtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gəncilər*, *ixtiyarlar* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qaras *ikibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir–birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və *sadə* bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *ikidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərər utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanımınla *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerbəyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədham bilirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çaşır, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldöndə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklidə* heç nə eləyə bilməzən ("Ulduz").

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənali* danışıqlardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışıqları sevir (M.Hüseyn).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pırolı getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Mədəd, ba Tarıverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *ikiüz-lülük* qorxudan omələ gələnin bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə olaqədar yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə çarpır.

İQRAR – İNKAR İkidir gərçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə inkarı (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin son nömrəsində gedən seirlərin bir qismi *sönükdür*.

İLQI – SOYUQ Günəşin ilk *iltiq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edirdi *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLIQ – SOYUQLUQ İstilər çökəlmişdi, lakin havada xoş *iltıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəliş arar; Varlığını *no ilki*, *no axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədənini moriz və *illətli* hisssəsi *salamat* olan hisssəsi

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək özünə ağırılıq və əziyyət yetirir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsəbahın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kəsbəns, *üzüyo-lasın*, işləyənən (Mir Cəlal).

İNADCIL – SADƏLÖVH *Inadçı* qızın da başına görünə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeja bu *sadələvh* adamın beynəlxalq vəziyyətlə tanış olmasına heyrət edərkə düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdən qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağca uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərə-kətləri bizi tənqədirdi. Öz ətrafımıza *eti-barlı* adamlar yığmaq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axı bu *inamsızlıq* nədən irəli gəlir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda öz *etibarlılığını* itirmişdir ("Azərbaycan").

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sədə; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfiyyəli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss edərəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talibov); İncəliq hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hər zövü hədəyin oxumaqdan; *İncəldi* uşağı (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çöcük kimi *incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* olaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barışmaq*, böyük və alıcınab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftülə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftül bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətli soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi elə *indidən* müavinini itətdə saxlamayı qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKİ *İndiki* makinalar ən uzaq dalgaların səsini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərhəli olacaq ("Azərbaycan qadını").

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkişaf* etmişdir. Al, mən bu dildə seyr oxumağa *tenəzzül* etməyəm! (M.Hüseyn).

İNSAFLI – KAFİR Görürəm çox *insafli* oğlansın (A.Şaiq); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANİ C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hissələrə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissələri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlıq*ını və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərəm (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XIRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm roisi hər bir kəlməsini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkar*dır.

İNTİZAMLİ – NADİNC Daima *intizamlı*, səlqiqli olan Talib İsayev hər bir işçiyə, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələbkarlıqla yanaşan adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* uşağıdır ("Ulduz").

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *tərbiiyali* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadı); Məna əgəl gətirmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradətlikdə* heç kəs Səlimə çatmaz ("Ulduz"); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyə o, komandirin gözəlirinin içinə baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fəriz evimizə gələnin gündən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsaratlilik* göstərüb müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O məndən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xətirələr bizi öz qəcağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanırı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzəminli).

İRİ – XIRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşlı uşaqlardı (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqulu böyin gözəli *iriləşib* oynamağa başlamışdı (M.İbrahimov); Həmin şəklin önündə gubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XIRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xətə padşahının xozinasında da tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xirdalığına* baxma, çox şirindir.

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ Ramazanov mənə yaxınlaşdı, mənə tanıyıb, yalandan *irışdı* (S.Rəhman); Uşaq da yadına salıb *ağlayır* (Mir Cəlal).

İSİNMEK – SOYUMAQ Qüvvətimiz, ümidimiz, arzularımız məhəbbətlə *isinnmişdir*... (Ə.Məmmədcanlı); ...Mənə tərəf çevrildə *soyuyub* ayazıyır, elə bil ki, üstümə qar-yağış tökəkək (M.İbrahimov).

İSİTMƏ – ÜŞÜTMƏ Bədənimə *isitmə* goldi. Dünən gecədən bəri onu tərək etməyə *üşütmə* və qorxu rəf oldu (C.Əmirov).

İSLAQ – QURU Şən qəhqəhələrlə *islaq* otları arasında çiyələk dərib yeyirdilər (A.Şaiq); *Quru* qobu qırağı ilə olındı kağız qovluğu olan bir gənc yeriyirdi (Mir Cəlal).

İSLANMAQ – QURUMAQ Az keçdi, yəne güclü yağış başladı başdan; Bir anda bahar paltarını *islandı* yağışdan (S.Rüstəm); Səriyyə xala bağırmaq və ağlamaq istəyir, bacarmırdı. Sanki gözəlünün yaşı *qurumuşdu* (M.İbrahimov).

İSLATMAQ – QURUTMAQ Yağış *isladar*, gün *qurudar* (Ata. sözü).

İSMƏTLİ – NAMUSSUZ Görmüşdüm ağıllı, *ismətlili*, qoçaq; Məncəbaşısıydı, qəşəng gölündü (Ə.Cəmil); Bu *namussuzu* nə üçün qolları bağlı görmədin? (M.Hüseyn).

İSMƏTLİLİK – ƏXLAQSIZLIQ Özündə bir *ismətlilik* duyurdu. Şeir adına dinsizlik və *əxlaqsızlıq* dərsi verən bu kitab dünyaya üzü görməyə haqlı deyildir (M.Hüseyn).

İSMƏTSİZ – NAMUSLU Mənim sözümdür ki, ümumiyyətlə, heç bir millətin bərsində demək olmaz ki, filan millətin övrotları bictibar və *ismətsizdir* ("Molla Nəsrəddin") Qorxma, bacım *namuslu*, ismətlili qızdır (S.S.Axundov).

İSRAFÇI – QƏNAƏTÇİ Bu hay-huy içərisində olanlar özləri də *israfçı* axmaqlar və bədbəxt vəhşilər kimi yaşayacaqlar (M.Talıbov); *Qənaətçidir*, malının qədrini bilir.

İSRAFÇILIQ – QƏNAƏTÇİLİK Əgər keçmişdəki varlılar ifrat *israfçılıq* edirdilərsə,

İŞGÜZAR – TƏNBƏL

bunu öz eys-ışrotları üçün öz evlərində *əcirdilər* (M.Talıbov); Hər bir işdə *qənaətçilik* olmalıdır.

İSTEDADLI – KÜT Hər ailənin öz *istedadlı* israfçısı vardı (C.Məmmədov); Kos səsinə köpək... Beyniniz *kütdür* (S.Rüstəm).

İSTİ – AYAZLI Yayın *isti* günürü idi (S.S.Axundov); *Ayazlı*, şaxtılı bir qış axşamı; Yeddi yoldaş olub yola düzəldik (S.Vurğun).

İSTİ – SOYUQ Yaramaz uşaq yamanca mənim *isti* aşımaya *soyuq* su qaldı (S.Hüseyn).

İSTİBAD – SƏADƏT Yoldaşlar, *istibad* pəncəsində işləyən yüz minlərcə işçilər baş qaldırmadadır (Çəmənzəminli); Odlar yurdunun *səadəti* sənin, mənim *səadətimdir* (M.Hüseyn).

İSTİQANLI – SOYUQQANLI İyirmi dörd yaşlı, canı-başı sağlam, *istiqaanlı* bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov); Lakin Rəna *soyuqqanlı*, məhkəm idi, tələsmir, nişan alaraq vururdu (C.Məmmədov).

İSTİLİK – SOYUQLUQ Alımda bir *istilik* hiss edər-ətməz gözlərimi açdım (M.S.Ordubadı); Azacıq sonra isə həmin *soyuqluq* isindi (İ.Şıxlı).

İŞCİL – TƏNBƏL Pah, insan da belə *işcili* olar? (Mir Cəlal); Hər öyrinin, *tənbəlin* xan qızı kimi başına dolanmayacaqdı ki?.. (M.İbrahimov).

İŞCİLLİK – TƏNBƏLLİK *İşcillikdə* olmasın qoy onların misli heç (M.Rahim); Səni kəndə qaçmağa məcbur edən *tənbəllikdir* (Z.Xəlil).

İŞGƏNCƏ – KEF O bu *işgəncədən* qurtarmaq üçün düşünür, fürsət gözləyir (S.Vəliyev); Cibim dolu, *kefim* saz idi (Mir Cəlal).

İŞGƏNCƏLİ – NƏŞƏLİ Bizim gözlərimiz önündə uzun, *işgəncəli* bir insan həyatı gəlib keçir (M.Hüseyn); Yuxusunda *nəşəli* günələrini görüb ağzı sulanırdı.

İŞGÜZAR – TƏNBƏL Küçə sürətlə ora-bura gedən, *işgüzar* adamlarla dolu idi (S.Rəhman); Mədəd "*tənbəl*" sözünü

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ

deyəndə Güldənəylo elə goldi ki, onu ilan çaldı (Ə.Vəliyev).

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ O, Məşədbəyinin *işgüzarlığını*, məhkəmliyini, Məşədbəy isə onun kəsərlı yazı üsulunu boyonırdı (M.Hüseyn); Onun *bacariqsızlığı* bərdə sonra danışırdı.

İŞGÜZARLIQ – TƏNBƏLLİK Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal); Bağban əmi, özün demirdin ki, çox yatmaq *tənbəllik* əlamətidir (Y.Əzimzadə).

İŞİQ – QARANLIQ *İşiq qaranlıqla*, kəndər fərəhlə; Ayrılıq görülsə bir yerə düşdü (H.Hüseynzadə).

İŞİQ – ZÜLMƏT Qalır və birdən-birə ona elə gəlir ki, qarşısında daha iki tələbəsi yox, *işıqla zülmət* dayanmışdı (G.Hüseyn-yəyl).

İŞİQLIQ – QARANLIQ Ay səni görürm, *ışığıla* çıxasan! (M.Hüseyn); ...Ərinin gələ-cəyini, *qaranlıq* təleyini düşünürdü (Mir Cəlal).

İŞILDAMAQ – SÖNMƏK Elektrik lampaları axşamın dumanları içərisində sönük bir parıltı ilə *ışıldayırdı* (Q.İlkin); Ağsaqqal kişi çubuğunu *söndürdü* (Mir Cəlal).

İŞLƏK – TƏNBƏL Siz Əhməd Soltanzadə kimi *işlək* adamı bəyənirsiniz. (M.Süleymanzadə); İş görməkdə *tənbəl*, amma yeməkdə alıcı qəşdər.

İŞLƏMƏK – AVARALANMAQ İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal); Ona iş demə, elə qoy *avaralansın* ("Ulduz").

İŞLƏMƏK – DAYANMAQ Sanki Fərhadın ürəyi elə bu an *işləməyə*, onun vücudu bu dəqiqə hərəkət etməyə başladı (Ə.Vəliyev); Elə bil birdən ürəyi *dayandı*.

İTİ – KÜT Qılıncdan *itidir* qələmin, sözün... (S.Rüstəm); O indi aciz və *küt* bir mətbəx bacağı deyil, sınaqlardan çıxış kəsərlı bir qılınc idi (Mir Cəlal).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT

İTİ – YAVAŞ Ancaq Məzlum üsulluca restoranı tərək etdi, *iti* addımlarla buradan uzaqlaşdı (E.Sultanov); *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn).

İTİGÖZLÜ – FƏRSİZ Onu, o *itigözlü*, girdə və gülürlüzlü müəllimi kimi tanıdır, kim əzizləmir? (Mir Cəlal); *Fərsiz* qoyunu qurd yeyər (Ata. sözü).

İTİLİK – KÜTLÜK Bacağı *itiliyi* və ya *kütliliyi* ancaq bir şeyi doğramaq zamanı bilinir.

İTİRMƏK – QAZANMAQ Lap balaca yaşlarında o, ata və anasını *itirmişdi* (M.İbrahimov); Xəliq qız verib qada *qazanar*, biz qız verib qada qazandıq (Ata. sözü).

İTİRMƏK – TOXTAMAQ Lyudmila özünü *itirdi* (C.Əmirov); Polad birdən sarsılıb yığılan kimi olur. Ancaq tez özünü *toxtadır* (M.Hüseyn).

İTTİFAQ – AYRILIQ Pozulmaz bu qardaşlıq, pozulmaz bu *ittifaq* (S.Rüstəm); Yaddır eşqimizə *ayrılıq*, ölüm (S.Rüstəm).

İTTİFAQ – TİFAQ Susdu bülbüllərin nədon, orman?! Pozdumu *ittifaqını* o xozan? (A.Şaiq); Aralarına *tifaq* düşdü.

İYRƏNC – GÖZƏL Salman havaləmb pörtörək, eybəcər və *iyrənc* şəkli düşdü (M.İbrahimov); O *gözəl* nəğməni oxusana! (M.Hüseyn).

İYRƏNC – NAMUSLU Mən sənsə söz verim, artıq bu *iyrənc* yolu təqib etməyəcəyəm (M.S.Ordubadı); Lakin mən hər şeydən əvvəl *namuslu* bir atanın oğluyam (M.Hüseyn).

İZTİRAB – RAHATLIQ Bu, gənciyin ilk *iztirabı* idi (S.Vəliyev); O ölmüş olsa da, bu vicdan əzabı mənə ömrüm boyu *rahatlıq* verməyəcəkdir (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT Yox, demədirçəldik, yəne yeridik; Eşqin *iztirablı*, çötin yolunda (S.Rüstəm); Ah, sən *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

Kk

KAFİ – PİS Güclü *kafi* qiymət alırdı (İ.Förzəliyev); Dörsələrindən *pis* qiymət alır (“Azərbaycan”).

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışsan o *kafir*lərə? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFİTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kafitar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur or, birinə qoşulub get-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmliləcə yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFƏ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqişilə çökülür geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFƏLİQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafəliqləri* qalıb (M.Süleymanlı); O, *düzənlüyün* adı qılncdır, çaxdıgımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşdı* (F.Körimzadə); Birdən səsi *açıldı* (“Ulduz”).

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandı (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağılsız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə biləməm (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağıllı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMİL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır (“Azərbaycan”).

KAMİLLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilliyin*, hürufiliyin yeri zındandır

(F.Körimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* (“Azərbaycan”).

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlı* işdir, mən ona qol qoya biləməm (“Azərbaycan”).

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çökür (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çökürsünüz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanırıq* (“Ulduz”).

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyüdükcə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıbın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Soyalı xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaşdı* (“Azərbaycan”); Baloğlan *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tolosən, yoxsulluğa tez düşür (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadin ürəyi titrədi və gördü ki, gəlin “körpə”sini bağına basaraq *keçmişdi*... (İ.Şıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanlarının *istiqbali* haqqında da Hacı Volinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çəmənözminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzdə dalgası dərdin, *kədarin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiymiş dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFCİL – KƏDƏRLİ *KefcİL* adamlar, heç kefdən qalmır (“Azərbaycan”); Səttar xan olduca düşüncəli və *kədərli* idi (M.S.Ordubadı).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyirəm (S.Qədirzadə); Çaxır boqçası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYYIQ Bolkə... bolkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çevik ələk, *ayyiq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sorvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs mənə; Qənərədən əs mənə; Al könlümü, *saz* eylə; Sənə üstə bas mənə (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXSILAŞMAQ ...Atanın da gözünə görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə *kəbin* kəsdirərdim (Ə.Haqqverdiyev); Fövren bir molla çağırıb, vəkil ələ ki, gət Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam gərək dost-tanışa *düz* baxa (“Ulduz”).

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha *düzöldürəm*, sən məni tərsinə burur, *kəcinə* çökürsən (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyalıq* səni ucaldır (“Azərbaycan”).

KƏDƏR – SEVİNC Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tek xoşalaya vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMƏK Bilmədi ki, bu hala *sevinisin*, yoxsa *kədər-lənsin* (İ.Şıxlı).

KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ Bəli, o çox *kədərli* idi (C.Əmirov); Mənə ümmən desələr; Azad süzən gomim ol; Səadətli, *sevincili*, fərəhli ələməm ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərli* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhər* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBƏZ – SADƏLƏVH *Kələkbəz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hani *sadələvh* çağım; Onlara inanırdım (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yaxına *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar (“Azərbaycan”).

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənardə* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Ciğir *dolanbac* yol kimi öyri idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış *kəsərlı* bir qılnc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu ələ *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəbhədə *kəsiri* (S.Rüstəm); Biy, ay kişi, məndə *artıq* heyvan nə gazir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və əmansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi (“Azərbaycan”).

KEÇKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏŞMƏK Nigərançılığın göstərdikcə *kəskinləşdi* (S.Sorxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəiflədi* (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözələrində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* enmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedəcəkdir (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *höyiün* yerini bilirsiniz, nə *kiçik* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdün; *böyüklü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, əlbəttə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, öziz ata, ona görə yazıram ki, bilsən, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Arıqladıca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşırsınız, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülfür qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* veriridi (Çomənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə desən tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açığı* idi (Ə.Vəliyev).

KİÇİKLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilklidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz əman *kininin* dalğaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar, *Kinli* dolunub; hərbinə düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDAVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözələ, *ədavətli* adamdır ("Ulduz").

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlandı.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, *böy qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris torli, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsini ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəbə asmışdı (C.Məmmədov).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zinəti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliyi* pintiliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadin* hünəri nədir ki, *kişi*yə ol atın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimson? – deyə Mikola səsinə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kişiləydi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqıltnın *zərifiyindən* duyduğum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBƏŞİNƏ Bu işin öhdəsindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbəşinə* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadı).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİLƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələri kollektivin olınd olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyil göstərir.

KOMALASMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalasdılar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş ediorəm, *dağıln* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və konarda bozon osobi, *qaraqabaq*, qaradiməz görünən bu qadın burada, bağçada kədərliyndiyini, ya hirsliyndiyini görən olma- mışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKT- LAŞMAQ Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinliyici özü üçün bir nəticə çıxartсын ("Ulduz").

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIQ Cavab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Boşirli onun sözünü kösdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermər.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasət- lidir*, Allah başacan eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşaqdır, məsələni çətin anlayır ("Azərbaycan"); Belə halda cürətli, cold, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı bülövə çəkdim, indi *kasarlaşıb*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözü (C.Novruz); Onların dişini neşlərdən də *itidir* (A.Məmmədova).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gəlmə- liyik biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadı); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlerini gör- düm; *Təzələndi* köhnə dördim (Aşiq Ələsgər).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏŞMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhə çirpırır könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yavaşdıca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmon, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saral- mışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, Kiçik böy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqla- maq* üçün çox say edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəllillər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qorublkə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kələ* qolbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşım, yaşa, yarat! Yaxındır gözələnən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *kələlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbı çağırışı gözələmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Heç kəsi dəməyə *zorla* yaz- mrlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasığı əlinə alıb boşqabdakı dovğam *könülsüz*, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab veriridi ("Azərbaycan").

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərcə *körpə* və rəngsiz ollar otfəra səpələnmışdi (Çomənzəminli); Uca olduğundan ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriyə döno, qaranqış! (M.Araz); Sən haqdan dönmədin həyat naminə; Bundadır *böyüklik*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var ("Ulduz"); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir qranitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tarpiq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKIT Bu adamlar *kükrək* bir dəniz, daşqın bir çay misalında idilər (Ə.Vəliyev); Həsən adətli üzrə *sakit* idi (M.İbrahimov).

KÜKRƏMƏK – SAKITLƏSMƏK Gizlənməmiş, böğülmüş qəzəb yeni qüvvə ilə *kükrəməkdə* idi (M.İbrahimov); Uşaq bir xeyli ağladıqdan sonra *sakitləşdi* ("Azərbaycan").

KÜLƏKLİ – SAKIT Gündə milyon dəfə dəyişir halın; Bakının *küləkli* günlərin kimi (O.Sarıvəlli); Hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

KÜR – RAHAT Sonra ağrı göyçəklər deyəcəklər ki, Əlyarın *kürdür*, heç kəsə yola gedən deyil (M.Hüseyn); O *çox rahat* uşağıdır, heç kəsə toxunmur.

KÜRLƏSMƏK – RAHATLAŞMAQ Uşaq heyl ağlayır, *kürləyir*, sakitləşmir. Əvvəl aşib-coşdu, sonra *rahatlaşdı* (A.Məmmədova).

KÜRLÜK – RAHATLIQ Uşağın heç *rahatlığı* yoxdur, *kürlük* ələyir ("Ulduz").

KÜSKÜN – RAZI Arıq, zərif, gözləri *küskün* qadının da təəccübdən gözləri açılı qaldı (M.Eynullayeva); Onlar bu görüşdən *çox razıdırlar* (Mir Cəlal).

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskünlüyü* бүürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışıqlıq* oldu ("Azərbaycan").

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözlü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI KİSİLİ qardaş, gəl yükü çataq, yənə küsümüz küsü (Ata. sözlü); *Barışıqlı* məsələsinin üstündən keçdilər ("Azərbaycan").

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki, Ramiz *çox küt* uşağıdır (M.İbrahimov); Əslində isə *çox bacarıqlı* və istiqanlı oğlandır (C.Əmirov).

KÜT – ZİRƏK Nə *küt* şeysiniz, ay məndən olub, mənə oxşamazlar (M.İbrahimov); Reyhanın əri İdris *çox zirəkdir*, cəldir (M.İbrahimov).

KÜTBAS – DÜŞÜNCƏLİ Müstəbiddir, cəlləddir, qaniçəndir, *kütbasdır* (M.İbrahimov); *Çox düşüncəli* idi Ləcivərd (S.Qədirzadə).

KÜTBƏYİN – ZEHİNLİ Sona *kütbəyin* yox, *zehinli* bir qız idi.

KÜTLƏŞMƏK – KƏSƏRLƏŞMƏK Aynın arxasında fikirləşərək; Nəhayət yorulur, *kütlənir* başı (S.Vurğun); Böyüdükcə onda dərəcə həvəs artır, başı *kəsərləyir*.

KÜTLƏVİ – FƏRDİ Təməşalara *fərdi* və ya *kütləvi* şəkildə getmək olar.

KÜYLÜ – SƏSSİZ Məclisimiz *küylü* keçdi. Gülarə çarpayının üstünə sərilib *səssiz* ağlamağa başladı (C.Məmmədov).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK Bizim həyat o biri həyətlərdən *küylülüüyü* ilə fərqlənir. *Səssizlik* içində, yol ayrıcında; Atın qucaqları şəkəldi bərdən (H.Hüseynzadə).

Qq

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardı *zərif* yun ölcək-ləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülfəhən).

QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək chtiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə qayıdandan *sonra* qonşular başına yığıldılar (A.Şaiq).

QABAQCA – ARXACA Mən *qabaqca* gedirəm, o da *arxamca* gəlirdi (S.Hüseyn).

QABAQCA – DALINCA Özü *qabaqca*, mən isə *dalinca* getdim (M.S.Orudubadi).

QABAQCA – SONRA *Qabaqca* Münəv-vor xanım atası ilə görüşürdü: – Ana, salamat qal! Yənə tezliklə sənin ziyarətinə gələtəm (M.S.Orudubadi); *Sonra* Miko elə oradaca qədəhini yenidən doldurub dedi (İ.Əfəndiyev).

QABAQCIL – MÜHAFİZƏKAR *Qabaqcıl* ziyahlarda bir ruh yüksəkliyi, coşğunluq, ümid hiss edilirdi (A.Şaiq); Öz əqidəsinə görə *çox mühafizəkar* adamdır (Ə.Şərif).

QABAQKI – SONRAKI İki gün *qabaqki* əzab və əziyyət yənə də yadına düşdü (Ə.Vəliyev); Mən *sonrakı* günümüzü fikir eləyirəm, son də kef axtarırsan.

QABALAŞMAQ – ZƏRİFLƏŞMƏK Şaiqin rəftarı yoldaşlarına qarşı *qabalaş-mışdı*. Zərifə böyüdükcə həm xasiyyətə, həm də zahiri cəhətdən *zərifləşmişdir*.

QABALIQ – ZƏRİFLİK *Qabalığı* üstündə onu Anateli bir dəfə vəzifəsindən qovmaq istəyirdi (S.Vəliyev); Taqqılntın *zərifliyindən* duyuram ki, qadın barmaq-larıdır (S.Qədirzadə).

QABARIQ – YATIQ Sənəsi *qabarıqdır*, ecazlıdır biləkləri (S.Rüstəm); Onun sifəti bir qədər *yatıqdır* ("Jurnalist").

QABARMA – ÇƏKİLMƏ Qərbi Avropanın şimal və qərb hissələrində böyük *qabarma* və *çəkilmələr* olur.

QABARMAQ – ENMƏK Bərdən sanki üfük *enir*, torpaq *qabarıq*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsinə dərdi, sənəsi *qabardı*, *yatdı* (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMŞALMAQ Göyərçin Xudaverdini götürüb qapıdan cəld çıxaraq *Maroya qabardı* (S.Rəhimov); Bu fikir Lal Hüseyni *yumşaltmağa*, əvvəlki incik görkəmini dəyişməyə məcbur etdi (M.İbrahimov).

QABARTMAQ – YATIRTMAQ At yalını *qabartmış*, quyruğunu dikəltmiş, gözlərini və ayaqlarını oynadırdı (S.Rəhimov); Şiraslan... üzüyuxarı qabaran saçlarını bir anlığa əl olsa, dala *yatırdı* (S.Rəhimov).

QAÇARAQ – YAVAŞ-YAVAŞ Bərabərilmə yetişincə çəporin arxasından iki olleri ilə boynunu qucaqlayıb *qaçaraq* gözəndən qeyb oldu (S.Hüseyn); Əbil Qanbərovun təklifləri *yavaş-yavaş* bura toplaşanların ürəyinə yol tapdı (Ə.Vəliyev).

QAÇARMAQ – DAYANMAQ O tələsik yerindən durub qapıya *qaçdı* (M.İbrahimov); Məni hərəət çulğaladı. Künçənin ortasında *dayandı*m (S.Qədirzadə).

QADA – SEVİNC Bənd oldu könül bir gülü, səs tutdu mahalı; Guya ki, bu dünyada qan oldu, *qada* düşdü (C.Cabbarlı); Gözlərinə soadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QADALI – FƏRƏHLİ A üzü qaralı, başı *qadalı*, xatınları, oğul-uşağı nə deyər dustağ etdin (M.Rzaquluzadə); Körpə uşaqların gələcəyi nurlu, *fərəhli* olacaq.

QADIN – KİŞİ Ayrılmı qızı şişman bir *qadın* idi. Kiçik qumral gözləri, ay kimi yuvarlaq üzü var idi (A.Şaiq); İmanın olsun, ay *kişi!* Niyə bica söz danışırsan (M.İbrahimov).

QADINLIQ – KİŞİLİK Gəlinlər *kişilik* duyduqca sonda; Bir istilik keçdi gül

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuracaq daş qəfəsi; Gülsün *qadınlığın* ağlayan sösi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir voton torpağı; Alqış, mürd, qabarlı, *qadір* ollərə! (Ə.Cəmil); Elo *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülhəsən); Köhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküüb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qayıb* olur (Çəmənzəminli); Geəmi, tezmi bilməm, amma həqiq edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldaşın*, qoy yatanlar ayılsın (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsosiz sükutunu pozdu (Ə.Məmmədcanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəziləri isə dizi üstə oturub yenicə götirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binan ömr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götirdiyi südlü şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çıraq *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbari-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad örnini geyindirib, qolundan yapışib, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan olindeki fonori yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və çuxura düşmüş gözlləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülhəsən); Ay işığında onun *yataq* üzünü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cold yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cold geri döndü və həyotə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Günəş yavaş-yavaş *qalxırdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sarıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələr qaçıdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah palıd, qopdu xan çınar; Daşlar bir-birinə dəyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları gömgöy kösilir; Canından istilik uçub eskilir (S.Vurğun); Gözəllərin görək *incə* belləri; Qəndən, nabatdan şirin dilləri. Aşiq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rade qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırmızı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot tayarları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir otirələ doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirpiklərindən yaş giləndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bəcaların tüstüsü *qalınlaşırdı* (M.İbrahimov); Səriya çalan biğləri *seyrəlmişdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dərönin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* bax tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığından* keçmək olmur, Pambıq kol-

QALMAQ – GETMƏK

lارının *seyrəkliyi* möhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Ordubadı); Dərəqılınə bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqalli* işlərlə isim yoxdur ("Ulduz"); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik *gedir*, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın bəsbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaqlı* adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *həyasız* oğlunu *gotir* qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaqsız*; Bildir qoşunun batdı, qırıldı yanacaqsız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİCƏN – RƏHMLİ Daşqolbli *qanice*n qazaqlar... zəvalli işçiləri bacardıqca qılncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmli*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qanıqara* qayıtmış Qüdrət Laləni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və məhriban oxuyurdu (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmə, bir də Camala rast gəlsəm, *qanıqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünlə, sonra söz *qandır* (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nozəkətli* qızırdı (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adamsan, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam *çox rəhmli* və xoşroftardır ("Azərbaycan").

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, oyo, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlik* ona güc gəldi.

QANUNAUYGUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunauyğun* idi ("Azərbaycan").

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşaqdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cabbarlı).

QANUNİ – SÜNİ Müstəntiq müğəssirlə *qanuni* rəftar edirdi ("Azərbaycan"); *Süni* nəvazılıq soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küçə dükənlərindən başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Ordubadı); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökülmüşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalılığa* rəğmə, o gənc qadın haqqında sənə heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirməm (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgilin *qapibir* qonşusu mühəndis Tapdıqın daldan gəlir, qızların səhəbotini aydın eşidirdi (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lanq kəndinin işıqları qaranlıq gecədə zoif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞIQLI Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşığı* idi (Çəmənzəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri isə arxadan Aynanın gözllərini *qapadı* (Ə.Məmmədcanlı); Niqabın üzdən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüşi məclis (S.Ə.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub siddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəlif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titroşir obəs (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq sosi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşişini çökən toplan artıq *qartlaşmışdır*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlıq* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tanınmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını nə *qasırğa*, nə tufan (S.Rüstəm); Axsam qaranlığı düşdüyünə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalğalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkü*lü iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdlükə, Əziz isə töcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QAŞQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar boy *qaşqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatı* yox, *duru* olsun ("Azərbaycan qadını").

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatı* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayır.

QATIL – GÜNAHSIZ Meşədə, dağda, güd, qanlı *qatılı* güd (S.Rüstəm); Zavallı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdu (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılaşığa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatı maye su qarışdıqca *dururdu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gədə daha da *qatılaşırdı* (M.Hüseyn); Axsamdan uğuldayan külək səhərə yaxın *zəiflədi*.

QATILLİK – GÜNAHSIZLIQ Onun boynuna üç təqsir sarınmışdı: saxtakarlıq,

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlıq* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi ("Ulduz").

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* ("Ulduz"); Öpdüm döno-döno, sinəmə basdım; Elə bil *duruldu* ürüyəmdə qan (S.Rüstəm).

QATİŞDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu ələmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATLAMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir enlikürək, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışıq (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, günəşi, ayı səsloyib; Onları da bizim dəstəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırıldı* məndən o məhrui bimeqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürüyəndə bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDISI – GEDİŞİ Mühəribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayidsımdır* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlü dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çırağ (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qaydırırdı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan mən görürəm çəsmələri *qaynamaqda* (A.Səhhət); Qurban bildi ki, ləyəndəki kəc *quruyub* zay olub (C.Məmmədquluzadə).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Həyəət arı yuvası kimi *qaynayır* (İ.Şıxlı); Rüstəm

kişinin aylarla içərisində gözün nifrəti hələ *soyunmuşdu* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); *Çay soyunmuşdu* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər ötir saçır bizim *qaynar* çöllərə (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrazı).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* hoddinə çatıbdır. Suyun *soyuqluğu* bədəni, qollarını gizlətdi (M.Eynullayeva).

QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzilərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gəlcəyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmıq da *qazandır* (Ata. sözü).

QAZANLIQ – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərgiz dəxi belə *qazanlı* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zararlı* ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qəlibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCISIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vasitə ilə onu özü üçün *zararsız* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımdır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazanıb* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu saat dənizdə on dorin buruq harada *qazılır?* (M.Hüseyn).

QEYB – ZÜHUR Gülüşün gülər üzündəki sevinc *qeyb* çəkildi (Ə.Vəliyev); Bizlərdə millət qurğuları şəxsi qurğular şəklinə *zühura* gəlir (C.Məmmədquluzadə).

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəqqipərvor iranlıların ən *qeyratlı*, ən məsləkli cavandarından idi (Çəmənzəminli); Haram-zadə!.. Sən nə *rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyratsız*ə haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Kasıb-kusubun da özünə görə namusu var və namusu da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri *qeyzli* çağırıb buyurdu ki, "komandir" ə on manat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefonuna qulaq asıb *sakitləşmədim* (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv eləməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər nə *qəddar* adamlırlar, xəstəliyimə inanmırlar, vay-vay! (T.Kazımov); Yarımcı saat sonra Aslan *rəhmlı* qadının göstərdiyi dar ciğirli sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənnüma bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gənəç qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bən, görəndə (Q.Zakir); İrəliddə Səmədi tamamilə *yeni* bir həyat, *yeni* işlər, *yeni* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən? (S.S.Axundov); On ilin ərzində kənddəki *yenilik* tək bir məktəb binasından ibarətdir (Ə.Vəliyev).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN O, *qəfildən* başını qaldırıb üzünü Sarışına tutdu (S.Qədirzadə); *Tədricən* hava açıldı.

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına tokan verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətən* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düşər (A.Səhhət); O *tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını gördüncə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilməmişdi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlilikdir* və əhali çörək üzünə həsrətdi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur, *İl var kasad* olur; Bu *il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükkət ilə büzüblük durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Şaiq); *Ağlaşma* qurb ərlərinin ətəklərindən yapışmış davaya getməyə qoyumurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadı); Qırışdan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (Mir Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb* dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başaltması *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətine özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bəyragı qaldırıb yenə; Əmək cəhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvali); Sığdırma bilmədi dağ qururuna; Təpə önündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, bircə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günahkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (A.Şaiq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-güc Balıya inandırdı (A.Şaiq); İndiyə qədər sən in ifadə etdiyən vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idimi? (M.S.Ordubadı).

QƏLİZ – SADƏ Çox *qəliz* soruşmadınızmı? (C.Cabbarlı); Niyə sən *sadə* şeyləri başa düşürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur ("Azərbaycan"); Bəli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərimdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); *Qəlb*inə *şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Şaiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə isə *qəmli*, dərün şeylər düşündüyü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alın kimi sevinə-sevinə qadına miraçət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadı); İsraf *haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətini sevmən, sən dərəcə *qənaətkar*, ağırtəbiətli bir kəndli var (A.Şaiq); Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyir-xahlar isə lovğa olurlar (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənimi*, bir zavalı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dost*-usan, ellər zineti! İnsanlıq eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA Yanında xırda qummuş qaşlıq olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin *qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Məddəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xeyirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olmusan. İşində də, rəftarında da *ədəvətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dartıb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyə anam dayımın təklifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* doğma qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiliyi arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, *doğmalar* isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmalılıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir künədə *qəribəsəyirdim* (Mir Cəlal); Səsinə eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşürdükdü (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidaləşməli idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandıran ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏSMƏK – KİFİRLƏSMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi arıqlamış, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşlıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən *qəlb*ində qürur oynayıb (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihəş olub yuxıldım; *Qəşş* aləmində bir tamaşa qıldım (A.Səhhət); Həkim xəstənin *ayılmasını* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamunun *qətiliyini* görəndə Səfo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsinə qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Ancaq gərək sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Gülbətdamin hövsələdən çıxdığına görə onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT *Patrul qəzəbli* bir pıçılı ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMISINMAQ Mirzə Kələntər maarif şöbəsinin müdirinin üzünə baxıb *qımışdı* (S.Rəhman); Kikiçkbəyim *ağlamısınaraq* başmağı onun ölündən alıb, hasarın üstündə oturdu (Çəmənçəmənli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünlər; Fikrim dağınmıqdır, xatirim övraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqı* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

QIRAQ – ORTA

diği mühito Nəcof bəy kimi deyil, gözü *açıq* baxır, kiminlə nə cür davranmağı bacarır (Ə.Haqqverdiyev).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – DOST Dəryada qıraq yanar; Baxdıqca iraq yanar; Yar yarına qovuşsa; *Dost* gülər, *qıraq* yanar (Bayatı).

QIRXDİLLİ – NAMUSLU Yaxanı ona tanıma, *qirxdilli* qadındır, səni toloyə sala bilər. Qiymətin dediyinə görə, Gülsabah çox çalışqan və *namusludur* (Ə.Vəliyev).

QIRIQ – BÜTÖV Bahadır bu fikirdə ikən İvan qapını açıb, əlində samovar, üstündə mis çaynik, iki fincan, bir neçə qənd *qırığı* içəri daxil oldu (N.Nərimanov); *Bütöv* bir qəndi ağzına qoydu.

QIRIQ – SAZ Sarxan əlindəki *qırıq* fənəri yuxarı qaldırdı (M.Hüseyn); Rabitə hələlik *saz* işləyirdi (S.Qədirzadə).

QIRIQLIQ – SAZLIQ Bütün vücudumda bir *qırıqlıq*, bir sızılı hiss edirəm (A.Şaiq); Əhməd kişinin *sazlığı* qaldı qiyamətə.

QIRIŞIQ – AÇIQ Polkovnikin alnında *qırıqlıqları* sıxlaşdı (S.Qədirzadə); *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

QIRIŞMAQ – AÇILMAQ Onun alnı *qırışmışdı*, qaşları az qala gözlərini bürümüşdü (Ə.Vəliyev); Çəmənlikdə xudmani süfrələr *açıldı*, şirin söhbətlər başlandı (S.Qədirzadə).

QIRMAQ – DÜZƏLTMƏK Ləpələr bu pillokələri saxsı qab kimi vurub *qırır* (Mir Cəlal); Qorənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltdi* (S.Rəhman).

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua; uyıldılar torpağa (A.Şaiq); Kürd Əhməd, xarici ticarət xanalarla əlbir olmuş bir ovuc

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ

tacirlərin işlədiyi cinayətləri *ətraflı* olaraq Friduna danışdı... (M.İbrahimov).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qağı ilə titləmişdir? (M.Müştəfiq).

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət, *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pillokələri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

QISALIQ – UCALIQ Ağıl adamın boyca *qısalığı* və ya *ucalığı* ilə ölçülmür.

QISALMAQ – UZANMAQ Gecələr *uzanır*, günlər *qısalır*; Göy üzünü qara buludlar alır (A.Şaiq).

QISILMAQ – AÇILMAQ Heç *qısılma* bu məclisdə; Bu məclis öz meydanıdır (Aşiq Vəli); Salmanın rəngi *açıldı* (M.İbrahimov).

QISIR – DOĞAR Şirin qızı *qısır* Narn-güllü bərk alışıb (İ.Əfəndiyev); Çobanlar *doğar* qoyunlara qış aylarında daha çox fikir verirlər.

QISIR – SAĞMAL Südün dadımı *qısır* əməm dana bilər (Ata. sözü); Gecə-gündüz çörəyini yeyib, çayını içib özünü də qumarda *sağmal* inək kimi sağırdı (S.S.Axundov).

QISQANC – ÜRƏYİAÇIQ Qaynana bu səadətə qarşı *qısqanc* və zidd vəziyyət almışdı (Çəmənzöminli); *Ürəyiaçıq* adamdır ("Azərbaycan").

QISQANCLIQ – TƏMİZLİK Sənin *qısqanclıqların* da, şübhələrin də mənə xoş gəlir (M.İbrahimov); Ürəyimdə qoşun-qoşun *təmizliklər*; Bir də infarkt uyuyarmış (C.Novruz).

QIŞ – YAY *Qışda* yel tutmayan, *yayda* günəş görməyən bir skamyalanı ver (Çəmənzöminli).

QIŞQIRIQ – SAKİTLİK Bu qədər *qışqırığa* durdu qonum qonuşu tamam (M.Ə.Sabir); *Sakitliyi* gərginliyə dəyişən var (C.Novruz).

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ Bir də var qüvvəsi ilə *qışqırdı* (S.Qədirzadə); Bondar-cuk birdən *susdu* (S.Qədirzadə).

QIŞLAQ – YAYLAQ

QIŞLAQ – YAYLAQ Külöklü qar, yağış yağar uzun-uzadı *yaylağa*; Kəçər bu vaxt el-oba, enor tamam *qışlağa* (A.Səhhot).

QIŞLAMAQ – YAYLAMAQ Bu qış burada *qışlamasan*, madarım keçməz (S.S.Axundov); İbrahim əmi bu yayı *yaylağa yaylamışdır*.

QIŞLIQ – YAYLIQ *Qışlığın* tədərükünü yayda, *yaylığın* tədərükünü isə qışda görmək lazımdır.

QIT – BOL Sərv ağacı hər ağacdan ucadır; Əsli *qıtdır*, budagında bar olmaz (Xəstə Qasım); Ancaq xoşbəxtlikdən meyvənin *bol* vaxtı idi (Ə.Vəliyev).

QITLIQ – BOLLUQ Qıtlıq illər yağış-tök quruyub göz yaşımız... (Səhriyar); Bir yanda hakimdə böyük bir bolluq; Bizim nəsimiz açlıq, yoxsulluq! (Ə.Cavad).

QIVRAQ – XƏSTƏ Həkim yaşlı, lakin *qıvrıq* bir adamdır (Ə.Əbülhəsən); Burada *xəstə* çoxdur (S.Qədirzadə).

QIVRAQLAŞMAQ – XƏSTƏLƏNMƏK İstirahətdən sonra *xeyri qıvrıqlaşdır*. Anam *xəstələnmişdi* (S.Qədirzadə).

QIVRILMAQ – AÇILMAQ Yumaq kimi yumrulanan qızıl ilan *qıvrılıb açıldı*... (İ.Şıxlı).

QIYIQ – AÇIQ Elə bil bütün bunlar da tatarın *qıyıq* gözlərindən gizli qalmırdı (Ə.Əbülhəsən); Əlini Mayanın *açıq* çiyinə vurdum... (M.İbrahimov).

QIYILI – AÇIQ *Qıyıllı* gözlərində gizli bir kin qaynayır (İ.Tapdıq); ...Onun alnı *açıq*, üzü də ağdır (S.Vurğun).

QIYQACI – DÜZ Səkinə Vəlinin üzünə *diiz* baxdı; Pərşan ona *qıyqacı* bir nəzər saldı (M.İbrahimov).

QIYMAQ – AÇMAQ Hesabdar gözlərini *qıyıb*, üfüqdə iki boy qalxmış günəşə baxdı (M.İbrahimov); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhot).

QIYMAQ – ƏSİRGƏMƏK Ay zalım oğlu, adam da İskəndər kimi oğlana *qıyıb* güllə atarmı? (Ə.Haqqverdiyev); İsmət! Allah *əsirgəsin*, nodir bu halət? (H.Cavid).

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ

QIZARMAQ – AĞARMAQ Günəş üfüqdə yandı; *Qızardı* yavaş-yavaş (M.Müştəfiq); Həmidən gec yatıb qalxdınız erkən; *Ağardı* dan yeri gözlərinizdə (B.Vahabzadə).

QIZARMAQ – BOZARMAQ Kişinin sifəti *bozardı* (Ə.Vəliyev); Zoyanın yanaqları *qızardı* (S.Vəliyev).

QIZARMAQ – SİRTILMAQ Ruqiyyə mötləbi anladı, ətrafa baxdı, bir kəs yox idi. Dan şəfoqi kimi *qızardı* (A.Divanboyoğlu); Səndə toqsır odur ki, uşaq vaxtında fağırı haqq yerə, nahaq yerə o qədər döydün ki, axırda *sirtildi*... (Ə.Haqqverdiyev).

QIZDIRMA – ÜŞÜTMƏ Bir həftədir ki, uşağım *qızdırma* içində yanır (C.Cabbarlı); Bədonimo *üşütmə* düşdü (S.Qədirzadə).

QIZDIRMAQ – SOYUTMAQ Yasəmən çayın qırağında su *qızdırıb* paltarı yuyurdu (S.S.Axundov); Çayı *soyutmayın*, için (S.Vəliyev).

QIZĞIN – SAKİT Azərbaycan ədəbi dili qılınc döyüşünü andıran *qızğın* münəqişələr, kəskin deyişmələr dilidir (M.İbrahimov); Ölkənin *sakit*, işıqlı həyatı da düşmənlə gül-lösindən bircə anda beləcə pozulmuşdu (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – SOYUQ Yəni döməri *qızğın* ikən yastıla (S.S.Axundov); Dəryanın baxışları *soyuq*, səsi yad idi (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – ZƏİF Bəcmənin *qızğın* dövrü idi (M.İbrahimov); Elə bil *zəif* ürəyi həmişəlik olaraq sağaldı (Ə.Vəliyev).

QIZĞINLIQ – SAKİTLİK Bir həftə əvvəldən aşığı bazarda, istərsə də yuxarı bazarda bir *qızğınlıq* müşahidə edilirdi (H.Sarabski); Hələ ki, *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

QIZIŞMAQ – SAKİTLƏSMƏK Xan büsbütün *qızıyıb* qəzəblə bağırdı (M.Rzaquluzadə); Tərlandı məktub aldığı üçün *sakitləşdi*.

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ Yarım saatdan sonra mehmanxanada oyun *qızıxdı* (C.Əmirov); Monbazonun hirsli *soyudu* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əsrf anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılamasına *qızdı* (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez *qızar*, gec *soyuyardı* (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı *qızdı* (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm?* – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta *qızmar* bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABI – ƏYANI “Satım, satmayım...” deyən miyanə satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşı budur ki, no pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərini yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicridə, ey məh, bir *qiyamət* tək keçər (S.Ə.Sərvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – BALACA *Qocanın* biliyi, *cavanın* biliyi (A.V. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döydü qapını; *Qocalı*, *cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ən yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsən ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçuq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandımaq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə gəndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvadıdır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zoiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmaqacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşdı* (Ə.Vəliyev); Traktorçu sən vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLIK Cahanın *qoçaqlığını* ondan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı; (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da elmə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, gözəl-göyçək üç uşaq gətirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, birco qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qəlot anlıyarsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞIR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşiq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞIRLIQ Millətpərəstlikdən, vətəndaşlıqdan dam vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik geno o qəpikdən ötri (N.Vəzirov); *Fağırılıq* olar, amma bu dəracədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumların* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadi); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələnir, dərhal ayağa qalxıb onu qarşıladı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sonin ilə *qohumluşmam* mümkün olmaydı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşdı*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmməd-quluzadə); *Yadlığ* yadıma düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* sopılmışdı (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq mənə o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməyim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzbuüzündə durub, sadlıqla güldənə ilıq, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinosində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və böyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğum).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkənd güldü (S.Qədirzadə); *Təbii*dir ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamadı çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Naşı bənnə *qondarıbdı* novdanı, xalq neyləsin? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qonşuların rənnə bu gəşəsinin söküüb kəndləri *dağıtmadı* (C.Məmməd-quluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanıma, sonin ilə *qonuşuq*; Kənlərimizin istəyini danışuq (H.K.Sanlı); Yayılm atəşi *susmaq* bilmir, yərə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPISMAQ Kənlərimizin istəyini gücləndirə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez öyülib mənə yerdən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarıçılpaq ötlü qovlundan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtecinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, öləndən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLIŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram sən vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən qoçaq idi. İndi *igidləşdi* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabit, *igidlikdir!* (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığını* mən görək Salatinlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşların dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstərirlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLIK *Mərdlik* hünər düşündüki mədəlda; Alındakı qırışlarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox baha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağə, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan?* (N.Nərimanov); Balıqlan Qədirrov pulun tapılmadığını görüb *ürəklandı* (C.Əmiröv).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bolli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tufəng ilə o tərəflərdə gəzmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsulı-idarəsinə qarşı bir düşmənlər kimi hücum edən şair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətə onları hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra... o vaxtkı *ağciyarlığına* öz üroyunda güldürdü (Ə.Məmməd-xanlı).

QORXU – SEVINC Bunu hiss etmiş kimi Məloyin üroyinə bir *qorxu* çökdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartal (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Onlar *qoşa* durdular (Ə.Vəliyev); Sarışın sənərdə tək qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boşa gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey höll olunmalı idi. Özü də *təkbatək*, qabaq-qabaq (İ.Şıxlı).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zeyğəm isə əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilo gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsax qoyun sürüdüən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gətirdi. *Təklilik*, kimsəsizlik onun da qəlbinə sığdırmı? (S.Qədirzadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmanın yolu *açdır*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də "Qardaşlar" birləşməyə *qoşuldum* (Ə.Məmməd-xanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırdı (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şüriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əminyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Ordubadı).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadımı?* (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariannı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədirzadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Türşü çayların içi ilə *Atraza* axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Mənzərin səsini xəyaldan *ayrıldı*m (S.Qədirzadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜSMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər tələb edir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölişirdi* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işartısı vardı (S.Qədirzadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın üroyimini niyə partladırdsan, niyə belə *qubarlanırsan?* (M.İbrahimov);

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədirzadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görürsür yenə (M.Rəhim); Raykom katibi ürəkden gələn *fərəhli* bir səsle dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalmı* (C.Cabbarlı); Gülşərə ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, qardaş! Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəssab ol (N.Vəzirov); Sədə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədirzadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏSMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəl; Dalayır puç olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rəvsən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl bərişaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmə olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rəhmlil* şəxsəldir? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Alzam, mən saqqalınm bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmməd-quluzadə); Bu qəddər də *rəhmlilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adımı Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağını *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan bətrər; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURACLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *quradırtıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgödələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmməd-xanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdlu* qaqsılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safdır*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdlu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlblə, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədirzadə).

QURĞU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sənlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsbət* idi (S.Qədirzadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qururuq* biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanb *dağılmış*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədirzadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçıq *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçıq *sökdülər* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İşi-peşəsi onun-bunun evini *yixmaqdadır* (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANĞIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kəsdirdi (S.S.Axundov); Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbilhəsən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmaq bir neçə kolmo ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gəncəliyin xoş nəğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yurtdanından, bu vəhşi əlbəyblərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipianinin nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutduğun o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

QRURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpırın, istəyir hürriyyəti (A.Səhhət).

QRURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə şayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kəlxozun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan *tez-tez vəzifələrindən* dəyişdirilirdi (Ə.Vəliyev).

QRURU – ƏTLİ Gözlərinə anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmməd-xanlı); Qırmızı gilasa oxşar ətli dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədirzadə).

QRURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələkkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yənə əvvəlki kimi gülürlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QRURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göyden bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QRURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkilləri də fərqlidir (M.S.Ordubadı); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QRURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çörəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QRURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalar *quru* yox, *yağışlı* keçir.

QRURU – YAĞLI Daima qısqanan ürək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* sədsir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülkülorin *yağlı* dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QRURU – YAŞ *Qururun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QRURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çörəyi də göz yaş ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə həmalca başını tərpoətdi, yanaqları *yumşaq* rahatlıq-hülqum kimi titrədi (S.Qədirzadə).

QURUCU – DAĞIDICI

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dağın *dağıdıcı* zərbəsinə davam gətirməyib yıxıldı ("Azərbaycan qadını").

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zəhrə suya çökməkdə olduğu paltarları sorib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islatdı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulandı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi düyü *islanı*, qazan asılırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlın başında olmadığından dəzgahda qəzaya yol verməmişdi, hər şeyi sinib *dağılmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – SÖKÜLMƏK Yeni axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıacaq çirəq-çirəq (S.Vurğun); Köhnə, uçuq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danışsaq ki, *bataqlığa* gedən namərdird (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *quruluq* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *quruluq* zahiri görünüşündən təyin etmək olur ("Ulduz"); Dayıdostum anasının *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənglik, bundan başqa boğazında da bir *quruluq* hiss edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxadan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoymamışdı (M.İbrahimov); Qar əriyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

QÜRRƏLİ – XOFLU

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islanı* (Bəyatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dörd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbögün *kökəlir*. **QURUMAQ – YAŞLANMAQ** A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünü gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istorik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUSBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *qusbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıldır*, bizi hər görəndə öldən-ayaqdan gedir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dödəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *güneydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulayıb* ot saçaqları saxlanan bir tərədə iri qol-qanadlı qurumuş bir ağac vardı (Çomənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar görəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyyə* hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cavab ver, odlar gəlmi! Axır bütün ümid sənə *qüdsiyyətin*dədir (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsi, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox *qürrəli* uşağıdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Tofiqdən çox xoşum gəlir, çox *təvazökar* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qürubə* öyilmişdi (T.Kazımov); Gün *məşriqdən* doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökardır* (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşənin* qədrini bilməzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olmasaydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurinin məyusluğuna *qüssələnmək*dənsə, *şadlandı* (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, səhər tezdən Silanı yola salıb ayrıldığı üçün *qüssələni*r (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, höyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrinə ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəliliyi* andırır. Uşağın dünyaya gəl-

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK

məsi evə bir *şanlık* gətirmişdi (Çomənzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, baxışım *qüsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qayanayan; məhriban balalar səfdir, *təmizdir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qüsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, mənə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Gecədən ösməyə başlayan yay külləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu sən nə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli* *zəifi* basacaq, özəcə (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızımsız köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asiman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu öldən salmışdı. Fənd işlədə bilməsə də, *güclülüüyü* sayəsində rəqibinə qalib gəldi.

LI

LAQEYD – CİDDİ Hürü isə bu baxışlara qarşı *laqeyd* görünürdü (M.İbrahimov); Ostapenko *ciddi*, itı, əsəbi bir halda işləyirdi (Mir Cəlal).

LAQEYDLƏSMƏK – CİDDİLƏSMƏK Növrəstə *laqeydləşdi* (M.Eynullayeva); Salmən dərhal *ciddiləşdi* (M.İbrahimov).

LÜLQƏNBƏR – AYIQ Bir gün görədin *lülqənbər* çıxıb kolxoz idarəsinin qabığındakı iri pələd kötüyünün üstünə (H.Nadiri); İçmiş olsa da, özünü *ayıq* kimi aparırdı.

LÜMLÜT – GEYİMLİ Səlim ağanın dalından dəyib *lümlüt* çələ atır (M.İbra-

himov); *Geyimli* bayıra çıxdı (“Azərbaycan”).

LÜT – ƏHVALLI *Lütəm*, artıq bütün varım getdi (S.Rüstəm); Belə baxanda çox qanacaqlı, *əhvallı* adama oxşayırdı (S.Qədirzadə).

LÜT – GEYİMLİ Ona toxunmayın, o *lütüdür* (C.Məmmədquluzadə); Əynində ağ xalat olan təmiz *geyimli* yaşlı arvad uşağı yerinə saldı (M.İbrahimov).

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK Qışın oğlan çağında onu *lütləyib* yola salmaq yox, *geyindirmək* lazımdır (“Ulduz”).

Mm

MAFRAQ – BƏRK Ağacın budağı çox *mafraqdır*, tez sınacaqdır. Pələd uzunömürlü, *bərk* ağacdır.

MAĞMUN – ZİRƏK O da sənin kimi utanaq, *mağmunun* biri idi (Mir Cəlal); *Zirəkdir*, gözüaçıqdır, işdən tez baş açandır (M.İbrahimov).

MAHİR – ACİZ Gülpəri də öz işində *mahirdir* (Ə.Haqverdiyev); Lakin yenə də özü yeriməkdə *aciz* idi (M.İbrahimov).

MAHİRLİK – ACİZLİK İşə qarşı onda xüsusi bir *mahirlik* var. Sonra ürəyi yumşaldı, *acizliyini* bürzə verdi (M.İbrahimov).

MAJOR – MİNOR *Major, minor*. Bəm, ya zil. Bunlardır, ən şad, ən ümitsiz nöğmələrin anası (R.Rza).

MAKSİMAL – MİNİMAL İndi hər bir peşə sahibindən *minimal* yox, *maksimal* bilik tələb olunur (“Azərbaycan”).

MAKSİMUM – MİNİMUM Veteranlara *maksimum* qayğı göstərilməlidir. Bu işin yerinə yetirilməsi üçün *minimum* vaxt verilir.

MALBAŞ – DƏRRAKƏLİ *Malbaş* uşaqdır. Başına heç nə girmir (“Ulduz”); O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov).

MARAQ – ŞÜBHƏ *Maraq* dolu gözəmə: baxmaya bilmərəm (R.Rza); Onu sevə-cəyinizə *şübhəm* yoxdur (M.İbrahimov).

MARAQLI – BOŞ Dinləyirdim *maraqlı* söhbətini: qoca müəllimin (R.Rza); Mən and içirəm ki, *boş* sözdü (Mir Cəlal).

MARASIZ – MƏNALI Əsər *maraqsızdır*, oxumaq olmur (“Azərbaycan”); Bu gün hər şey gözəl, hər şey *mənalıdır*, – dedi (M.İbrahimov).

MATƏM – SEVİNC *Matəm* içindədirlər gördülər hamı (M.Rahim); Bu kəndin ohalisi

elə bil *sevindən* yatmaq istəmirdi (S.Vəliyev).

MATƏMLİ – ŞAD O qara *matəmli* günləri unut (S.Rüstəm); Qonaq cənnətə düşmüş kimi, heyran və *şad* idi (Mir Cəlal).

MAYMAQ – GÖZÜAÇIQ – Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov); Yəqin o şofer bacarıqlı adamdır, *gözüaçıqdır* (M.İbrahimov).

MAYMAQLIQ – GÖZÜAÇIQLIQ *Maymaqlıqdan* nə çıxar, *gözüaçıqlıq* lazımdır.

MƏHRİBAN – SƏRT Üzünü Silaya tutub mülayim və *mehriban* səsle dedi (S.Vəliyev); Yollar uzun, mənzil uzaq; *sərt* daşlara dözmür ayaq (R.Rza).

MƏHRİBANÇILIQ – ƏTİACILIQ O gündən onların arasındakı *mehribançılıq* ədavətə çevrilir (M.İbrahimov); *Ətiacılıq* onun canında var (M.Hüseyn).

MƏHRİBANLAŞMAQ – SƏRTLƏŞMƏK Günəş *mehribanlaşır*; Bağçada gül üşümür (R.Rza); Mələyin ürəyi *sərtləşirdi* (M.İbrahimov).

MƏHRİBANLIQ – ƏTİACILIQ Əhməd onun səsindəki süni *mehribanlıq* duyduca da, üstünü vurmadi (İ.Şıxlı); Elə *ətiacılığı* onu hörmətdən salmışdı (S.Qədirzadə).

MƏHRİBANLIQ – SƏRTLİK Dostun olsa rəşadət; *Mehribanlıq*, ədalət (M.Rahim); Surxayın *sərtlilik* və ehtiyatkarlığı ailədən xaricdə özünü göstərirdi (M.İbrahimov).

MƏCBURİ – KÖNÜLLÜ Qızcıqaz hansı tərəfə qaçsaydı, hər yerdə onu bu cür ağır, *məcburi* əziyyət gözləyirdi (S.Qədirzadə); *Könüllü* dəstəyə qoşuldu (“Azərbaycan”).

MƏCHUL – BƏLLİ *Məchul* bir vahimə ikimizi də sarıtdı, divara sıxıldı (M.İbrahimov); Aslan yauşından da *bəllidir* (Ata sözü).

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədaxilim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kösmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qədirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə də vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımszadə); Əl çək bu *cəhalətdən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiyəli* ailədənir (S.Qədirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkəndən danışları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qədirzadə); Onun *mərifət-liliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədhlərdən* (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin eyiblərini tənqid edən və fərdi mahiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımszadə).

MƏĞLUB – QALIB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilib (M.Hüseyn); Dözü bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevinəcə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALIBİYYƏT *Qalibyyəti* də dənmişdi, *məğlubyyəti* də (F.Körimszadə).

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriq-dən* *məğribə* qədər; Mənə xörac verdi bütün ölkələr; Nə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhduddur*.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şerinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha büruzə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dörin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sız bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, daldə bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözələrində oynayıb. *Məhəbbət* mənim gözələrimdə Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRİLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkr-lidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Bərkən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsə oxudu (İ.Şıxlı); Misraların axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayırdı (S.Qədirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qədirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudabadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Felərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

bağlıdır. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNƏ – FORMA *Mənə* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahiri ilə, səs tərkibi ilə əlaqələndir (H.Həsənov).

MƏNALI – BOŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənəli* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Orudabadi); *Boş* söz niyə danışırısan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xörə vururdular (Ə.Haqqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*.

MƏNBƏ – MƏNSƏB *Mənbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdirdir.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən mənədən yaxşı bilirən ki, *cismani* ölümlə *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Körimszadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərgin günlərində o belə dözlülməz *mənəvi* əzablar çəkmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilərsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərərdi*, bir də *mənfəətdi* (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətlili* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFİ – MÜSBƏT Bəli, *mənfi* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfi*liyin təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətliyidir* (F.Qasımszadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rəzil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da *gözəl* idi (M.İbrahimov).

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir ("Ulduz"); *Gözəllik* ondur, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölib dirilsən, yəno azdır (Ə.Haqqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətədir, bil: *Mərdanəlik*, dəyanət (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıq*-*ğimdən* utanırıdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAH *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xeyrxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAHLIQ Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xeyrxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kərəmət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərimdə nə boya kün və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışın toxucuya baxır, mənalı sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sərət üzünə baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, məhəttərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onu gözləyirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsabə bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyatdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmlili* adamam (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insaflılığı* noticəsində o darda qalmadı ("Azərbaycan").

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazaqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təbiiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətinirdi (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UCQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talıbov); Azərbaycanın on *ucqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cəsur, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözlün ağığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, dözümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəklər *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çəhrəsində bir *məyusluq* gördündü (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandır (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ – Özünü *məzəliyyə* qoydun, bəsdir! (M.İbrahimov); Onun *qaraqabaqlığı* bizi narahət edir (Ə.Vəliyev).

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qolbino sancdı (C.Məmmədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* ("Ulduz").

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sonin *tərifli* briqadınır Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FACİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımzadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalımlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və konsulxana himayəsinə girməyə öyrənmişdi (M.S.Ordubadı).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışıq bir *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirlərində *məzmunu* müvafiq *forma* tapırdı: təşəbbü, istiaqət və s. bədii məcazları həmişə *məzmunu* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eynilərinin dolğun, *məzmunlu* satırları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımzadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNALI Söhbətlər çox qırıq və *məzmun*suz idi (M.S.Ordubadı); Komediyanın sonu *mənali* bir finala qurtarır (F.Qasımzadə).

MİNİMƏK – ENMƏK Oho var, dağa *mindirər*, oho var, dağdan *endirər*. (Ata sözü).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nəncəbliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, məhrimən yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMİRİQ – XOŞSİFƏT Atam yeno nə olub *mismiriyi* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, paroluz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımzadə); Sabirin "İki həppənd" şeri *dialogun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADI Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADI *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yarış isə *adi* iş günününün qanadırdı (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin *ruzigar* lələnin ləçəyini tökərsə: suçlu *zəif* lələni, qüvvətli *ruzigarımdır* (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh ordusu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsərlərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – BOŞALTMAQ Kərpə ağacların dibini *boşaltmaq* yox, *möhkəmlətmək* lazımdır ki, külək onları kökündən çıxartmasın.

MÖHKƏMLƏTMƏK – SARSITMAQ Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermirdi, onun bütün iradəsini *sarsıtdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənavi keyfiyyətlərməyincə təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndələdisə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudiyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* oskiyo od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanım ikiqat büküleb əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kafir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, oxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmin kənddə *müasir* gənclərin tələblərini ödəyən hər cür şərait yaradılmışdır. Bilirəm, *köhnədir* eşqin dastanı; Ondan tələyini qurtaran hanı? (R.Rza).

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlilik* qədər yaşada bilir (C.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə paldı burdadı, Bağır dünyanın *qədimliyini* də, ədəbiliyini də inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zaranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edirdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏD – KONKRET *Müəccərad* mühakimələr və ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, konkret cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri sosiyyətləndirərək *müəccəradlıya* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımsadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımsadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, aqlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda eləyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyinin* yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* danışı (S.Vurğun); Sual *qısa* və aydın olmağı üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milliyonlarla adam əslində yoxsul və *müflisdir* (M.Talıbov); *Varlı* kişisini döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy elə *müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımsadə); Onun yeganə moqşədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımsadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir. **MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKƏŞ** Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qardaşdırlar" (H.Nəzərli).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz *şagirdlərini zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHƏRİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamiyə bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, *sülhpərvər* dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilirik (M.S.Orudbadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadirüstün əlindən hər *müxənnətlük* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dosta *sadiqliyi*dir ("Azərbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükəlimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, xeyli *mükəddər*; Yanaşib qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hodsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənib mənimsəyirdi (Ə.Əbülbəson); Neyləyim, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözü! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndorilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmli* baxışlarını nöqərlərin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə elə gəldi ki, Daşdəmirin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoğlu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə özüyə çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq raftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlik* və qətiyyətə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvağa gəl də aparım (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* mənə başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmərdim (M.S.Orudbadı); Silviyunun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SADƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığım məsələlər indi onun zəhdinə birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsinə, mətanətinə *zəiflədir* (M.Hüseyn); Mən dərsinin *asanlaşdıraram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SADƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekəna, quru görünən raykom katibi adlaşıb, *sadələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətindən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SADƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyi*ni və dolaşlıqlığını düşündüyü zaman elə bilirdi ki, onun dərin və çıxılmaz bir quyuya atılmışdır (M.İbrahimov); Xəspolad onların həyretinə səbəb olan bir *sadəlik* və yüngüllüklə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdır (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikirli adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcəlar* (S.Rüstəm); Mərdənin *mütərəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sınızsız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SADƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *sadəti* də, *müsbəti* də mənədən asılıdır (M.S.Orudbadı).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, colladdır, qanıqandır, kütəşdir (M.İbrahi-

möv); Mən ürəyimdə heyifsiləndim ki, *zavallı* qızı məktəbdən məhrum edəcəklər (T.Ş.Simürg).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun *zavallılığına* ürəkəndən heyifsiləndim ("Azərbaycan").

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABEÇİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabeçilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rodd ol, həll edərdəm özüm *müskülü!* (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımzadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna məruz qalır (F.Qasımzadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *mütə* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütillik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, toqsirinə peşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBI Bilin, yoxsulluq iki cürədir: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlərin* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın ürəyindəndir.

Nn

NADAN – AĞILLI *Ağillı* düşməni *nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə torbiyə götürə bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı ("Azərbaycan").

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur ("Ulduz").

NADİNC – SAKİT *Sakitdir*, *nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özüne yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərğisinin açılışı olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zatındadır kişilik, *mərdlik*; O, öz düşməniyi vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün *mütləq* yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan").

NAĞD – BÖRC Bu gün niyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Börc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyanın* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gözür? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır?* (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, mənəndən bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kolkox sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsarətli* fikri onu fərhələndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *həyasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİYƏLİ Xanın nəkəri sənə kimi *namussuzlardı* (A.Şaiq); *Tərbiyəli* oğlandı, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, təkədən qoç (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir nəçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); O, *ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzüdə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşənən polkovnik *narahat* idi (S.Qədirzadə); Dördin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görüncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunəşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlıq* daha də xoşaldı (S.Qodirzadə); *Bir arxayınlıq* nəğmələşir könülümüzdə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən iso kəşdiyi *iri* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Qar dənələri getdikcə *narınlaşırdı* (A.Məmmədza); Havalər quraq keçdiyindən yerdəki çumbuzlar *iriləşirdi*.

NASAZ – SAĞLAM Yoldaşım *nasazdır* (M.İbrahimov); Kişi *sağlam*, ağılı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞI – TƏCRÜBƏLİ Ailəni iki nəfər *naşı* və həyatə təzəcə atılan, eyni zamanda bir-birini sevən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Orudubadi); Əlbəttə, o *təcrübəlidir* (C.Əmirov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *nata-mamdır* (S.Rüstəm); Hələ kəsilməyib, *bütövdür* (Ə.Vəliyev).

NAZİK – QABA Mənim bu *qaba* ürəyimdə *nazik* hissələr günü-gündən artmaqdadır (Ə.Haqverdiyev).

NAZIKLƏŞMƏK – QALINLAŞMAQ İstilər düşdükcə novdan donmuş su *nazikləşir*, ərziyib yox olur (Ə.Vəliyev); İndi suyu sovulmuş dəyirman get-gedə soyuyur, novdan tökülən su donur, buz *qalınlaşırdı* (Ə.Vəliyev).

NƏCİB – KOBUD Cahangir ağa kimi *nəcib* ağa heç bir oymağda tapılar? (Ə.Haqverdiyev); Ürəyim sanki *kobud* bir pəncənin sət barmaqları arasında conqlənir (S.Qodirzadə).

NƏCİBLİK – KOBUDLUQ *Nəciblik* həməndir, hünər o hünər; Günəşdən istilik, işıq alaram (M.Rahim); Burada *kobudluq*, etinasızlıq, dönüklük – hər şey vardır (M.İbrahimov).

NƏHƏNG – BALACA *Nəhəng* bir xeyli şahə baxdı (İ.Şıxlı); Çənəsi yumru, burnu *balaca* idi (S.Qodirzadə).

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çoxmişdi (S.Vəliyev); Kişi olını bədəninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaş ki, hor yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcəkdir (C.Əmirov); İnoyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – QURAQLIQ Bu il, qızım, türkən sözü, *nəmişlik* olmadı, havalər, türkən sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məlul baxır Mərmərə; Göy gözləri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *qurudur* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFA Quşlar verər səs-səso; *Nəşə* gələr hər kəsə (A.Şaiq); Dosta bir belə bəla, *cəfa* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın mənə *kədar* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sonsuz *nəşə* duyuram bu sonsuz gozhagəzədən (S.Rüstəm); Sizin *müsibətiniz* olduqca ağırdır (M.S.Orudubadi).

NƏŞƏLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Qız artıq *nəşələnməmişdi*, içir və oxuyurdu (M.S.Orudubadi); O özü də *kədərlənməmişdi* (M.Hüseyn).

NƏŞƏLİ – CƏFALI Uzaqdan dadlı, *nəşəli*, yaxından zəhorli, *cəfali*, balalı ömrü puc edən bir şeydir (S.S.Axundov).

NƏŞƏLİ – DƏRDİLİ Bu gün *nəşəlidir* söylədiyim qız (S.Vurğun); Gözlərindən görürəm ki, *dərdlənir* (C.Əmirov).

NƏTİCƏ – BAŞLANÇI *Nəticədə* kişi peşələrinin sayı xeyli artar. Ancaq *başlançılıq* üçün bu heç də pis deyil (Ə.Əbülhəsən).

NƏZAKƏTLİ – KOBUD Roisin *nəzakətli* ədalətli Məşədiyəyi təəccübləndirmədi (M.Hüseyn); Çox *kobud* adamdır (M.Hüseyn).

NƏZAKƏTSİZ – LƏYAQƏTLİ Heç bir *nəzakətsiz* söz tapa bilmədim (Mir Cəlal); O, *ləyaqətli* adamdır.

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ Deməyəm, bilirsiniz ki, qadından onun

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqlılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübə* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə* ilə *praktika* bir-birini tamamlayır. *Nəzəriyyə* praktikəsiz kəndir, *praktikasız nəzəriyyə* həcdir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bildirirdi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrət*ndən başqa laqeydlilik də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəsulovun bu baxışında həm marağ, həm də *nifrət* oxunurdu (C.Əmirov); Əsər tamaşaçıların *rəğbətini* qazanmışdı.

NİKBİN – BƏDBİN Aslan düşərgədə də belə xəyalpərvər və *nikbin* idi (S.Vəliyev); Həson təbiətin *badbin* və hövsələsiz bir adamı idi (Çəmənəzəminli).

NİKBİNLƏŞMƏK – BƏDBİNLƏŞMƏK *Nikbinləşməyə* əsas vardır. Günəş də bunu görüb ümidini kəsir, *badbinləşir*, bəxtinə lənət oxuyurdu (Ə.Vəliyev).

NİKBİNLİK – BƏDBİNLİK Vaqiflə Vidadinin məşhur “*Deyişmə*”sində... sevinc ilə kədər, *nikbinliklə badbinlik*, əqli-ürfani ucalıqla dünyəvi eşq qarşılaşır (Ə.Səfərlı).

NİMDAŞ – TƏZƏ Sən bir dayan, bir baxım görüm bəlkə *nimdaş* bir şey tapa bildim (C.Cabbarlı); – Əlbəttə, *təzə* məşinird (T.Kazımov).

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyimdə qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözələrində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlbli *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, içərimizdə *nizami* əsgər yoxdur (S.Vəliyev); Özünün *pozuq* dostu ilə dağlara dirmaşmağa başladı (“*Ulduz*”).

NİZAMLAMAQ – POZMAQ Xətayi öz qoşununu *nizamladı* (M.Ələkbərlı); Dəstəni *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngilis desantı *nizamlı* matros cərgələri ilə sahifə çıxdı (C.Məmmədov); *Pozuq* cərgədir, bir ölçü götürmək lazımdır.

NORMAL – GİC Baş adı baş idi, qarşısındakı da *normal* adam idi (“*Azərbaycan*”); *Gic* toyuq yumurta aparar (Ata. sözü).

NÖKƏR – AĞA *Ağa* ilə xanım savaşı, arada *nökərin* canı çıxdı (Ata. sözü).

NÖKƏRLİK – BƏYLİK Ləkin bu sevinc... onun tutqun, yoxsulluq və *nökərlilik* qayğıları içərisində sönüb getdi (Mir Cəlal); *Bəyliyi* bizə göstərir? (M.İbrahimov).

NUR – ZƏHRİMAR Üz-gözündən *nur* tökülür (“*Ulduz*”); Keşişin qaşqabağından *zəhrimar* tökülürdü (İ.Fərzəliyev).

NUR – ZÜLMƏT Sevən ürəklərə eşqin *nur* saçır; Çiçəklər gülməyə günəş doğanda (M.Araz); Tənha qayalar, lal meşələrə; *Zülmət* gecələrdə hayandı Göy göl (M.Araz).

NURLU – ZÜLMƏTLİ *Nurluyam* bir xəzan yarpağı kimi (S.Sərxanlı); Qəfil təzədlərin sıçrayış yeri; Gah *zülmətli* olub, bu yer, gah işıq (M.Araz).

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellorin monaca müxtəlifliyi *subyektin* fellərə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fello obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omonimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Oldu* gənc əlləmlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fəna *doğruluğu*; İrtikab cəylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Səbir).

OXUMUŞ – AVAM Sən *oxumuş* bir oğlan, *avam* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışsınız (C.Cabbarlı).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum*, ya *ölüm!*” R.Rza.

ONDA – İNDİ Əgər *onda* mane olurdular, *indi* olmazlar (Mir Cəlal).

ORA – BURA *Orada* həyat başqa, *burada* isə bambaşqadır (M.S.Orudubadi).

ORTA – ALI Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə gircəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə əşəği, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qiraqda* gözür (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarətli çətmir (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qürbətə uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ *Biri qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUŞLU – DURUŞLU Başaçıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Sakit *oturuşlu* xanım bu gün gözümə qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərson.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nazik və *oynaq* qasları onun çöhrəsini daha da cazibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

OYNAQLIQ – SÜSTLÜK Əmin ol ki, Özdəmiri səfil edən həf əftədir, həm də onun *oynaqlığıdır* (H.Cavid); *Süstlük* onu qaradimməzləşdirmişdir (“Azərbaycan”).

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, daləşqan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK *Bir ana şivəni*, bir el qayğusu; *Bir el şairinin təmiz duyğusu*; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; *Bir quru səhradan çıxan çəşmədir* (M.Müşfiq); *Axır ki, sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA *Demir ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – *Sən mənim doğma atasın!* (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; *Qatı düşmənidir ilk məhəbbətin* (M.Rahim); *Məhərrəm çoxdan* eşitmədiyi bu səsə bir *doğmalığ*, bir nəvəziş axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK *Artıq* kənd ayağındakı cərgə tonqallar *öləzimdə* idi (S.Qədirzadə); Sənnən ocağı bir az *dəbərtdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YAŞAMAQ *Bizə yaşamaq* da, *ölmək* də tanış; *Bir az da başqa* bir ələmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ *Mən vaxtilə diri* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cabbarlı).

ÖLÜ – SAĞ *Qurban sağdır*, amma canı nasazdır (Ə.Haqverdiyev); *Barı ölü* barmaqları kimi; *O quru budaqlardan utan!* (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK *Mən günün ölüliyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAY – BACARIQLI *Ölüvay* oğlu, *ölüvay*, dur bir sən də hərəkətə gəl (“Azərbaycan”); *Çox bacarıqlı* qızıdır (C.Əmirov).

ÖLÜVAY – ZİRƏK *Zalim balası* çox *ölüvaydır* (İ.Fərzəliyev); *Vofadar* qoçaqdı, güclü idi, cəld və *zirəkdi* (M.İbrahimov).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ *Sənin ölüvaylığın* ucundan bu günə qalmışdır. *Bir qivraqlıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* bir eşqin yolçusu yuxu biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA *Qoy əssin önümüzə* yağlır yarpaq kimi (S.Rüstəm); *Bu vaxt* düşməni *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ *Elə xırxan yerlərini* də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); *Anam açardı* o kitabı, kədərənəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLƏ *Qonşuluq* üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verərdim (Mir Cəlal); *Qulam* keçib *diqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ *Bayramqabağı* qonaqların bir qismini *ötürürdülər*, bəzilərinə isə *qarşılayırdılar*.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ *Hələlik* *Kür* dolayır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK *Qanunsuzluq*, *özbaşınalıq* və vəşhliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başladı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq bir xota şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətdən; *Qoruyur* özgələri (B.Vahabzadə).

ÖZGƏLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Gələndə* qonaqsan, gedəndə qonaq; *Nə tez* *özləşdi* bu ocaq sənə? (B.Vahabzadə); *Üç yüz yad* şairi *doğmalaşdıran*; *Şerindən* qüvvətli tərəcəməsilə... (X.Rza).

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifotində melakə *paklığı* vardı (Çəmon-zəminli); Görək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözəlo *çirkinlik* yarasmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünü* kəsmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləsindən ayrılısa da, qranitdir. O, *bütöv*dən qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayı*r, gecəyə bəzək verirdi (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIGMAQ Xonçadək saçaqlı konfetləri xıxmalayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşıp; Şirə *yığır* özünü (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İnjilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsan (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yegənə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən aparacağı ən qiymətli cehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı xoşlardı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getso, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axsam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPİZ – SİĞALLI ...*Pirpiz* qırmızımtil saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *sığallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapışıp onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elo həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*?

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhəmi bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı getdikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislikdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Hələmənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yoqinlik hasil edən kapitan Rəsulov söhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşa ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasıb* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alırdı: ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, lap *xəyalı* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbət* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALİM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və *zalım* qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALİMLİK *Rəhmədillik* əleyirək, sonra da özəbini çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* həmişə aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkəte gələnlə vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyə*t nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlilik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yəni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmıq, qılnc vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərəf edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anrı lənət yağdırır: *Rəzil* mütləqiyyətlə! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duymq iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALI Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın məni! (R.Rza); Özünü *həyalı* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyalılığı* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətli*dir (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa gündür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tontanonin soragını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərxi də mənlədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbani hamı tanıyırdı (Ə.Haqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürekkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşıq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yararlı və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən konarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə əmələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alicənablıq xeyrixahın yaxşı cəhətlərini, necəbətini yaymaqda kimsəni mübaligəyə sövq edir (M.Talibov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *saçlı* qızı götür qaç (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan əlinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətlərini öyrənmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqverdiyev); *İnadçıl* bir uşaq kimi özünü aparırdı ("Ulduz").

SADƏDİLLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədillik* (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcilliq* qalıb ("Azərbaycan").

SADƏLİK – ÇƏTİNLİK Jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVÇALIQ Onların bozları *sadəlik* və təvazökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızığandan çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çığırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhliyi*ndəndir (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumdur! Sizi böyüdü atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökürlər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlsə, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissleri

aşlayırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇIRKLI Şəhərin *saf* və gözəl havası, kolları və meyvələrin ətri, quşların nəغمələri insana zövq-səfa verirdi (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirklidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qolbinizdə varsa kin, qəzəb; çıxarın atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var ("Azərbaycan").

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarıışıq* qızıldır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erken durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağaldıram (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ilə möhtac olməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru torpənörək sürüşür, o biri tərəfi də *sola* doğru (Çəmənzöminli).

SAĞALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağalarsa* hökiməm, sağalmazsa, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlamışan* (M.İbrahimov).

SAĞDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sagdakı* və *soldakı* qonşu qapılarının zənglərini çalmaq tapşırırdı (H.Nadir).

SAĞDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sağdışım, soldışı*m oləməm olsun? (H.Hüseynzadə).

SAĞLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fasonlu oğlan da pul haqqında danışırmı? (C.Əmirov); *Azarlığın* yanında turşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAĞLAM – ƏLİL *Sağlam*lar cəbhəyə göndərilir, mühəribər *əlliləri* onları övəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAĞLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağlamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alan Səfor kənddə bir müddət tüfəyli həyat keçirmiş, sonra el-obanın tokidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAGLIQ – XƏSTƏLIK *Sağlıq* böyük dövətdir, qədrini bilmək görək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərə bilər (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərdə boyumdan ataram, deyərdəm kobin *saxtadır* (Ə.Haqverdiyev); Döyüşü, *asil* döyüşü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözlə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birdən ayrıldılar ("Ulduz").

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, necəbətlik ailə ilə, köklü bağlıdır ("Azərbaycan").

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Orudubadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaş *səmimiliyi* lazımdır ("Azərbaycan").

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); *Çay lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səslü-küylü* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLAMAQ Onun belə arxayın danışıması Əşrəfi həm *sakitləşdirdi*, həm də təşvişə saldı (İ.Şıxli); Korbəlayı Eyyaz daha da *acıqlandı* (Çəmənzöminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adı günlərə nisbətən *sakitlikdir* (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşıqlıq* düşdü (İ.Şıxli).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gər nə *sakitlikdir*?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəbilik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas boy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlikdir* (Ə.Haqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərclik* var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah mənə qayadan atırlar, gah quyu dibinə

sahlırlar (Ə.Haqqverdiyev); Quyudan xeyli dəş çıxarıdılar ("Azərbaycan").

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrkə tələffüz edilən soslər *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan soslər isə *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralırlar* (Ə.Haqqverdiyev); Məhtabının rəngi *ağarmışdı* (S.Rohimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları gah *qızarırlar*, gah *saralırlar*, gah da kətan kimi ağarırdı (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gözirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gozır (A.Məmmədrazı).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat götürüm, tənziyyə *sarıyım* (M.İbrahimov); İndicə *açacağam*, sən ağılama, yaxşımı? (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzöminli); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağıllı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaq*ladın (Mir Cəlal); Əgər *ağıllanmırsansa*, mənə yene yoldaş Mərdanov deyə bilərsiniz (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılırlar* cümlə qəribəsi onun; Daıma yaşlı, daıma məhzun (H.Cavid); O, çəkişmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* ("Ulduz").

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənləyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nəqslənlərə və zoif cəhətlərə istehza deyil, nəcib bir şimşək və ildırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komediyannın* osasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlişidir (F.Qasımqadə).

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* osorlordan isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənəvi, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskər, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir müxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə görək, otin yerini təmirəmsən (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətən *savaşqan* və kinli olan Kəlbəyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqlanırdı... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə mənə *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SİNİQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadı); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *istiyə*, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərli); *İsti* gün idi ("Ulduz").

SEHRLİ – ADI Xan, Eloğlunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözdiyin yerdir (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün belə *qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axsın gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan töccüb, *heyrat* və dohşətlə ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNƏMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, gülsürsünüz, bözən *qəmlənmirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlir (Ə.Vəliyev); Mədanın qapısı da çox *basırıq* idi (M.S.Ordubadı).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da elə *qatıdır* ki, gözə barmaq tərşən görünməz (H.Nadiri).

SEYRƏK – SIX Bəzi səhələrdə pəmbiç çox *seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sız* və uca idi ki, kəndlilər mənə görə müdülür (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sixlaşırlar* səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Getdikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dahliz tez-tez lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklidir*, amma sakitlik yox ("Ulduz"); ...*Sixlıqda* yaşadıqları üçün yaş, hörmət nəzərə alırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vaqonda *seyrəklilik* idi; səs-küy zad eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdə* (C.Əmirov).

SEYRƏLMƏK – SIXLAŞMAQ Tüstü azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sixlaşdı*, yağış yağmağa başladı.

SƏDƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax pələk *səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyışkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirli*, dəyanətli, çalışqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz deyənin kimi alışır ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, nə *səbirsiz* adamsən (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissiyyata qapılmamaq, *səbirli*, *təmkinli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhələt və *səfalət* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Əbülləhson).

SƏFƏH – ANLAQLI Sən niyə belə *səfəh* sözlər danışarsan? (Ə.Haqqverdiyev); Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bilir-dim (Ə.Haqqverdiyev).

SƏFƏHLİK – AĞİLLİLİK Gələcək görüşlərə ümid bəsləmək *səfəhlikdir* (S.Qədirzadə); Kim bunu *ağıllılığın* noticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təklilik, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küləyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost tək *səhərin* əlini sıxıb gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhərki* polis qadını kimi mərhəmətli olmayacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hədisə yaddan çıxmaz ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI Bəla deyib qarı *səhərli*, günortalı, *axşamli* – bütöv bir gün təkli Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmişdir (S.Ordubadı); *Mərzə* şiddətlənmişdi (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* tələb edir ("Ulduz"); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyunu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkər* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanum, fikriniz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, amn üçün dərdə düşmüşəm (Nəsimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözəlilməz *səxavət* zabiti sən dərdə sevindiridi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadı).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamısından artıq, nədənsə, Təbrizin sovqatlarına fikir verildirdi (Mir Cəlal);

Ay *simiclər* padşahi, nə üçün indiyədək bunları satıb balalarını üçün xərcləməmiş, gornu aparacaqsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtəmiş; Düzülmüş nizamlı təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binələr *səliqsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqsizlik* gölə çarpır ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl gömrəsin (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağıllı və *səmərəli* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərəsiz* oməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Səhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuc* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadir); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf *yalan* və *riyakarlıqla* dolurdu (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Əzizin sözlərini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtaliq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuc-luq* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmimiyyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIĞMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən mənə üzünə edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü sən dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin ömrünə *tabesiniz* (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından hətta *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərin*dir (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* büriyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını ayağa *qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIĞMAQ Məni yayda dərərlər; Kəlgəsinde *sərərlər* (M.Rahim); Paltarı *yığmaq* lazımdır, yağış yağacaq (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə öyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən öldümü həminin gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərzəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilib teyindər bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumuz çatdı ("Azərbaycan").

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sifətdən yorğunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağdı ("Azərbaycan"); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaq*lıq göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlikdir* (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralığa gözəlilməz maraqlardan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslili-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*. Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahirən adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərinliyə*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimse buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PIRTLAŞIQ Tınlrı sürtilür daşların: olurlar haphamar, *siğalli* (R.Rza); Kələflər *pirtlaşiq* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənim ixtiyarımdadır (Ə.Haqverdiyev).

SIX – ARALI Onlar başlarını əyərək gədir, *six* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SIXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sixılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* ("Ulduz").

SIXILMAQ – SİRTILMAQ Uşaq utanırdı, *sixılırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sirtilib*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SIXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərpenməsinə, adam içində *sixıntı* çəkməsinə çalışırdı (M.İbrahimov).

SINXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Hosonov).

SİNİQ – TƏZƏ *Sınıq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürge təmiz süpürür (Ata. sözü).

SİNMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sinar* da, *düzələr* də, vay sənənin halına (H.Nadir).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bolli idi (Mir Cəlal).

SİRTIQ – HƏYALI Məmiş həyasız və *sirtiq* uşaq olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SİSQA – GUR At da başını əyib *sısqa* bulağın gölməçəsini qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SİSQA – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hənsin qarşısında bu *sısqa* qələ necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, *sərxoş*, *yekəpər* bir italyan soldatını gördü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYOLIQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyalıqlığıdır* ("Azərbaycan").

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyər əlindəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütdür*, heç yer də qazmaq (N.Vəzirov).

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ Əlini küpəyə *soxub çıxardı* ("Ulduz").

SOXULMAQ – ÇIXMAQ Səno kim dedi ki, *soxul* oraya? (S.Rüstəm); Ürəyim darıxdı, *çıxdım* ki, özümü bir az havaya verim (S.S.Axundov).

SOLMAQ – AÇMAQ Vaxtsiz yarpaq *açdı*, vaxtsiz *da soldu* (C.Novruz).

SOLUXMAQ – AÇILMAQ Fətullahın ailəsi külək vuran zəif bağ bitkisi kimi *soluxmuşdu* (Mir Cəlal); *Açılın* iyli güllərim, *açılın*; Allı-əlvanlı güllərim, *açılın* (A.Səhhiət).

SON – BAŞLANGIÇ Quzum, artıq bütün fəlakətlərin ya *sonudur*, ya *başlangıcı* (H.Cavid).

SON – İLK İlk baharın *son* gecəsi idi (S.S.Axundov).

SONBEŞİK – İLK Ayrı oğul idi mənim Əmrahım; *İlkim, sonbeşiyim*, tok çınarımdı (Ə.Cəmil).

SONRA – DƏRHAL *Sonra* əlləri qanlı çəkildilər onlar geri (S.Rüstəm); *Dərhal* əlavə etdi (C.Əmirov).

SONRA – ƏVVƏL Adam gəlib *əvvəl* qonağın halını bilir, *sonra* da ona görə çay götürür (S.S.Axundov).

SONRAKI – ƏVVƏLKI Hələ ki biz onun qaçaq düşmədən *əvvəlki, sonrakı* işlərini öyrənirik ("Ulduz").

SONUNCUSU – BİRİNCİSİ Yoxsa bu həm *birincisi*, həm də *sonuncusu* oldu? (S.Qədirzadə).

SOSIALİZM – KAPİTALİZM Şərqdə *sosializm* bayrağını birinci qaldıran sizin fəhlə və kəndlilər olub (M.İbrahimov); *Kapitalizm* hakim sinfin mənafeğini qoruyur.

SOYUDUCU – QIZDIRICI Belə ki, aldığımız vaxtdan bir az sonra *soyuducu* işləmədi. İndi *qızdırıcı* alətlər buraxılır.

SOYUQ – QAYNAR – Xala, bu ki hələ lap *qaynardır* (G.Hüseynoğlu); Su hələ *soyuqdur*.

SOYUQLU – İSTİLİ Dünya insan evidir: *istili* ya *soyuqlu* (R.Rza).

SOYUQLUQ – İSTİLİK ...Qarşıdakı hücumu *soyuqluq* göstərdi. Hər doğma baxışda bir *istilik* var (H.Hüseynzadə).

SOYUTMAQ – İSİTMƏK *Soyutmuşdu* onu işdən məhəbbət (S.Vurğun); Xəroyi *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

SOZALMAQ – YAXŞILASMAQ İraq olsun, uşağ *sozalı*, qorxuram, başıma bir iş gələr ("Azərbaycan"); Xəstənin vəziyyəti *yaxşılaşdı* (Mir Cəlal).

SÖKMƏK – TIKMƏK Birco aya *tikdilər* doğma övladları üçün; Köhnə paltarını *sökür* maşınla (S.Rüstəm).

SÖKMƏK – TOXUMAQ Deyirəm, olsaydı ixtiyarları; Dağını-daşını *sökərdi* onlar (C.Novruz); Qoy *toxuyum* köynəyi; Yat, *gözümün* işığı (S.Rüstəm).

SÖKÜK – TİKİK – Bir parça şifir tapıb, *sökük* yeri örtmək çətindirimi? (M.İbrahimov); Köynəyinin *tikik* yerlərinə baxırdı ("Azərbaycan").

SÖNMƏK – PARLAMAQ Son günləri yaşar dinc; Qəlbində *sönmüş* sevinc (A.Şaiq); Şöklü görcək qızın gözələri sevincdən *parladı* (S.Vəliyev).

SÖNÜK – QAYNAR Şəhərdəki *sönük* həyatından uzaqlaşmağa soy etdi. *Qaynar* şəhər bir derya, qız isə üzük qaşılıb orada batmışdı (S.Qədirzadə).

SÖNÜK – PARLAQ Küncdə yere qoyulmuş çirağın piltəsi aşağı düşdüyündən, *sönük*, sarı işığı alaçağı işıqlandıra bilmirdi (M.İbrahimov); *Parlaq* gündüzümüz gecəyə döndü (S.Rüstəm).

SÖYMƏK – TƏRİFLƏMƏK – Mirzə Mahmud, sən qəzətdə məni *söyəcəksən* de, *tərifləyəcəksən* de, sənin işindir (Ə.Haqverdiyev).

SÖYMƏK – YALVARMAQ ...Ədəbsiz bir söyüş də *söydü* (M.Hüseyn); Yədulla *yalvarmağa* başladı (C.Əmirov).

SÖZÇÜLÜK – YIĞCAMLIQ Əsərdə *yığcamlıqdan* çox *sözçüllüyə* daha çox meyil edilmişdir.

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Bəzən *sözləşərdik*, bəzən *küsərdik*; Yəno də bir yerdə çörək kəsərdik (S.Rüstəm); Axırda *barışdılar*, dostlaşdılar (S.Qədirzadə).

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOŞ Deyəsən, sən *sözübütöv* adama oxşayırsan (F.Korimzadə); Ona söz demə, *ağzıboşdur* ("Azərbaycan").

SRAĞAGÜN – BU GÜN Axı *srağagün* gəco bərk yağış yağmışdı (C.Əmirov); *Bu gün* ilə, ərsə dönsə; Hamı belə günlərlə öyünə (R.Rza).

START – FİNAL *Start* idman yarışlarının başladığı yer, *final* isə idman yarışlarının yekunlaşdırıcı son hissəsidir.

SUÇLU – GÜNAHSIZ Son ağacı götür, *suçlu* özünü bildirəcək (Ata sözü); Nə qədər *günahsız* adamları bada veriblər ("Ulduz").

SUÇSUZ – GÜNAHKAR Bəli, yox yer üzündə *suçsuz* adam (H.Cavid); Lakin könül bir sözdən; dərin yara alsansa; əcəb kimdir *günahkar*? (R.Rza).

SULAMAQ – QURULAMAQ Zibil qutularını gücdə bir dəfə boşaldıram, səkini gündə üç dəfə *sulayıb* süpürürəm (M.Hüseyn); Üç-dörd qız-gəlin enib qarını *quruladı*lar, geyindirildilər... (M.Süleymanlı).

SULANMAQ – QURUMAQ Dodaqları azca qalınlaşmış *sulanmışdı* (İ.Şıxlı); Dənizlər, çaylar *quruyub*, dağlar çöküb (R.Rza).

SULU – DƏMYƏ Bu fikirlə çapdı atı; Endi *sulu* döyü (A.Şaiq); Göytəpə kondinin üst tərəfi *dəmyədir* (İ.Şıxlı).

SUSQUN – DEYİNGƏN Bilmiyəm, nə üçün o *susqundu* ("Ulduz"); Zəvcəsi *deyngən* kişinin saçaqlı tez ağarar (S.Qədirzadə).

SUSQUNLUQ – DEYİNGƏNLİK Demə gözə görünən sakitlik, *susqunlıq* və mütilik aldıcığı bir tərzdə imiş (M.İbrahimov); Onun *deyngənliyi* adımı voromladır ("Azərbaycan").

SUSMAQ – DİLLƏNMƏK Susma, sən *sussan*, mənim həyatım susar (A.Şaiq); *Dillənir* dindirməmiş görəksiz bir saz kimi (S.Rüstəm).

SUYUŞIRIN – ƏTİACI Bu təmkinli, *suyuşirin* adama baxa-baxa nədənsə donizi xatırlayıram (S.Sərxanlı); *Ətiaci* arvaddır ("Azərbaycan").

SÜBH – GECƏ *Gecələr sübhə* kimi, sakit edə bilmərəm, bu nigaran qəlbimi (R.Rza).

SÜDƏMƏR – YAŞLI Eh!.. Atalar neylədi ki, sənə kimi *südəmər* oğullar neyləsin (A.Şaiq); İmrin üzündən özündən çox-çox *yaşlı* bir güllüş vardı (M.Süleymanlı).

SÜKUT – HAY-KÜY *Sükut* görmiş qanadını evlərə, eşiklərə (H.Hüseynzadə); Bu *hay-küy* ona çox mənasız görünürdü (Mir Cəlal).

SÜKUT – TUFAN Üstümüzü alıb ilğim; Nə *sükut* var, nə *tufan* var! (M.Dilbazi).

SÜLH – MÜHARİBƏ Biz Vətən məcnunu, el əşiqi, *sülh* əsgəriyik; Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyyik (B.Vahabzadə); Dövlət başçıları danışanadək; Mənim *müharibəm* davam edəcəkdir! (S.Vurğun).

SÜRƏTLƏ – YAVAŞ İndi *Rəna sürətlə* işləyirdi (C.Məmmədov); Stəkani nəbəkəiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal).

SÜRƏTLƏNMƏK – LƏNGİMƏK Onda işimiz birə-on *sürətlənər* (M.İbrahimov); Pul ala bilməyəcəyəm, işimiz *ləngiyəcək* (M.İbrahimov).

SÜRƏTLƏNMƏK – YAVAŞIYAMAQ Əməliyyatı *sürətləndirmək* lazımdır (H.Nadiri); Telli *yavaşdı* (Ə.Vəliyev).

SÜRƏTLİ – YAVAŞCI Hər üçü evi tark edib *sürətli* addımlarla irəlilədi (S.Vəliyev); Otaqdan *yavaşca* çıxdı (M.İbrahimov).

SÜST – GÜMRAH Təngimmiş sösimdən, *süst* gülüşümdən; Elə bil yangını hiss edib duydu (Ə.Cəmil); *Gümrah* oğlandı, işləməkdən yorulmuş ("Azərbaycan").

SÜSTLÜK – GÜMRAHLIQ Bağır çox fikirləşdi, ərköyün Nazlının, haylı-harayı Nazlının indiki *süstlüyünü*, sakitliyini birco yere yozdu (İ.Məlikzadə); Onun *gümrahlığım* işlə, zəhmətlə bağladı.

SÜVARI – PİYADA Cavanşirin Muğan qalasında hamıdan əvvəl sərkində Poladın *süvariləri* yol açdılar (M.Hüseyn). Topları ona vermədən atdığı yaylım atışından sonra tanklar, sonra da *piyada* hərəkətə gəldi (Ə.Vəliyev).

ŞŞ

ŞAD – QƏMGİN Mən həmişə *şad* və *qəmgin* xəbərləri onun çəhrəsindən oxuyardım (M.S.Ordubadi).

ŞAD – MƏYUS İzzət vəğzala nə qədər *şad* getmişdisə, o qədər *məyus* qayıtdı (Mir Cəlal).

ŞADLANMAQ – HEYİFSİLƏNMƏK Sevinsin, *şadlan*sın çöl də, çəmon də (C.Novruz); Mən başqa şeyə *heyifsilənirəm* (C.Əmirov).

ŞADLANMAQ – KƏDƏRLƏNMƏK *Şadlanmağın* da, *kədərlənməyin* də yerini başa düşürük (İ.Fərzəliyev).

ŞADLANMAQ – QƏHƏRLƏNMƏK Gənc qız bundan çox *şadlanır* və mənim sevgimə inanırdı (M.S.Ordubadi); Fəridə özünü saxlaya bilməyib yaman *qəhərləndi* (M.İbrahimov).

ŞADLANMAQ – QƏRİBSƏMƏK O, uşaqların hərsinə bir şey verməklə sevin-dirər, özü isə hamıdan artıq *şadlanardı* (Mir Cəlal); Beşiklər körpə üçün *qəribsayır*.

ŞADLIQ – BƏDBƏXTLİK Bir kəlmə bu halım ya *şadlıqdır* və ya *bədbəxtlik* (C.Cabbarlı).

ŞAX – ƏYRİ Camaatın üzünə *şax* baxım (M.İbrahimov); Həmişə çalışırdı ki, başqa-sına *əyri* baxsın.

ŞAX – ƏZİK Qalın və *şax* yarpaqları başında boşqab kimi tutan uzun zoğlar deyil, qonaqcıl gəlin biləkləri idi (Mir Cəlal); [Salatın] *əzik* donunun ətayini aşağı çəkdi. Saçını gözünün üstündən geri elədi (İ.Şıxlı).

ŞAXLI – KÖHNƏ Köynəyi *köhnə*, amma kostyumu *şaxlı* idi (“Ulduz”).

ŞAXLI – QIRIŞIQ *Şaxlı* köynəyinin üstündən *qırışıq* qalstukunu bağlamaq istədi.

ŞAXTA – İSTİ Sizin başınızı *şaxta* vurmuşdur (C.Cabbarlı); Adam bilmirdi ki, *istidan* başını hara soxsun (“Azərbaycan”).

ŞAXTALI – BÜRKÜLÜ Sanki onu *şax-talı*, boranlı qış günündə buzu suya saldılar (İ.Şıxlı); O günün səhəri *bürkülü* yay axşamında Gülşən kolxoz idarəsinə getdi (Ə.Vəliyev).

ŞAQRAQ – KƏDƏRLİ Ömrümüzdən bir gün belə incə, *şaqraq* keçirdik (A.İldırım); *Kədərlidir*, imkandan artıqdır (R.Rza).

ŞƏFFAF – BULANLIQ Bu gecələrin birində; ayrılan yolumuz kimi; *şəffaf* buz kimi (R.Rza); Üfiqlər boz; elə bil ki, bir *bulanlıq* gölə düşüb günəş (R.Rza).

ŞƏXSİ – ÜMUMİ *Şəxsi* məsələlərin vaxtını uzada bilərik (M.S.Ordubadi); Kol-xozun *ümumi* iclası onları bəzi əlavələrlə təsdiq etmişdi (M.İbrahimov).

ŞƏKLƏMƏK – SALLAMAQ Gah qulaqlarını *sallayır*, gah da yad bir səs eşitmiş kimi *şəkləyirdi* (Mir Cəlal).

ŞƏLƏ – BALACA *Şələ* quyruğunu o yan-bu yana sürüyür (M.İbrahimov); Elə bil *balaca* daxma tamamilə boş idi (A.Məmmədza).

ŞƏN – CANSIXICI *Şən* və gülər, həmişə *şad* olsun (C.Məmmədov); Şəhərin *cansıxıcı* həyatı, bekarlıq Hüseyinqlunu tənqə götürmüşdi (A.Məmmədza).

ŞƏNLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Günəşdən *şənlənir*; Geniş çöllər, ulu Tanrım (C.Cabbarlı); Baxıb dörd tərəfə *kədərləndilər* (C.Novruz).

ŞƏNLİK – QƏMGİNLİK Küçədə *şənlük* artmışdı (Çəmənzəminli); Evimizdə bir mətəm *qəmginliyi* vardı (M.İbrahimov).

ŞƏR – XEYİR *Şər* *xeyrə*, *xeyr* *şərə* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

ŞƏRƏFLİ – BƏDNAM Bu gün ön *şərəfli* bir gündür bizə (A.Şaiq); Çaqqal var ki, gödən çıxardar, qurdun adı *bədnamdır* (Ata. sözü).

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ Döşlərində bu günün *şərəfli* ulduzu var (S.Rüstəm); Qoy o bilməsin ki, dünyada hələ; Vədansız, *namussuz* atalar da var (C.Novruz).

ŞƏRƏFLİ – SOLĞUN Göyərçin üzü bedirlənmiş ay kimi *şərəfli* idi (Ə.Vəliyev); *Varaqlar solğun*, sarı (R.Rza).

ŞƏRƏFLİ – QEYRƏTLİ Heç vaxt pis əmələ qoşulmamış, *şərəfsiz* iş görməmişdi (S.Vəliyev); *Qeyrətli* cavanlarımızdan biridir (M.S.Ordubadi).

ŞƏRƏFSİZLİK – QEYRƏTLİLİK Anlaya bilmir ki, *şərəfsizliyi*; Altun dünyasında *şərəf* sayırlar (B.Vahabzadə); *Qeyrətliyinə* görə boğulub qalıb (“Ulduz”).

ŞƏRQ – QƏRB *Şərqi* qızıl qəndili salınır, onu yandırın (S.Rüstəm); Düşməni çəkilib *qərbə* pərişan; Sən cəbhəni sükunətlə yaranda (S.Rüstəm).

ŞƏRQLİ – QƏRBLİ Sizinlə birinci dəfə görüşdükdə orijinal bir *şərqli* görmüş oldum (M.S.Ordubadi); Gənc qadın tam mənası ilə bir *qərblı* qadın qıyafətini daşıyırdı (M.S.Ordubadi).

ŞƏVƏ – AĞ Üzündə *şəvə* saqqalının xətti pozulmuş, çənəsindəki *ağ* tüklər çoxalmışdı (S.Qədirzadə).

ŞİDIRĞI – ARABİR Göz dolu nəvəziş daha yaxşıdır; Tərifin *şidirği* yağışlarından (S.Tahir); Mən *arabir*; qayğıların qayğısından bəşirəm (M.Araz).

ŞİLTAQ – SAKİT Xəyalat qucaqladı hər *şiltaq* dalğası (S.Rüstəm); Kislovodskda səhər açılında hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

ŞİLTAQLIQ – SAKİTLİK Bu naz, bu *şiltaqlıq*, əbədsir, əbəss (S.Rüstəm); Dəniz də bu *sakitlik* içində; Nəhəng mavi bir damla (R.Rza).

ŞİDDƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Külək *şiddətləndi* (İ.Şıxlı); Qan dövranı *zəifləyir* (M.Hüseyn).

ŞİDDƏTLİ – ZƏİF *Şiddətli* vuruşma gedirdi (M.Hüseyn); *Zəif* gözlərinə düşdükcə

ŞİTLİK – CİDDİLİK

ışığı; Qamaşır... Kim bilir qəlbində nə var? (S.Vurgun).

ŞİMAL – CƏNUB Eyni gündə, eyni saatda *şimaldan cənuba* gedən qatar Mir Əlini gotirdi (Mir Cəlal).

ŞİMALI – CƏNUBİ Siz də bu barədə *Cənubi* və *Şimali* Azərbaycan xalqını xəbərdar etməli və əlahəzrətə olan itaətlərini təmin etməyə çalışmışsınız (M.S.Ordubadi).

ŞİMALLI – CƏNUBLU *Şimallı* qardaşım, dinlə sözümlü; Böhlündü ikiyə ürəyim mənim (S.Rüstəm); Təbiətdən nə zövq alsın *cənublu* qardaş (S.Rüstəm).

ŞİRİN – ACI Qızım, gəl, qəndi doğra, yeməkdən qabaq bizə bir yaxşı *şirin* çay verərsən, gəlinin şirinisini içərik (M.İbrahimov); Qarnını doydurdu, sonra *acı* çay istədi (Mir Cəlal).

ŞİRİN – ACI Sənəm qalın bir kitab kimi *acı*, *şirin* xatirələrlə doludur (S.Qədirzadə). **ŞİRİNLƏŞMƏK – ACILASMAQ** Getdikcə söhbət *şirində* və ortalıqda məktəb qızı unuduldu (Çəmənzəminli); Elə bil ki, sonradan soğan daha da *acılışdı* (“Ulduz”).

ŞİRİNLİK – ACILIQ *Acılıqdan* yemək olmur, *şirinlikdən* tullamaq (Ata. sözü).

ŞİŞ – ALÇAQ Tək bir göz qırpmında *şiş* dağlar dümdüz olur (S.Rüstəm); *Alçaq* dağa qar yağmaz (Ata. sözü).

ŞİŞ – YASTI O *şiş* papaqlarını da qoyub qaçmışlar (S.S.Axundov); Bir-birinə söykənib *yastı*, çılpaq təpəllər (B.Vahabzadə).

ŞİT – CİDDİ Kələntərin üzündə daha *şit* bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov); Yox. Böş söhbət deyil, çox *ciddi* söhbətdir (M.İbrahimov).

ŞİTLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Üzündəki təbəssüm bir az da *şitlədi*, iri dodaqların qulağının dibinə qədər açıldı (M.Hüseyn); Sədrin üzü *ciddiləşdi* (İ.Əfəndiyev).

ŞİTLİK – CİDDİLİK Qızın birdən *şitliyi* tutdu (M.İbrahimov); *Ciddilik* onun təbiəti ilə bağlıdır (“Azərbaycan”).

Onun bu hərəketlərindən bir *sünilik*, naşi bir hiyləgərlik duyulurdu (Mir Cəlal).

TƏCİLİ – YAVAŞ Bədirdə ilə Anar-bayevi *təcili* qorərgaha çağırtdı (S.Qədirzadə); Çox *yavaş* yeriyirdi.

TƏCRÜBƏ – NƏZƏRİYYƏ Mən bu xüsusiyyəti birçə dəfə sizdə *təcürbədən* keçirdim (M.S.Ordubadı); *Nəzəriyyə* təcürbəsiz kordur ("Fəlsəfonin əsasları").

TƏCRÜBİ – NƏZƏRİ Əziz əsərinin həm *nəzəri* cəhətinə, həm *təcürbi* tərəfinə tamamilə inansa da, yəne də ürəyi sakit deyildi (Ə.Vəliyev).

TƏDRİCƏN – BİRDƏN Ürəyinin dəyüntüsü *tədricən* artdı ("Ulduz"); *Birdən* hökim başını qaldırdı (C.Məmmədov).

TƏDRİCƏN – QƏFİLDƏN Sifətindəki pörtlik *tədricən* yoxaldı (S.Qədirzadə); Nə dağlılar səni, nə kəzak məni; *Qəfildən* atəşə, gülləyə tutmaz (M.Rahim).

TƏHLÜKƏLİ – RAHAT Məgər mən *təhlükəli* bir iş görürəm? (İ.Şıxlı); *Rahat* işdir, ondan adama zərər gəlməz.

TƏHLÜKƏSİZ – QORXULU Hadisə *qorxulu* deyil, *təhlükəsizdir*, ötüb keçər ("Ulduz").

TƏK – BİRGƏ Badam xala *tək* qalmışdı (M.Hüseyn); Onlar *birgə* ayağa qalxdılar (C.Əmirov).

TƏK – CƏM Xüsusi və mücərrəd mənalı isimlərdən başqa bütün isimlər kəmiyyətə etibarlı *tək* və *cəm* olur ("Müasir Azərbaycan dili").

TƏK – CÜT Ancaq *tək* yox, *cüt* gələcəyəm, ana! (S.Qədirzadə).

TƏKBAŞINA – BİRGƏ Burada *təkbaşına* gəzmiş, dolanmış; Sabahı düşüncüm, dünəni anım (H.Hüseynzadə); *Birgə* işin səmərəsi yaxşı olur.

TƏKBƏTƏK – BİRGƏ Uşaqlarla *tək-bətək*, Salamlaşmış görüşdü (C.Cəmil); Hamısı *birgə* oturub durardı ("Azərbaycan").

TƏKƏBBÜRLÜ – TƏVAZÖKAR – Ah, siz yəne də *təkəbbürlü* və mörgürsunuz

(M.İbrahimov); O, *təvazökər* və mədəni bir şəxs idi (Ə.Əbülbəson).

TƏKƏBBÜRLÜK – TƏVAZÖKARLIQ Bu təğyirdən Nuroddin bir o qədər qəm çəkirdi. Çünki təbiətində *təkəbbürlük*, təşəxxüslük yox idi (S.S.Axundov); Ay pır olmuş, mən başa düşürəm ki, siz *təvazökərlik* edirsiniz (İ.Fərzəliyev).

TƏKLƏMƏK – BİRLƏŞDİRMƏK Mirzə Məlik elə düşündürdü ki, Yədulla hiylə işlədib onu *təkləmək* istəyir (C.Əmirov); Sonra *birləşdirməyə* can atdılar ("Azərbaycan").

TƏKLƏMƏK – CÜTLƏMƏK Son dövrlərdə büro üzvləri səhlənkər kolxoz sədrini *təkləmişdilər* (V.Babanlı); Ayaqlarını *cütləyib* balaca Lidanın önündə dayandı (İ.Şıxlı).

TƏKLİK – CÜTLÜK *Təklik* də mənə əl verməz (Ə.Haqverdiyev); Məsələni *cütlükdə* həll etmək olar.

TƏQSİR – BƏRƏƏT Ancaq inanın ki, mənim heç bir *təqsirim* yoxdur (C.Əmirov); Artıq *bərəət* qazanacağına əmin olan Rantik sevindi (C.Əmirov).

TƏLAŞ – SEVİNC Belə bir *təlaş* içərisində sahibimin qızını xatırladım (M.Talıbov); Hər nətiqin parlaq sözü bir *sevincin* dəryasıdır (S.Vurğun).

TƏLAŞLA – SAKİTCƏ Həlimə *təlaşla* soruşdu (C.Əmirov); *Sakitcə* sualların danışığına qulaq asar (İ.Şıxlı).

TƏLAŞLI – RAHAT Aciz, *təlaşlı*; Qızıqığaz titrədi, gözləri yaşlı (M.Rahim); Ona görə ki, mən səndən arıqam, dərissəq keçiddən *rahat* aşaram (S.Qədirzadə).

TƏLƏB – XAHİŞ – Şübhəsiz haqlısan *tələbində* sən; Söylə nə etmək ki, dağlır Vətən (S.Vurğun); *Xahiş* edirəm, dərmanseponlər səhər gəlsinlər, özünü işləyəcəklər (Ə.Vəliyev).

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR Professoqlar hər bir tələbəyə çox *tələbkər* yanaşırlar (M.Hüseyn); *Səhlənkər* adamdır, onu nəzarətsiz qoymaq olmaz ("Ulduz").

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ *Tələbkərlik*ni ürəkdən sevdim (G.Hüseynoglu); Elə onun *səhlənkərlik*ni noticosında işimizi istənilən şəkildə qura bilmirik.

TƏMİZ – ÇİRKİN Sərtib *təmiz* adamdır, Sərhəng *çirkin* (M.İbrahimov).

TƏMİZ – ƏLİYYƏRİ Bu heyvanları Qaraçaya ram edən onun sado və *təmiz* qolbidir (A.Şaiq); *Əliyyəri* adamı bir gün fermada saxlamayacağam (M.İbrahimov).

TƏMİZLİK – ÇİRKİNLİK Ağla gəlməyən bir *təmizlik* gözə çarpırdı (Çəmənzəminli); *Çirkilliyi* üst-başından baldıdır ("Azərbaycan").

TƏMİKNİLİ – KƏMHÖVSƏLƏ Vəra çox *təmikinli* qadın idi (İ.Şıxlı); Nə *kəmhövsələ* qızsan (C.Əmirov).

TƏNBƏL – QEYRƏTLİ Tez gəl, *tənbəl* oğlu *tənbəl* (S.S.Axundov); *Qeyratlı* kişi arvada əl qaldırmaq (İ.Şıxlı).

TƏNBƏLLƏŞMƏK – İŞLƏMƏK ...Elə *tənbəlləşib* ki, şiçan gərəndə gözünü açmır (M.İbrahimov); *İşləmək* vərdişdən asılıdır (Ə.Vəliyev).

TƏNBƏLLİK – QOÇAQLIQ O gülərək: "Tənbəlliyi atsan, yaxşı olar, öyrənsən, gələm" – dedi (A.Şaiq); Sifətdən baxanda *qoçaqlıq* yağır (Ə.Haqverdiyev).

TƏNƏZLÜ – TƏRƏZZUL Hacı Nəsrinin ticarət işləri *tənəzzül* etməyə, yavaş-yavaş var-yoxu olındən çıxmağa başladı (S.S.Axundov); Şəhərdə hər bir şey *tərəqqi* tapmışdı, dəyişmişdi, abad olmuşdu (Çəmənzəminli).

TƏNHA – QOŞA Sonsuzlayıb yamacda *tənha* dayanmış qovaq (R.Rza); Onlar *qoşa* dayanıb kəndə tamaşa edərdilər ("Ulduz").

TƏNHALIQ – BİRLİK *Tənhalıq* və ümidisizlik qorxusundan xilas elədi (İ.İbrahimov); *Birlik* yaxşı şeydir (M.İbrahimov).

TƏNQİD – TƏRİF – Dünən oynanılan operettanın *tənqididir* (Ə.Haqverdiyev); *Tərif* həm də içkilərin ön tündüdür (F.Kərimzadə).

TƏNTİK – SAKİT Müdirin meşəyə *təntik* gəlməyinin səbəbi Bağıra indi çatdı

(İ.Məlikzadə); Yuxarı *sakit* qalxdı (S.Qədirzadə).

TƏPƏ – DÜZ *Düzlər* naxırlı, *tapalar*, yamaclar sürülüyüdü (M.Süleymanlı).

TƏPƏ – DÜZƏNLİK Xülasə, səhərin açılması ilə *tapalar* və *düzənliklər*, otlaqlar və çəmənliklər, bir-birindən seçilməyə başladı (M.Talıbov).

TƏPƏRLİ – TƏNBƏL Rüstəm kişi *taparlı* adam idi (M.İbrahimov); *Tənbəl* qızıdır, işləməklə, oxumaqla arası yoxdur ("Azərbaycan").

TƏPİMƏK – YAŞLAMAQ Onun dodaqları *tapımışdı* (İ.Şıxlı); Dərviş handan-hana özünə gəldi, bir udum çay aldı, boğazını *yaşladı*, yəne danışımağa başladı (A.Divanbəyoglu).

TƏR – KÖHNƏ Üfüqdə qızaran *tər* çiçəklər; Sənəmi çox gördü tale, mənəmi? (H.Hüseynzadə); *Köhnə*, bozarmış şalvar geymişdi (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – ƏXLAQSIZ Bilqeyis olduqca mehriban və *tərbiiyəli* bir qız idi (A.Şaiq); Yalan danışma, *əxlaqsız* (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – SİRTIQ Balaları özündən də *tərbiiyəlidir* (Ə.İsayev); Əvvəldən də bu *sirtiq* mızdırıdan gözümün iş çimirdi (M.İbrahimov).

TƏRBİYYƏSİZ – ƏDƏBLİ Borcu-muzdur, Vətən hər səhədə əmr etsə bizə; Qoymayın *tərbiiyəsiz* kimsəni, hədyan oxusun! (Ə.Vahid); Qadının qarşısında iyrəmi beş yaşlı və kişiliyyə məxsus xüsusiyyətlərini hamısını məniməmsiz gözlə, yaraşlıqlı, *ədəbli*, məlumaltı və mədəni bir gənə oturmuşdu (M.S.Ordubadı).

TƏRBİYYƏSİZ – NAMUSLU Yaxşı, qızım, ancaq bunu bil ki, quldurlar əlmsiz, *tərbiiyəsiz* tayfadan çıxırlar (S.S.Axundov); *Namuslu* və çalışqanları isə camaat çox sevir (Ə.Vəliyev).

TƏRBİYYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK Uşaqlarımızın *tərbiiyəsizliyinə* ağlamaq

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *madənilik* göstərir.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı (“Jurnalist”).

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Düün xəlifa *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə böllü idi (“Ulduz”).

TƏRƏFDAR – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrə əl atdım, birtərəh idarənin yolunu ona *tərgitdirdim* (İ.Fərzəliyev); Xeyr, Həlīmə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimsə *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördüm mü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə söyüş eşitmək olar (“Azərbaycan”).

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpənış* yox, *süstlük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Baş açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdənində yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorğunluğunun əlaməti idi (“Azərbaycan”).

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüce sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral bürdüyü çiqmı sındırdı

TIKILMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyətə elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; darısqalıqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlilidir, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün sidiqlə deyilən söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür (“Qabusnamə”).

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətində dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVGƏ O çox az danışın və *təvazökar* adamdı (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovgə*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVGƏLİQ *Təvazökarlığına* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovgəliq* pambıq yığımı və tedarüki vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfşüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, görünürüzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əynində (İ.Tapdıq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart (“Ulduz”).

TİKILMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurğun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKILMƏK – YIXILMAQ Kəndə nə üzle çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yuxanın evi *yıxılır* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, boğuc bir səsle (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏK – QIZIŞMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMƏK Əziz səhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *insidi* (“Ulduz”).

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – ACLIQ *Aclıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim təxəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qaydır (Ə.Haqverdiyev); O *təntik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma üroyim yənə də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karixdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babəyev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar, bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generallar kimi uzun, *topa* biqlər... var idi (MİR Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırıqlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıdırlar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşaq* o çəmənzərə; Özənlər səs salsın uzaq dağlara (S.Vurğun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılışdılar* (“Azərbaycan”).

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin əsərləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplı* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, məhəbbət də, motanət də özünə; Yığdın *dağınq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülür (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, ölimizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdı.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi “güllələri”; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsoməli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayırsız (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydu*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xımaladı, qulplu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır (“Azərbaycan”).

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyat-bacə *təmiz* və səlhiqli idi.

TOZLANMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlanma* həyəti, su səp, süpür (“Ulduz”); Külək elektrik silgici kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız aşxamında Qumru ağlayır (MİR Cəlal); *Aydın* bir yaz səhəridə durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələcək kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın üroyündən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə de, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı otoyuzdan yera (S.Rüstəm); Şirolü, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göydən yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə *doldu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu ocağı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdın *törəmələr*idi... (İ.Məlikzadə); Xələt! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir cymə də *turş* qatıq göndərməmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədər duru, nə qədər *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, *ye, şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* və ya *şirinliyi* yeyilən zaman bilinər ("Ulduz").

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏSMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalıb *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sorin meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirintləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Fəli *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədər xoş, o qədər mülayim və *günəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağrı tontitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buludlu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göydən düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKƏŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir ("Azərbaycan").

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədər *tündməcaz*dır (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirilər, *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hissində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev). **UC – SON** Bağının *ucunu* ağzına alıb çəynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlərimin qanadı; Səndürdün sən ulduz... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboytuluları* dalda oturdular, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaşı çatılan zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məyus halda bir neçə dəfə kirpik çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalığına* həsəd apardı ("Azərbaycan"); Səməd öz boyunun *balacalığından* birinci dəfə heyifsiləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində *qoşa ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağillərin uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlığa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər ("Ulduz").

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ Şirindir sənətin, şerin neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günün-gündən *bahalaşır*.

UCUZLUQ – BAHALIQ *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UCMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıca qatar, buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UCMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçuruq*; Sevinclər könlümə *qondu* quş kimi (S.Rüstəm).

UCUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmə? (S.Qədirzadə).

UCUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarıncıq qalıb.

UCULMAQ – TİKİLMƏK *Uculacaq* o bir gün zərbəməzlə kökdəndən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UCUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* tez dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədəninə *qızışma* hiss etdi, tərlədi ("Ulduz").

UCURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UCURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirsen ki, mən istədiyimi *tikərəm* və tikdiyimi də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UCURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çomənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şılqaq atır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır* (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətli* idi (“Ulduz”).

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsinə (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadımın *ululuğunu* aparıb Nuhə çıxarıcaqdır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yeno hər şeyi *unudu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAĞİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdsən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elo qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdə (“Ulduz”).

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*lıqda məni itirəyirdilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elo indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülmədi baxtım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uzaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SIRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə (“Ulduz”).

UTANCAQLIQ – SIRTICLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy gəlsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirticliqından* ol çəkməyib.

UTANMAQ – SIRTICLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirticləşib*, özünüzü biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışıb gəlmişdir (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülüşən söz alıb ayağa *qaldı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qisa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzunboylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibgirin *qisaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyətlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gürsaçlı, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü (“Azərbaycan”); O boyca *gödərəkdir* (“Azərbaycan”).

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngərin *uzunluq* və dərinliyini ölçürdü (M.İbrahimov); Yolun *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühitdən qurtarmağınız qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir gülüştən becərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdən doğmur? (M.İbrahimov).

ÜĞMÜR – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ünmən* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiyyəti* və ya *xüsusiyyəti* oşyanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sorvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiaçiq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nəkəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürkək* baxışlı, mütənasib bədənli, yaraşığı qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda ürək lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz ürək (M.İbrahimov).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürkədi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərloyson (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKIT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağca uşağı var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlığa *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular (“Azərbaycan”).

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otları kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları ürəkdən istəyirdi (“Azərbaycan”); Gülsabah Əbilin gözələrinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir gəl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gülərə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səsə dedi (C.Məmmədov); Cami *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir (“Ulduz”).

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlığı* üzündən, hərəketindən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımın məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabəndəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirşəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALİ Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyali* olmağına həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzülür (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədov).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabığdayı, *üzügülər* və qoşəngdir (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adlandı (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALMƏÇIQ Sən məni *üzüqara* ədirson (M.İbrahimov); Mən zəfərli qarşılایır *alməçiq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçöyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirson o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalıq* təzliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı (“Azərbaycan”); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Tozadı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfili, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsomənlı).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* бүürdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Alem bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Tellı yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yəqin etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs eşidildi (Mir Cəlal); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir boyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun öyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün əyriliyini *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yanlarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lütün* biridir (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nəno, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Orudabadi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gəlirəy (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümi və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səba, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə öz eylə (M.V.Vidadi); Sabah fasilə zamanı Güler bizim sifə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* niqə başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab vermək (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveylam* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVINCLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivəni, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincli* günlərim barmaqla sayılır; Kədən – istədiyini qədr! (N.Kəsomənlı).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işləkdir* (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçə-bacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gözsünlər, öyrənsinlər (Ə.Əbülhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzülüb töküldü (M.S.Orudabadi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lələ yalnız *vəfalı* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarlı kəşib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özgə yara yalvarır ("Lətif şah").

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vəsalından; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfibəyli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Hamının üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhət); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidilir (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalmaq istəməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü olə alacaq və mənə kədərləndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Orudabadi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumuz (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam mənə başa saldı ki, nefti elə beləcə yandırmaq *vəhşilidir* (M.İbrahimov); Mehriban öz *mədəniyyəti* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gədə gəco

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qarıbə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vərəqləndirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacağı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətədən vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görəcəm ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nəkər isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Mehribanın *Zeynal* ilə Ninaya verdiyi bu sual hər bir *insaflı* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFLILIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədavətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sən *insaflılığına*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giron kimi müsahibinin canına *vicvəcə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı ("Ulduz").

VİRAN – ABAD Açdı mənə dərli ağac; *Viran* bağın mələlini (M.Rahim); Dağlıdı qüssodən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranədir* (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbar!nın diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküzə Allah buyuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN *Vurma* hasilini almaq üçün ödənin digər ödəmə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ödəm *vuran*, bölünən komiyyətin bölündüyü ödəm *bölən* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sən kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çömənçəmimli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ödənin başqa bir ödəmə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda neçə dəfə başqa say (ödəm) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasilini beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* (“Azərbaycan”).

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* doqquqları yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-baş çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı oxlaqın birinci şerti elə budur ki, *başiaşağı*, üzüyola olasan (M.İbrahimov).

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzən, çünki bu horiflər artıq sənə *yabançadır* (C.Cabbarlı); Heç kos inanmaq istəmədi ki, Fəriz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyn Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabanı* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədi əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* tofəvətünü hamı bilir (Ə.Haqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAD – YERLİ *Yad* üzü görməsin sürfəmiz görək (S.Rüstəm); Onu *yerli* əhalidən seçmək mümkün deyildi (S.Vəliyev).

YADELLİ – DOĞMA *Yadelli* bir şah *doğma* yurda çapığına keçdi (İ.Əfəndiyev).

YADIRĞAMAQ – ALIŞMAQ [Mocid kişi:] Quyu qazmağı *yadırğamışam*, bala... (İ.Məlikzadə); Əlini alınna *dayadı* və bir neçə saniyə *dayanıb* qaranlığa *alışmaq* istədi (M.Hüseyn).

YAĞI – DOST Tanısın hər yerdə həm *dost*, həm *yağır*; Zəkali, sınaqlı qoca Tapdığı (A.Şaiq).

YAĞINLIQ – QURUQLIQ Bu il həm *yağınlıq* idi, həm də *havalər* isti keçirdi (Ə.Vəliyev); Yolun hər iki tərəfi də *quruqlıq* və *bomboş* idi (Mir Cəlal).

YAĞIŞ – QURUQLIQ Əkinçi *yağış* istər, yolçu *quruqlıq* (Ata. sözü).

YAĞIŞLI – QURU *Yağışlı* bir bahar axşamı idi (M.Hüseyn); *Havalər quru* idi, *yağış* yağmırdı.

YAĞLI – KASIB Yəqin *yağlıdır* ki, belə dolandır (Ə.Haqverdiyev); – Əmi, *kasib* arvaddır, nə verəcək (M.Hüseyn).

YAĞMURLU – QURU *Yağmurlu* bir gündü... (S.Hüseyn); *Quru* bir yay günü idi.

Yy

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdə, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapanca atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanır (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKI Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yüyürdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar çəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb götürər, *pisini* evdə yandırar, *yaxşılarını* qom-qom bağlayıb qonşulara satar, tənədir çörəyinə dəyişərdi (Mir Cəlal).

YAXŞI – YAMAN *Yaxşı* da, *yaman* da olsa, hökmdar, öz mətbəxinizdir (A.Şaiq).

YAXŞILAŞMAQ – XARABLAŞMAQ Tapdıq vüədcə *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev); İşlərin qızıqan zamanında aramız daha da *xarablaşır* (M.İbrahimov).

YAXŞILIQ – YAMANLIQ Dünyada nə *yaxşılıq* itər, nə də *yamanlıq* (M.İbrahimov).

YAL – DƏRƏ *Dərəni* keçib düşmənin müdafiədə durduğu *yala* qalxmağa başlar-kən birinci güllə atıldı (Ə.Əbülhəsən).

YALAN – DOĞRU Mən *yalan* danışmağa adət etməmişəm (C.Əmirov); Oğlanın dedikləri *doğru* çıxdı (C.Əmirov).

YALAN – DÜRÜST *Yalan* cozanızı artırta bilər (Mir Cəlal); Bizə *dürüst* məlumat lazımdır (C.Əmirov).

YALAN – DÜZGÜN Yənə də *yalan* danışsınız, yoldaş Razumov (C.Əmirov); Bu suala lap *düzgün* cavab verə bilmərəm, qadan alım (C.Əmirov).

YALAVAC – TOX Həftələrə qalıb ac; Dolandırdı *yalavac* (A.Şaiq); Müdam ələ baxır... lakin ac deyil; Onun qarnı *toxdu*, gözləri acdır... (O.Sarıvöllü).

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək pəncə batmışdı (Çomonzo-minli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçlılar; Hər tərəfə zər nişanlar dolanır (Aşiq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalmasın; Qardaş görək *cüt* dayana yan-yana (Aşiq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* kökmosini geydi (Ə.Əbülbəsin); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü ("Ulduz").

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabıllarda gözörək pul yığırdı (C.Əmirov); Ayaqqabıları *yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *söküdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşiq Əziz); *Rəhmlidir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələsdiyini duymamış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxşıca* özışirdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yangın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayılı *yanası* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qarıya *yanışmaq* üçün heç bir bəhanə əldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadı); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstədən birdəfəlik ayrılıb *uzaqlaşmaq*... arzusunu ilə qırırdı (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbiyədir (A.Şaiq); İndi Məcidi müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YANMAQ – SÖNMƏK Güllər *uldüz* kimi tez *yandı*, *söndü* (M.Rahim).

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca dəyirman daşının üzərində *yırğalanıb yapışdı* (S.Rəhimov); İrən at *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox dəyən ahu kimi tullandı (A.Səhhot).

YARALANMAQ – SAĞALMAQ Mirsaqulu *yaralanmış* və yerə yixılmışdı (S.Hüseyn); Qonağım qız, mənə *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM *Maya yaralı* bir eşlə Qaraşi müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xezirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rəhim-liden hər cür *yaramazlıq*, laqəydlilik, arxaymçılıq gözəlyardı (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləyə, yazının pisliliyi də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özünə deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdan* gözəlsən belə; Bir dastan olmasan ağıza, dilə (S.Vurğun); Nədənə həyətdə bir *ölüm* sükutu hökm sürürdü (Mir Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir öz-fəaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirinlik içilən axşam qonaqlar mübarəkbadlıq edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən ezilən bir sinfin hayıran; Haqq bağırın sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümüzünkünü niyə *öldürürlər*, ay dəli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARARLI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasıdır ki, usta zeynallar özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARASIQLI – KİFİR Çox anq olmasma baxmayaraq, *yarasıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARASIQSIZ – SƏLİQƏLİ O, nəhayət, balaca, *yarasıqsız* ev seçib qapımı döydü

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriki kimi başının ağasını tortəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənim (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yarıac*, *yarıtox* dolanır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sədə cümlələr cümlə üzvlərinin iştirakına görə *bütöv* və ya *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalları *yarımçıq* ("Koroğlu"); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Səhbət *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarızarafat*, *yarıcciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*; Səni bir öyrədən var (A.Şaiq); *Fərlə* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mərdana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Bəziləri özünü suya atıb çimir, bəziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şixlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltarı o öldənən bu ölinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, *yaşı* yoxlayın; Gahdan *dolu* döyür, gahdan qay *yağır* (H.Hüseynzadə).

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün bərtəniz quradursunuz (M.Talibov); Aqlamaqdan gözünüzün yaşı *qurudu* ("Ulduz").

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddki qaynar həyat, günəahlıq, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq ölini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* ("Kirpi"); Çuxasının tətəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şixlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, *Vera yaşlaşmışdır* (İ.Şixlı); "Ay ellər!" deyirəm ürəyimdə mən; Ömür *cavanlaşır* ellər deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ *Yaşlı* kişilərdən biri yaxın dayədən çıxıb onlara "Xəz gəlmiş-siniz" dedi (M.Eynullayeva); Südəmər *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlə bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU *Yaşlı* gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhusəynin dirşeyinə çirpilan ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR *Yaşlı* kişiyə təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmər* balaların mələməsindən yer, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən tez *durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövlədə və samanlıqda keçirirdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfadən beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vaqifin Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVA – ƏXLAQLI Deyirəm, Kamil, bu arvadımın ipini çox, səhərdən axşama

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözüb onunla–bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır (“Azərbaycan qadını”).

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK *Əvvəl yavaş, sonradan bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); *O cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecəyarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağılı, həm də *sürətli* yeriyi var...

YAVAŞ – TEZ Stokanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* öncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya salıb mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞCA – BƏRK Bir dəfə axşam kim işə qapını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərəsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağırdı, gah *güclənir*, gah da *yavaşlıyır* (“Ulduz”).

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞITMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsini *yavaşıtı*, nökrəinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın iştahı daha da *artı* (M.Hüseyn).

YAVAŞITMAQ – YEYİNLƏTMƏK ...Zeynal toqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını *görünce* atını *yavaşıtı* (Ə.Əbülbəhən); Salatın addımlarını *yeyinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAYĞIN – YİĞCƏM Otağın döşəməsi *yayğın* yox, *yığcəm* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YİĞILMAQ Su kimi üroyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydub, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Kəçör *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş yaylağa* (A.Səhhət).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınlardan birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ *Yazda* çalan, *qışda* oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU *Yazıya poz* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); *Yaxşı, ay dələduz!* Bir danış görək; Neçəyə satmışan yox vedanımı? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* mənə aca. “Azərbaycan gəncləri”

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlamışan* (“İzahlı lüğət”); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolasa, sərçə, sağsağan (A.Səhhət).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırma bilməyəcəyik (Ə.Əbülbəhən); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqasını yığıbmuşdu.

YAZMAQ – POZMAQ Önümdəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK *Qaz* lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); *Zaman sular* üroklərdən naləni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürokdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); *Tayqılça* Kazım indi də izdihamı yarı, *balaca* adamların başından axsaq qarğa kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları üzünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müşfiq); Əşrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl–göyçək, qanacaq, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilirməm heç sızə bu iddia, bu *yekəxanalıq* haradan belə gəlibdir (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybət (Ata. sözü); Ayağın *balacılığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa menden inciməsin, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yənə də, həmişə olduğu kimi ona *sadə* və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə–dəstə müəllim, tələbə girib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzələ başını *yelli* tərpo-tsə, boğazı meyvə səpləyi kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* tərponib ol–üzünü yumağa başladı (“Azərbaycan”).

YENİ – KÖHNƏ *Yeni* kənd *köhnə* kəndi kitablardan pozmaqda (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda on cavan MTS

hesab olunurdu (M.İbrahimov); *Axi, çoxdan* görüşürük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə çoxdur kondimizdə *yeniyyətə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); *Yaşlı* və təcürbəli minicilərle at qoşaşdırmağı belə bacardı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, seller oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar oynındə; *Yeriyir* yolda torba çiyində (A.Səhhət); Külək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşmışdır; *Yanaş*ıb əl verir görso hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişi*lidi yarı; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Başsaçıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünü gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcəksən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA–ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata–analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma örik ağacına, bihuda, dilborim; Yen gəl aşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YEYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dərim. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yuxulub öldükəni sındırırsan.

YEYİNLƏMƏK – YAVAŞİMAQ Səlim gələndən tələbdə üç güllə atıldı. *Koşfiyyətçilər yeyinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmənözminli).

YEYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkor yuxarıya ağır–ağır çıxır, əniş firlananda *yeyinliyə* qabağında durmaq olmur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən möhrəm edər.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam nə qələt eləyir (S.Vəliyev); *Rəhmlı* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sanlı); Sənin davrantışın məndə *şübhə* yaradır (“Azərbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca üzünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞİNTİ – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığintıların* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağintını* görmürsən?

YİĞMAQ – BİCMƏK *Biçin* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissələrini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azərbaycan”); Tüfəngi *söküb* çula bürüdülər, qatırların qarmı altında gizlətdilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qarıya səhrlər *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağınq* saçı Qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yerə *yuxdılar* (“Ulduz”); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dünyanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyaya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YİRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşməni yaralanmış; *Yırtıcı* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YİRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yırtıq* çəkməsi təzə paltarına yaraşmırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbülsəhən); Onun o məhraban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən barmaqlarını aşkar gördü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyormiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə ton gərəki ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLƏŞMƏK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəso *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, sənənim olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsul* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yoxsullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloqlan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Eniş*, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUSLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuslu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürüməyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUSLUQ – ENİŞLİK Yolun *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənin hərəkətin məni cana gətirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuşsuz* olmaq (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haqverdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvana; Gah üz tutub Gürcüstana aqlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıcağıq bir adam qışırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədəni vardı (S.Rəhman); Gözlə *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sii!” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbbə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşlıq* bir qızıdır (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK Oğlum niyə belə *yubanmışam*? (S.Vəliyev); ...Məcəlisimizin bitməsinə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rəhimov); Əynin *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladı*lar (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-başı *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazimov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* alomində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdıqlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə yığdı (“Ulduz”).

YUMSAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən nazikdir (Ata. sözü).

YUMSAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdı); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMSAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq*təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülsəhən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaq*lıq və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi öləndə çəməq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxnamı titrəmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsam vardır ki, səviyyəyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi çox *asağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissəsinin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərərətli bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız az məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəlir*lə və gözələnilməz *enişlərdən* ibarət olan az qala bir ösrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də öləri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəlir* göylərin yeddi qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulacağın üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağına oturdum (A.Divanbəyoğlu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükün *yüngülü* mənzilə tez yetişər (Ata. sözü); Yüq *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlməmiş sizə; *Yüngül* görünməyən gözələrinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qıncını qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Küçədən bir *çocuq yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapının ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

Zz

ZABİTƏLİ – YUMŞAQ Qız da nə iso başqa milis işçilərindən bir az seçilən bu *zabitəli* oğlana baxıb gülümsündü (H.Seyidbəyli); Bəndəli necə dili *yumşaq*, sözlünü bilən qanacaq olmuşdu (Mir Cəlal).

ZAHİD – RİND İstəyir cənnəti *zahid* bu qədər hiylə ilə; Əbləhin fikrini gör, dilde təmənnasına bax (S.Ə.Sirvani); *Rind* hər şeyi danan, qeydsiz və laübalı adamdır.

ZAHİDLİK – RİNDLİK Heç birimiz müqəddəslik və *zahidlik* iddiası etmirik (M.F.Axundzadə); Gəl sən *rindlikdən* ol çək.

ZALIM – ADİL Bu, Cahan xanım kimi *zalım* və qorxulu deyildi (M.İbrahimov); Mötəbər hədisə görə, üç nəfər *adil* şahid şahadəət versə, ...övrətin nikahı fəxh hesab olunur (Mir Cəlal).

ZARAFATÇIL – QARADİNMƏZ Biz onları kəndimizin Şahmar kimi *zarafatçı* gəncləri ilə qarşılayaq (İ.Əfəndiyev); Xəlil əslində *qaradimnəz* adam idi... (Mir Cəlal).

ZAVAL – SEVİNC Hünərdir keçirən bizi hər oğdan; Olarmı hünərə *zaval*, ay Maral (B.Vahabzadə); Yollarda yubanmış əsgər məktubları yenidən evimizə ümid, *sevinc* və inam gətirdi (Y.Əzimzadə).

ZAVALLI – XOŞBƏXT Mən sənəmə nə istəyir bilərəm *zavallı* qadın (C.Məmmədov); Sən nə qədər *xoşbəxtsən*, Reyhan... (M.Hüseyn).

ZAY – YAXŞI Öküzün taydı, işin *zaydı* (Ata. sözü); Şəhərin ən *yaxşı* saraylarını o yaratmışdı (M.Hüseyn).

ZEHNİLİ – KÜT Selim çox *zehinli* uşaqdır (İ.Şıxlı); – Ay *küt*, niyə başa düşmürsən, “içni deləsi” odur ey, göz qabağında (Mir Cəlal).

ZƏDƏLİ – SAĞLAM Qayçılayanlar isə şüşə kimi ağ, qara saxlımları *zədəli* gildədən təmizləyirdilər (Mir Cəlal); Gənc *sağlam* saxlımları bir tərəfə qoydu (“Jurnalist”).

ZƏFƏR – MƏĞLUBİYYƏT Yazır tarixlərə uğurlu *zəfər*; Bizim qəhrəmanlar,

bizim igidlər (S.Rüstəm); Bütün başqa yollar *məğlubiyyətə*, ölümə aparır (M.Hüseyn).

ZƏHƏR – ŞİRİN Daima *zəhərlər şirinlərin* dalında gizlənir (M.S.Orudbadi).

ZƏHƏRLƏNMƏK – SAĞALMAQ Havada mığmığa sancır insanı; Dönüb *zəhərlənir* insanın qanı (S.Vurğun); – Çarpayı... Ana, ay ana mən *sağalacağam*, elə deyilmi? (M.Hüseyn).

ZƏHƏRLİ – ŞİRİN Həftələr, aylar keçir axşamlı-şəhəri; Bəzən *şirin*, bəzən *zəhəri* (R.Rza).

ZƏHMƏTKEŞ – TƏNBƏL Ancaq indi ona aydın oldu ki, buradakı *zəhmətkeş* adamlar çox sadədirlər (S.Vəliyev); Yoxsa, bu *tənbəldən* sənə nə arvad olacaqdır (S.S.Axundov).

ZƏHMƏTSEVƏR – MÜFTƏXOR Ata-anası kimi *zəhmətsevər*di (M.İbrahimov); Özgənin *zəhməti* ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev).

ZƏHMİLİ – MÜLAYİM Aslan müəllim *zəhmli* bir adam idi (İ.Əfəndiyev); Sizi inandırırım ki, bütün Bakıda mənəm kimi *mülayim* xasiyyətli, dostluqda sədaqətli kişi tək-tək tapılır (C.Əmirov).

ZƏİF – GUR Qızıcağın *zəif* səsini eşitdim (M.Talıbov); Xeyli keçdikdən sonra içəridən bir qadının *gur* səsi eşidildi (C.Əmirov).

ZƏİF – TUTARLI Yetər moni eylədin təbliğ və sandın *zəif* (S.Rüstəm); Ancaq buna dair əlində hələ *tutarlı* sübut yox idi (C.Əmirov).

ZƏİFLƏMƏK – GÜCLƏNMƏK Mal azalmış, alver *zəifləmişdi* (Ə.Vəliyev); Sonanın hıçqırığı *gücləndi* (Ə.Cəfərzadə).

ZƏİFLƏR – GÜCLÜLƏR Axırda *zəiflər* yavaşca başlayırlar ökilməyə və *güclülər*, yəni dəstə sahibləri qalırırlar məclisdə (C.Məmmədovquluzadə).

ZƏKALİ – FƏRASƏTSİZ *Zəkali* adamdı. Bir dəfə eşitdiyi söz həmişəlik hafı-

zəində qalırdı (S.Rəhman); [Kamran:] Xudayar xan həmişə tək gəlib-gedər. Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Firidun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev).

ZƏQQUM – ŞİRİN Heyif oldu yarın *şirin* söhbəti; Zəhərə, *zəqquma*, ağıya döndü (Molla Cümə).

ZƏLİL – XOŞBƏXT Bəs nə üçün başı salamat və varlı sahibkarlar yoxsul və *zəlil* adamlara rəhm edirlər? (M.Talıbov); Sən *xoşbəxtsən*, mən də üstəlik (Mir Cəlal).

ZƏLİLLİK – XOŞBƏXTLİK Şadlıq ilə saxladığın aşığı; *Zəlilliklə* imtahana çəkirsən (Aşiq Ələsgər); Mən əslən kəndimizin, bütün xalqımızın *xoşbəxtliyi* ilə fəxr edərəm (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KASIB Mən Girdmanın *zəngin* adamlarını köməyə çağırırmışam (M.Hüseyn); Aləmə dediklərimdən mənə də, bu *kasıb* toxucuya da danış (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KÖLƏ Neçin o *zəngindir*, mən bir *kölyəm*? (C.Cabbarlı).

ZƏNGİN – SƏDƏ Onun *sədə* evindəki ən *zəngin* sərvət, böyük bir otağı doldurmuş kitablarıdır (M.Hüseyn).

ZƏNGİNLƏSMƏK – YOXSULLAŞMAQ – Bəli, insan təbiəti dərək etməklə, onu dəyişdirməklə özü də *zənginləşir* (S.Rəhimov); Qəlbimiz cırlaşır, *yoxsullaşır*; O qəlb böğməyi bacarmamız (X.Rza).

ZƏNGİNLİK – YOXSULLUQ Onda böyük *zənginlik* arzusu var idi (Çomənzəminli); Mən onun üçün ağlayıram ki, sənə korluq, *yoxsulluq* peşəsi öyrətdim (Mir Cəlal).

ZƏRƏR – XEYİR Bunun *xeyr*i var ki, *zərəri* yoxdur; Gülməli insanlar həyatda çoxdur (S.Vurğun).

ZƏRƏRLİ – XEYİRLİ *Zərərl*i həşəratın məhv olması üçün şərait hazırlanır (Ə.Vəliyev); Lakin bunun başqa *xeyrli* bir cəhətini də görürdük (Mir Cəlal).

ZƏRƏRSİZ – XEYİRSİZ Şeyx, o bir möhtərəm, *zərərsiz* adam; hər müsafir, qorubü əciz adam (H.Cavid); Cəmiyyətdən uzaq, həyatdan uzaq; Uydurma fəlsəfə *xeyrsiz* olur (O.Sarıvəlli).

ZƏRİF – KOBUD Ağca xanım *zərif* əlini Qaraca qıza uzatdı, o da *kobud* barmaqları ilə onun əlini sıxdı (S.S.Axundov).

ZƏRİFLƏSMƏK – KOBUDLAŞMAQ Ancaq, deyəsən, Əşrəf qız kimi *zərifləşmişdi* (İ.Şıxlı); Günün istisində qarşıyıb bürünc rənginə düşmüş sifəti qurtarmış və *kobudlaşmışdı* (S.Qədirzadə).

ZƏRİFLİK – SƏRTLİK *Zəriflikdə* gülüm, *sərtlikdə* qaya; Yoluna qar düşüb, şəfqət çilənib (H.Hüseynzadə).

ZİBİLLƏMƏK – TƏMİZLƏMƏK Nə üçün tən qırtlayıb bazarı *zibilləyirsən*? (C.Əmirov); Bir əliylə maşının qapısını açdı, o biri əliylə oturaçağı silib, *təmizlədi* (M.İbrahimov).

ZİBİLİ – TƏMİZ İki arvadının evi *zibilli* olar (Ata. sözü); Yazın *təmiz* havasından nəfəs almaq üçün ələşdirilər (M.Hüseyn).

ZİBİLLİK – TƏMİZLİK Vəzir qərğa olanın ağzı *zibillikdə* görək (Ata. sözü); Gələcək dəfə küçədən keçəndə *təmizliyə* fikir verərəm (C.Əmirov).

ZİQQI – ƏLİAÇIQ Xahqverdiyevə görə Mirzə Cəmil çox xəsis, göy, *ziqqı* adamdır (Ə.Vəliyev); Ürəyi təmiz, *əliaçıq* qadındır (“Azərbaycan”).

ZİL – BƏM Başdan kövrək olan kəsi; *Zil* yandırır, *bəm* ağladır (H.Hüseynzadə).

ZİLLƏT – XOŞBƏXTLİK Nə *zillətdir*, nə möhnətdir; Buna *bais*, *bəli*, *sənsən* (Ü.Hacıbəyov); Təbiət qoşça yasaşsan, görərəm ki, *xoşbəxtlik* nə imiş (Mir Cəlal).

ZİLLƏT – SƏADƏT Bu *səadət* deyil də, *zillətdir* (H.Cavid).

ZİRƏK – MAYMAQ Bir qədər diribəz və *zirək* uşaqlar mollanın xəlfəsi olardılar (H.Sarabski); Görmürsən, *maymağın* bəridir (M.İbrahimov).

ZİRƏKLİK – MAYMAQLIQ Öz *zirəkliyi* və qoçaqlığı ilə Şuşa qalasında məşhurlaşır (“Qaçaq Nəbi”); Sənin *maymaqlığın* ucundan biz ələ çəkдик (“Ulduz”).

ZİRPI – BALACA Lakin bədikdən iki *zirpi* ti də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Evin *balaca*, kirlə qapısı böyük alma, armud bağına baxır (Mir Cəlal).

ZİRPİLİQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahətin *zirpiliğini* qanırısanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunun *balacalığını* narahət edirdi ("Ulduz").

ZİRRAMA – AĞILLI O dəli *zirramaya* bu bəsət nə görək idi? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönlük *ziyası* sarı (A.Səhhət); Yalnız indi-indi *qaranlıq* evə alşan doktor qəmgin-qəmgin Badam xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançılıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində duyün bağlanmış qəmi, kədəri bəsbütün unudmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRSAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrələnlər (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bildirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurd-ları və kəpənləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xeyirli* sözü və işi həmişə alışıqla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəif eylədi aciz mani, qaldım əmələndən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyirliyi*ni yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xeyirsiz* işdən yapışır ("Azərbaycan").

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silviyonun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib müzdür Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qərxməyin (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır ("Azərbaycan").

ZORBA – BALACA Xeyli axtarışdan sonra qarşılarına *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günlər keçdi, aylar keçdi, balaca Cəbi yavaş-yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşırdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümde qonşum *balacalaşırdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliqda* ayı mənim qəmçimin qorxusundan hər cür oyun çıxarıb, amma bu *balacalıqda* qızın ölində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasın, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O *zəifliyini* bildirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLIQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zəlim gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açıqlıq, *işıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLI *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *işıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanmasını məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zülmkar* idi (Ə.Sadiq); *Ədalətli* hökmdar ol! (A.Şaiq).

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lüğətin və lüğət məqalələrinin quruluşu</i>	5
Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompüter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz MUSAQIZI

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 61.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.

11163
A 99

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin

“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə
kütəvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”

12 yanvar 2004-cü il
tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur.